

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Roberta Pranaitytė

Švietimo kokybės vadybos magistrantūros studentė

**EDUKACINIAI VEIKSNIAI, SĄLYGOJANTYS VAIKŲ KOKYBIŠKĄ UGDYMĄ
IKIMOKYKLINĖSE ĮSTAIGOSE**

Magistro darbas

Mokslinė vadovė
doc. dr. Daiva Malinauskienė

Šiauliai, 2011

Darbas originalus.....Roberta Pranaitytė
(studento parašas)

TURINYS

SANTRAUKA.....	3
SUMMARY.....	4
ĮVADAS.....	5
1. TEORINIAI EDUKACINIŲ VEIKSNIŲ ASPEKTAI, KURIE SĄLYGOJA KOKYBIŠKĄ UGDYMĄ IKIMOKYKLINĖSE ĮSTAIGOSE.....	11
1.1 Į vaiką orientuota ugdymo paradigma ikimokyklinio amžiaus tarpsnyje.....	11
1.2 Ugdymo samprata ir svarba vaiko gyvenime.....	14
1.3 Ugdymo kokybės apibrėžtis ir sąsajos su ikimokykliniu amžiaus tarpsniu.....	19
1.4 Vaikų ugdymo kokybei įtakos turintys edukaciniai veiksniai.....	25
1.4.1 Ikimokyklinio ugdymo pedagogo kompetencijos.....	25
1.4.2 Ugdomosios veiklos organizavimas.....	33
1.4.3 Edukacinės aplinkos sukūrimas.....	39
1.4.4 Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas.....	41
2. EDUKACINIŲ VEIKSNIŲ, SĄLYGOJANČIŲ VAIKŲ KOKYBIŠKĄ UGDYMO UŽTIKRINIMĄ, EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI.....	48
2.1 Tyrimo metodika ir imties charakteristikos.....	48
2.2 Pedagogų anketinės apklausos duomenų analizė.....	50
2.3 Tėvų anketinės apklausos duomenų analizė.....	114
IŠVADOS	151
REKOMENDACIJOS.....	154
LITERATŪRA.....	155
PRIEDAI.....	163

SANTRAUKA

Pranaitytė R. EDUKACINIAI VEIKSNIAI, SĄLYGOJANTYS VAIKŲ KOKYBIŠKĄ UGDYMĄ IKIMOKYKLINĖSE ĮSTAIGOSE. Švietimo kokybės vadybos studijų magistro baigiamasis darbas. Mokslinė vadovė doc. dr. D. Malinauskienė. Šiaulių universitetas, Edukologijos katedra. Šiauliai, 2011.

Tyrimo aktualumas. Pasaulinės globalizacijos procesas vis labiau apima visas žmogaus egzistencijos sritis, tarp jų ir švietimo sistemą. Vienas svarbiausių XXI amžiaus švietimo tikslų – švietimo kokybė, kurioje skiriamas dėmesys ugdymo kokybės užtikrinimui, skatinant analizuoti ir vertinti ikimokyklinio ugdymo institucijos sėkmingos veiklos darbo kokybę sąlygojančius veiksnius. Akivaizdu, kad švietimo sistemos internacionalizacijos tendencijos, nūdienos europinių švietimo dimensijų kontekstas suponuoja ugdomosios veiklos ir jos kokybės pokyčių būtinybę. Kokybė tampa kiekvieno organizacijos nario atsakomybe ir rūpesčiu, efektyviai įtraukiant ugdytinius į nuolatinio tobulėjimo procesą. Tai ir leido suponuoti **tyrimo probleminius klausimus**, kuriais tikimasi atskleisti: Kokie edukaciniai veiksniai sąlygoja ikimokyklinio ugdymo kokybę ikimokyklinėje įstaigoje? Kokie turėtų būti suformuoti reikšmingi kokybės rodiklių sistemos komponentai, kurie įgalintų kelti ikimokyklinio ugdymo kokybę?

Tyrimo objektas – edukaciniai veiksniai, sąlygojantys ikimokyklinio amžiaus vaikų kokybišką ugdymą.

Hipotezė: tikėtina, jog vaikų kokybišką ugdymą sąlygoja edukacinių veiksnių dermė: pedagogo kompetencijos, ugdomojo proceso tinkamas organizavimas, edukacinės aplinkos sukūrimas, bendradarbiavimas su ugdytinių tėvais.

Tyrimo tikslas – ištirti edukacinius veiksnius, sąlygojančius vaikų kokybišką ugdymą ikimokyklinėje įstaigoje.

Tyrimo metodologija ir metodai. Tyrimas grindžiamas humanistinėmis, egzistencialistinėmis, rekonstruktyvistinėmis, progresyvistinėmis idėjomis. Darbe naudojami šie tyrimo metodai: teoriniai, empiriniai, statistiniai.

Tyrimo imtis. Tyrimas buvo atliekamas Šiaulių miesto ikimokyklinėse ugdymo įstaigose. Tyrime, atsitiktine tvarka dalyvavo 105 pedagogai ir 106 ugdytinių tėveliai.

Atliktas tyrimas traktuoja teorinį ir praktinį reikšmingumą. Išanalizavus pedagoginę, psichologinę, metodinę, vadybinę literatūrą ir švietimo bei teisinius dokumentus nagrinėjama tema, pateikiama susisteminta medžiaga, išskiriant edukacinių veiksnių grupes, kurios turi įtakos kokybiškam vaikų ugdymui ikimokyklinėje įstaigoje. Gauti tyrimo rezultatai parodo, kad kokybiško ugdymo realizavimas ikimokyklinėse įstaigose, suteikia vaikui saviraiškos, individualumo galimybes, tinkamai paruošia vaiką dalykinei sistemai, taip įgyjamas pamatas tolimesnei vaiko socializacijai.

SUMMARY

Pranaitytė R. EDUCATIONAL FACTORS THAT INFLUENCE THE QUALITY OF EDUCATION IN PRE – SCHOOL INSTITUTIONS. Educational quality management, Master's thesis. Advisor ass. prof. dr. D. Malinauskienė. Šiauliai University, Department of Education. Šiauliai, 2011.

Relevance of the research. The process of globalisation involves more and more areas of human existence including also the system of education. One of the most important objectives of the XXI-th century education is the quality of education, where special attention is paid to ensuring of education quality encouraging the analysis and assessment of factors determining the quality of the successful activities of pre-school education institutions. It is obvious that the tendencies of the internationalisation of the system of education, the context of nowadays European education dimensions presuppose the necessity for changes of educational activities and the quality thereof. The quality becomes the responsibility and concern of each member of an organisation involving efficiently learners into the process of continuous improvement. This allowed us presupposing of the **problem issues of the research**, which are intended to reveal: Which educational factors determine the quality of pre-school education at pre-school institution? Which significant components of the system of quality indicators should be formed in order to enable improvement of the quality of pre-school education?

The object of the research is to determine educational factors conditioning high quality education of pre-school aged children.

Hypothesis: it is probable that the high quality education of children is conditioned by the harmony of educational factors: pedagogue's competences, appropriate organisation of an educational process, creation of an educational environment, cooperation with the parents of learners.

The objective of the research is to investigate educational factors conditioning the high quality education of children at pre-school institution.

The methodology and methods of the research. The research is based on humanistic, existentialistic, reconstructionistic, progressivistic ideas. The following research methods are used in the paper: theoretical, empirical, statistical.

The sample of the research. The research was performed in the pre-school education institutions of Šiauliai City. 105 pedagogues and 106 parents of learners selected at random participated in the research.

The performed research treats theoretical and practical significance. Having analysed pedagogical, psychological, methodical, managerial literature as well as educational and legal documents on the topic under consideration, the systemised material is presented distinguishing the groups of the educational factors, which make influence on the high quality education of children at pre-school institution. The findings of the research demonstrate that the realisation of the high-quality education at pre-school institution gives the opportunities of self-expression, individuality to a child, prepares appropriately the child to the system of teaching subjects, thus giving the foundation to further socialisation of the child.

IVADAS

Temos aktualumas. Pasaulinės globalizacijos procesas vis labiau apima visas žmogaus egzistencijos sritis, tarp jų ir švietimo sistemą. Vienas svarbiausių XXI amžiaus švietimo tikslų – švietimo kokybė, kurioje skiriamas dėmesys ugdymo kokybės užtikrinimui, skatinant analizuoti ir vertinti ikimokyklinio ugdymo institucijos sėkmingos veiklos darbo kokybę sąlygojančius veiksnius.

S. Neifacho (2008) teigimu, pagrindinis pasikeitimas visuomenėje, turintis įtakos situacijai ikimokyklinio ugdymo srityje – visuomenės plėtros tempo spartėjimas, ko pasekoje ikimokyklinio ugdymo įstaiga turi ruošti savo auklėtinius gyventi socialinėje aplinkoje, ruošti pasikeitimus, ugdydama juose tokias savybes, kaip mobilumas, dinamizmas, konstruktyvumas, kurios yra būtinos gyvenant greitai besikeičiančioje visuomenėje.

A. Juodaitytė (2000) akcentuoja, kad vienas iš XXI amžiaus reikšmingų bruožų yra įvairių gyvenimo sričių kokybės gerinimas. Reikalavimai keliami ir mažajam visuomenės nariui – ikimokykliniui, kuris ugdomojo proceso metu turi socializuotis nuolat besikeičiančioje visuomenėje. Teigiama, kad vaiko ugdymo(si) kokybė turi atitikti tuos kultūros kriterijus, kurie jau yra tapę realybe, todėl yra būtina įsisąmoninti ir išsaugoti šiuos pasiekimus, kurie kelia aukštesnius reikalavimus.

Gyvename didelių permainų ir reformų laikais. Šiuolaikinėje informacinėje visuomenėje žmogui keliami įvairūs reikalavimai, kad jis gebėtų produktyviai gyventi ir dirbti dinamiškoje ir nuolat besikeičiančioje visuomenėje, kurias atliepia ir ikimokyklinio ugdymo programos, metodikos, skelbdamos vaikų ugdymo(si) visybiškumą.

Prieš daugiau nei dešimtmetį pagrindiniai orientyrai pedagogams buvo išskirti Vaikų darželių programoje “Vėrinėlis” (1993), kuri teigia, jog svarbiausias vaikų ugdymo tikslas - puoselėti visas vaiko galias, lemiančias jo asmenybės vystymosi ir integracijos į visuomenę (socializacijos) sėkmę. “Ikimokyklinio ugdymo gairės” (1993) nurodo ugdymo tikslą - saugoti ir stiprinti vaiko psichinę ir fizinę sveikatą, gebėjimus, tenkinti fizinius, socialinius, emocinius ir intelektualinius jo poreikius. Analizuojant valstybines darželių programas, galime išvelgti, kad vienodai svarbiomis laikomos visos vaiko galios: kūno, emocijų, valios, proto, jausmų. Todėl akcentuojama, kad visų galių tinkamas plėtojimas lemia vaiko, kaip asmenybės brendimo ir tapimo socializuotu visuomenės žmogumi sėkmę. Taip yra pabrėžiama „visuminio vaiko ugdymo“ esmė, kurią S. Neifachas (2001), remdamasis L. Fendler ugdymo proceso metu apibūdina kaip visą vaiko esybę, jo požiūrius ir norus, ne tik pažintinius, emocinius ar elgesio aspektus, bet taip pat ir

slapčiausius vaiko troškimus. Toks ugdymas turi apimti vaiko dvasią, sielą, motyvaciją, norus, charakterio bruožus ir požiūrius.

Šiuo metu įvardyti orientyrai yra išlikę, tačiau jie nebėra pagrindiniai, nes dabar vaikas ugdomas kaip unikali individualybė, kuri pasižymi išskirtiniais poreikiais, interesais, net ir savitu ugdymosi stiliumi. Tai įgalina kiekvieną ikimokyklinę ugdymo įstaigą rengti individualias programas, kurios būtų integruojamos kiekvienam ugdytiniui. Ir kaip nurodo S. Neifachas (2008), yra įvykusi ikimokyklinio ugdymo kaitos logografika: švietimo sistemoje yra akcentuojamas individualių vaiko kompetencijų ugdymas, organizuojamos projektinės, kompleksinės veiklos, skatinamas erdvinis mąstymas, temų, idėjų plėtojimas, patirtinis ugdymas.

Tačiau reikėtų nepamiršti, kaip teigia A. Juodaitytė (2003), jog į pasaulį kūdikis ateina kaip biologinė būtybė ir tik per tam tikrą laiką tampa socialiu individu ir įgyja tam tikras sampratas apie aplinką, kurios pirmiausia pasireiškia simpatija ir antipatija, vėliau prasiskverbia į jo siekius, sudaro pagrindą jo elgesiui bei nepakartojamam, individualiam pasaulio suvokimui. Vaikas tokią būseną pasiekia pasitelkęs sudėtingus procesus, vadinamus socializacija, kurios sėkmės garantas priklauso nuo ikimokyklinio ugdymo kokybės užtikrinimo.

Skirtingus ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) aspektus tyrinėjo daugelis Lietuvos ir užsienio mokslininkų: A. Juodaitytė (2003), S. Glebuviienė, O. Monkevičienė, A. Tarasonienė, K. Stankevičienė (2003), G. Purvaneckienė (2005), D. Malinauskienė (2006). Ikimokyklinio ugdymo sistemos valdymo procesas buvo nagrinėjamas C. Rinaldi (2005), S. Farquhar, P. Fitzsimons, (2008), J. Ruzevičiaus (2006), Ž. Jackūno (2006), S. Neifacho (2008). B. Simonaitienė (2003), L. Šiaučiukėnienė (1997), A. Petkevičienė (2008) tyrė ugdomasias aplinkas, ar jos turi poveikį vaiko kaip asmenybės formavimuisi. Ugdymo(si) organizavimo principai buvo nagrinėjami R. Ališausko (2000), V. Rajeko (2004), R. Čiužo, V. Adaškevičienės (2006), R. Bruzgelevičienės (2006), A. Maloviko, D. Prakapienės (2006). Ikimokyklinio ugdymo(si) aspektai taip pat yra akcentuojami švietimo ir teisiniuose dokumentuose: Lietuvos Švietimo koncepcijoje (1992), Bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose (2003). Ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos bei kompetencijos klausimų įtaka ugdymo(si) kokybei aptariama B. Bitino (2000), P. Jucevičienės (2000), M. Barkauskaitės (2005), Gerd – Bodo von Carlsburg (2006), V. Grincevičienės (2006), R. Subotkevičienės (2008), D. Malinauskienės (2010) darbuose. Užsienio šalių mokslininkų atlikti tyrimai rodo, kad bet kokio amžiaus vaikų ugdymo(si) kokybė yra neatsiejama nuo suinteresuotų vaikų ugdymu(si) asmenų: pedagogų, tėvų ir kt. partnerystės kokybės (Bryant; Peisner – Feinberg & Miller – Johnson, (2000); Henderson & Mapp (2002); Fan & Chen, 2001 ir kt.).

„Dakaro veiksmų plane“ (2000) švietimo kokybė pripažinta pirmaeilium tikslu, leidžiančiu įgyvendinti „Švietimo visiems strategiją“. Švietimo kokybei pasak R. Burškaitienės ir M. Vilkonienės (2009) yra skiriama vis daugiau dėmesio. Švietimo ir mokslo ministerija parengė ikimokyklinio turinio kaitą apibrėžiantį dokumentą (Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas, 2005m. balandžio 18d. Nr. ISAK – 627), o Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ekspertų komisija sudarė Metodines rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo programai rengti (2006), kuriose apibrėžta moderni ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybės užtikrinimo sistema. LR ŠMM deklaravo švietimo kokybę kaip vieną iš švietimo reformos prioritetų ir numatė nemažai ugdymo modernizavimo ir švietimo kokybės kėlimo priemonių. Todėl ypač išryškintas vaiko santykis su ikimokykline ugdymo įstaiga kaip ugdymo(si) vieta, įgalinančia paruošti vaiką tolimesniam jo ugdymui(si) mokykloje.

Akivaizdu, kad švietimo sistemos internacionalizacijos tendencijos, nūdienos europinių švietimo dimensijų kontekstas suponuoja ugdomosios veiklos ir jos kokybės pokyčių būtinybę. Kaip teigia A.Gumuliauskienė ir D. Gedminienė (2008) kokybė tampa kiekvieno organizacijos nario atsakomybe ir rūpesčiu, efektyviai įtraukiant ugdytinius į nuolatinio tobulėjimo procesą. Tai ir leido suponuoti **tyrimo probleminius klausimus**, kuriais tikimasi atskleisti:

- Kokie edukaciniai veiksniai sąlygoja ikimokyklinio ugdymo kokybę ikimokyklinėje įstaigoje?
- Kokie turėtų būti suformuoti reikšmingi kokybės rodiklių sistemos komponentai, kurie įgalintų kelti ikimokyklinio ugdymo kokybę?

Tyrimo objektas – edukaciniai veiksniai, sąlygojantys ikimokyklinio amžiaus vaikų kokybišką ugdymo užtikrinimą.

Hipotezė: tikėtina, jog vaikų kokybišką ugdymą sąlygoja edukacinių veiksnių dermė: pedagogo kompetencijos, ugdomojo proceso tinkamas organizavimas, edukacinės aplinkos sukūrimas, bendradarbiavimas su ugdytinių tėvais.

Tyrimo tikslas – ištirti edukacinius veiksnius, sąlygojančius vaikų kokybišką ugdymą ikimokyklinėje įstaigoje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti pedagoginę, psichologinę, metodinę, vadybinę literatūrą ir švietimo bei teisinius dokumentus nagrinėjama tema.
2. Išsiaiškinti veiksnius, įtakančius ugdymo kokybę.
3. Ištirti pedagogų ir tėvų nuomonę, apie edukacinius veiksnius, sąlygojančius kokybišką vaiko ugdymą.

4. Išanalizavus empirinio tyrimo rezultatus, suformuluoti išvadas bei parengti rekomendacijas.

Tyrimo metodologija. Atliktas tyrimas yra grindžiamas šiomis metodologinėmis nuostatomis:

- **Humanistinė** (A. Maslow, G. Olportas C. Rogersas). Ji sąlygoja ugdymo procesą kaip ugdytojo (pedagogo) ir ugdytinio (vaiko) sąveiką. Humanizmo filosofija yra paremta partnerystės aspektais, demokratiniu stiliumi ugdymo procese, žmogiškaisiais santykiais. Šiomis sampratomis remiantis yra grindžiamas ugdymo(si) procesas ikimokyklinėje įstaigoje. Ši filosofija ypač pabrėžia ugdytinio saviraiškos galimybių svarbą ugdymo(si) procese.
- **Egzistencialistinė** (M. Buberis, K. Jaspersas, Ž. P. Sartras). Ji akcentuoja vaiko savęs supratimą kaip pirmą ugdymo žingsnį. Vaikas turi būti inspiruojamas į savęs supratimą, analizuojant tokius klausimus: „kas aš esu?, kaip aš veikiu kitus?“. Ši filosofija akcentuoja ir pedagogo savianalizę: ugdytojas turi būti ugdytiniu, ir ugdytinis turi būti ugdytoju. Pedagogas gali padėti ugdytis kitiems, tik pats išanalizavęs ir supratęs ugdymo(si) sunkumus, problemas, patyręs džiaugsmo, perteikdamas savo patirtį. Taip akcentuojamas bendradarbiavimas, mokantis vienas iš kito. Ir svarbiausia šiuo aspektu ugdytinio individualybė, kuri akcentuojama naujojoje ugdymo paradigmoje, orientuotoje į vaiką.
- **Rekonstruktyvistinė** (Ž. Pjaže, Kolbergas, Dž. Bruneris). Ji akcentuoja pedagogų gebėjimą nuolat būti kritiškiems, analizuojantiems įvairius diskutuotinus klausimus. Nes jie turi tikslą – išugdyti aktyvų, sąmoningą šalies pilietį. Ugdytiniai turi gebėti kritiškai, aktyviai suvokti ugdomąją medžiagą, kūrybiškai ją analizuoti bei konstruoti. Taip pat ši filosofija pabrėžia ugdytinių vaidmenį organizuojant ugdomąjį procesą. Jie turi prisidėti nustatant ugdymo(si) tikslus, parenkant metodus, numatant turinį. Ir ugdymas turi būti organizuojamas kaip tęstinis procesas ne tik rengiant vaikus mokyklai, bet tęstinumas turi būti ir už ikimokyklinės įstaigos ribų – šeimoje.
- **Progresyvistinė** (St. Holas, Dž. Duji). Ji akcentuoja, kad ugdymo turinyje svarbiausia yra žinojimas, bet ne žinios. O žinojimas įgyjamas ieškojimų ir atradimų kelyje. Tai vyksta sprendžiant iškilusias problemas, vertinant sukauptą informaciją, patirtį, ją interpretuojant, akcentuojant individualybės užuomazgas. Ugdymo paskirtis – padėti išmokyti mokyti, atrasti tai, kas yra reikalinga. Šiuo atveju pasirenkami įvairūs metodai, kreipiantys ugdytinius į veiklą, ir pedagogas čia akcentuojamas kaip ugdymo organizatorius, bet ne visažinis.

Pabrėžiamos individualios ugdytinio skirtybės, todėl inspiruojant ugdytinius į veiklą, reikia vadovautis individualizavimo bei integravimo principais.

Tyrimo metodai:

- **Teoriniai** – mokslinės literatūros bei švietimo ir teisinių dokumentų analizė, susipažįstant ir išskiriant edukacinius veiksnius, kurie įtakoja kokybišką ugdymo organizavimą.
- **Empiriniai** – anketinė ikimokyklinio ugdymo pedagogų ir tėvų apklausa, kuria tikimasi išsiaiškinti, kokie teigiami ir neigiami aspektai išryškėja įstaigose, kuriose buvo atliekamas tyrimas, kokybiško ugdymo(si) klausimais.
- **Statistiniai** – kiekybinė ir kokybinė tyrimo duomenų analizė. Skaičiuojami absoliutieji ir santykiniai dažniai. Skirtumams tarp grupių nustatyti yra taikomas chi kvadrato kriterijus. Skirtumai yra laikomi statistiškai patikimais, esant ne didesnei kaip 5 proc. paklaidai ($p < 0,05$). Rezultatų analizei nustatyti naudojamas statistinis socialinių mokslų paketas „SPSS/PC 17.0(2) for Windows“ (Statistical Package for Social Sciences), kuris padėjo apdoroti ir susisteminti informaciją bei išvelgti, kokie edukaciniai veiksniai turi įtakos organizuojant kokybišką ugdymo procesą ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Taip pat išskyrėme statistiškai reikšmingus skirtumus pedagogų: pedagoginio darbo stažo bei kvalifikacinės kategorijos aspektais. Tėvų: išsilavinimo bei amžiaus aspektais.

Tyrimo imtis ir organizavimas. Tyrimas buvo atliekamas Šiaulių miesto ikimokyklinėse ugdymo įstaigose. Parengtos anketos, išdalintos 125 pedagogams ir 125 ugdytinių tėveliams. Tinkamomis anketomis buvo įvertintos ne visos: pedagogų – 105, tėvų – 106, kurios toliau dalyvavo analizuojant ir vertinant duomenis.

Darbo etapai.

1. 2009 m. spalio – 2010 m. sausio mėn. pedagoginės, psichologinės, metodinės, vadybinės literatūros ir švietimo bei teisinių dokumentų analizė.
2. 2010 m. vasario – 2010 m. birželio mėn. tyrimo instrumentarijaus parengimas.
3. 2010 m. rugsėjo – 2010 m. spalio mėn. tiriamųjų anketinė apklausa.
4. 2010 m. lapkričio – 2010 m. gruodžio mėn. statistinė duomenų analizė ir interpretacija.
5. 2011 sausio mėn. išvadų ir rekomendacijų parengimas.

Naujumas, darbo teorinis ir praktinis reikšmingumas. Tiek mokslininkai, kurie tyrinėjo ikimokyklinio ugdymo kokybę įvairiais aspektais, tiek Lietuvos strateginiuose švietimo dokumentuose pabrėžiami ugdymo turinio bei jo įgyvendinimo kokybės klausimai. Didelis dėmesys skiriamas ikimokyklinio ugdymo programoms, akcentuojama, kokios jos turėtų būti, kaip pedagogas

turėtų jas įgyvendinti savo veikloje. Mokslinėje literatūroje ikimokyklinio ugdymo kokybė nagrinėjama gana fragmentiškai, atskirais elementais ir išvelgiamos perspektyvos, kad nuolat reikia stebėti bei tobulinti šios pirmosios grandies įvairius kokybę užtikrinančius aspektus. Tačiau nepavyko rasti mokslinės informacijos, kurioje būtų išskirti ikimokyklinio ugdymo kokybę sąlygojantys edukaciniai veiksniai bei požymiai, padedantys ugdymo įstaigoms ir bendruomenei save įsivertinti, pamatyti problemas bei numatyti koregavimo veiksmus, kad kokybiško ugdymo proeso metu būtų plėtojama sėkminga vaiko individuali socializacija.

Išanalizavus ir apibendrinus pedagoginę, psichologinę, metodinę, vadybinę literatūrą ir švietimo bei teisinius dokumentus nagrinėjama tema, šiame darbe pateikiama susisteminta medžiaga, išskiriant edukacinių veiksnių grupes, kurios turi įtakos kokybiškam vaikų ugdymui ikimokyklinėje įstaigoje. Gauti tyrimo rezultatai parodo, kad kokybiško ugdymo realizavimas ikimokyklinėje įstaigoje, tinkamai paruošia vaiką dalykinei sistemai, taip įgyjamas pamatas tolimesnei vaiko socializacijai.

Darbo struktūra. Magistro darbą sudaro: turinys, įvadas, 2 skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, priedai. Darbo apimtis 177 puslapiai, kuriame yra 86 paveikslai ir 32 lentelės.

1. TEORINIAI EDUKACINIŲ VEIKSNIŲ ASPEKTAI, KURIE SĄLYGOJA KOKYBIŠKĄ UGDYMĄ IKIMOKYKLINĖSE ĮSTAIGOSE

1.1 Į vaiką orientuota ugdymo(si) paradigma ikimokyklinio amžiaus tarpsnyje

Praėjo daugiau nei dvidešimt metų nuo Lietuvos švietimo reformos pradžios, kartu ir nuo ikimokyklinio ugdymo pertvarkos pradžios, kuomet išryškėjo nauja vaikų ugdymo(si) filosofija. Kaip teigia O. Monkevičienė (2008) klasikinė normatyvinė paradigma buvo pakeista į laisvojo humanistinio ugdymo paradigmą. Esminis skirtumas, pasak B. Bitino (2000), skiriančių įvardintas paradigmas nurodo – santykį su asmens prigimtimi.

O. Monkevičienė (2008) akcentuoja, kad klasikinėje paradigmoje vaiko prigimtimi operuojama, laisvojo ugdymo paradigmoje, priešingai – vaiko prigimtimi kooperuojamasi. Išryškinamas ir akcentuojamas kuo palankesnių sąlygų sudarymas, kurios turi įtakos ugdytinio vidinių galių plėtotei, jo saviraiškai ir saviraidai. Tai suponuoja tikslą ikimokyklinėms ugdymo institucijoms – ugdyti laisvą, kūrybingą asmenybę. Taip akcentuojamas perėjimas nuo mokymo, orientuoto į pedagogą, prie ugdymo(si), kurio dėmesio centre - ugdytinis. R. Bruzgelevičienė (2006), išanalizavusi ir apibendrinusi Lietuvos švietimo reformos procesus, įrodė jog švietimo reforma nuo pat pirmųjų jos žingsnių buvo grindžiama nauja laisvojo humanistinio ugdymo paradigma.

Pasak mokslininkės, „iškeliamą švietimo transformacinę funkciją: visuomenė keistina, ugdant jos veikloje konstruktyviai dalyvauti pasirengusį asmenį. Sąlygos tokiam asmeniui ugdyti – modeliuojama humanistinė demokratinė ugdymo paradigma“ (Bruzgelevičienė, 2006, p. 8).

P. Jucevičienė (2007) išskiria tris paradigmas, kurios susiformavo edukacinių paradigmu kaitos procese ir kurių dėka yra keičiama pedagogo ir ugdytinio sąveikos samprata:

- *Ikireforminė mokymo paradigma* – tai pedagogo poveikis ugdytiniui. Dėmesio centre yra pedagogas. Būtent jis yra pagrindinis žinių šaltinis ir informacijos perteikėjas. Vadovaujantis šia paradigma ugdymas realizuojamas viena kryptimi: pedagogas-ugdytinis.
- *Šiuolaikinė sąveikos paradigma* – tai pedagogo ir vaiko bendradarbiavimas, dėmesio centre, priešingai nei prieš tai įvardytoje paradigmoje, yra ugdytinis. Ugdymas suprantamas bei realizuojamas kaip dvikryptis poveikis: pedagogas-ugdytinis, ugdytinis – pedagogas. Į ugdymą ir ugdymąsi žiūrima kaip į du vienodai svarbius procesus.
- *Ateities mokymosi paradigma* – tai ugdytinio ir visų kitų ugdymo proceso dalyvių sąveika. Dėmesio centre išlieka ugdytinis kaip ir šiuolaikinėje sąveikos paradigmoje. Ugdymuisi

būdingas daugiakryptis procesas: ugdytinis – įvairūs informacijos ir poveikių šaltiniai, socialinės sąveikos. Ugdymasis pabrėžiamas kaip pagrindinis procesas.

Apibendrinant įvardytas paradigmas, galime išvelgti kaip keitėsi ugdymo procesas: nuo tiesioginio mokymo, pasitelkiant sąveiką, pereita prie ugdymo(si), o akcentuojant ugdymo dalyvius: nuo pedagogo, kuris vyravo kaip pagrindinis veikėjas, pasitelkiant sąveiką, kuomet abu dalyviai (pedagogas ir ugdytinis) buvo svarbūs, pereita prie ugdytinio, kuris akcentuojamas kaip pats svarbiausias. Taip yra parodoma kaita, kurios tinkamas įgyvendinimas turės įtakos vaiko tolimesniam mokymuisi dalykinėje sistemoje.

Juodaitytė (2003 b), S. Neifachas (2007) apibendrina, kad ikimokyklinis ugdymas yra grindžiamas naująja švietimo filosofija, sisteminio mąstymo sąvokomis ir naująja visuomenės edukacine kultūra. O švietimo reformos procesai, juose veikiančios paradigmos suformavo ikimokyklinio ugdymo posistemę, kurios akcentuojami įgyvendinti uždaviniai: kompetencijų formavimas bei kokybės užtikrinimas ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje.

Kaip teigia A. Juodaitytė (2003, p. 22-23), „periodas nuo gimimo iki vaikui pradėdant lankyti pradinę mokyklą yra vaiko spartaus fizinio, psichinio, socialinio vystymosi laikotarpis. Šio proceso metu vaikas tampa socialia būtybe, veikiant psichosocialiniams, kultūriniais dariniams, kurie žmogų išskiria iš kitų gyvų sistemų. Formuojasi vaiko psichikos bruožai ir savybės, kurios nulems bendrąjį jo elgsenos pobūdį dabar ir ateityje“.

Apibendrinant minėtų mokslininkų mintis – galime išvelgti tendenciją, kad kiekvieno ugdytinio vaikystė vertinama kaip nepakartojama žmogaus gyvenimo vertybė ir nuo investicijų į ją priklausys vaiko ateitis. Tai įgalina kiekvieną ikimokyklinio ugdymo įstaigą atsižvelgti į šį ypatingą aspektą ir sudaryti sąlygas bei padėti formuoti vaiko asmenybei. Ikimokyklinio ugdymo gairės (1993, p. 9) akcentuodamos vaiko unikalumo, individualumo sieki, išskiria pagrindines sritis ir nurodo, jog derėtų siekti, kad:

- „būtų sudarytos palankios sąlygos vaikui atsiskleisti ir tobulėti (bendrauti, tirti, eksperimentuoti, improvizuoti, kurti ir kt.);
- atsižvelgti į kiekvieno vaiko kultūrinę ir socialinę patirtį, individualias galimybes, padėti integruotis į visuomenę;
- kurti stimuliuojančią aplinką ir bendravimą;
- pateikti ugdytiniui tokį ugdymo turinį, kuris būtų vientisas ir formuotų nedalomą pasaulio vaizdą“.

Aptariant įvardytas sritis, reikėtų akcentuoti tikslus, kurie yra apibendrinti ikimokyklinio ugdymo programose bei Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992), pabrėžiantys naują humanistinę filosofinę kryptį, kurios svarbiausias tikslas sudaryti sąlygas vaiko kaip asmenybės formavimuisi, jo galių atsiskleidimui bei plėtojimui:

- „Bendradarbiaujant su šeima, puoselėti visas vaiko galias, lemiančias jo asmenybės vystymosi ir jo integracijos į visuomenę (socializacijos) sėkmę“ (Vaikų darželių programa „Vėrinėlis“, 1993, p. 5);
- „Saugoti ir stiprinti vaiko fizinę sveikatą, gebėjimus, tenkinti fizinius, socialinius, emocinius ir intelektualinius jo poreikius“ („Ikimokyklinės ugdymo gairės, 1993, p. 11);
- „Padėti asmeniui atskleisti bendrąsias žmogaus vertybes ir jomis grįsti savo gyvenimą. Ikimokyklinio ugdymo įstaigai kartu su šeima padėti gimtosios kultūros erdvėje atsiskleisti asmens individualybei, parengti asmenį darniam socialiniam gyvenimui“ (Lietuvos švietimo koncepcija, 1992, p. 7);
- „Ugdyti kritiškai mąstantį žmogų, gebantį svarstyti esminius žmogaus egzistencijos klausimus, atsakingai daryti sprendimus ir savarankiškai veikti; ugdyti asmenį, pasirengusį profesinei veiklai, pasiryžusį ir gebantį adaptuotis besikeičiančiame socialiniame, ekonominiame gyvenime ir jį tobulinti“ (Lietuvos švietimo koncepcija, 1992, p. 7).

Taip yra pabrėžiamas humanistinės pedagogikos siekis – sudaryti sąlygas ugdytiniui laisvai plėtoti savo galias ir akcentuojamas vaiko kaip asmens subrendimas naujai ugdymo formai – mokymuisi pradinėje mokykloje. Kiekvienas vaikas, laisvai pasirinkdamas veiklą pagal savo pomėgius, pats sumanydamas bei realizuodamas idėjas, turi galimybę ugdytis individualiai sau priimtiniu, spėjamu tempu.

Prieš tai įvardyti aspektai buvo akcentuojami prieš daugiau nei dešimtį metų ir buvo įgyvendinami iki 2005 metų, tačiau aktualumo nepraranda ir šiandien. Šiais moderniaisiais laikais vis labiau pabrėžiamas vaiko individualumas. Individualių ugdytinių poreikių tenkinimo svarba yra pabrėžiama Metodinėse rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo programai rengti (2006), kur yra akcentuojami poreikiai, kuriuos vaikas turėtų patenkinti:

- „Atitinkamo amžiaus tarpsnio svarbiausius poreikius;
- Šiuolaikinėje žinių ir technologijų visuomenėje augančių vaikų poreikius;
- Skirtinguose regionuose augančių vaikų poreikius;
- Ypatingus, išskirtinius, specialiuosius vaikų poreikius;

- Kiekvieno vaiko individualius poreikius“ (Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti, 2006, p. 15-16)

Juodaitytė (2003 a) teigia, kad šiuolaikinis ikimokyklinis ugdymas yra grindžiamas ugdyti harmoningą, integralią vaiko asmenybę ir siekiama visapusiškos asmenybės ugdymo idealo.

Remiantis D. Cecchin (2005) galime teigti, kad šių dienų pedagoginis darbas remiasi sąvokomis: „vaiko perspektyva“, „vaiko sprendžiamoji teisė“, taip ugdytinis akcentuojamas kaip aktyvus ir kompetentingas savo raidos veikėjas. Vaikas yra vertinamas kaip lygiavertis pokalbių ir įvairių ugdymo sričių bendradarbiavimo partneris.

Pasak S. Neifacho (2008 c) esminiai pokyčiai reikalauja ikimokyklinių ugdymo įstaigų elgsenos ir jų darbuotojų kompetencijų pokyčių: žmogiškųjų išteklių valdymo, bendradarbiavimo su įvairiomis interesų grupėmis: tėvai, pedagogai, ugdytiniai, įstaigos darbuotojai, partneriai ir kt.

Apibendrinant aukščiau pateiktą literatūros šaltinių analizę ir ją interpretuojant, galima daryti prielaidą, kad ugdytinių įgyta informacija, turima patirtis bei susiformavę gebėjimai - formuoja kritinio mąstymo užuomazgas, kas yra labai akcentuojams šių dienų pasaulyje. Taip pat efektyvi komunikacija, padeda spręsti problemas, įgalina ugdytis visą gyvenimą ir šie aspektai tampa prioritetiniais uždaviniais ikimokykliniame ugdyme. Režiuuojant tokią situaciją, galime suvokti, kad šiuolaikinis žmogus turi orientuotis ne tik į žodžius bei idėjas, bet ir į veiksmą, praktiką – kūrybą.

Spartūs pokyčiai vaiko gyvenime ir jo raidos individualumas, pastebimos tobulėjimo apraiškos, sukelia daug džiaugsmo suaugusiems, tačiau šio amžiaus tarpsnyje išryškėja ir didelė atsakomybė už kokybiškų sąlygų sudarymą vaikų ugdymui, nuo kurių, kaip yra teigiama, priklausys tolimesnė vaiko augimo ir ugdymo(si) sėkmė. S. Saviščevienė (2005) nurodo, kad „ikimokyklinės ugdymo įstaigos yra atsakingos už vaiko socializaciją ir kokybišką gyvenimą, bei ugdymą“ (Saviščevienė, 2005, p. 133). Todėl galime išvelgti tolimesnio skyriaus analizuojamą idėją: koks ugdymas turėtų būti pasiūlomas, inspiruojamas ugdytiniui ikimokyklinėje grupėje?

1.2 Ugdymo(si) samprata ir svarba vaiko gyvenime

Valstybinės švietimo strategijos 2003 – 2012 m. nuostatuose (2003) planuojama tobulinti švietimo valdymą, suderinti švietimo finansines reikmes su šalies galimybėmis, sukurti švietimo monitoringą, plėtoti švietimo paslaugų sistemą. Kaip galime išvelgti visi šie įvardyti aspektai yra susiję su kokybę sąlygojančiais veiksniais švietimo srityje. Tai įrodo, kad reikia tinkamai valdyti ugdymo procesą ikimokyklinėje įstaigoje, atsižvelgiant į Lietuvos visuomenei tenkančius iššūkius ir

atsiveriančias naujas galimybes. Švietimas turi padėti asmeniui ir visuomenei atsakyti į šiuos iššūkius ir pasinaudoti naujomis galimybėmis. Tam yra būtini esminiai Lietuvos švietimo sistemos pokyčiai: vienas iš jų – kokybiškas ugdymas. Todėl norime išsamiau analizuoti: kokie edukaciniai veiksniai, sąlygotų kokybišką ugdymą ikimokyklinėse įstaigose?

Bendrojoje priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programoje (2002) bei Bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose (2003) pabrėžiamas kryptingas individualių vaiko poreikių tenkinimas, akcentuojant ugdymą, orientuotą į vertybines nuostatas, socialinį kultūrinį kryptingumą, integralumą bei tęstinumą vėlesnėse švietimo institucijose.

G. Purvaneckienė (2005, p. 180) teigia, kad ikimokyklinė ugdymo įstaiga turi atlikti dvi pagrindines funkcijas: ugdymo ir priežiūros. „Priežiūra čia akcentuojama kaip pagalbos suteikimas tėvams. Taip yra sudaromos sąlygos tėvams dirbti, kadangi jie gali palikti vaikus ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje, kur vaikui sudaromos sąlygos socializuotis ir tapti visuomenės nariu. Išryškėja tendencija - tėvai turi pasitikėti įstaiga, kurioje bus ugdomas jų vaikas. Čia atsiskleidžia antroji įstaigos funkcija – ugdomoji. Kalbant apie šią funkciją, galime įžvelgti, kad ji yra daug platesnė nei priežiūros“. „Ikimokyklinės įstaigos turi ne tik tenkinti, bet ir plėsti vaiko pažintinius poreikius, kompensuoti pažintinio vystymosi ir socializacijos spragas šeimoje. Tai užtikrina ne tik sėkmingą vaiko ugdymąsi ir aukštesnį išsilavinimą, bet ir nulemia jo pasiekimus suaugusiojo gyvenime“ (Purvaneckienė, 2005, p. 182). Mokslininkė akcentuoja ikimokyklinės įstaigos tinkamą parinkimą kiekvienam vaikui. Ši atsakomybė lieka tėvams, kurie turi domėtis, aiškintis, gilintis, kokias galimybes, novacijas suteikia pasirinkta ikimokyklinė įstaiga: ar ji pasiūlo tai, kas yra būtina vaiko ugdymui, savęs realizavimui? Tėvai turi jaustis saugiai, palikę vaiką didžiąjai dienos daliai ugdymo įstaigoje. O gal lengviausia pasirinkti įstaigą, kuri yra palankiausia pagal geografinę padėtį, nesidomint įstaigos teikiamomis galimybėmis?

R. Sabaliauskienė, R. Rimkienė (2009), ugdymą grindžia visuminiu vaiko pažinimu, pripažįstant bei skatinant vaiko individualybės formavimą – atsiskleidimą, atsižvelgiama į savitus vaiko augimo ir raidos tempus, rodoma pagarba jam ir jo šeimos nariams, vaiko savarankiškumas ugdomas sudarant įvairias galimybes rinktis pasaulio pažinimo ir patirties kaupimo būdus.

Anot D. Prakapienės, A. Maloviko (2006), „Ugdymas yra vienas svarbiausių nacionalinės švietimo politikos prioritetų. Jis turi būti modernus ir kokybiškas, orientuotas į savarankiško ir atsakingo asmens, modernios pilietinės bendruomenės, žinių visuomenės ugdymo tikslus. Sudarant sąlygas visiems vaikams įgyti pamatinių gebėjimų, žinių, socialinių įgūdžių bei praktinio veikimo galių, mažinamas skurdas, socialinė atskirtis, įgyvendinamas teisingumo principas bei padedama

asmeniui įgyti atsparumo įvairioms socialinio blogio apraiškoms“ (Prakapienė, Malovikas 2006, p. 83).

Kaip teigia L. Jovaiša (2007) ugdymas – „asmenybę kuriantis žmonių bendravimas sąveikaujant su aplinka bei žmonijos kultūros vertybėmis“ (Jovaiša, 2007, p. 311). Mokslininkas pateikia ugdymo sąvokas: auginimas, švietimas, mokymas, lavinimas, auklėjimas, formavimas, kurias sieja komplementarus ryšys – jos viena kitą papildo. Ugdymo procesas vyksta dirbant su skirtingomis asmenybėmis, panaudojant metodus ir metodologinius būdus, ugdymo turinį, šį procesą koreguojant, kryptingai valdant ir tobulinant. Ugdymas susijęs su kiekvienu iš mūsų individualiai (savitai), nes jis sąlygoja tobulėjimą, tikslų siekimą.

Įvardytos pagrindinės ugdymo sąvokos (visuminis vaiko pažinimas, individualybės formavimas, pamatinių gebėjimų, žinių formavimas), kuriomis vadovaujamosi rašant šį mokslinį darbą. Tačiau ugdymo sąvoką išnagrinėjo daugelis autorių, kurie ją papildo vienu ar kitu išskirtiniu aspektu:

„Ugdymas – informacinė sąveika ir informacija yra vienintelis ugdymo komponentas, kuris stimuliuoja ugdytinį kaupti savo patirtį, pertvarkyti vidinį pasaulį“ (Bitinas, 2000, p. 115).

„Ugdymas – kryptingas poveikis žmogaus dvasinei ir fizinei plėtotei, kurio tikslas: parengti visuomenės gyvenimui, gamybinei ir kultūrinei veiklai“ (Psichologijos žodynas, 1993, p. 35).

V. Aramavičiūtė (1994, p. 26-30) ugdymą apibūdina kaip „ugdytinio vertybių internalizavimą ir ugdytinio sąveikos su ugdytoju nuolatinį tobulinimą, kadangi ši sąveika padeda ugdytiniui atsiskleisti kaip asmenybei ir kūrybiškai veikti pasaulyje“.

R. Bruzgelevičienė (2006) nurodo, kad ugdymas yra suvokiamas kaip visuma, kas tikėtina, sudarys prielaidas ugdomojo asmenybei formuotis. „Pabrėžiama, kad ugdymas turi būti nukreipiamas tiek į savikūrą, tiek ir į visuomenės tobulėjimą, ugdytina asmenybinė ir kultūrinė savimonė, suponuojanti visuminį požiūrį į save ir kultūrą, kas padeda ugdyti atsakomybę už save, kitus ir kultūrą suvoktą kaip visumą“ (Bruzgelevičienė, 2006, p. 9).

Socializacija, kaip teigia G. Kvieskienė (2003) – “vaikystėje prasidedantis procesas: išmokdamas visuomenės normų, dėsnių ir gyvenimo būdo, asmuo tampa visuomenės nariu”(Kvieskienė, 2003, p. 8). Socializacijos metu visuomenės kultūra mikroaplinkos ir makroaplinkos sąlygomis perduodama vaikams, siekiant formuoti individualybę, paklūstančią tam tikroms kultūros tradicijoms ir socialinėms normoms. „Tai individo tapimas visuomenės neatsiejama dalimi, asmenybe; pagrindiniai socializacijos mechanizmai – mėgdžiojimas, įtaiga, konformizmas, sąmoningas siekimas pavyzdžiais, visuomenės komunikavimo priemonių ir kultūros poveikis – tai visuomeniškai kryptingos asmenybės formavimas per kryptingą ugdymą ir aplinkos veiksmus.

Todėl galime daryti išvadą, kad kokybiškai vaiko raidai būtinas tikslingai veikiantis socialinio ugdymo arba intensyvus pozityvios socializacijos procesas“ (ten pat, p.89).

Dabartiniu požiūriu ugdymas – „tarpasmeninė sąveika, kurioje vienas asmuo (ugdytojas) savo veikla siekia tobulinti kitų individų (ugdytinių) asmenybę“ (Bitinas, 2006, p. 356). Pasak B. Bitino (2006) sąveikos metu vyksta pedagoginiai santykiai, kurie įvardijami pedagoginiu bendravimu. Šis bendravimas lemia vienokią ar kitokią ugdymo(si) proceso kokybę, t.y. teigiamą (priešingu atveju – neigiamą) emocinį ugdymo pobūdį, ugdytinio kompetencijų plėtrą, pedagoginį vertinimą ir kt. Ugdymo proceso struktūroje išskiriamas ugdymo tikslas, kuris turi būti įgyvendinamas pasitelkiant ugdomąją informaciją, ugdymo veikėjais, sąveikos priemonėmis ir situacijos bei sąveikos valdymu.

Psichologas A. Maslow (1976, 2006) teigė, kad žmogus negali ugdytis nepatenkinęs pagrindinių poreikių. Psichologas yra išskyręs 5 poreikių lygmenis, kurie lemia žmonių elgseną:

- savęs aktualizavimo (saviraiškos) poreikis: išreikšti save siekiant nuolatos tobulėti;
- poreikis būti gerbiamam ir pripažintam: savo vertės, aplinkinių pagarbos ir pripažinimo;
- socialiniai poreikiai: priklausomybės kokiam nors grupei, draugystės, paramos;
- saugumo poreikiai: apsaugos nuo pavojų ir grėsmių;
- fiziologiniai poreikiai: maisto, vandens, miego, pastogės.

Anot A. Maslow (1976, 2006), tik patenkinęs žemesnius poreikius (fiziologinius, saugumo), žmogus gali visapusiškai tenkinti aukštesnius. Todėl įvardyti poreikiai sudaro hierarchinę sistemą. Per pirmus septynerius gyvenimo metus ši poreikių piramidė reiškiasi ypač hierarchiškai. Vaikas nepatenkinęs žemiausio lygmens poreikių, negali atsiverti aukštesniųjų – savęs aktualizavimo, pagarbos ir pripažinimo poreikių tenkinimui. Šiuo atveju ir vėl išryškėja tendencija, kad kiekvienam vaikui, pirmiausia, turi būti sudarytos galimybės, sąlygos, kad jis galėtų patenkinti šiuos poreikius.

R. Sabaliauskienė, R. Rimkienė (2009, p. 9), pasitelkdamos T. Berry Brazelton ir S. Greenspan nuomones, apibrėžia ir išskiria tokius vaikų poreikius:

- „nuolatinio emocinio ryšio;
- fizinio saugumo ir priežiūros;
- įvairios patirties, atitinkančios individualius poreikius;
- vaiko raidą atitinkančios veiklos;
- tam tikrų ribų ir pažįstamos aplinkos;
- palaikančios bendruomenės ir kultūrinio perimamumo;

- garantijų dėl savo gerovės ateityje“.

Autorės įvardyja, kad „šių poreikių tenkinimas yra esminė sąlyga, kad būtų garantuota derama vaikų priežiūra ir ugdymas. Vaikai gali tinkamai vystytis ir ugdytis, kai užtikrinamas jų emocinis ir fizinis saugumas, patenkinamas smalsumas, o aplinkiniai juos pažįsta, myli. Vaikai turi nustatytas ribas, gali veikti pažįstamoje, raidą skatinančioje aplinkoje ir jaučiasi esą bendruomenės nariai“ (ten pat, p. 9).

Poreikių tenkinimas, sudaro sąlygas formuotis vaiko asmenybei. Kaip teigia D. Gailienė, L. Bulotaitė, N. Sturlienė (1996, p. 10), asmenybė formuojasi visą gyvenimą: „niekada neateina tokia riba, kai jos formavimasis pasibaigia, asmenybė bręsta visą gyvenimą ir kaskart jai iškyla specifinių amžiaus tarpsnio problemų. Tinkamas asmenybės formavimasis yra pabrėžiamas kaip vientisumas, gebėjimas tiksliai suvokti pasaulį ir save, tvarkyti savo aplinką, būti atsakinga“.

Pasak O. Monkevičienės (2008) vaiko ugdymas(is) yra suvokiamas kaip sociokultūrinių ryšių laukas, nors jis ir pats ugdomi, tačiau aplink jį yra pavieniai asmenys, grupės, kurie turi būti suinteresuoti kokybiško ugdymo pateikimu, inspiravimu kiekvienam ugdytiniui. Todėl išskiriami tokie ryšiai:

- tarp vaiko ir šeimos;
- tarp vaiko ir pedagogo;
- tarp šeimos ir ugdymo įstaigos;
- tarp ugdymo įstaigos ir bendruomenės.

S. Neifachas (2008 b) papildoma, kad įvairiai gali būti sprendžiama, kas labiausiai atsakingas už ikimokyklinį ugdymą, tačiau yra pabrėžiama, kad labai svarbu, kad būtų pastebėta pedagogo ir vaikų sąveika ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje, vaiko ir socialinės aplinkos sąveika bei vaiko ir tautos kultūros sąveika. Taip bus sudarytos sąlygos atsiskleisti ir virsti ugdomosios veiklos pasiekimais, prielaida skaičiuoti ikimokyklinio ugdymo pridedamąją vertę. Dabartinė švietimo reforma reikalauja šiuolaikiško pedagogo, orientuoto į nuolatinę kaitą, gebančio valdyti ugdymo procesą, kad jis būtų kokybiškas ir permanentinis.

S. Neifachas (2008 a, p. 21) teigia, kad „kompetencijomis grįstas požiūris – tai ikimokyklinio ugdymo tikslų nustatymo, ugdymo turinio atrankos, ugdymo proceso organizavimo ir ugdymo rezultatų vertinimo bendrų principų visuma. Tokiems principams priklauso šios nuostatos:

- ikimokyklinio ugdymo esmė – ugdyti vaiko gebėjimą savarankiškai spręsti problemas įvairiose srityse ir veiklose, naudojant socialinę patirtį, kurios elementas yra individuali ugdytinių patirtis;

- ikimokyklinio ugdymo turinys – tai didaktiškai adaptuota socialinė patirtis spręsti pažintines, pasaulėžiūros, moralės, politikos ir kitas problemas;
- ikimokyklinio ugdymo proceso organizavimo prasmė – sudaryti sąlygas, kad formuotūsi ugdytinių patirtis savarankiškai spręsti pažintines, komunikacijos, organizavimo, moralės ir kitas problemas, kurios sudaro ugdymo turinį;
- ugdymo rezultatų, kuriuos auklėtiniai pasiekia per tam tikrą ugdymo etapą, vertinimas remiasi ugdymo proceso analize“.

Išryškėja pagrindinis šiuolaikinės švietimo sistemos tikslas – asmenybės socializacija, veiksnus žmogaus ugdymas. Vyksta sudėtingas permanentinis procesas – socializacija, vaikas turi prisitaikyti visuomenėje. Skleidžiasi požiūris į vaiką kaip unikalią asmenybę, turinčią saviraidos galimybes, į vaikystę, kaip savaimę vertingą žmogaus socialinio gyvenimo periodą. Tai įgalina bei skatina kurti kokybišką ugdymą ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje, nes socializacija, visuomenė, supanti vaiką, aplinkos poveikis egzistuoja glaudžioje tarpusavio sąveikoje, kurią veikia tam tikri ugdymo veiksniai. „Ugdymo veiksnys yra visa tai, kas sąmoningai ar nesąmoningai, tiesioginiu ar netiesioginiu būdu turi ugdymo poveikio ugdymo objektui, t.y. ugdytiniui“ (Šalkauskis, 1992, p. 40).

Įžvelgiama, jog ugdymas yra neatsiejamas nuo visuomenės ir joje gyvenančių narių, grupių. Ugdymo sampratų kontekstas akcentuoja tikslingą ugdytojo ir ugdytinio sąveiką, kaip sudėtingą ir daugiaaspektį procesą, bendraujant ir bendradarbiaujant, pasitelkiant įvairiais metodais bei priemonėmis, planuojant, organizuojant bei koreguojant šį veiklos procesą. Kad ugdymas būtų kokybiškas ir vaikas skleistųsi kaip asmenybė bei ruoštųsi tolimesniam gyvenimui, reikia išsiaiškinti, kaip kokybės sąvoka traktuojama ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje ir kokie veiksniai ją sąlygoja.

1.3. Ugdymo kokybės apibrėžtis ir sąsajos su ikimokykliniu amžiaus tarpsniu

Kokybė pastaruju metu tampa reikšminga, analizuojama sąvoka ne tik pramonės, prekybos srityje, bet aktyviai diskutuojama ir edukacinėje erdvėje. Nepaisant kokybės sąvokos populiarumo, kol kas nėra vieningos nuomonės dėl jos reikšmės. Pasak S. Neifacho (2008 b, p. 12), „ikimokyklinio ugdymo įstaigos stiprėja kaip organizacijos, teikiančios visuomenei ir jos bendruomenės grupėms kokybiškas vaikų ugdymo paslaugas. Plėtojamos sociokultūrinės ikimokyklinių įstaigų funkcijos. Šiuo pagrindu ikimokyklinio ugdymo įstaiga tampa vis labiau lemiamą bendrųjų rinkos suponuotų socialinių – edukacinių procesų, ne tik lanksčiai juos atliepia,

bet ir atsinaujina kartu su jais“. Iš čia išryškėja būtinybė apsibrėžti sąvoką – „ugdymo kokybė“, kad galėtume nusistatyti edukacinius veiksnius, įtakančius kokybiško ugdymo sėkmę.

Kokybės sąvoką bandysime apžvelgti, remiantis trimis dimensijomis: *bendra kokybė, švietimo kokybė, ugdymo kokybė*.

Bendra kokybė:

Apibrėžiant kokybės sąvoką, egzistuoja kelios tradicinės priegigos:

- „Konstruktyvistinė – kokybė suprantama kaip produktas ar paslauga be defektų ar nuokrypių;
- Mokslinė – ši prieiga fiksuojama tose organizacijose, kurios telkia dėmesį į veiklos indikatorius;
- Vartotojiška – vartotojui užtikrinama galimybė gauti pataisytą gaminio ar paslaugos variantą, atsižvelgiant į pastarojo nusiskundimus;
- Vadybinė – kokybė suvokiama kaip produkto ar paslaugos savybių atitiktis kliento poreikiams“.

(žr. <http://www.nvta.puslapiai.lt/straipsniai/VilkonieneMargarita100630.pdf>)

D. Martišauskienė (2008) remdamasi G. Baecker „kokybę apibrėžia trimis būdais:

- Struktūrinė kokybė – pagrindinės sąlygos, pagal kurias teikiama paslauga;
- Proceso kokybė reiškia į asmenis orientuotų paslaugų teikimo būdus ir apimtį;
- Rezultato kokybė nusako laipsnį, kuriuo pasiekiamas paslaugų tikslas, atsižvelgiant į jų teikėjo ir gavėjo pasitenkinimą“ (Martišauskienė, 2008, p. 89).

R. Želvys (2003) kokybę apibūdina kaip tam tikrą standartų atitiktį ar paslaugos tobulinimo laipsnį. O V. Dikavičius papildo (2003), kad kokybė turi patenkinti vartotojų poreikius, pasiekti darbuotojų pasitenkinimą ir yra suvokiama kaip pastovus tobulėjimas.

Kaip išvelgia R. Burškaitienė, M. Vilkonienė (2009, p. 111- 112) – „mokslinėje literatūroje aptinkama išvalgų, kad bendroji kokybės reikšmė transformuojasi į socialinės ir humanitarinės sistemos kokybės reikšmę. Taip formuojasi nauja, sisteminė prieiga – gyvenimo kokybė, visuomenės kokybė ir ekonomikos kokybė jungiasi į bendrą sąveikaujančią sistemą, kurios bendras komponentas yra žmogus ir jo gyvenimo kokybė“. Dėl minimos priežasties išvelgiame ugdymo kokybės pagrindą ikimokyklinėje įstaigoje – vaiko kokybiškas ugdymas, jo paruošimas dalykinei sistemai.

„Vienas iš pagrindinių švietimo politikos prioritetų yra kokybės užtikrinimas, atskaitomybė ir viešumas, todėl suprantama, kad ikimokyklinių ugdymo įstaigų, kaip ir visos švietimo sistemos

tobulinimas, yra glaudžiai susijęs su ugdymo kokybės nuolatinio vertinimo sistemos diegimu, šiuolaikiško kokybės valdymo uždaviniu“ (ten pat, p. 114).

Švietimo kokybė:

Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos „Darnaus vystymosi ir švietimo strategijoje“ (žr. http://www.smm.lt/veikla/dv_svietimas.htm) pabrėžiama, kad nuo švietimo kokybės priklauso darnus vaikų vystymasis. Švietimo ir ugdymo kokybė bei jos valdymas, nepaisant skirtingų nacionalinių kontekstų yra prioritetinga visų ES šalių veiklos sritis. Lietuvos švietimo plėtotei 2003 - 2012 metų strateginėse nuostatose (2003) švietimo kokybė paskelbta viena iš trijų pagrindinių siekių.

Pasak S. Neifacho (2004, p. 46), švietimo kokybė yra „laikoma vienu iš svarbiausių politinių prioritetų. Teigiama, kad tai atitinka piliečių lūkesčius, laiduoja jų socialinę gerovę, užimtumą. Tai įrodo, kad švietimo kaita glaudžiai siejasi su kokybės aspektu“.

A. Juodaitytė, D. Martišauskienė (2008) kokybę traktuoja per institucijų veiklos rezultatą (tikslų įgyvendinimas, veiklos tobulinimas, tikslų atitikimas vartotojų poreikių tenkinimas) arba į kokybę žvelgia kaip į procesą (rezultatų įgyvendinimas ir siekimas).

Įvairiuose dokumentuose ir mokslinėje literatūroje randama įvairių švietimo kokybės sampratų. „Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijoje“ (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. lapkričio 24 d. Įsakymas Nr. ISAK-3219) teigiama, kad „Švietimo kokybės samprata yra kontekstuali ir kintanti. Dėl jos susitariama, ji koreguojama atsižvelgiant į tam tikru laikotarpiu vyraujančius asmens ir visuomenės poreikius, švietimo misijos sampratą ir švietimui keliamus tikslus“.

(žr. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=332022&p_query=&p_tr2=)

Švietimo kokybė – „tai požymių visuma, leidžianti spręsti, kaip švietimo įstaiga, švietimo sistema ar atskiri jos posistemai vykdo savo paskirčiai būdingus nacionalinius ir regioninius tikslus, atitinka ugdytinių / klientų poreikius Europos sąjungos, pasaulio šalių švietimo tendencijas, siekia naujovių ir nuolatinio tobulėjimo esamomis sąlygomis ir geba tas sąlygas gerinti“ (Barkauskaitė, Bruzgelevičienė, 2004, p. 13).

„Kokybė – reikalavimas, kuris parodo, kokių laipsnių ugdymo įstaigos veikla tenkina suinteresuotų klientų poreikius ir atitinka ugdymo įstaigos patvirtintus reikalavimus, standartus“ (Vidinės kokybės užtikrinimo profesinėse mokyklose vadovas, 2000, p. 39).

„Kokybė yra tobulas veikimas – aukščiausių standartų siekimas, vertė – vartotojų reikalavimų įvykdymas tam tikrose ribose, vartotojų reikalavimų pasiekimas ir/ar viršijimas, reikalavimų atitiktis“ (Ruzevičius, 2006, p. 24).

„Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijoje“ (2008) nurodoma, kad kokybė yra visuma švietimo savybių, nuo kurių priklauso švietimo gebėjimas tenkinti asmens bei visuomenės poreikius, švietimo sistemai priskiriamų funkcijų atlikimas bei švietimo sistemai keliamų tikslų įgyvendinimas. Vienokius ar kitokius švietimo kokybės aspektus nurodo sukurti kokybės reikalavimai“.

(žr. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=332022&p_query=&p_tr2=)

Ugdymo kokybė:

L. Jovaiša (2007) teigia, kad ugdymo kokybė, tai – „esminis procesų, daiktų ir reiškinių apibrėžtumas, apibūdinantis jų visybinį skirtumą nuo kitų objektų, žymintis daiktų esmę“ (Jovaiša, 2007, p. 116).

S. Neifachas (2004) teigia, kad ugdymo kokybė – „sąlyginė sąvoka, kurios prasmė glaudžiai susijusi su tam tikrais visuomenės (pedagogų, tėvų, vaikų, švietimo vadybininkų vietos valdžios atstovų, vyriausybės, aukštojo mokslo įstaigų ir pan.) ar konkretaus žmogaus poreikiais, reikalavimais bei lūkesčiais“ (Neifachas, 2004, p. 92). Mokslininkas siūlo „ugdymo kokybę apibrėžti kaip ugdymo proceso ir rezultato savybių, lemiančių ugdymo orientaciją į socialinių tikslų realizavimą, asmenybės išsimokslinimą, socialinių psichinių ir fizinių savybių raišką, visumą“ (Neifachas, 2004, p. 95).

Remiantis teiginiu, kad ugdymo kokybė apibrėžiama per ugdymo proceso ir rezultatų savybių visumą, galima akcentuoti, jog ugdymo kokybė yra konkrečios švietimo įstaigos veiklos rodiklis. Būtent procesas ir rezultatas yra esminiai aktualiausi švietimo įstaigos veiklos aspektai.

A. Juodaitytė, R. Karžinauskienė (2008, p. 26), apibendrinamos daugelio autorių pateiktus kokybės apibrėžimus, teigia: „švietimo kokybė gali būti aiškinama kaip bendrasis tikslas, kurio turi siekti švietimo sistema. Uždavinys, kuris keliamas kokybiškam švietimo situacijos vertinimui, taip pat kaip vienas konkrečių uždavinių, prilyginamų efektyvumui, veiksmingumui, teisingumui, demokratijai, švietimo sistemos veiklos rezultatų skaidrumui, kuriuos atlieka įvairios interesų grupės, dalyvaujančios priimančios sprendimus“.

Mokslinėje literatūroje pateikiami įvairūs švietimo kokybės apibrėžimai: „poreikių atitikimas“, „nuolatinis tobulėjimas“, „plėtra“ ir pan. Lietuvos autoriai linkę pritarti Vakaruose populiariam požiūriui, jog kokybė – tai klientų poreikių patenkinimas (Lamanauskas, 2004 a, b).

S. Neifachas (2008 b, p.6) nagrinėdamas ikimokyklinio ugdymo programą kaip vieną iš edukacinių veiksnių, lemiančių kokybišką vaikų ugdymą teigia, kad „ugdymo kokybę didžia dalimi lemia ugdymo programos, realizuojamos vienokiu ar kitokiu metodologiniu principu“. Dažniausiai tokia nuomone vadovaujasi ir tėvai atvesdami vaikus į ikimokyklinę ugdymo įstaigą. Tačiau

mokslininkas taip pat išskyrė ir kitus aspektus, kurie bus analizuojami plačiau tolimesniuose darbo etapuose. Autorius nurodo, kad ugdymo kokybė ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje priklauso nuo:

- Specialistų – pedagogų bendrųjų gebėjimų, bei darbo metodikos;
- Ugdymo proceso organizavimo bei realizavimo;
- Edukacinės grupės aplinkos sukūrimo;
- Ugdymo proceso dalyvių (ugdymo įstaigos administracijos, pedagogo, vaiko, šeimos) komunikacijos, jų autoriteto, asmeninių savybių.

Tai tik patvirtina tendenciją, kad ikimokyklinis ugdymas yra švietimo sistemos posistemė, nuo kurios vystymosi pobūdžio ir rezultato priklauso tolimesnė vaiko ugdymo(si) kokybė. Remiantis tuo, galime teigti, kad tai siejasi su bendrąja ugdymo kokybės samprata, kuri nurodo, kad „ugdymo kokybė – sutartinių vertės požymių visuma, rodanti, koku laipsniu, būdais bei priemonėmis švietimo įstaiga pasiekia savo paskirčiai būdingų nacionalinės švietimo sistemos ugdymo tikslų, tenkina ugdytinių poreikius, padeda jiems pasiekti asmenybės brandos, geba valdyti procesus ir sąlygas“ (Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito metodika, 2002, p. 11).

Pasak D. Gedminienės ir A. Gumuliauskienės (2008) „kokybė tampa kiekvieno organizacijos nario atsakomybe ir rūpesčiu, efektyviai įtraukiant į nuolatinio tobulėjimo procesą per edukacinę – tiriamąją veiklą, kokybės vadybos funkcijų optimizavimą įvairiais lygmenimis. Poreikis gerinti švietimo kokybę ir prisiimti atsakomybę už jos lygmenį kiekvienoje švietimo institucijoje pabrėžiami Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo pakeitimo įstatyme (2003)“ (Gedminienė, Gumuliauskienė, 2008, p. 76).

Galimybės suteikimas tėvams, įgalinantis vertinti, spręsti ir pasirinkti - turi didelę reikšmę ne tik švietimo sistemos, bet ir visuomenės demokratiškumui, ugdymo proceso organizavimo tobulinimui. Vadinasi, ugdymo kokybe, kaip sudedamąja švietimo kokybės dalimi, rūpinasi įvairūs visuomenės lygmenys: Švietimo ir mokslo ministerija, miesto savivaldybės švietimo skyrius, vyriausybė, pati ugdymo institucija (direktorius, pedagogai, pavaduotoja ugdymui, kiti darbuotojai administracija, komisija, pedagogų taryba) ir tėvai. Neabejotinai optimaliausia alternatyva – bendradarbiavimas visų išvardintų asmenų bei grupių.

Pasak D. Martišauskienės (2008, p. 89), „ikimokyklinio ugdymo kokybė Lietuvoje grindžiama normatyviniais dokumentais, kurių pagrindą sudaro vaikų kompetencijų – socialinės, sveikatos saugojimo, pažinimo, komunikavimo ir meninės plėtotė“.

Kaip teigia D. Gedminienė ir A. Gumuliauskienė (2008, p. 76), „visuotinės kokybės filosofija pačią organizaciją orientuoja į nuolatinį kokybės siekimą, pasitelkiant vidinę užtikrinimo

sistemą, kuomet institucijos bendruomenė geba savarankiškai vertinti ugdymo rezultatus, tobulinti ugdymo standartus, panaudodama efektyvias ugdymo kokybės užtikrinimo procedūras. Jos turėtų patenkinti ne tik vidaus bendruomenės poreikius ir interesus, bet taip pat ir išorės vartotojų poreikių tendencijas. Švietimo institucijų atsakomybė už kokybę glaudžiai siejasi su pačios kokybės samprata“.

G. Kazakevičius (2004), perteikdamas kokybės svarbą organizacijoje, teigia, kad vertindama savo veiklą organizacija padeda atskleisti, ką bendruomenė žino apie vidinius procesus, planuojamus ir vykstančius organizacijoje ir lemiančius rezultatų kokybę. Taip formuojama nauja ugdymo proceso stebėjimo ir vertinimo filosofija bei švietimo kokybės vadybos kultūra, leidžianti savo instituciją vertinti kaip visumą ir susitarti dėl jos tobulinimo krypčių.

D. Gedminienė ir A. Gumuliauskienė (2008), pasitelkdamos C. Pollit teigia, kad kokybė neegzistuoja atskirai nuo vertybių ir tikslų formavimo – jos reikšmė gimsta šiuose procesuose, ji apibrėžiama bendraujant. „Dialogas svarbus ieškant kokybės problemų sprendimo būdų ir nustatant prioritetus: kiekviena ugdymo įstaiga turi išsiaiškinti savo poreikius ir sukurti tuos poreikius plėtojančią strategiją, teikdama kokybiškas paslaugas klientams, konkuruodama švietimo rinkoje“ (Gedminienė, Gumuliauskienė, 2008, p. 77).

Apibendrinant mokslininkų – tyrėjų mintis, požiūrius, galima būtų teigti, kad bendriausia prasme švietimo kokybė – švietimo vartotojų (švietime dalyvaujančių asmenų, visuomenės ir t.t.), profesionalų (pedagogų, švietimo įstaigų vadovų, švietimo valdymo specialistų, švietimą aptarnaujančios infrastruktūros specialistų, mokslininkų) ir politikų susitarimai dėl švietimo tikslų (vertybių, kurių įkūnijimo yra siekiama), jų siekimo būdų (kaip, kokiais ištekliais, darbų pasiskirstymas ir jų atlikimo laikas ir pan.), pasiekimų įvertinimo kriterijų (laukiamų rezultatų) bei sutartinių tikslų pasiekimo laipsnis.

Pateikti apibrėžimai, nusakantys ugdymo kokybės sampratą padeda suvokti ir patvirtina, kad ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje vaikas turi būti ruošiamas sėkmingam ugdymui(si) tolimesnėje dalykinėje sistemoje. Kaip teigia D. Gedminienė ir A. Gumuliauskienė (2008 p. 78), analizuojant ugdymo kokybę švietimo įstaigoje, „galima aprėpti ugdymo proceso dalyvių požiūrius, kurių nuomonės gali padėti išsamiau analizuoti institucijos veiklos kokybės veiklą, efektyvina grįžtamąjį ryšį tarp ugdymo proceso dalyvių ir padeda ugdytis refleksyvaus ugdymo gebėjimus, didina ugdymo proceso dalyvių asmeninę atsakomybę už ugdymo kokybę, skatina ugdytis naujas kompetencijas, bei plėtoti turimas; padeda suvokti savo instituciją kaip lanksčią ir atvirą kaitai sistemą, yra prielaida visuotinės kokybės filosofijai formuotis“.

Tai suponuoja tolimesnę darbo kryptį: atskleisti edukacinius veiksnius, kurie turi įtakos kokybiškam vaikų ugdymui. Iškeltas prioritetas - išsiaiškinti kaip reikia ugdyti vaiką, kad jis būtų patenkinęs individualius poreikius, lemiančius jo tolimesnę sėkmę mokykloje?

1.4. Vaikų ugdymo kokybei įtakos turintys edukaciniai veiksniai

E.R. Stancikas ir D.Bagdonienė (2004) išskiria kokybės vadybą kaip kategoriją, kurią pasirinkusi organizacija nuolat tobulėja – siekia kuo veiksmingiau patenkinti vartotojų poreikius, gerina paslaugas, mažina finansinius kaštus. Taip akcentuojama švietimo vadyba ir jos funkcijos: planavimas, organizavimas, vadovavimas, kontrolė. Šios funkcijos yra aktualios visų edukacinių veiksmų realizavimui.

1.4.1. Ikimokyklinio ugdymo pedagogo kompetencijos

Žvelgiant į dabartinę mūsų visuomenę, pastebime, kad ji yra labai pasikeitusi, modernesnė. Tai yra pastebima ir ikimokyklinėse ugdymo įstaigose, kadangi nuolat reikia atrasti inovatyvių būdų, kaip įgyvendinti iškeltus tikslus bei uždavinius. Kiekvienam vaikui turi būti sukurta jo funkcionavimui palanki erdvė, kuri skatintų lygias ugdymo starto galimybes vaikams. „Įsivyravusios naujos vaiko, kaip bręstančio ir nuolat besikeičiančio žmogaus, edukacinės idėjos jo pažinimo procesus daro sudėtingesnius“ (Neifachas, 2008 c, p. 99).

Šiose permainose dalyvauja ir artimas ugdytinio pagalbininkas, ugdymo proceso inspiruotojas – pedagogas. Pedagogo darbas pradedamas prasminga paskata apmąstyti savo veiklą, atrasti save ugdymo procese, ko pasėkoje bus suteikiama pagalba ir ugdytiniui - ieškojimų bei atradimų kelyje. Pedagogas ieško naujų darbo būdų ir formų, atskleidžia savo nerealizuotas galimybes ir jas plėtoja praktiniame darbe. Pedagogo asmenybės, savęs, kaip pedagogo Aš vaizdas, jo kūrybiškumas, saviraiška, autentiškumas, empatiškumas, pedagoginiai sugebėjimai yra sėkmingas pedagoginės veiklos pagrindas.

Tai patvirtina ir G. Šeibokienė (2004), kuri teigia, kad ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinės kompetencijos yra vienas iš svarbiausių veiksnių, įtakančių ugdymo kokybę. Todėl iškeldama klausimą: „Kokio pedagogo reikia mūsų vaikams?“ , autorė pateikia trumpą atsakymą – kompetentingo. O tai įvardijama asmeniu, kuris suvokia vaikystės fenomeno kaitą šiuolaikinėje

globalioje informacinėje visuomenėje, suprantantį save kaip vaiko globėją, ugdymo tarpininką ir galimybių kūrėją bei gebantį plėtoti partnerystę su šeima, kūrybiškai interpretuoti kultūros tradicijas.

Dabartinė švietimo sistema kelia pedagogui naujus, ne tik profesinius, bet ir asmenybės požiūriu svarbius reikalavimus. I. Rydelienė (2005, p. 127) teigia, kad yra „išskiriama „vidinė“ pedagogo veiklos pusė: profesinė savimonė, atsidavimas savo profesinei veiklai, pedagoginio darbo prasmės suvokimas, pasitenkinimas savo darbu“. Pedagogas turi turėti kompetencijų (lot. kompetentia – priklausomybė) „funkcinis gebėjimas adekvačiai atlikti tam tikrą veiklą, turėti jai pakankamai žinių, įgūdžių“ (Vaitkevičiūtė, 2007, p. 571). Įvardyti aspektai įgalina sutelkti pastangas, siekiant kokybiškos pedagoginės veiklos. Todėl pedagogo vaidmuo ir yra apibūdinamas kaip lemiamas - ugdymo paradigmos kaitoje, kadangi kita ugdymo institucijos bendruomenės dalis mažiau sąveikauja su ugdytiniais, lyginant su pedagogu, kuris yra nuolat savo ugdytinių. Todėl yra ypač svarbu atskleisti, koks turi būti kompetentingas pedagogas. Tai akcentuoja ir žmogaus poreikių hierarchijos viršūnėje esantis savęs išreiškimo ir galimybių realizavimo poreikis. Pedagogas turi pirmiausia pažinti save, išsiugdyti gebėjimus, kuriuos gebėtų realizuoti planuojant, organizuojant ugdymo procesą. Tuo pabrėžiama, kad pedagogas tik pažinęs save, gebės pažinti ir savo ugdytinius.

D. Malinauskienė (2010) akcentuoja, kad kompetentingas pedagogas turi pasižymėti nauju požiūriu į vaikų ugdymą ir savo darbo kokybę: įgyjant naujų vaidmenų ir kompetencijų „būtinų projektuojant ugdymą kaip evoliucionuojantį procesą. Ypatingas dėmesys yra skiriamas vaiko asmenybės socialiniam, kognityviniam brandumui, konstruktyviam savaiminiam jo ugdymuisi, kurio sąlygomis pedagogas tampa vaikų raidos pokyčių tyrinėtoju ir vertintoju“ (Malinauskienė, 2010, p. 103).

Kaip teigia M. Barkauskaitė (2001), šių dienų pedagogas turi gebėti ne tik mokyti, bet pats aktyviai ieškoti žinių, informacijos mokslo, rinkos ekonomikos, visuomenės besikeičiančioje aplinkoje, numatydamas savo vietą, vaidmenį joje. Tai įmanoma įgyvendinti pasitelkiant sistemingą, savarankišką kūrybišką mokymąsi, kuris taptų aktyviu procesu, prigimtinio poreikiu. Pedagogas turėtų būti susiformavęs nuolatinio mokymosi nuostatas. Tai būtų ne tik kvalifikacijos, kokybės, autoriteto kūrimo, pagrindinių sąlygų aspektai, bet galėtų tapti prasmingo mokymosi skleidėjais. Tai būtų tobulėjimas analizuojant, įvertinant savo veiklą, atrandant save.

M. Barkauskaitė (2001, p. 64) nurodo, kad „kvalifikacijos kėlimas vienas iš aspektų, kaip pedagogas gali siekti suteikti kokybišką ugdymą savo ugdytiniais. Kvalifikacijos kėlimas tampa pedagogui reikšmingas tuomet, kai jis pats ir ugdymo įstaiga tai pastebi, įvertina ir susieja su ugdytinių ugdymo(si) kokybės gerėjimu“. Mokslininkė (2001, p. 65) nurodo, kad nuolatinis tobulėjimas ugdymo įstaigoje vyks tuomet, kai atspindės šiuos „pedagoginės veiklos požymius:

- Nuolat bus keliami bendri veiklos tikslai;
- Nuolat aptariami veiklos būdai, priemonės;
- Nuolat keičiamasi informacija;
- Derinami požiūriai, nuostatos;
- Skatinamas kiekvieno pedagogo dalyvavimas įstaigos valdyme;
- Kiekvieno pedagogo veikla vertinama profesionaliai, nurodant jo svarbą įgyvendinant bendrą tikslą“.

R. Jucevičius, P. Jucevičienė (2003) nurodo, kad šiuolaikinėje visuomenėje vykstant nuolatiniams ir intensyviems socialinio, ekonominio, organizacinio ir netgi asmeninio gyvenimo pokyčiams, įsigalėjus naujai edukacinei paradigmai, kuri akcentuoja mokymąsi kaip procesą, nebesiejama vien tik su sistemingai organizuotu mokymu, o traktuojant jį kaip veiklą, kurioje žmogus plėtoja ir vysto savo kompetenciją, kinta švietimo sistemos, švietimo įstaigų pedagogų veiklos situacija.

Pasak I. Rydelienės (2005, p. 128), „pedagogų motyvacijos suvokimas padėtų geriau suvokti praktinius pedagoginės veiklos procesus, pagrindines vertybes, nuostatas, kurios leistų siekti ugdymo tikslų realizavimo. Teigiamas pedagogų požiūris į darbą, brandi jų profesinio darbo motyvacija labai svarbūs aspektai, kurie lemia ikimokyklinio ugdymo kokybę“.

G. M. Hodgsonas (2000) teigia, kad nauji reikalavimai pedagogų kompetencijų srityje reikalauja jų pasiruošimo, progresyvių žinių ir įgūdžių augimo, gebėjimo susidoroti su didėjančiais įvairių ugdymo proceso sunkumais, akcentuojančiais ikimokyklinio ugdymo kokybės aspektą.

Akivaizdu, kad pedagoginis darbas turi atitikti visos visuomenės ir atskiro individo poreikius, galimybes. Pats darbas drausmina, reikalaujamas kokybiško rezultato, tai įpareigoja būti darbščiam ir atsakingam.

Švietimo sistemos kaita, kokybiškas ugdymo ir ugdymosi procesų organizavimas reikalauja, kad pedagogas būtų kompetentingas ir inovatyvus. Todėl Lietuvos švietimo plėtotės strategijos nuostatose 2003 – 2012 metams (2003) akcentuojama, kad būtina įdiegti atsakingo valdymo sistemą, pagrįstą monitoringu, strateginiu planavimu ir valdymu, aiškiai apibrėžtą atskaitomybę, visuomenės informavimu bei dalyvavimu.

M. Fullano (1998) teigimu pedagogų pasiryžimas nuolat tobulėti, kurti ir atkurti produktyvius bendradarbiavimo santykius sudaro sąlygas atsirasti naujai mokymosi patirčiai, kurią būtų galima perteikti savo ugdytiniams. Todėl mokymasis yra kasdieninio gyvenimo ir nuolatinės patirties esmė, kuri transformuojasi į žinias, įgūdžius, vertybes ir įsitikinimus, jų dėka

atrandame naują, kokybiškesnį žinojimą – tobulėjimo pagrindą. Mokymosi procesas apibrėžiamas kaip besimokančiojo vidinis kontroliuojamas procesas, apimantis visus jo santykius su aplinka, išmokstant to, kas svarbu jam, kaip asmenybei.

Svarbu, kad pedagogai naudotų šiuolaikinius, į vaiko kompetencijų ugdymą orientuotus būdus, tokius kaip vaiko aktyvumo, iniciatyvumo skatinimą, sudarant ugdančiąją aplinką, kūrybišką konstruktyvistinę vaiko ir pedagogo sąveiką, spontanišką situacinę – ugdymą, ugdymą pavyzdžiu.

Šiuo atveju pedagogas yra ypatingai svarbus asmuo siekiant švietimo kokybės. Nuo pedagogų pastangų daugiau nei nuo kitų veiksmų priklauso ugdymo rezultatai. Pasak S. Neifacho (2004, p. 73) „pedagogas turi visą gyvenimą būti besimokančia asmenybe, turi gerai žinoti vaiko raidos dėsningumus. Derėtų nepamiršti, kad ikimokyklinis ugdymas reikalauja tam tikrų asmeninių charakterio bruožų – pasišventimo, jautrumo, supratimo. Pedagogas turi turėti šeimų paramos strategiją ir gerą visos ugdymo sistemos suvokimą“.

Vis labiau yra akcentuojama pedagogo kompetencija. „Kompetentingumas (kompetencija) – tai sugebėjimas veikti neapibrėžtumo situacijoje“ (Neifachas, 2008 a, p. 23).

Kaip teigia M. Barkauskaitė (2005), pasitelkdama prof. M. Karčiauskiene, kompetentingas pedagogas, kuris nori savo ugdytiniams perteikti žinias, ugdyti gebėjimus, savo darbo veikloje siekia globoti, rūpintis vaiko saugumu, nori sudominti jį ugdymu(si), geba pažinti vaiko psichines, fizines galias, bei žino jo raidos sąlygas. Pedagogas stengiasi palaikyti glaudžius ryšius su vaiko artimiausia aplinka, ugdo vaiko savarankiškumą, vertybines nuostatas. Taip pat pedagogas stengiasi sudaryti natūralias auklėjimo sąlygas, individualizuoja darbą.

„Todėl pedagogų rengimas aukštos kokybės švietimą ir mokymą įpareigoja studijų procesą modeliuoti taip, kad būsimas pedagogas pasirengtų trijų pagrindinių uždavinių realizavimui: asmens, kuris galėtų atskleisti savo gebėjimus ir gyventi laimingą bei produktyvų gyvenimą, ugdymas, visuomenės, kurioje būtų mažinamas skirtumas tarp socialinių grupių ir individų, kūrimas, ekonomikos, kuri užtikrintų darbo rinkos pasiūlymų paklausą tenkinant verslo ir darbdavių poreikus, kūrimas“ (Barkauskaitė, 2005, p. 14).

Ikimokyklinio ugdymo pedagogų kompetencijų išskirtinei analizei, ypatingas dėmesys buvo skiriamas mokslininkės E. Jurašaitės (2004), kuri atlikusi mokslinius tyrimus ir parengė pedagogo profesinių kompetencijų modelį. Parengtą modelį sudaro penki komponentai, įgalinantys apžvelgti pedagogo profesiją kaip jo kūrybinės galios, gebėjimų, žinių, įpročių ir vertybių holistinę sistemą:

1. *Pedagoginis išprusimas* – „specifinė pedagogo kompetencija, kuri įeina į kiekvienos profesijos kompetencijų sąrašą. Ją sudaro bendrosios, psichologinės, dalykinės žinios, ugdytinių pažinimas, gebėjimas sukaupti tokias žinias ir jas taikyti atliekant veiklą“ (Jurašaitė, 2004, p. 42).

2. *Veiklos prognozavimo ir planavimo (teleologinė) kompetencija* – „tai gebėjimas koordinuoti veiklą su kolegomis, tėvais ir ugdymo įstaiga, gebėjimas numatyti ugdymo tikslus ir jų įgyvendinimo būdus“ (Jurašaitė, 2004, p. 42).

3. *Ugdymo proceso organizavimo kompetencija* – „pedagogo gebėjimas organizuoti ugdymo procesą, remiantis atitinkančiais tikslus šaltiniais ir ištekliais: žmonėmis, laiku, informacija, materialiniais ištekliais“ (ten pat, p. 43).

4. *Pedagoginis bendravimas ir bendradarbiavimas* - „tarpasmeninis bendravimas (vaikai, pedagogas, tėvai), kurį lydi sėkmė, abipusis susitarimas, gebėjimas klausyti ir girdėti, gebėjimas perteikti informaciją raštu ir žodžiu: formaliai ir neformaliai“ (ten pat, p. 44).

5. *Ikimokyklinio ugdymo kaitos tendencijos* – „kompetencija, kuri apibūdina pedagogų nuostatas kaitai ir jų gebėjimą inicijuoti kaitą, o kartu dalyvauti kaitos procesuose“ (ten pat, p. 44).

R. Subotkevičienė (2008, p. 36) papildo, kad norint išlikti kompetentingu pedagogu, „studijų metu nepakanka įgyti vien specialiųjų dalykinių žinių. Būtina į ugdymo tikslus įtraukti savarankiškumo, probleminio bei kritinio mąstymo, socialinės kompetencijos, gebėjimo pamatyti problemas ir rasti joms tinkamus sprendimo būdus, planuoti savo veiklos laiką, analizuoti, vertinti, bei koreguoti įvairias situacijas“.

Visuomenėje yra susiformavusi nuostata, kad pedagogai yra ne tik profesionalūs ugdytojai, bet ir kūrėjai, patarėjai, pagalbininkai. Iš jų yra tikimasi, kad jie gebės:

- „sukurti ugdomąją aplinką, kurioje ugdytiniai bus saugūs psichologiškai ir fiziškai;
- pažinti ir individualiai ugdyti kiekvieną vaiką;
- pažinti ir gerbti kiekvieno ugdytinio šeimos kultūrą bei tradicijas;
- gerai pažinti savo ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumus;
- būti tėvelių pagalbininkais, dalinsis su jais informacija, įtraukti tėvelius į bendrą, visapusišką vaiko ugdymą namuose bei ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje“ (Sabaliauskienė, Rimkienė, 2009, p. 5).

Pasak M. Barkauskaitės (2005, p. 14) pedagogas - profesionalas suvokiamas kaip:

- „gebantis identifikuoti ir priimti efektyvius ir pagrįstus sprendimus, keičiant: individualizuojant bei adaptuojant ugdymo(si) programas;
- kuriantis patrauklias ugdymo(si) sąlygas, atsižvelgiant į individualius savo ugdytinių poreikius bei interesus;
- gebantis organizuoti bei inicijuoti naujausiais tyrimais mokymosi visą gyvenimą procesą;

- kritiškai mąstantis, atsakomybės jausmą turintis, aktyviai sprendžiantis sparčiai besikeičiančias švietimo problemas;
- įsipareigojęs spręsti socialines problemas;
- vertinantis savo atliekamą veiklą bendruomenės bei tautos kontekste, įvertinantis kritiką ir rodantis iniciatyvą koreguoti bei taisyti padarytas klaidas“.

Neifachas S. (2004), remdamasis JAV nacionaliniais akreditavimo standartais, teigia, kad pedagogas turi demonstruoti atitinkamas kompetencijas:

- saugios ir sveikos ugdomosios aplinkos sukūrimas;
- vaikų fizinių bei protinių gebėjimų vystymas;
- vaikų socialinio ir emocinio ugdymo skatinimas;
- gerų ir produktyvių santykių su šeimomis vystymas;
- gerai organizuotos, kryptingos bei atliepiančios ugdytinių poreikius programos vykdymas;
- demonstravimas pasišventimo savo profesijai.

Šiuose aspektuose yra pabrėžiama pedagogų žinių bazė, gebėjimas jos pagrindu praktiškai spręsti problemas bei gebėjimas tai nukreipti vaiko naudai, kas įgalina siekti kokybiško ugdymo grupėje.

S. Neifachas (2008 a) akcentuoja, kad spartūs edukaciniai pokyčiai ikimokyklinio ugdymo sistemoje keičia vaikų darželio veiklos sampratą. Pedagogo organizuojama veikla turi būti šiuolaikiška kaip švietimo reforma, orientuota į nuolatinę kaitą, kompetencijas, pedagogas turi gebėti veiksmingai modeliuoti ir valdyti ugdymo procesą. Itin svarbu, kad pedagogo ir vaikų sąveika darželyje būtų pastebėta, sudarytos sąlygos jai atsiskleisti ir virsti ugdomosios veiklos pasiekimais, prielaida skaičiuoti ikimokyklinio ugdymo pridedamąją vertę.

Pasak M. Barkauskaitės (2005) naujos pedagogų kompetencijos reikalingos, kadangi keičiasi vertybinės nuostatos, moralės normos, kinta ugdymo tikslai ir uždaviniai, todėl pedagogas nuolat turi tobulėti, stengtis realizuoti save, paisydamas šiuolaikinio pasaulio ir žmogaus reikalavimų ugdymui(si) atviroje ir konkurencingoje erdvėje. Nes nauja „žmogaus ugdymo ideologija akcentuoja ne tik žinančio, bet ir mąstančio, kuriančio, atrandančio žmogaus ugdymą, gebančio spręsti globalias asmens ir pasaulio problemas“ (Barkauskaitė, 2005, p. 13).

Gyvenant postmodernistinėje visuomenėje yra susiformavusi nuostata – tobulėti. Į tai atkreipiamas dėmesys ir ikimokyklinių įstaigų pedagogų. Kasdieninėje veikloje pedagogai savo tobulėjimą gali įrodyti organizuojant ugdomąją veiklą: panaudojant įvairius ugdymo metodus, pajavairinant veiklą, dirbant ne tik darželio grupėje. Tačiau išryškėja tendencija, kad būtų

įgyvendinamos permainos, yra būtinos asmeninės savybės bei kompetencijos, t.y. ieškojimas - kūrybinis procesas, įgalinantis nestovėti vietoje, o atrasti kažką naujo, kas sudarytų sąlygas tobulinti ugdomąją veiklą. Nes pedagogas nieko naujo neatrandantis, negebės išugdyti laisvą vaiko asmenybę, kuri ateityje gebėtų įgyvendinti individualius užsibrėžtus tikslus. S. Neifachas (2008 b) papildoma, kad pedagogui reikia jaustis laisvam, kūrybingam, iniciatyviam, pasitikėti savimi, ieškoti inovatyvių sprendimų, tikėti savo sėkme.

„Pedagogas organizuodamas ugdomąją veiklą *turėtų ugdyti pavyzdžiu:*

- Pedagogas demonstratyviai, žaismingai išraiškingai ką nors daro vaikų akivaizdoje, vaikams patrauklu daryti tą patį;
- Pedagogas pradeda kokią nors veiklą, tuomet leidžia savarankiškai ją pratęsti vaikams;
- Pedagogas ką nors veikia drauge su vaikais kaip žaidimų ar veiklos partneris;
- Pedagogas mimika, žodžiais, elgesiu, veiksmais, daiktais modeliuoja tai, ką tikisi perduoti vaikams“ (Glebuviėnė, Monkeviėienė, Tarasonienė, Stankeviėienė, 2003, p. 53).

„Tai būtų autoritetinis ugdymas, kuomet pedagogas nori būti toks patrauklus vaikams, kad jie iš susižavėjimo sektų jo pavyzdžiu. Minėtosios ugdymo technologijos idėjos galėtų būti kildinamos iš socialinė kognityvinės teorijos. Teorijos kryptį iliustruoja teiginys: pedagogas yra modelis vaiko veiklai ir elgesiui, vaikas mokosi jį mėgdžiodamas: kuo aukštesni vaiko pažinimo gebėjimai, tuo pastabesnis ir labiau įgudęs jis yra mėgdžiotojas“ (ten pat, p. 53).

„Pedagogas organizuodamas ugdomąją veiklą *gali vadovautis konstruktyvia kūrybine vaiko ir pedagogo sąveika:*

- Pedagogas įtraukia vaikus į veiklą gera idėja, tema, problema, sumanymu, ką būtų galima daryti, tyrinėti, siekia vaikų interpretacijų, kūrybos, atradimų, nereglamentuoja vaikų veiklos žingsnių;
- Pedagogas pastebi, gerbia, palaiko vaikų sumanymus, padeda juos išplėtoti, praturtinti;
- Priimami bendri sprendimai, susitarimai dėl veiklos;
- Atvirais klausimais (moderavimu) pedagogas netiesiogiai vadovauja vaikų ieškojimams, moko spręsti problemas, praturtina jų sumanymus.

Tokia demokratiška sąveika leidžia būti aktyviems abiemis ugdymo proceso dalyviams – ir vaikui, ir pedagogui. Šios technologijos teorinės ištakos – humanistinė savivokos ir savęs realizavimo teorija (A. Maslow ir C. Rogers), socialinė asmenybės raidos teorija (E. Erikson), konstruktyvizmas (J. Piaget), H. Gardnerio intelekto teorija ir kt.“ (ten pat, p. 54).

„Spontaniškas ugdymas:

- Pedagogas pritaria bet kokiai vaiko veiklai, ją gerbia, laiko vertinga patirtimi;
- Emociniu atsaku palaiko vaiko veiklą – pagiria, pasidžiaugia;
- Ugdymui panaudoja netikėtai susikūrusias situacijas;
- Pasiūlo priemonių vaiko poreikiams ir interesams „čia ir dabar“ tenkinti;

Tai situacinis ugdymo būdas, kurio sėkmė labai priklauso nuo pedagogo pastabumo, lankstumo. Ji formavosi poreikių – motyvacijos ir humanistinių teorijų pagrindais (R. R. Sears ir kt.)“ (ten pat, p. 54).

„Nerekomenduojama, bet pedagogų vis dar intensyviai taikoma technologija – *tiesioginis mokymas, akademinės krypties ugdymas*:

- Pedagogas siūlo vaikams užduotis, kurios orientuotos į žinių perdavimą ir reprodukciją, o ne į vaiko gebėjimų ugdymą;
- Siūloma ta pati viena užduotis visai vaikų grupei, nesukuriama pasirinkimo situacija;
- Pedagogas nurodo, kokia seka ir kaip vaikas turi atlikti kiekvieną užduoties žingsnį, nepaliekama erdvė pačiam vaikui daryti atradimus, spręsti problemas, kurti;
- Pedagogas pats demonstruoja kaip visa tai reikia atlikti;

Tiesioginio mokymo teorinės ištakos – biheivoristinė instrumentinio išmokimo teorija (B.F. Skinner ir kt) Šios teorijos pedagoginė interpretacija deklaruoja: vaikas išmoksta to, ko jį moko pedagogas, suaugusiojo mokymas labai svarbus – tik nuo jo priklauso, koku žmogumi užaugs vaikas“ (ten pat p. 54).

Kokybišką ugdymo turinio įgyvendinimą užtikrina dvikryptė pozityvi demokratiška pedagogo-vaiko sąveika, ugdytinio ir ugdytojo dialogas, grindžiamas asmenine pagarba, vaiko unikalumo pripažinimu, svarbiausiomis vertybėmis, pozityviomis emocijomis. Vaikas išreiškia savo norus, renkasi, tariasi, veikia vienas ir su kitais, prašo pagalbos, sprendžia problemas ir kt. Pedagogas stebi, skatina, siūlo, palaiko, padeda, veikia kartu, tarpininkauja, teikia informaciją, kuria aplinką, organizuoja kasdieninį gyvenimą bei kryptingai turtina vaiko patirtį, taiko pozityvias vaiko elgesio valdymo strategijas, reflektuoja sąveiką su vaikais. Ugdymo(si) turinys perimamas vaikui žaidžiant, veikiant savo nuožiūra, įsitraukiant į pedagogo siūlomą veiklą bei pedagogui kryptingai, iš anksto apgalvojus, organizuojant ugdymą. Vaikui veikiant jam teikiamas nuolatinis grįžtamasis ryšys bei reflektuojamas ugdymo(si) procesas (kasdieninis apmąstymas, vaiko atvejo analizė, nepavykusių veiklos epizodų priežasčių išvalgos ir kt.).

Pedagogas turi ne tik spontaniškai atlikti reikiamą darbą, norėdamas įtikti įstaigos vadovui ir keliamiems tikslams bei reikalavimas, bet turi pasižymėti ir asmenine motyvacija, kodėl jis tai daro. J. Kasiulis, V. Barvydienė (2003, p. 27) teigia, kad „žmogaus elgesį darbe lemia įvairiausi vidiniai ir išoriniai prieštaringi, kartais sunkiai paaiškinami veiksniai, kuriuos apskritai galima sugrupuoti taip:

- Pats individas, jo amžius, darbo stažas, paveldėtos savybės, gyvenimiška patirtis, profesinis pasirengimas, gabumai, sugebėjimai ir pan.;
- Darbo grupė: grupės normos, tarpasmeniniai santykiai, konfliktiškumo lygis;
- Organizacija: kultūra, tikslai, veiklos pobūdis;
- Visuomenė arba socialinė, ekonominė, technologinė ir ekologinė aplinka, kuri veikia šiuos anksčiau minėtus lygius“.

R. Laužackas, G. Gedvilienė ir kt. (2008) teigia, kad permainos moksle, skatina keisti ir pedagogo karjerą, kuri turi pasižymėti tokiais reikalavimais: tobulėjimu, reflektavimu, nagrinėjimu, turimų kompetencijų plėtojimu bei naujų įgijimu. Taip akcentuojamas mokymosi visą gyvenimą principas, traktuojant prisitaikymą prie nuolat kintančių gyvenimo ir veiklos sąlygų.

D. Cecchin (2005, p. 193) įvardija, kad „būti kompetentingu pedagogu – reiškia turėti tiek atitinkamų pedagoginės srities žinių ir sugebėjimų, kad būtų galima konstruktyviai juos taikyti, sprendžiant iškilusius konkrečius pedagoginės praktikos klausimus“.

Iš to galime daryti išvadą, kad pedagogai yra pagrindiniai ugdymo pokyčių veikėjai ir visuomenės gerinimo procesų tarpininkai, kurie turi atitinkamai apsvarstyti, suplanuoti dienos veiklą, numatyti konkretų tikslą, kuris bus skaidomas į uždavinius. Taip pat reikėtų nepamiršti parinkti kūrybingų – įvairių – inovatyvių metodų, kad visa tai patenkintų vaikų poreikius. Iš čia išryškėja tendencija, kad pedagogų veikloje išryškėja dvi grupės vaidmenų (kompetencijų): tradicinės ir kaitos procesus atliekančios.

1.4.2. Ugdomosios veiklos organizavimas

Ikimokyklinis ugdymas visada stengėsi reaguoti į pasikeitimus visuomenėje, tokia reakcija pasireiškė ugdomojo proceso metu, kuomet nuo akademinio ugdymo turinio buvo pereita į socialiai adaptuotą vaiko veiklą (vaiko inspiruotą, iššauktą veiklą). Kitas pokytis buvo, kuomet į ikimokyklinę ugdymo įstaigą buvo integruojami tėvai, kuriama projektinė veikla ne tik pačiose įstaigose, bet taip pat ir bendradarbiaujant su įvairiomis švietimo įstaigomis, bei partneriais.

S. Neifacas (2004) akcentuoja, kad yra apsikeitęs santykių pobūdis tarp pedagogo ir vaiko, dabar ugdytinis ne poveikio objektas, o sąveikaujantis subjektas. Taip yra akcentuojama humaniškumo idėja – demokratinė ikimokyklinių ugdymo įstaigų veikla.

Pagrindiniu tiesioginiu ikimokyklinio ugdymo veiklos rezultatu tampa pagrindinių kompetencijų formavimas. Kompetencijų ugdymas tampa tikslu, į kurį orientuotas sąmoningas, kryptingas, nuoseklus auklėtojo ir vaiko darbas kuriant dabartį. „Pagrindinės kompetencijos, taikomos ikimokykliniam ugdymui, suprantamos kaip vaiko gebėjimas savarankiškai veikti jam aktualių problemų sprendimo situacijoje, komunikacijos proceso metu, formuojant matematinis vaizdinius, sveiko gyvenimo būdo įgūdžius, meninę raišką“ (Neifachas, 2008 a, p. 24).

Naujoji ugdymo paradigma remiasi tuo, kad kiekvienas vaikas yra savitas, išskirtinis ir ugdomi tik jam vienam priimtiniu būdu. Todėl pedagogas organizuodamas ugdomąją veiklą turi numatyti ne vieną ugdymo(si) metodą ar būdą, bet kelis. Kadangi kiekvienas vaikas yra individuali asmenybė, svarbu jam sudaryti sąlygas ugdytis pagal individualius poreikius bei galimybes.

Kaip teigia S. Neifachas (2008 b) pagrindinės ugdymosi kryptys, įgavusios tarptautinį pripažinimą ir tapusios dabartiniu UNESCO programos orientyru yra rengti ugdytinius ne tik prisitaikyti prie esamų gyvenimo ir veiklos sąlygų, bet ir aktyviai, bet taip pat ugdyti gebėjimą tyrinėti, kūrybiškai mąstyti, tobulinant ugdymo tikrovę. Remiantis UNESCO programa, buvo suformuluoti švietimo orientyrai:

- visuotinis švietimo pobūdis ir jo nepertraukiamumas kaip nauja kokybė;
- svarbu tiek individui (vaikui), tiek visuomeniniams lūkesčiams bei normoms;
- žmogaus (vaiko) orientacija į aktyvų pažintinės veiklos būdų įvaldymą;
- ugdymo proceso pritaikymas asmenybės reikmėms ir poreikiams;
- ugdymo orientavimas į besimokančiojo asmenybę, sąlygų jai atskleisti sudarymas.

Interpretuojant išvardintus orientyrus, galime teigti, kad organizuojant ugdomąją procesą (veiklą), pedagogas kaip numatomą rezultatą turėtų apsibrėžti vaiko socializacijos gebėjimus – veikti visuomenėje, perėmus joje įsivyravusias normas ir taisykles, bei papildyti nusistovėjusias - naujomis – kūrybiškomis idėjomis. Išmokti gyventi kartu, komunikuojant su kitais bendruomenės nariais, perimant bendrosios kultūros patirtį bei žinias. Pačiam atsakant už žengtus žingsnius, gebant paaiškinti, kodėl taip pasielgė.

Kaip galime išvelgti, nepakanka vien tik kompetentingo pedagogo, kurio veikla pasak R. Čiužo ir V. Adaškevičienės (2006, p.51) yra „apibūdinama kaip tikslingas, įvairiapusis, tačiau neapibrėžtas veikimas, kadangi nuolat keičiasi situacijos ugdymo procese: išryškėja vis nauji

aspektai, į kuriuos būtina atkreipti dėmesį, keliami tikslai, kuriuos būtina įgyvendinti siekiant užtikrinti kokybišką ugdymo procesą, bei labiau orientuojamasi į aukštus ugdytinių laimėjimus“. Reikėtų analizuoti ir išskirti prioritetus, kaip turėtų būti kuriamas pats ugdymo procesas.

V. Balčiūnaitė (2005 p. 19) papildo, kad „pedagogų veikla suprantama kaip iškeltų ugdymo tikslų, atliepančių ugdymo realybę projektavimas bei realizavimas. Kiekvienoje institucijoje ugdymo realybė yra unikali, nes susitinka ugdymo veikėjai, kurie yra unikalūs, todėl ugdymo tikslai formuluojami įvertinant pedagoginės veiklos, kuriai turi įtakos pedagogų kompetencijos, kontekstualumas, situacijos unikalumas, ypatumus. Taip akcentuojama, kad pedagogų veiklą tirti yra sudėtinga, nes ji yra integralus, vientisas reiškinys. Jos tyrimui sąlygiškai dera išskirti atitinkamus veiklos komponentus: ugdymo(si) palankių sąlygų sudarymą, pedagoginės kvalifikacijos reikšmę ugdymo kokybei“.

Ugdymo procesas dažniausiai akcentuojamas kaip sąveika tarp pedagogo ir ugdytinio, kurios metu yra įgyjama bei kaupiama nauja patirtis – pedagogas semiasi žinių iš vaiko, vaikas iš pedagogo. Taip yra kaupiama nauja patirtis, atrandami būdai, gerinantys ugdymo kokybę. Pedagogas turi suvaldyti įvairias situacijas ugdymo proceso metu, tai jam lengviau įgyvendinti pasitelkiant papildomas ugdymo priemones, būdus, metodus, ugdymo organizavimo formas.

Pedagoginiam procesui būdingi ugdytinių išgyvenimai, reakcijos, veikla, elgesys, jų vertinimas bei pedagogo veiklos koregavimas (Jovaiša, 2007). Įvardijami tokie ugdymo proceso komponentai: ugdytinių pasiekimai (žinios, gebėjimai, elgsena, rodantys pedagoginio proceso kokybę), ugdomoji veikla (pedagoginės priemonės ir būdai, ugdymo organizavimas, kurie susiję su kokybe) bei ugdymo prielaidos (pedagoginė aplinka, sąlygos, priemonės) (Bitinas, 2006).

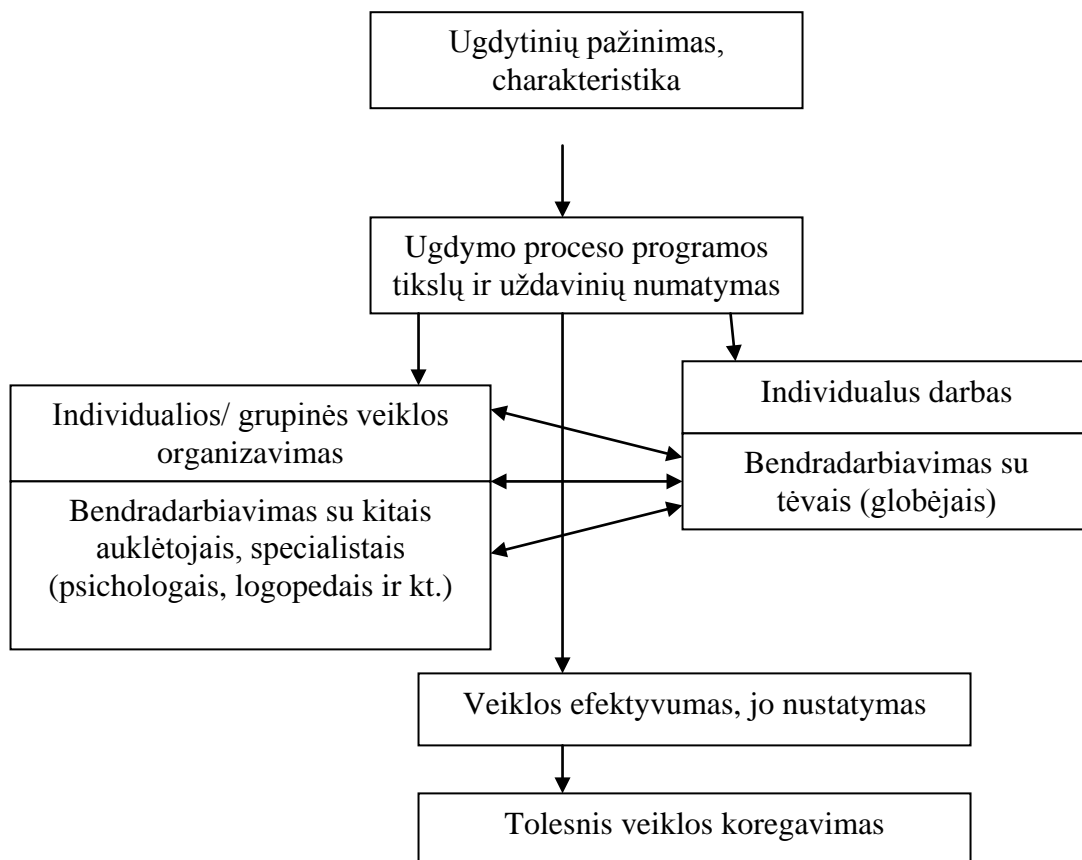
Apibūdinami ugdymo proceso dėsningumai, kurie įtakoja ugdymo procesą, akcentuojami ugdymo veiksniai, tokie kaip ugdytojai, ugdymo turinys, ugdymo sąlygos, edukacinės nuostatos ir principai (Jucevičienė, 1997). Ugdymo procesas turėtų būti planuojamas, kad rezultatas suponuotų vaiko ugdymo tęstinumą tarp ankstyvojo, ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio ugdymo, garantuotų sėkmingą vaiko raidą ir tolimesnį mokymąsi. Todėl turėtų būti atkreiptas dėmesys į vaiko amžiaus tarpsniui būdingus aspektus: ugdymą žaidžiant, problemų sprendimų ieškojimą, kūrybinę saviraišką.

„Metodinėse rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo programai rengti“ (2006) pabrėžiama, kad ugdymo turinys turi būti konstruojamas, remiantis vaiko ugdymosi logika: numatoma vaikui artima problematika, tyrinėti įdomūs klausimai, kuriuos suprasti, tirti bei spręsti vaikui būtų naudinga. Remiamasi vaiko pasaulio pažinimo ir saviraiškos būdais, apimamos vaikui svarbios veiksenos bei veikla (žaidimas, meniniai bandymai, tyrinėjimai ir kt.). Pedagogas apmąsto, ką

veikdamas vaikas gali sėkmingai ugdytis programoje numatytas kompetencijas. Taigi turinys turi būti orientuotas į vaiką, jo patirties kaupimo ir ugdymosi ypatumus, jis neturi remtis atskiriems dalykams būdinga struktūra. Be to, pedagogams siūloma apmąstyti, ar iš ugdymosi turinio galima atpažinti, kokio amžiaus vaikams jis skirtas, taigi turinys turi būti grindžiamas vaiko raidos požymiais.

S. Neifachas (2008b, p. 18) nurodo, kad „ikimokyklinis ugdymas nuo pat švietimo reformos pradžios pasuko decentralizacijos keliu. Šiandien ugdymas suprantamas kaip kompleksiškas procesas, kur akcentuojama turima vaiko patirtis ir sąsajos su aktualiais sociokultūriniais jo gyvenamosios aplinkos poreikiais, kurie užtikrina ugdymo kokybę ir sudaro kuo palankesnes sąlygas kiekvienam vaikui įgyti ir plėtoti asmenines kompetencijas“.

Anot S. Neifacho (2008 b), planuojant ugdymo procesą pedagogams derėtų atkreipti dėmesį į keletą aspektų: turinys, formos, metodai, individualizuotas ugdymas, ryšiai tarp vaiko, tėvų ir įstaigos, stebėti ir koreguoti ugdymo proceso kokybę (žr. 1 pav.).

1 pav. Ugdomosios veiklos planavimo schema

(pagal autorius: V.Mikoliūniene, 2002, R. V. Pivorienę, N. Sturlienę, 2005)

V. Mikoliūnienė (2002) teigia, kad formuojant naujos ikimokyklinės ugdymo įstaigos įvaizdį visuomenėje, išskyla būtinybė skatinti pedagogų profesinį ir vadybinį tobulėjimą, kaip ugdymo proceso modernizavimo ir optimizavimo prielaidą. Ugdymo institucijose pedagogų vadybinė veikla labai aktuali visos bendruomenės geram įvaizdžiui, kadangi pedagogai dirba su vaikų grupe, su kolegomis, su tėvais, to pasėkoje - vadybinis tobulėjimas yra būtinybė.

Pasak V. Mikoliūnienės (2002), vadyba „yra susijusi su krypties, tikslų ir uždavinių iškelimu, planavimu, kaip siekti pažangos ir tikslų – organizuoti žmones, numatyti laiką ir priemones, įvertinti laimėjimus ir, jei reikia, taisyti, nustatyti grupės ar institucijos reikalavimus ir juos tobulinti“ (Mikoliūnienė, 2002, p. 6). Vadybos dėka veikla yra gerai suplanuota, o ne atsitiktinė. Organizuojant ugdomąjį procesą, vadyba apima daugybę visiškai skirtingų veiklų, kaip antai:

- Suplanavimas to, kas turi būti padaryta kartu su ugdytiniais;
- Organizavimas, kas turi būti padaryta;
- Vadovavimas darbams;
- Priežiūra, kaip atliekamas darbas.

Sėkmė (pedagogus) lydės, jeigu:

- „Aiškiai žinosite, ko siekiate;
- Galėsite nurodyti sritis, kur turite būti dalykiškesnis;
- Gerai susiplanuosite, o ne dirbsite viską iš eilės;
- Geriau aiškinsite vadovaujamai grupei, ko iš jų tikimasi;
- Noriai imsitės atsakomybės už viską, kas priklauso jūsų darbo sričiai;
- Suprasite, kad reikia išsiugdyti nemažai jums naujų įgūdžių“ (Mikoliūnienė, 2002, p. 10).

Apibendrinant, galime teigti, kad švietimo vadyba – mokslas apie planavimo, organizavimo, motyvavimo ir kontrolės funkcijas socialinėse organizacijose (Mikoliūnienė, 2002).

Kaziliūnas (2006, p. 16) prieš tai įvardytas funkcijas apibūdina taip:

Kokybės planavimas – „vadybos dalis, nukreipta kokybės tikslams nustatyti ir reikiamiems veiklos procesams bei su jais susijusiems ištekliams, būtiniams kokybės tikslams pasiekti, apibrėžti;

Kokybės valdymas – vadybos dalis, sutelkta kokybės reikalavimams įvykdyti;

Kokybės užtikrinimas – vadybos dalis, sutelkta pasitikėjimui, kad bus įvykdyti kokybės reikalavimai;

Kokybės gerinimas – vadybos dalis, sutelkta sugebėjimui įvykdyti kokybės reikalavimus didinti“.

Edukologinėje literatūroje vadyba – tai veikla, kuria organizuotai siekiama užsibrėžtų švietimo sistemos ir atskirų švietimo organizacijų tikslų (Želvys, 2001).

F. Ivanauskienė (2002) pataria, kad planuojant veiklą derėtų apsvarstyti: tikslus, motyvus, veikimo turinį, veiksmus, kuriais realizuojamas siekimas, grįžtamąją informaciją apie turinio ir veiksmų kryptingumą, veiksmų koregavimą.

V. Mikoliūnienė (2000) siūlo ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje vykdyti šiuos kokybės vadybos etapus: planavimą, organizavimą, vadovavimą bei kontrolę. Išskiria vadybines funkcijas su veiklomis, į kurias turėtų atsižvelgti pedagogas, kurdamas ugdomąjį procesą (žr. 1 lentelė).

1 lentelė

.Vadybinių kompetencijų panaudojimas pedagogų profesinėje veikloje

(pagal autorius: V. Mikoliūnienę, 2000 ir M. Vilkonienę, 2007)

<i>Planavimas</i>	<i>Organizavimas</i>	<i>Vadovavimas</i>	<i>Vertinimas</i>	<i>Veiklos tobulinimas</i>
<i>Ugdymo poreikių nustatymas</i>	<i>Grupių kūrimas</i>	<i>Veiklos inicijavimas</i>	<i>Vertinimo kriterijų nustatymas</i>	<i>Pokyčių inicijavimas</i>
<i>Tikslų ir uždavinių apibrėžimas</i>	<i>Užduočių ir resursų paskirstymas</i>	<i>Grupių ir numatytų užduočių derinimas</i>	<i>Grįžtamojo ryšio koordinavimas</i>	
<i>Metodų, formų parinkimas</i>	<i>Įgaliojimų paskirstymas</i>	<i>Motyvavimas</i>	<i>Informacijos apie esamus ar galimus pasikeitimus teikimas</i>	<i>Veiklos pristatymas ir propagavimas</i>
<i>Veiklos planų sudarymas</i>	<i>Tarpusavio ryšių / sąveikos nustatymas</i>	<i>Veiklos koordinavimas</i>		
<i>Rezultatų numatymas</i>	<i>Atsakomybės nustatymas</i>	<i>Papildomos informacijos teikimas</i>	<i>Pasiektų rezultatų matavimas</i>	<i>Koreguotų veiksmų atlikimas</i>
	<i>Veiklos įgyvendinimas</i>	<i>Kūrybiškumo ugdymas</i>		

Atsakingas požiūris organizuojant ugdymo procesą, įgalins vaikus patirti sėkmę, ugdytiniai sulauks reikiamos pagalbos, be to įsivertinimas savo atlikto darbo, proceso koregavimas bei tobulinimas atskleis pažangos galimybes.

Tėvai atiduodami vaikus pedagogų priežiūrai ir globai, tikisi, kad bus tenkinami individualūs vaiko poreikiai, kad jiems patiems bus pateikta svarbi informacija apie vaiką, patariama kaip geriau atlikti tėvų vaidmenį.

Pasak R. Jucevičiaus, P. Jucevičienės (2003) ugdymas vyksta aplinkoje, kurią galėtume apibūdinti kaip socialinę, kultūrinę bei edukacinę. Šioje veikloje planuojamas, organizuojamas, bei inspiruojamas ugdymo procesas, kurio metu derinama individuali bei grupinė veikla, bendravimas ir bendradarbiavimas, sąveika, socialinės aplinkos įtaka. Kad pedagogas įsisavintų ir gebėtų taikyti

visus minėtus komponentus, palankiai juos koordinuotų ir kryptingai valdytų, jis turi gebėti strategiškai planuoti savo veiklą. Individualioji strateginė pedagogo veiklos programa – planas – tai individualus, savitas, atliepiantis konkrečius ugdytinių poreikius ir prigimtinės galias, raidos ypatumus ir skirtynes, orientuotas į įstaigos, regiono specifiką veiklos planavimas, kuris inicijuoja ugdytinių, grupės pedagogo, tėvų, mokyklos ir vietinės bendruomenės sąveiką ir bendradarbiavimą. Planavimas – tai požiūris į ateitį, kai numatomos veiklos kryptys, reikalingi ištekliai ir veiklos būdai.

1.4.3 Edukacinės aplinkos sukūrimas

A. Petkevičienė (2008, p. 8) teigia, kad ugdomajai aplinkai ikimokyklinio ugdymo grupėje skiriamas vis didesnis dėmesys. „Grupės aplinka daro didelę įtaką kiekvieno vaiko ugdymosi patirčiai. Pedagogų tikslas – kruopščiai apgalvoti, kaip turi būti sutvarkyta erdvė, kad ji skatintų visapusišką vaiko raidą. Turi būti sudarytos sąlygos atsiskleisti ir būti gerbiamam, vertinamam. Aplinka turi būti tokia, kad vaikas galėtų augti ir ugdytis, tyrinėti, pažinti pasaulį, bendrauti ir bendradarbiauti tarpusavyje ir su suaugusiais“.

„Ugdomoji erdvė turi būti turtinga, teikianti vaikui daugybę galimybių pažinti pasaulį, bei ugdytis kuo įvairesnius gebėjimus. Vaiko ugdymui(s) turi įtakos tiek mikro aplinka (vaiko grupė), tiek makro aplinka (viso pastato erdvės, lauko žaidimo aikštynai, įstaigą supanti vietovė ir kt.)“ (Lansbergienė, Jankauskienė, 2004, p. 313).

Petkevičienė (2008) teigia, kad grupės aplinka daro įtaką vaikų jausmams, pasitikėjimui savimi, santykiams. Nuo aplinkos sukūrimo priklauso, kaip sėkmingai bus pasiekti užsibrėžti tikslai. Šiandien ugdomoji aplinka yra suprantama kaip erdvė, kurią sukuria pedagogas su savo ugdytiniais, kurioje pripažįstama kiekvieno vaiko teisė būti aktyviu ugdymo proceso dalyviu. Grupė turėtų būti panaši į vaikams skirtą aktyvios veiklos studiją, tyrimų, problemų sprendimo ieškojimų ir atradimų erdvę, orientuotą į vaikus.

Kaip nurodo S. Neifachas (2008 b, p. 6) „ugdomoji aplinka yra nusakoma kaip socialinė ir kultūrinė ugdymo institucijos erdvė, kurioje vyksta nuolatinis, įvairiapusis vaiko ugdymo ir saviugdos procesas. Joje ugdytiniai turi jaustis gerai, jaukiai, saugiai. Nereikėtų pamiršti, kad vaikas – individualybė, o vienas svarbiausių ikimokyklinio ugdymo institucijos tikslų – formuoti vaiko vertybinį santykį su jį supančia gamtine, socialine ir kultūrine aplinka. Reikėtų siekti, kad naujai įgytas patyrimas sietųsi su jau turimu ir papildytų jį, kad vaiką suptų patrauklios ugdymo priemonės, polifunkcionalūs daiktai. Taigi pažinti vaiką supančią aplinką, formuoti jo gyvenimo būdą, pagelbėti

surandant savo vietą suaugusiųjų pasaulyje yra uždaviniai, kuriuos padeda spręsti gerai organizuota ugdomoji veikla“.

Pasak A. Petkevičienės (2008), pedagogas turi padėti vaikams ugdytis, jis turi nukreipti ugdomąsi reikiama linkme, drąsinti vaikus bei stebėti jų pažangą. Grupės aplinkos kokybę rodo vaikų stebėjimas – kaip vaikai kontaktuoja su aplinka ir tarpusavyje, kaip įsitraukia į veiklą, ar visos priemonės yra funkcionalios ir prieinamos, ar vaikams patogiu netrukdam vieni kitiems ką nors veikti, ar vaikams sudarytos sąlygos turėti savo asmeninį daiktą grupėje.

V. S. Glebuviene, O. Monkevičienė ir kt. (2003) išskiria aplinkos kūrimo principus:

- Pedagogas sukuria grupėje jaukias atskiras erdves pačių vaikų veiklai;
- Skatina pačius vaikus susikurti vietas žaidimams, veiklai;
- Pripažįsta vaiko teisę rinktis veiklą, buvimo vietą, draugus, laisvai judėti iš vienos erdvės į kitą;
- Taikomi vaikų dėmesio patraukimo žaislais ir priemonėmis būdai;
- Pedagogas vaikui daro poveikį modeliudamas aplinką, ją keisdamas, pritaikydamas turtindamas.

A. Petkevičienė (2008) nurodo, kad kuriant ugdymo(si) aplinką, patartina:

- Grupės erdvėje vaikas turi rasti viską, ko reikia žaidimams, aktyviai veiklai ir poilsiui;
- Aplinka turi būti sukurta taip, kad vaikas jaustųsi šeimininkas – kad galėtų netrukdydamas kitiems laisvai ją keisti, pritaikyti žaidimams ir veiklai;
- Aplinka turi būti jauki, žaisminga, estetiška ir kūrybiška, funkcionali, skatinanti vaikų aktyvumą, norą veikti, ugdytis;
- Grupės erdvė turi būti padalinta į mažesnes erdves, kur vaikai galėtų individualiai bei grupelėse ugdytis ir būtų paliekama erdvės uo judėjimo laisvei;
- Būtina patalpas, baldus, įrangą bei ugdymo priemones pritaikyti vaikų ugdymosi netolygumams šalinti, specialiesiems ugdymo(si) poreikiams tenkinti;
- Turtinti grupės aplinką naujomis priemonėmis, naujais stendais.

Mokslininkė teigia, kad ugdomosios priemonės yra suskirstomos į dvi grupes: pagrindines, be kurių sunku laiduoti ugdymo kokybę, ir pageidautinas, kurios papildo materialinę bazę moderniomis šiuolaikiškoms arba vaikams naudingomis, patraukliomis priemonėmis. Teorinės šios technologijos ištakos – normatyvinė natūralaus brendimo teorija. Esminis šios teorijos teiginys: vaikas vystosi, natūraliai bręstant jo nervų sistemai, pedagogas neturėtų stimuliuoti ar skatinti vaiko ugdymo, tik būtina sukurti jo augimui ir brendimui tinkamą aplinką.

1.4.4. Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas

Kaip nurodo T. H. McLaughlinas (1997), ugdymo institucija turi įgyvendinti liberalaus ugdymo uždavinį: turi būti sudaryta galimybė net skirtingų požiūrių žmonėms atrasti esmines vertybes, kurios būtų jų palankaus buvimo kartu sąlyga. Tai įrodo, kad ikimokyklinė ugdymo įstaiga turi organizuoti ir valdyti visą veiklą, kad išryškėtų tarpusavio bendradarbiavimas tarp skirtingų įstaigos grandžių. Tačiau tai nėra paprasta, kadangi filosofinė liberalizmo teorija teigia, kad asmenims yra sunku gyventi kartu kaip laisviems ir demokratiškiems piliečiams, kadangi egzistuoja giliai įsišakniję ir pagrįsti skirtingi požiūriai fundamentaliais klausimais. Viena iš išskirtų liberaliojo ugdymo vertybių yra bendradarbiavimas, kurį tinkamai organizuojant, reikia pasiekti tam tikros darnos, kuri pripažįstama kaip svarbus planavimo tikslas. Šiuo atveju daroma minima kaip įvairių elementų (veiksnių) sugrupavimas, kad būtų įgyvendintas kokybiškas ugdymas ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje.

Kaip teigia D. Malinauskienė (2010), šiuo metu vis didesnis dėmesys yra skiriamas šeimos ir ugdymo institucijos sąveikos ryšių stiprinimui, ieškoma būdų, kaip įtraukti tėvus ir į grupės/ įstaigos veiklą, kadangi bendradarbiavimas turi įtakos vaiko ugdymui.

Lietuvos švietimo koncepcija (1992) nurodo, kad ikimokyklinė ugdymo įstaiga kartu su šeima turi vaikui padėti gimtosios kultūros erdvėje atsiskleisti asmens individualybei, parengti asmenį darniam socialiniam gyvenimui.

V. Balčiūnaitė (2005) nurodo, kad tėvai yra viena iš didžiausių švietimo interesų grupių, deja kol kas mažai organizuota, pasyviai įsijungianti į ugdymo procesą, silpnai reiškianti savo poreikius, požiūrį į švietimą. Tėvai ir pedagogai yra dvi jėgos, labiausiai priartėjančios prie vaikų. Visos ugdymo proceso grandys – pedagogai, tėvai, vaikai veikia viena kitą.

M. Barkauskienė (2001) papildo, kad ypač svarbus bendradarbiavimas, o privalumus nurodo tokius: krūvio mažėjimas, veiksmingumo didėjimas, pasitikėjimo atradimas, pažiūrų suderinamumas, mokėjimas mąstyti, kurti kartu, gebėjimas dirbti kartu, prisitaikyti, atsakingai elgtis, veikti.

Tai patvirtina ir S. Neifachas (2004), kuris teigia, kad kokybės procesuose turi dalyvauti ir tėvai. Kadangi atsakomybė už švietimo kokybę tiesiogiai perduodama švietimo įstaigoms, jų bendruomenei.

Kaip nurodo J. Litvinienė (2001), šiandieninė ikimokyklinė įstaiga turi tokią paskirtį – talkinti šeimai, ugdančiai vaiką bei bendradarbiauti su šeima, ugdant jos vaiką darželyje. Kadangi ikimokyklinė ugdymo įstaiga yra visuomenės modelis, kuri bendromis pastangomis, atskiromis

grandimis siekia vaikų ugdymo kokybės. Tėvus ir pedagogus jungia bendras tikslas – vaiko gerovė. Kryptingas procesas bus organizuojamas, kuomet darniai sutaria šeima ir likusi įstaigos bendruomenė – pedagogai, administracija. Vaiko ugdymas ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje ir šeimoje turi vienas kitą papildyti.

Tačiau pasak S. Dapkienės (2002), ugdytinių tėvai kartais nesijaučia esą dabarties ikimokyklinės ugdymo įstaigos dalimi. Pasitaiko nuomonių, kad jie jaučiasi „kaltininkais“, jeigu įstaigoje kas nors negerai. Todėl ryškėja tendencija, apmąstyti, koks turėtų būti bendradarbiavimas, kaip turėtų būti konstruojamas ugdymo dalyvių sąveikos formavimas, kad tėvai jaustųsi ugdymo institucijos, kurioje ugdomi jų vaikai, dalimi.

Pasak D. Martišauskienės (2008), tėvai visuomet orientuodavosi į tradicinę šeimos ir ikimokyklinės įstaigos sąveikos modelį, todėl tėvams kvietimas dalyvauti ugdymo procese, daugeliui suprantamas kaip pedagogų privalomos veiklos jiems delegavimas, todėl savaime atmetama galimybė bendradarbiauti kokybės valdymo procesuose.

V. Balčiūnienė (2005) nurodo, kad tėvai turi kuo aktyviau įsitraukti į savo vaikų gyvenimą ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje ir pateikė aspektus, kaip tėvai galėtų būti įtraukti į ugdymo procesą:

- Tėviškai - namuose kurti tokią aplinką, kuri skatintų vaikus tęsti ugdymo(si) procesą;
- Bendraujant - nuolat informuoti tėvus apie veiklą, vykstančią darželyje, ugdymosi programas, vaikų pasiekimus;
- Skatinti tėvus savanoriškai įsitraukti į ugdymo procesą, gaunant pagalbą ir patarimų iš tėvų;
- Patarti tėvams, kaip su vaikais namie užsiimti ugdymąja veikla;
- Priimant įvairius sprendimus, įtraukti tėvus, tarytum skatinant juos vadovauti įvairiais klausimais;
- Bendradarbiaujant su bendruomene – pasinaudoti tam tikromis paslaugomis, kas padėtų šeimoms ir vaikams.

V. Balčiūnaitė (2005) akcentuoja, kad ikimokyklinės institucijos ir šeimos bendradarbiavimo svarbą įrodo ir pats ugdymo procesas, kadangi abi institucijas jungia tas pats objektas – vaikas. O jeigu šios institucijos skleis skirtingus poveikius, sunkės pedagoginis procesas, nes ugdymo procesas reikalauja pažinti ir sistemingai tirti vaiką. O visapusiškai jį pažinti galima, pirmiausia, susipažinus su pirmąja vaiko terpe – šeima, kur vaikas praleidžia didesniąją savo gyvenimo dalį, mėgdžiodamas tėvų elgesį ir bendravimo manieras, kaupdamas savo gyvenimo patirtį. Taip pat ugdymo procesas

reikalauja tėvus vertinti kaip labai svarbius ugdymo partnerius, nes vaikui gimus, tėvai tampa pedagogais.

V. Balčiūnaitė (2005) teigia, kad ikimokyklinės ugdymo įstaigos gerinimui ypatingą reikšmę turi kompetentinga, racionali, demokratiniiais principais grindžiama vadyba, kurioje dalyvauja visi bendruomenės nariai. Kiekviena bendruomenės grupė ir kiekvienas jos narys individualiai turi būti atsakingas už paskirtas užduotis, kad visi gebėtų jungtis į bendrą visumą tvarkant įstaigos veiklą: kurti jos filosofiją, numatyti strateginius tikslus ir uždavinius, planuoti veiklą. Vadovai ir kiti bendruomenės nariai privalo mokytis kolegialiai priimti sprendimus, išklaudyti bei vertinti įvairias nuomones, siekti jas suderinti. Kad bendradarbiavimas vyktų sklandžiai yra išskirtos tokios bendradarbiavimo su šeima formos: individualūs pokalbiai, tėvų susirinkimai, anketinės apklausos, susirašinėjimas su tėvais, tėvų dienos, tėvų dalyvavimas institucijos renginiuose, šeimų lankymas namuose. Taip pat tėvai turėtų įsijungti į institucijos veiklą: lopšelio - darželio tarybos veikla, dalyvauti bendruose projektuose, formuluoti ir įgyvendinti institucijos viziją, sudaryti bei realizuoti strateginį veiklos planą, taip pat materialiai paremti instituciją. Vykstant reformoms sudėtinga inicijuoti ir sėkmingai organizuoti sąveiką. Tam, kad tarpusavio ryšiai būtų sėmingesni reikia taikyti įvairesnes bendradarbiavimo formas ir nepamiršti netradicinių, dažniau pristatinėti visuomenei savo veiklą, stengtis atitikti visuomenės poreikius. Taip vyktų stipresnis partnerystės ryšys su socialine aplinka.

Pasak I. Rydelienės (2005) bendradarbiavimas tarp švietimo įstaigos darbuotojų ir tėvų yra išskiriamas kaip vienas iš svarbiausių švietimo uždavinių. Visos ugdymo proceso grandys – pedagogai, ugdytiniai, tėvai veikia viena kitą. Tarp šių grandžių sąveika gali būti pozityvi, negatyvi arba apskritai gali jos ir nebūti. Pozityvi grandis yra tokia, kuomet ugdytiniai ir jų tėvai yra patenkinti pedagogo darbu, jo darbo metodais, o pedagogas – ugdytinių pasiektais ugdymosi rezultatais, bendradarbiavimu su tėvais, vaikų tėvai gerai sutaria su pedagogais ir su savo vaiku.

Vaikų ugdymas yra holistinė veikla. Pedagogai turi atkreipti dėmesį ne tik į fizinius, pažintinius, kalbinius ir emocinius vaiko raidos aspektus, bet ir į glaudų bendradarbiavimą su šeima. Pedagogai turėtų sudaryti sąlygas bendrauti su tėvais, pasidalyti svarbia informacija apie vaiką ir padėti tėvams lavinti jų ugdymo įgūdžius.

V. S. Glebuviene, O. Monkevičienė ir kt. (2003) išskiria pagrindinius sąveikos su šeimomis uždavinius:

- gauti papildomos informacijos apie vaiką, kurią galima būtų panaudoti ugdymo procese;
- sumažinti įtampą šeimoje vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinę ugdymo įstaigą;

- stiprinti tėvų pasitikėjimą savo jėgomis auginant vaiką;
- gerinti tėvų įgūdžius, reikalingus vaikų ugdymui;
- plėsti tėvų žinias ir bendrą supratimą apie sklandžią vaikų raidą;
- padėti tėvams jaustis bendruomenės nariais ir sudaryti jiems galimybes keistis naudinga informacija apie vaikų ugdymą;
- kai reikia, nukreipti šeimos narius pasitarti pas specialistus.

Pedagogai gali padėti savo auklėtinių tėvams, pagilindami žinias apie vaikų amžiaus raidą, išskirtinius vaikų poreikius ir efektyvius jų tenkinimo būdus. Naudingą informaciją tėvams gali perduoti per susirinkimus, individualių pokalbių metu, išsiuntinėti elektroniniu paštu ar patalpinti į tėvams skirtą lentą matomoje grupės vietoje. Pedagogai turi parodyti, kad tėvai yra laukiami darželio grupėje, kad pedagogams yra svarbi tėvų nuomonė, pasiūlymai, patarimai, siekiant tenkinti individualius kiekvieno vaiko poreikius. Taip pat nederėtų užmiršti padėkoti tėvams už bendradarbiavimą.

Kaip teigiama Valstybinėse švietimo strategijose 2003 – 2012 nuostatuose (2003) kokybiška informavimo sistema pripažįstama kaip svarbi paramos šeimai sistemos dalis, padedanti saugiai auginti sveikus ir išsilavinusius vaikus bei užtikrinti švietimo plėtotę didinant prieinamumą, tęstinumą ir socialinį teisingumą.

Pasak A. Juodaitytės, R. Gaučaitės, A. Kazlauskienės (2009), gauti ir valdyti informaciją tėvams yra naudinga, nes tuomet tėvai labiau pasitiki ugdymo institucija, įgauna daugiau pasitikėjimo pedagogų kaip vaikų ugdytojų pastangomis, sužino, kaip gali daryti sprendimus, susijusius su vaikų ugdymu ir priežiūra.

Autorės išskiria tokius aspektus, kad tėvų informavimas yra naudingas ir ikimokyklinėms įstaigoms, nes:

- „Gerėja vaikų ugdymo(si) pasiekimai ir elgesys;
- Išauga tėvų bei vaikų pasitikėjimas ikimokyklinio ugdymo įstaiga ir jos pedagogais, gerėja pedagogų autoritetas, o tai sudaro galimybes kilti pedagogų profesiniams reitingams, o ugdymo įstaigai sėkmingai konkuruoti;
- Ikimokyklinio ugdymo įstaiga ir pedagogai gauna daugiau palaikymo iš tėvų sprendžiant įvairius vaikų ugdymo kokybės klausimus, finansavimo problemas;
- Gerėja ikimokyklinio ugdymo įstaigose įgyvendinamų programų kokybė, nes tėvai teikia įvairius pasiūlymus;

- Stiprėjant vaikų, tėvų ir pedagogų tarpusavio ryšiams, stiprėja ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendruomenė“ (Juodaitytė, Gaučaitė, Kazlauskienė, 2009, p. 12).

Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcijoje (1989) nurodoma, kad tinkamas informacijos teikimas yra būtina sąlyga vaiko ugdymui efektyvinti, nes jos pagrindu galima „įrodyti tėvams ir visuomenei kvalifikuoto vaikų ugdymo efektyvumą ir jo reikalingumą.

Ikimokyklinis ugdymas apibūdinamas kaip pirminė institucionalizuotos švietimo sistemos grandis. Jos kokybė ypač svarbi tolesniam vaikų mokymui(si) mokykloje ir gyvenime.

A. Juodaitytė, R. Gaučaitė, A. Kazlauskienė (2009, p. 41) išskyrė specifinius bruožus pagal tai, kiek tėvai yra aktyvūs:

- „aktyvūs, kai tėvai patys ieško informacijos apie įvairius su jų vaikais susijusius reiškinius. Tokie tėvai dažnai būna tėvų aktyvų nariais, prisiima vadovaujamą vaidmenį, rodo iniciatyvą keliant problemas ir sprendžiant įvairius klausimus;
- ieško informacijos tik tada, kai iškyla tam tikrų problemų, kad jas galėtų išspręsti. Kai tokie tėvai pasiekia norimo rezultato, neretai jų aktyvumas sumažėja arba jie pasitraukia į pasyvaus stebėtojo vaidmenį;
- pasyvūs, kada tik priima informaciją, bet nesiima jokių tolesnių žingsnių. Dažniausiai tokie tėvai prieš pedagogus jaučiasi bejėgiai, jie užima pasyvaus klausytojo vaidmenį“.

Konkretus dalyvavimo tipas turi įtakos informacijos paieškos aktyvumui bei pasinaudojimo gauta informacija tikslingumui ir intensyvumui sprendžiant vaiko ugdymo ar priežiūros problemas.

S. Kundrotienė (2005) išskiria dviejų tipų bendravimo ir bendradarbiavimo būdus tarp tėvų ir pedagogų:

1. *Formalūs būdai*: pirmieji ryšiai su šeima, konsultacijos, apsilankymai šeimoje, susirinkimai, įvairūs darželio renginiai, tėvų dalyvavimas darželio veikloje, individualūs pokalbiai, tėvų švietimas, diskusijos.

2. *Neformalūs būdai*: vaikų darbų parodos, skelbimų lentos, atvirų durų dienos, pokalbiai telefonu.

Autorė nurodo, kad bendradarbiavimas teikia vaikams saugumo jausmą, taip kuriamas abipusis supratimas ir vadovavimas vaiko ugdymui, skatinantis vaikų vystymosi nuoseklumą.

V. Balčiūnaitė (2005) išskiria aspektus, kodėl tėvai bendrauja ir bendradarbiauja su ikimokykline ugdymo įstaiga. Bendradarbiavimas vyksta siekiant pagerinti tarpusavio santykius, stiprinant vaikų ugdymosi motyvaciją, bei sprendžiant iškilusias vaiko elgesio problemas. Kitas svarbus aspektas, tai informavimas. Tėvams svarbu būti informuotiems: tėvai nori žinoti apie savo

vaiko pasiekimus, kaip tie pasiekimai yra vertinami, kaip sudaroma vaikui palanki ugdomoji aplinka. Paskutinis aspektas – tėvų dalyvavimas bendruomenės veikloje. Tai rodo tėvų norą įsitraukti į ugdymo procesą, tik galima teigti, kad galbūt ne visada yra sudarytos tinkamos sąlygos tai įgyvendinti.

Tėvai koncentruojasi ties parametrais, kurie orientuoti į vaikų ugdymo kokybės gerinimą. A. Juodaitytė, R. Gaučaitė, A. Kazlauskienė (2009) teigia, kad tėvai gavę išsamią informaciją apie vaikų ugdymą, galėtų laiku pastebėti ir atkreipti dėmesį:

- kokios papildomos pagalbos reikia jų vaikui;
- kaip galima padėti savo vaikui ugdytis namie;
- kaip galima kaupti visapusišką patirtį;
- kaip galima praplėsti galimybes pasirenkant ugdymo programas.

Tai pabrėžia, kad tėvams ypač trūksta informacijos apie ugdymą, kuris nukreiptas į vaikų visapusiškos patirties kaupimą, tėvų galimybių praplėtimą renkantis atitinkamas ugdymo programas.

V. Balčiūnaitė (2005) įvardija, kokios klaidos ir problemos iškyla, norint tėvus įtraukti į ikimokyklinės įstaigos gyvenimą:

- Pernelyg siauras tėvų įtraukimo į veiklą proceso supratimas. Dažniausiai pedagogai galvojama, kad tėvai turi būti įtraukti į susirinkimus ar kitus įstaigos renginius. Per mažai dėmesio skiriama vaikų ir tėvų santykių nagrinėjimui.
- Pernelyg maži personalo lūkesčiai. Manoma, kad vienišos mamos ar žemą socialinį ir ekonominį statusą turintys tėvai negebės padėti organizuoti ar kitaip valdyti ugdymo procesą.
- Pedagogų pasirengimo stoka – pedagogai nesugeba įtraukti tėvų ir tuo praturtinti ugdymo procesą;
- Tėvų užimtumas dažniausiai neleidžia jiems susitikti su pedagogais tokiu laiku, koks yra parankiausias tik pedagogams;
- Neigiamas tėvų požiūris, bei psichologinės nuostatos iš asmeninės patirties skatina juos vengti kontaktų su pedagogais.

Tik bendromis ugdymo institucijos ir šeimos pastangomis galima atrasti racionalių ir funkcionalių švietimo sistemos koordinavimo būdų. Kadangi kaip pabrėžia V. Grincevičienė (2006), ikimokyklinio ugdymo institucija turi būti šeimyninio židinio puoselėtoja ir tęsėja, o pedagogas patikimas ir įgaliotas asmuo, kuris turi ugdomąjį veikimą suderinti su šeimyniniu auklėjimu.

M. Barkauskaitė (2001), remdamasi B. Joyce įvardija ugdymo institucijos tobulinimo principus:

1. Kolegialumas. Tarp pedagogų ir kitos įstaigos bendruomenės vyraus artimi darbo santykiai, jei kartu bus kuriama ateities vizija ir aptariama kasdieninė veikla.
2. Tyrimai. Personalas turėtų būti supažindinimas su ugdymo metodų tyrimo rezultatais, kas bendromis jėgomis būtų lengviau išsprendžiama, koreguojama.
3. Specifinės informacijos kaupimas. Personalas turi rinkti duomenis apie savo ugdytinius, kitas ugdymo įstaigas, darbo efektyvumą.
4. Programos. Tobulinamos esamos ugdymo programos, skatinama kurti individualias ir integruotas programas.
5. Instrukravimas. Tobulinami personalo mokymo įgūdžiai ir strategijos.

Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į: lyderių ieškojimą ir atradimą įstaigoje, įstaigos vizijos, strateginio veiklos plano kūrimą, nuolatinį mokymąsi, ugdytinių ir visos bendruomenės įsitraukimą į įstaigos veiklą, aiškių, struktūruotų veiklos kryptių sukūrimą, vaidmenų ir atsakomybės nustatymą, problemų sprendimą, analizę bei vertinimą, ryšį su kitomis (ne tik švietimo) institucijomis, partneryste, bendradarbiavimą.

Nurodyti įgūdžiai bei gebėjimai sąlygoja, kad norint pasiekti prasmingą, kokybišką ugdymą sąlygojančią veiklą, pedagogas turi gebėti mąstyti savarankiškai, kritiškai, siekti asmeninių bei įstaigos iškeltų tikslų. Kadangi tobulinant įstaigos veiklą, turi tobulėti kiekviena grandis atskirai: pedagogas, procesas, aplinka, tarpusavio santykiai, valdymas bei finansavimo sistema. Tobulinimas – tai nuolatinis kaitos procesas. Nors ne visi pokyčiai gali būti pavadinti tobulinimu, tačiau bet koks tobulinimas jau yra pokytis.

Tokie pat reikalavimai keliami ir Lietuvos ikimokyklinio ugdymo programoms, kurias dabar rengia pačios ugdymo įstaigos. „Metodinėse rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo programai rengti“ (2006, p. 16-17) akcentuojama, jog būtina išsiaiškinti tėvų/ globėjų poreikius bei lūkesčius ir atsižvelgti į juos rengiant programą, rekomenduojamas tėvų - pedagogų dialogas, jei tėvų pageidavimai gali būti žalingi vaikui. Be to, rekomenduojama atsižvelgti į regioninius ypatumus ir pačios įstaigos savitumus.

S. Robbins (2006, p. 142) pabrėžia, kad ypač svarbu kad „organizacija turėtų bendrą tikslą, susikurtą efektyvią komandą, numatytą kryptį, būtų išskirti reikalavimai, bei tinkamas jų vykdymas. Sėkmingai dirbanti organizacija bendrąjį tikslą turi skaidyti į konkrečius, pamatuojamus ir įgyvendinamus veiklos tikslus“.

2. EDUKACINIŲ VEIKSNIŲ, SĄLYGOJANČIŲ VAIKŲ KOKYBIŠKĄ UGDYMĄ, EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI

2. 1. Tyrimo metodika ir imties charakteristikos

Tyrimas – mokslo tiriamoji veikla, kurios metu yra atrandamos naujos idėjos, reiškiniai, žinios, patvirtinami arba paneigiami seniau įgyti faktai. Kadangi tai sudėtingas procesas, atliekant tyrimą labai svarbu nustatyti aktualią problemą, objektą, tyrimo hipotezę, iškelti tikslą bei suformuluoti uždavinius. Testuojama teorija, renkami tyrimo duomenys, kuriais remiantis bus siekiama patvirtinti arba paneigti iškeltą tyrimo hipotezę. Psirinkta apklausos strategija - pagal sudarytą instrumentą, renkami duomenys statistiniams skaičiavimams (Žydzūnaitė, 2007, Kardelis, 2005).

Siekiant išsiaiškinti, kokia reali situacija yra ikimokyklinėse įstaigose vaikų kokybiško ugdymo aspektu, tikimasi atskleisti profesionalių ugdytojų (ikimokyklinių ugdymo pedagogų ir tėvų) požiūrį į ikimokyklinio ugdymo turinio bei jo įgyvendinimo kokybę įstaigose, jos kaitą, tobulinimo galimybes bei trukdžius. Siekiama iširti edukacinius veiksnus, nuo kurių priklauso vaikų kokybiškas ugdymas ikimokyklinėse įstaigose. Parinktas empirinio tyrimo kiekybinis (struktūruotas bei suplanuotas) ir kokybinis apklausos metodas – anketavimas. Anketos buvo išdalintos ikimokyklinių įstaigų pedagogams ir vaikų tėveliams. Anketos sudarytos remiantis mokslininkų: Kardelis, 2005; Žydzūnaitė, 2007, Neifachas, 2008; Monkevičienės, 2008; Malinauskienės 2010, pateikiamomis rekomendacijomis.

Anketos struktūrą sudaro įvadinė ir pagrindinės dalys. Įvadinėje dalyje supažindinama su tyrimo aktualumu, tikslu, ką tikimasi iširti, pateikiama instrukcija, kaip reikia pildyti anketą, kur galima kreiptis iškilus neaiškumams. Siekiama gauti objektyvią tiriamųjų nuomonę, todėl buvo akcentuojamas apklausos anonimiškumas ir konfidencialumas. Pagrindinėje dalyje pateikiami klausimai – informaciniais blokais (žr. 2, 3 lentelę):

2 lentelė

Pedagogų tyrimo instrumento – anketos sudarymo ypatumai

<i>Informaciniai blokai</i>	<i>Klausimų nr.</i>	<i>Pedagogų tiriami reiškiniai</i>
<i>I dalis. Demografiniai duomenys</i>	1 – 6 kl.	Respondentų lytis, amžius, išsilavinimas, darbo vieta (miestas), pedagoginis darbo stažas, kvalifikacinė kategorija.
<i>II dalis. Ikimokyklinio ugdymo kokybės samprata</i>	1 – 9 kl.	Respondentų požiūris į kokybiško ugdymo svarbos užtikrinimą, kas yra atsakingi už jo sukūrimą, su kokiomis sampratomis siejasi kokybiškas ugdymas, kokį ugdymą gauna vaikai, kaip jis keitėsi per pastaruosius kelerius metus, kas skatina ir kas slopina siekti kokybiško ugdymo, kokie veiksniai yra svarbūs ugdymo(si) kokybei sukurti.

2 lentelės tęsinys 49 puslapyje

2 lentelės tęsinys

III dalis. <i>Pedagogo vaidmuo kokybiškam ugdymui užtikrinti</i>	1 – 3 kl.	Respondentų požiūris į pedagogų vaidmenis, kokie jie turi būti, ir ką pedagogas turi daryti, kurdamas kokybišką ugdymą, kokiomis vadybinėmis kompetencijomis turi pasižymėti pedagogas, kokiomis formomis jis turėtų gilinti ir plėtoti savo žinias.
IV dalis. <i>Ugdymo(si) proceso organizavimas grupėje.</i>	1 – 7 kl.	Respondentų nuomonės apie rodiklius, kuriais pedagogas turėtų remtis, organizuodamas ugdymo procesą, kokia turėtų būti sudaryta dienotvarkė, kokie uždaviniai išskelti, kokios siūlomos veiklos formos, kokie turėtų atsispindėti pedagoginio bendravimo su vaikais požymiai, kokios papildomos priemonės yra naudojamos, bei kokia edukacinė aplinka turėtų būti sukurta vaikams.
V dalis. <i>Pedagogų bendradarbiavimas su ugdytinio šeima.</i>	1 – 7 kl.	Respondentų domėjimasis vaikų gyvenimo/ugdymo(si) sąlygomis šeimoje. Tėvų informavimas apie vaiko pasiekimus ir pan., ar tėvai dalyvauja grupės veikloje, vaiko gyvenime įstaigoje, kokie išskiriami sąveikos su šeimomis uždaviniai, koks turėtų būti tėvų dalyvavimas švietime ir vaiko ugdyme, kokios formos bendradarbiaujant su tėvais yra priimtinausios bei kokios priežastys trukdo tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą.
VI dalis. <i>Ikimokyklinio ugdymo kokybės užtikrinimo svarba.</i>	1 – 3 kl.	Respondentų nuomonė, kokios turėtų būti kuriamos ugdomosios veiklos formos, kad jos užtikrintų ugdymo kokybę, požiūris, kodėl reikia užtikrinti ugdymo kokybę įstaigoje bei numatomi tikslai, kuriuos įgyvendinus pagerėtų dabartinė situacija, kokybės atžvilgiu.

3 lentelė

Tėvų tyrimo instrumento – anketos sudarymo ypatumai

Klausimų blokai	Klausimai	Tiriami reiškiniai
I dalis. <i>Demografiniai duomenys</i>	1 – 4 kl.	Respondentų lytis, amžius, išsilavinimas, gyvenamoji vieta (miestas).
II dalis. <i>Ikimokyklinio ugdymo kokybės samprata</i>	1 – 11 kl.	Respondentų ikimokyklinės įstaigos vaikams parinkimo kriterijai, vaiko požiūris į darželį. Respondentų požiūris į kokybiško ugdymo svarbos užtikrinimą, kas yra atsakingi už jo sukūrimą, su kokiomis sampratomis siejasi kokybiškas ugdymas(sis), kokį ugdymą gauna vaikai, kaip jis keitėsi per pastaruosius kelerius metus, kas skatina ir kas slopina siekti kokybiško ugdymo, kokie veiksniai yra svarbūs ugdymo(si) kokybei sukurti.
III dalis. <i>Pedagogas, jo organizuojama veikla, bendradarbiavimas su tėvais, kokybiškam ugdymui užtikrinti</i>	1 – 9 kl.	Respondentų požiūris į pedagogų vaidmenis, kokie jie turi būti, ir ką pedagogas turi daryti, kurdamas kokybišką ugdymą, kokie turėtų atsispindėti pedagoginio bendravimo su vaikais požymiai, ar auklėtoja domisi, informuoja tėvus, kaip dažnai tėvai lankosi ikimokyklinėse įstaigose, kokie išskiriami sąveikos su šeimomis uždaviniai, koks turėtų būti tėvų dalyvavimas švietime ir vaiko ugdyme, kokios formos bendradarbiaujant su tėvais yra priimtinausios bei kokios priežastys trukdo tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą.
IV dalis. <i>Ikimokyklinio ugdymo kokybės užtikrinimo svarba.</i>	1 – 5 kl.	Respondentų nuomonė, kokios turėtų būti kuriamos ugdomosios veiklos formos, kad jos užtikrintų ugdymo kokybę, požiūris, kodėl reikia užtikrinti ugdymo kokybę įstaigoje, kokių vaiko pasiekimų, pokyčių yra tikimasi, ar jie dabar atitinka respondentų lūkesčius.

Tyrimas buvo atliekamas Šiaulių miesto ikimokyklinėse ugdymo įstaigose. Pedagogams buvo pateikti 35 klausimai: 2 atviro tipo, 30 uždaro tipo, 3 pusiau atviro tipo. Tėvams buvo pateikti 29 klausimai: 3 atviro tipo, 21 uždaro tipo, 5 pusiau atviro tipo. Surinktos anketos buvo analizuojamos ir atliekama kiekybinė duomenų analizė. Kiekviena gauta anketa buvo peržiūreta ir įvertinta, ar ji užpildyta, ar yra tinkama analizuoti. Tuomet vyko duomenų kodavimas, duomenų apdorojimas

matematinės statistikos metodais – anketų duomenys suvedami į matricas, duomenų analizės plano sudarymas. Tuomet gauti duomenys lyginami su teorine medžiaga ir daromos išvados. Išanalizavus visus duomenis, patvirtinama arba paneigiama tyrimo pradžioje suformuluota hipotezė.

Pusiau atvirų anketos klausimų gautai informacijai apibendrinti, atliekama kokybinė analizė – sudėtingesnis procesas, kadangi turinio analizės būdu gautų atsakymų negalima apskaičiuoti skaičiais, o reikia analizuoti atsakymus, juos struktūrizuoti. Respondentai išreiškia savo nuomonę, pasirinkdami vieną iš pateiktų atsakymo alternatyvų, taip pat trumpai argumentuoja savo pasirinkimą. Pateikti argumentai buvo sisteminami, ieškant apibendrinimo (kategorijos), kas įgalintų apjungti vienodus argumentus.

Tyrimo informacijos apdorojimui buvo naudojami *Microsoft Office Excel 2003* bei *SPSS/PC 17.0(2)* programiniai paketai. Iš pirminės duomenų bazės sudarytos atsakymų į anketos klausimus pasiskirstymų lentelės ir grafiniai paveikslai, skaičiuoti absoliutieji ir santykiniai dažniai.

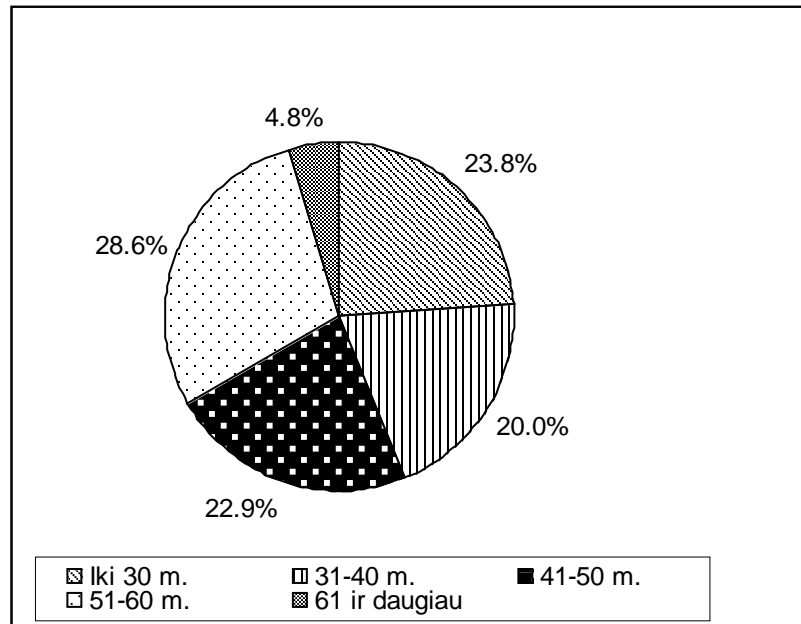
Buvo lyginamos skirtingo pedagoginio darbo stažo, skirtingos kvalifikacinės kategorijos respondentų grupės, kuriose išryškėjo statistiškai reikšmingi skirtumai. Pasak V. Sakalausko (1998, p. 14), „statistika – tai duomenų rinkimas apie veiklą ar procesą, išreikšta skaičiais, lentelėmis, ar diagramomis. Duomenys suprantami kaip rinkinys atskirų faktų, sudarančių statistinę kiekybinę informaciją“. Analizuojant tėvų atsakymus, taip pat buvo lyginamos skirtingo išsilavinimo bei skirtingo amžiaus respondentų grupės, kuriose irgi išryškėjo statistiškai reikšmingi skirtumai. Skirtumams tarp dviejų grupių įvertinti buvo taikomas chi kvadrato (χ^2) kriterijus. Pasirinktas reikšmingumo lygmuo $p < 0,05$ (Sakalauskas, 1998).

Analizuojant gautus duomenis, pateikiant paveikslus, lenteles, bei interpretacijas, duomenys pagal sudarytas anketas skirstomi į penkis informacinius blokus.

2.2. Pedagogų anketinės apklausos duomenų analizė

Trumpa informacija apie pedagogus (demografinis gautų duomenų pasiskirstymas)

Peržiūrėjus gražintas, užpildytas ikimokyklinio ugdymo pedagogų anketas, analizei tinkamomis yra pripažintos 105 anketos. Tyrimo 100 % dalyvavo ikimokyklinio ugdymo pedagogės – moterys. Pedagogų pasiskirstymas pagal amžių pateiktas 2 paveiksle.

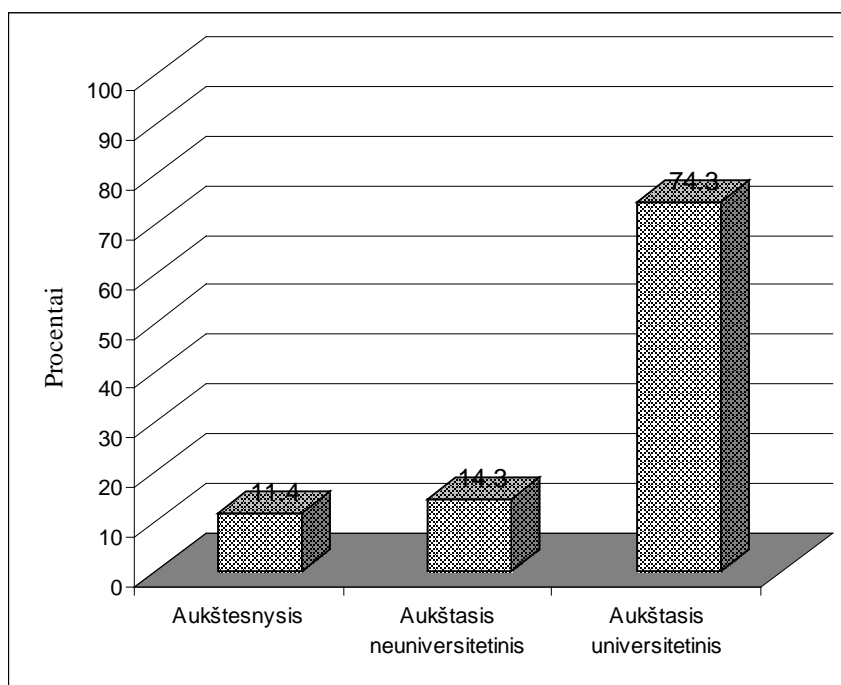

2 pav. Pedagogų pasiskirstymas pagal amžių (N= 105)

Bendra respondentų charakteristika rodo, kad tyrime dalyvavo įvairaus amžiaus pedagogai: nuo jaunesnių nei 30 metų, iki vyresnių nei 60 metų. Didžioji dalis (28,6 %) respondentų yra 51- 60 metų, kiti amžiaus tarpniai sudaro truputį daugiau nei du dešimtadalius: iki 30 metų – 23,8 %, 41 – 50 metų – 22,9 %, 31- 40 metų - 20,0 %. Mažiausioji dalis (4,8 %) yra 61 ir daugiau amžiaus turinčių respondentų.

Apibendrinant gautus duomenis, galima teigti, kad tyrime dalyvavusių respondentų didžiąją dalį (28,6 %) sudaro vyresniojo – 51-60 metų amžiaus pedagogai, o likusieji pedagogai iki 30 – 50 pasiskirsto apylygiai. Amžius yra svarbus aspektas analizuojant pedagogo profesiją, kadangi viskas nuolat kinta ir pedagogas turi prisitaikyti prie inovacijų, kurias turi gebėti perduoti ir savo ugdytiniams, tik amžiaus tėkmei nepasiduodantis pedagogas gali gebėti tai įgyvendinti.

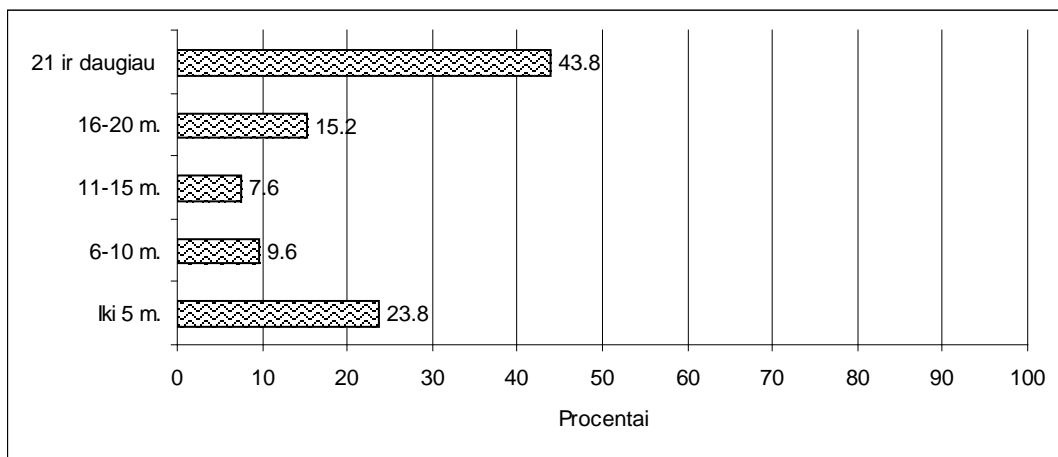
Kokybišką ugdomąjį procesą organizuojantis pedagogas ir pats turi būti įgijęs pakankamai kompetencijų, turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą bei motyvaciją mokytis visą gyvenimą. Pedagogų pasiskirstymas pagal išsilavinimą pateiktas 3 paveiksle.

3 pav. **Pedagogų pasiskirstymas pagal išsilavinimą (N= 105)**

Analizuojant gautus duomenis, matome, kad didžioji dalis (74,3 %) respondentų yra įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą, likusieji respondentai procentaliai pasiskirsto taip: 14,3 % respondentų yra įgiję aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą, likusioji dalis – 11,4 % - aukštesnįjį.

Pagal turimą išsilavinimą, respondentai turi būti įgiję pakankamai teorinių žinių, bei turėtų būti kompetentingi savo srities specialistai, tačiau įgytas aukštasis išsilavinimas be darbo stažo ir praktikos – negali suteikti didelės naudos. Respondentų pasiskirstymas pagal pedagoginį darbo stažą pateiktas 4 paveiksle.

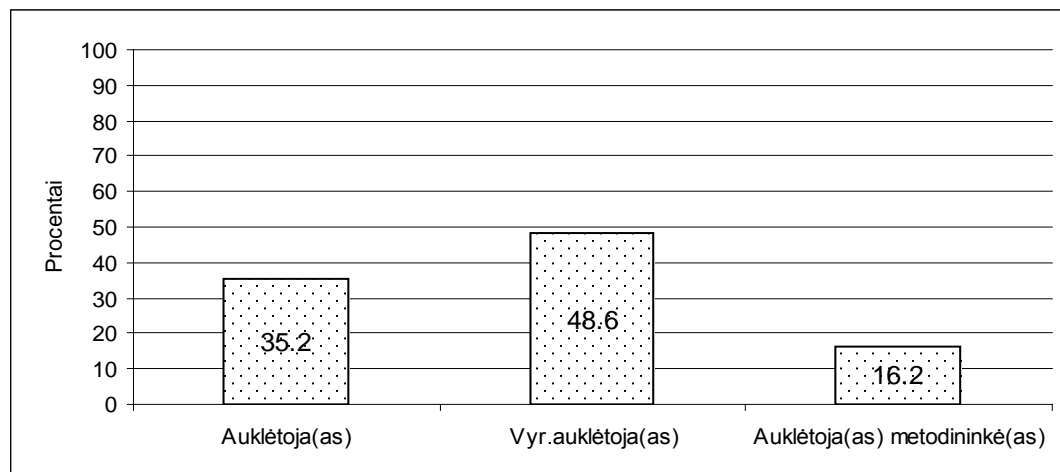

4 pav. **Pedagogų pasiskirstymas pagal darbo stažą (N= 105)**

Iš 4 pav. matome, kad didžioji dalis (43,8 %) respondentų turi 21 ir daugiau metų pedagoginį darbo stažą, kita dalis (23,8 %) respondentų sudaro iki 5 metų darbo stažą turinčiųjų grupę, bei 16-20 metų (15,2 %) turinčiųjų grupę. Likusios dvi grupės yra 6 – 10 metų (9,6 %) darbo stažą turintys respondentai ir 11- 15 metų (7,6 %) turintys respondentai.

Pedagoginis darbo stažas – svarbus veiksnys, kuris gali įtakoti ugdymo kokybę, ruošiant vaikus dalykinei sistemai mokykloje. Pedagogai, turintys didesnę darbo stažą, tikėtina, kad turi ir didesnės patirties, kurią galima perduoti ne tik savo ugdytiniais, bet ir jaunesniajai pedagogų kartai. Tačiau ar taip yra, išanalizuosime tolimesnio tyrimo dalyje. Apibendrinant, galime daryti išvadą, kad sunkų ir atsakingą darbą, ruošiant vaikus tolimesniam gyvenimui, dirba pedagogai, turintys didelę patirtį ugdymo ir lavinimo srityje.

Kitas svarbus kriterijus yra kvalifikacinė kategorija, respondentų pasiskirstymas pagal ją pateiktas 5 pav.

5 pav. **Pedagogų pasiskirstymas pagal kvalifikacinę kategoriją (N= 105)**

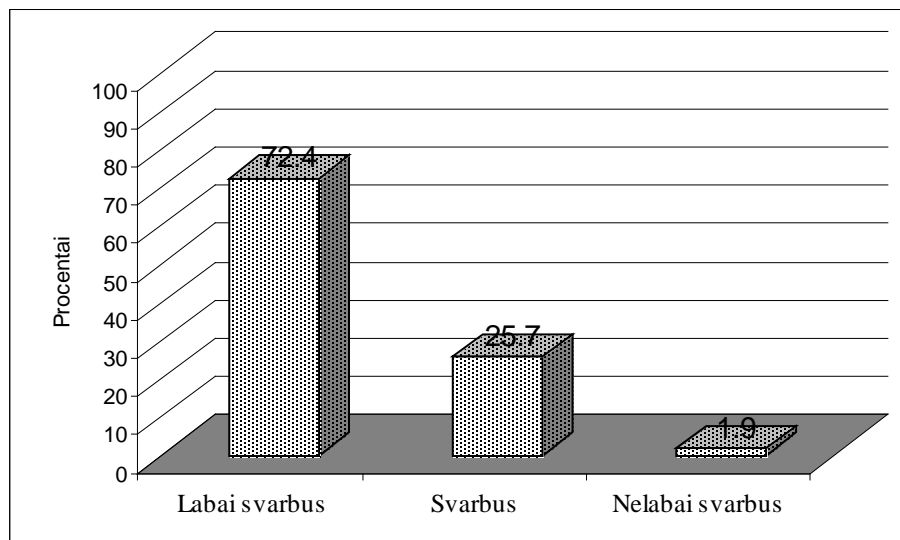
Gauti duomenys parodo, kad didžioji dalis (48,6 %) apklaustų pedagogų turi vyr. auklėtojos kvalifikacinę kategoriją, mažesnė dalis (35,2 %) yra auklėtojų, o likusioji dalis (16,2 %) procentinės išraiškos - sudaro auklėtojos, turinčios metodininkės kvalifikacinę kategoriją. Įgyta kvalifikacinė kategorija taip pat svarbus veiksnys ugdymo(si) kokybei sukurti, todėl labai svarbu, kad pedagogai nuolat apie tai galvotų ir siektų aukštesnės kvalifikacijos. Suteikta aukštesnė kvalifikacinė kategorija parodo pedagogo tobulėjimą, patirtį visose jo darbo veiklos srityse, o tai jis gali perteikti ir savo ugdytiniais. Tarp pateiktų atsakymo alternatyvų į šį klausimą buvo ir auklėtojo eksperto kvalifikacinė kategorija, tačiau iš visų respondentų, dalyvavusių apklausoje, šios kvalifikacinės kategorijos nėra įgijęs nei vienas pedagogas.

Kadangi šia apklausa yra tikimasi ištirti edukacinius veiksnius, kurie sąlygoja kokybiško ugdymo sukūrimą ikimokyklinėje įstaigoje, pedagogą akcentuojame kaip pagrindinį asmenį esantį arčiausiai vaiko. Išanalizavę pirmuosius paveikslus, pamatėme, kad įstaigose dirba skirtingą pedagoginį darbo stažą bei kvalifikacinę kategoriją turintys pedagogai. Todėl labai aktualu, kokie statistiškai reikšmingi skirtumai išryškėja pedagoginio darbo stažo bei kvalifikacinės kategorijos aspektu, analizuojant edukacinius veiksnius, sąlygojančius kokybišką ugdymą. Ikimokyklinio ugdymo pedagogų darbo stažas ir kvalifikacinė kategorija šiame tyrime įvardijami kaip nepriklausomi kintamieji.

Apibendrinant galima teigti, kad tyrimą atliktose ikimokyklinėse įstaigose dirba didelį pedagoginį darbo stažą, aukštą kvalifikacinę kategoriją turintys pedagogai, kurie turi pakankamai aukštą motyvacijos lygį tobulinti savo profesinę kvalifikaciją. Šie faktai įgalina suponuoti išvadą, kad pasirinkti respondentai nėra atsitiktiniai ir tyrimui jų nuomonė yra reikšminga.

Ikimokyklinio ugdymo kokybės samprata

Mokslinėje literatūroje išnagrinėję įvairias kokybės sampratas, ir akcentavę, kad kokybiško ugdymo(si) procesas yra ypač svarbi veikla kiekvienam vaikui, kuris yra ruošiamas dalykinei sistemai mokykloje, turime ištirti pedagogų požiūrį šiuo klausimu. Pasak S. Neifacho (2008 a), spartūs edukaciniai pokyčiai, keičia vaikų ugdomosios veiklos sampratą, akcentuodami naują, į vaiką orientuotą paradigmą, su tuo susijusį, šiuolaikišką, orientuotą į nuolatinę kaitą kokybišką ugdomąjį procesą (žr. 6 pav.).

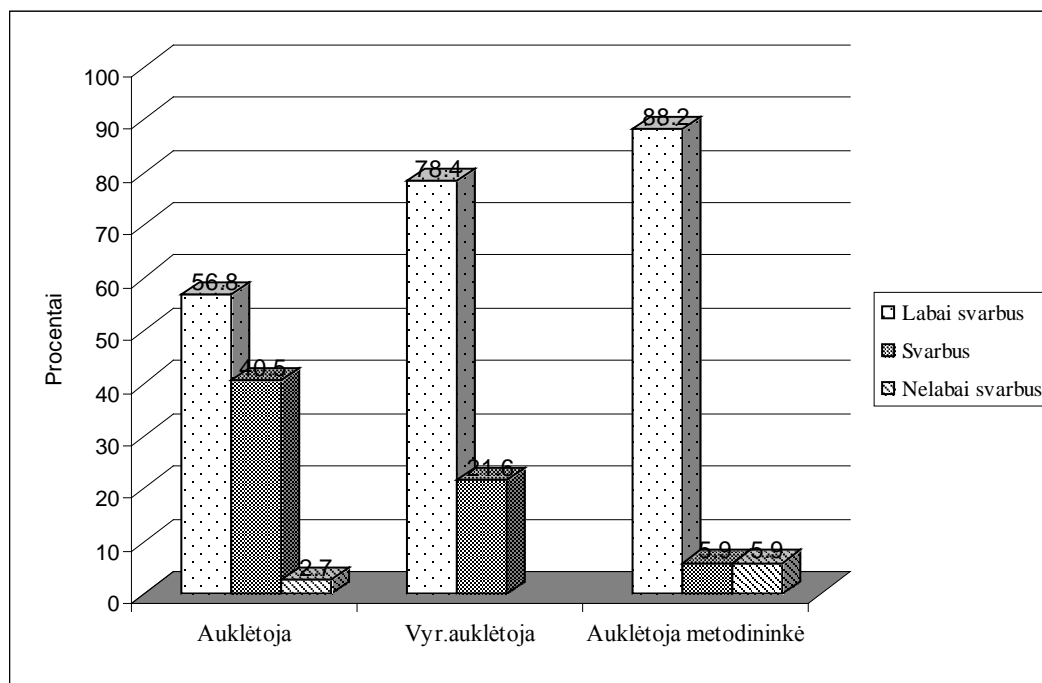

6 pav. **Kokybiško ugdymo svarbos įvertinimas (N= 105)**

Didžioji dalis (72,4 %) respondentų nurodo, kad kokybiško ugdymo sukūrimas ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje yra labai svarbus, kita dalis (25,7 %) teigia, kad tai yra svarbus aspektas, o likusieji respondentai, mažiausioji dalis (1,9 %) nurodo, kad tai nėra labai svarbu, tai galime įvertinti kaip atsitiktinę nuomonę, kuri pasitvirtins arba bus paneigta tolimesnių atsakymų interpretacijose.

Kadangi pedagogai yra artimiausi ugdytojai, po tėvų, jie turi suprasti, kad būtina suteikti kokybišką ugdymą(si) kiekvienam vaikui. Tai pažymi ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija išskeldama tikslus 2010 – 2011 mokslo metams, kur yra akcentuojama kokybiško ikimokyklinio ugdymo svarba vaiko asmenybės raidai, ikimokyklinio ugdymo kokybės augimo skatinimas (žr. http://www.smm.lt/strategija/docs/iss/20100826/Svietimo%20%20prioritetai%202010%202011%20mokslo%20metais%20_08%2026_.pdf). Tai patvirtina ir S. Neifachas (2008 a), teigdamas, kad „ikimokyklinis ugdymas yra akcentuojamas kaip ypač svarbus brandumo mokykliniam ugdymui etapas ir priklauso nuo šalies tradicijų ir žmonių gyvenimo būdo“ (Neifachas, 2008 a, p. 10).

Analizuojant gautus duomenis, galime teigti, kad kokybės užtikrinimas ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje skirtingai vertinamas auklėtojų kvalifikacinės kategorijos aspektu, tai išryškina ir statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2=10,707$; $df=4$; $p=0,030$) (žr.7 pav.).

7 pav. **Kokybiško ugdymo svarba kvalifikacinės kategorijos aspektu (N= 105)**

Nagrinėjant kokybiško ugdymo(si) svarbą, išryškėja skirtumai: didžioji dalis (88,2 %) auklėtojų metodininkių teigia, kad kokybiškas ugdymas(is) yra labai svarbus, vyr.auklėtojų požiūris

šiuo klausimu yra panašus, nes 78,4 % respondentų teigia, kad labai svarbu. O auklėtojos teigia, kad tai labai svarbu – 56,8 %, tačiau 40,5 % auklėtojų teigia, kad tai yra svarbu.

Tai rodo, kad aukštesnę kvalifikacinę kategoriją turinčios pedagogės labiau supranta kokybiško ugdymo(si) svarbą ikimokyklinio amžiaus vaikams, nei turinčios žemesnę kvalifikacinę kategoriją.

Pedagogai išreiškė savo nuomonę, trumpai argumentuodami savo pasirinkimą. Pateikti argumentai buvo sisteminami, ieškant apibendrinimo (kategorijos), kas įgalintų apjungti vienodus argumentus. Detalesnė informacija 4 lentelėje.

4 lentelė

Ikimokyklinio ugdymo pedagogų argumentavimas kokybiško ugdymo svarbos užtikrinimo aspektu (N= 105)

Aspektas	Pedagogų pareikšti argumentai	Apibendrinimas (kategorija)
Labai svarbus	„nuo to priklausys kokią vaiką išugdysime“, „nuo kokybiško ugdymo priklauso vaiko ateitis“, „nuo to priklauso vaiko vystymasis“, „visapusiškas ugdymas ateičiai“	Vaiko ateitis
	„ugdymas turi būti kokybiškas“, „turi būti tobulinamas, nuolat keistis“, „kuo kokybiškesnis ugdymas, tuo daugiau tobulėja vaikai įvairiose srityse“	Kokybė
	„pagrindas tolimesniam ugdymui“, „padeda pamatus vaikų įgūdžiams, požiūriui, išsilavinimui, ugdo kūrybiškumą, mąstymą“, „pamatai visam gyvenimui“, „ką „pasėsime darželyje, tą ir turėsime“, pamatas, integravimuisi į visuomenę“, „įtaka tolimesniam ugdymuisi“	Pagrindas/ pamatas ateičiai
	„tai visų tikslas“, „tai reikalinga ugdymui“	Būtinumas ugdymui
	„teikiamos edukacinės paslaugos“	Edukacinės paslaugos
	„orientuojamasi į vaiką kaip į asmenybės kūrimą“, „formuojama asmenybė“, „padeda ugdyti visapusišką asmenybę“	Asmenybės formavimas
	„formuojasi vaiko požiūris į gyvenimą“, „kokybiškas ugdymas garantuoja socializaciją“	Socializacija
	„skatina vaikus kūrybiškai veiklai, gerai jaustis darželyje“, „reikia skatinti vaiko savarankiškumą, kūrybiškumą, ugdyti individualius gebėjimus“, reikia ugdyti įgūdžius“, „ugdamos visos kompetencijos“	Skatinamas kūrybiškumas
	„vaikai turi augti saugioje ir besikeičiančioje žinių ir kūrybos visuomenėje“,	Gera savijauta besikeičiančioje visuomenėje
	„pirmenybė teikiama vaikų poreikių tenkinimui“	Vaikų poreikiai
	„garantuoja, kad bus pasiekti ugdymo tikslai, uždaviniai“	Pasiekti tikslai
	„nuo to ir pačių pedagogų priklauso vaiko paruošimas mokyklai“, „ugdymas tolimesniam žingsniui, mokyklai“, „nuo kokybiško ugdymo priklauso tolimesnis vaiko ugdymas kitose institucijose“	Parengimas mokyklai
Svarbus	„tai pagrindas tolimesniam mokslo siekimui“	Pagrindas tolimesniam mokslui
	„reikia įgyti vaikui reikalingų gebėjimų“	Gebėjimai
	„taip vyksta visapusiškas ugdymas“, „vaikai tobulėja“, „vaikai auga, vystosi, lavinasi“	Visapusiškas ugdymas
Nelabai svarbus	„vaikui svarbiau saugumas darželyje“,	Svarbesnis saugumas
	„pagrindiniai ugdytojai tėvai, mes tik jiems padedame“	Pagrindiniai ugdytojai tėvai

Remiantis tiriamųjų autentiškos kalbos pavyzdžiais, galime daryti išvadą, kad pedagogai supranta kokybiško ugdymo svarbą, akcentuodami, kad tai turi reikšmės vaiko ugdymui: vaiko ateičiai, vaiko asmenybės formavimuisi, pamatui, socializacijai. Nuo to gali priklausyti kūrybiškumo užuomazgos, vaiko gera savijauta visuomenėje, paruošimas dalykinei sistemai.

Buvo pateikti argumentai, kad kokybiškas ugdymas nėra labai svarbus, nes svarbesnis vaiko saugumas darželyje. Tačiau tai rodo pedagogų nesupratimą/ nežinojimą, kad saugumas yra vienas iš aspektų, sąlygojančių kokybę. Kitas pateiktas argumentas buvo pedagogų pagrindinio vaidmens vaikų ugdyme, priskirimas tėvams. Tai traktuoja pedagogų dalykinių kompetencijų nežinojimą ir savo darbo srities menką išmanymą.

Išsiaiškinę, kad dauguma respondentų kokybišką ikimokyklinį ugdymą vertina kaip labai svarbų, turime išanalizuoti, kas jų nuomone yra atsakingi už jo sukūrimą ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje. Visi asmenys ir grupės svarbos tvarka pateikti 5 lentelėje.

5 lentelė

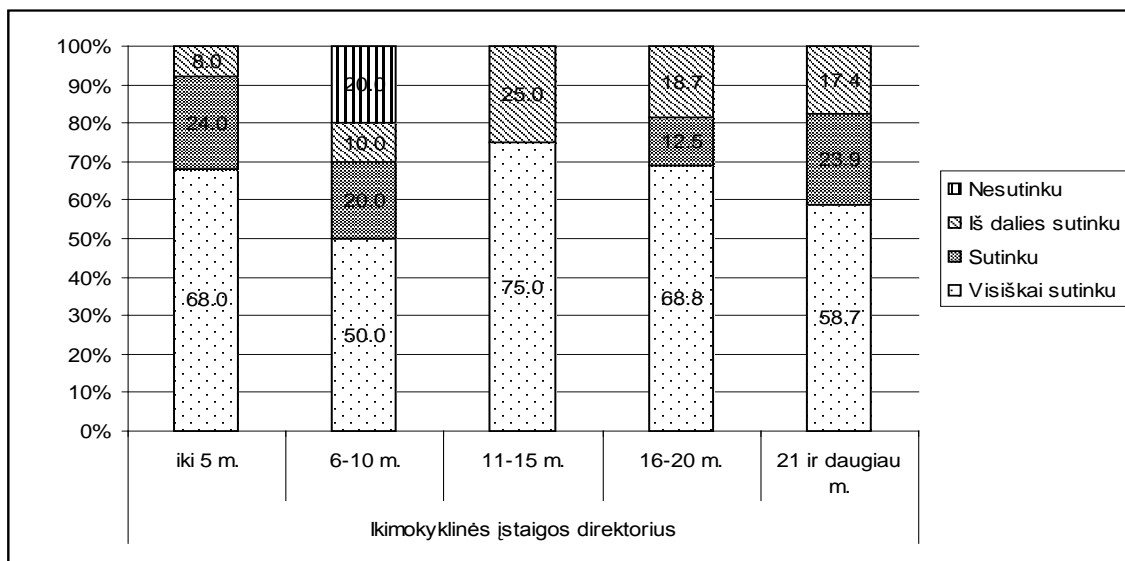
Asmenų ar institucijų, atsakingų už kokybiško ugdymo sukūrimą, pasiskirstymas pagal jų svarbą (proc.) (N= 105)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Pedagogai	71.4	26.6	2.0	0.0	0.0
Pavadootoja ugdymui	63.8	25.7	10.5	0.0	0.0
Ikimokyklinės įstaigos direktorius	62.8	20.0	15.2	2.0	0.0
Visi kartu	49.5	34.3	15.2	1.0	0.0
Švietimo ir mokslo ministerija	42.9	33.3	22.8	1.0	0.0
Tėvai	34.2	40.9	20.9	2.0	2.0
Vyriausybė	31.4	28.6	30.4	8.6	1.0
Ikimokyklinės įstaigos administracija	26.7	38.0	27.6	5.7	2.0
Savivaldybių administracijų vadovai	25.7	35.2	28.6	9.5	1.0

Aptariant pedagogų požiūrį, kas yra atsakingi už kokybiško ugdymo sukūrimą ikimokyklinėje įstaigoje, matome, kad respondentų nuomone, labiausiai atsakingi turėtų būti pedagogai (71,4 %), pavadootoja ugdymui (63,8 %), ikimokyklinės įstaigos direktorius (62,8 %). Tai pat svarbu, kad visi kartu stengtųsi sukurti kokybišką ugdymą, tai patvirtino 49,5 % respondentų, bei švietimo ir mokslo ministerija turėtų prie to prisidėti (42,9 %). Analizuojant pasiskirstymą svarbos tvarka, išvelgiame, kad tėvai (34,2 %), vyriausybė (31,4 %), ikimokyklinės įstaigos administracija (26,7 %) bei savivaldybių administracijų vadovai (25,7 %) yra priskiriami prie mažiausiai svarbių asmenų, nes remiantis respondentų pasirinktomis atsakymų alternatyvomis, šie asmenys sudaro nuo 25 – 34 % svarbos. Nėra gerai, kad tėvai vertinami tik 34,2 %, tai rodo pedagogų nepasitikėjimą tėvais, nežinojimą, kad tėvai turi prisidėti prie kokybiško ugdymo sukūrimo, taip pat gali būti tokia prielaida, kad pedagogai negeba tinkamai įvertinti tėvų vaidmenų.

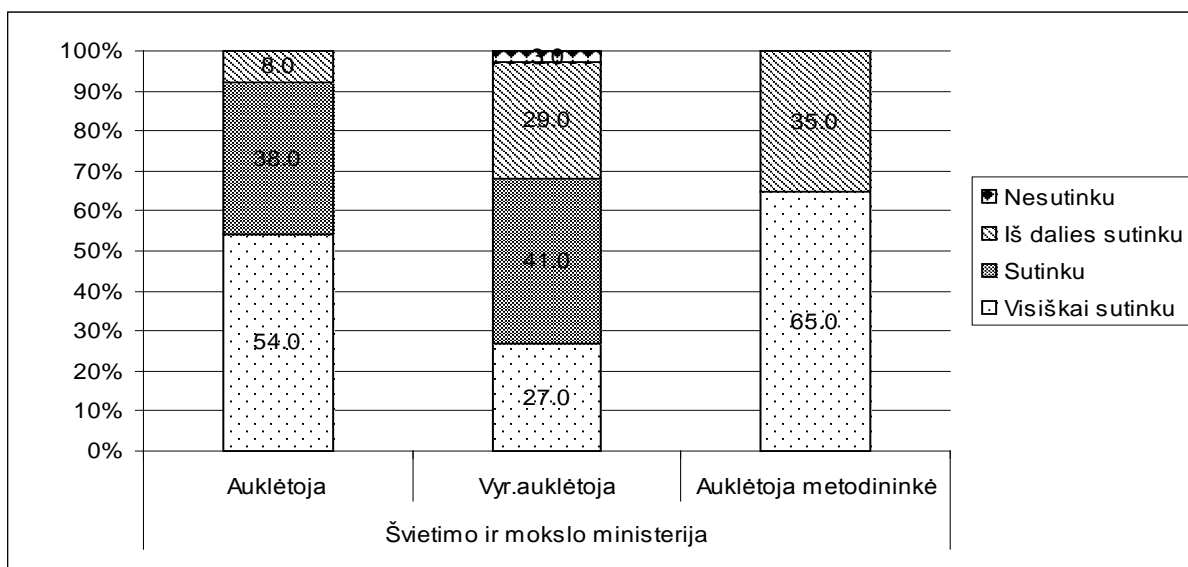
Analizuojant gautus duomenis, galime pasitelkti S. Neifachu (2008), kuris diskutuotina ugdyto kokybės klausimą, kuriam ieškoma atsakingų žmonių dėl kokybiško ugdyto sukūrimo, pabrėžia, kad tai turi būti žmonės/žmonių grupės, kurie turėtų reikalingų kompetencijų brandinti vaikus mokykliniam ugdyto. Todėl galime teigti, kad visi tyrime pateikti asmenys/grupės yra atsakingi, užtikrinant kokybišką ugdyto.

Statistiškai reikšmingi skirtumai pastebimi dėl ikimokyklinės įstaigos direktoriaus atsakomybės - pedagoginio darbo stažo aspektu ($\chi^2=24,182$; $df=12$; $p=0,019$) (žr. 8 pav.) bei švietimo ir mokslo ministerijos atsakomybės kvalifikacinės kategorijos aspektu ($\chi^2=19,323$; $df=6$; $p=0,004$). (žr. 9 pav.).

8 pav. Ikimokyklinės įstaigos direktoriaus atsakomybė pedagoginio darbo stažo aspektu (N= 105)

8 pav. matyti, kad didžioji dalis (68,0 %, 68,8 %, 75,0 %) skirtingo pedagoginio darbo stažo pedagogų teigia, kad „Visiškai sutinka“, kad ikimokyklinės įstaigos direktorius yra atsakingas už kokybišką ikimokyklinio ugdyto(si) sukūrimą, tačiau 20,0 % pedagogų, kurių darbo stažas yra 6 – 10 metų nesutinka, jog įstaigos direktorus turi būti atsakingas už kokybišką ugdyto(si) užtikrinimą, tai parodo, kad direktorius nėra vertinamas kaip žmogus, turintis reikiamų kompetencijų bei galintis padėti pedagogams ir tėvams ugdyti vaiką. Tai nėra teigiamas požiūris į vadovą, kadangi kompetentingas, besidomintis novacijomis vadovas, domėsis ir stengsis užtikrinti įstaigos kokybišką veiklą, išvelgs egzistuojančias problemas ir stengsis jas koreguoti, o tai turės įtakos ir vaikams.

9 pav. Švietimo ir mokslo ministerijos atsakomybė pedagogių kvalifikacinės kategorijos aspektu (N= 105)

9 pav. matyti, kad didžioji dalis (54,0 %, 27,0 %, 65,0 %) skirtingą kvalifikacinę kategoriją turinčių pedagogių teigia, kad „Visiškai sutinka“, kad *švietimo ir mokslo ministerija* yra atsakinga už kokybiško ikimokyklinio ugdymo sukūrimą, tačiau didžiausią abejonę šiuo klausimu išreiškia auklėtojos metodininkės, kadangi net 35,0 % jų pasirinko atsakymo alternatyvą „Iš dalies sutinku“, žemesnes kvalifikacines kategorijas turinčios pedagogės tokia abejojone nepasižymi.

Kaip ir buvo minėta anksčiau, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija yra atsakinga už kokybės sukūrimą ikimokyklinėse įstaigose, kadangi ši įstaiga akcentuoja kokybės svarbą, iškeldama prioritetinius uždavinius - kokybę analizuoti, tobulinti bei gerinti.

Nagrinėjant kokybiško ugdymo sukūrimą ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje, reikėtų išsiaiškinti, kaip respondentai supranta, kas yra kokybiškas ugdymas, su kokiais akcentais, sampratomis jis labiausiai siejasi. Respondentų nuomonės svarbos tvarka pateikiamos 6 lentelėje.

6 lentelė

Pedagogių nuomonės, su kuo siejasi kokybiško ugdymo sukūrimas ikimokyklinėje įstaigoje, pasiskirstymas pagal jų svarbą (proc.) (N= 105)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Vaiką mylinčia, rūpestinga, malonia auklėtoja	72.3	21.0	6.7	0.0	0.0
Gera vaiko savijauta (nori eiti į grupę, turi draugų)	68.6	25.7	3.8	1.9	0.0
Gerai įrengta ugdymo įstaigos aplinka (daug erdvės, žaislų, priemonių, estetiška, patogi)	65.7	25.7	7.6	1.0	0.0
Gera vaiko priežiūra (geras maitinimas, poilsis, rūpinimasis sveikata)	61.0	30.4	8.6	0.0	0.0
Įdomiu, įvairiu gyvenimu grupėje (laisvė žaisti, įdomi veikla, renginiai)	55.3	33.3	11.4	0.0	0.0

6 lentelės tęsinys 60 puslapyje

6 lentelės tęsinys

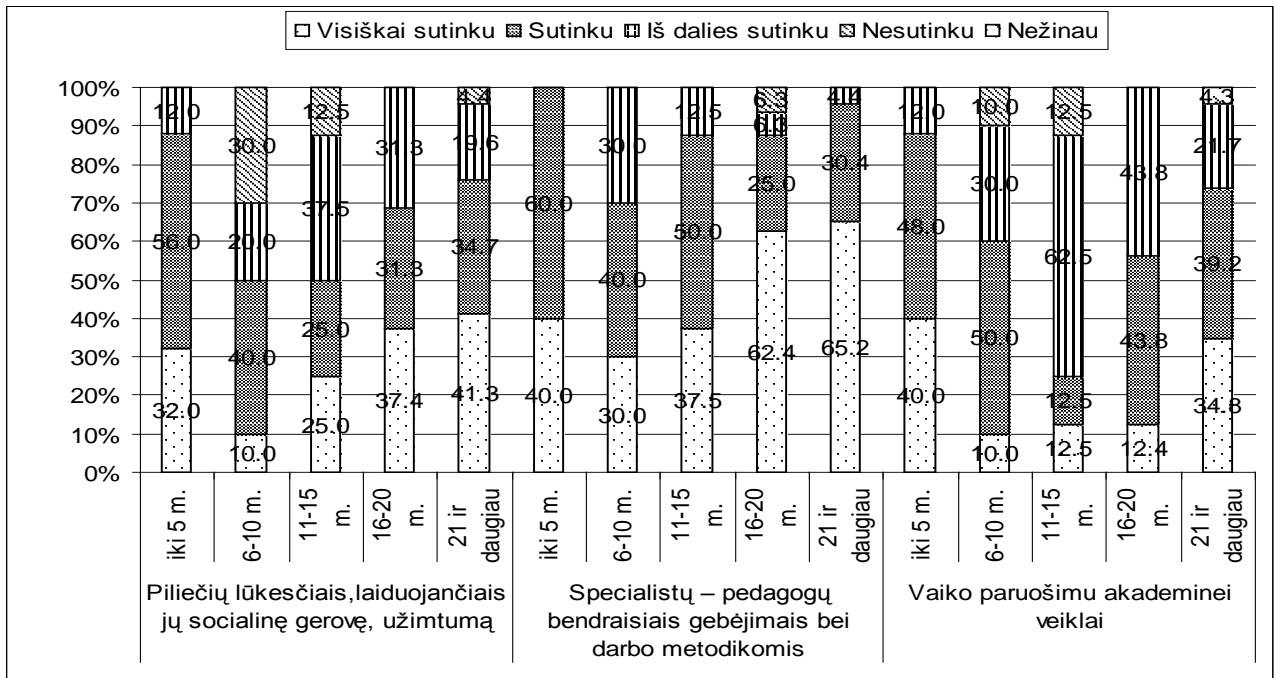
Vaikų skatinimu kūrybiškai veiklai	55.2	36.2	7.6	1.0	0.0
Ugdymo proceso organizavimu bei realizavimu	54.3	36.1	8.6	1.0	0.0
Nuolatinio paslaugų gerinimu	54.3	34.3	11.4	0.0	0.0
Ugdytinių kompetencijų plėtote	54.2	42.0	3.8	0.0	0.0
Ugdymo programų, orientuotų į vaikų poreikius realizavimu veikloje	53.3	38.1	6.7	1.9	0.0
Specialistų – pedagogų bendraisiais gebėjimais bei darbo metodikomis	53.3	39.0	6.7	1.0	0.0
Vaikų skatinimu pažinti save	49.9	42.4	6.7	1.0	0.0
Vaiko individualių galimybių atradimu ir panaudojimu	49.5	38.1	12.4	0.0	0.0
Vaiko pasiekimais (nuolat daroma pažanga, geras vystymasis, brandumas mokyklai)	46.7	44.8	7.6	1.0	0.0
Vaiko savarankišku ugdymu(si) tyrinėjant	46.7	42.9	10.5	0.0	0.0
Edukacinės grupės aplinkos sukūrimu	46.7	40.0	12.4	1.0	0.0
Ugdytiniu – jo gyvenimo kokybe	46.7	42.8	9.5	1.0	0.0
Įstaigos administracijos, vadovo, pedagogų, vaikų, tėvų bendradarbiavimu	45.8	39.0	15.2	0.0	0.0
Nuolatinė veiklos kaita tobulėjimo link	45.8	41.8	11.4	1.0	0.0
Vertybėmis, kurias turi įgyti ugdytinis	42.9	48.6	8.6	0.0	0.0
Vaiko paruošimu gyventi besikeičiančioje: žinių ir kūrybos visuomenėje	41.9	40.0	17.1	1.0	0.0
Atitikimu numatytiems ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimams	37.1	45.8	16.1	1.0	0.0
Piliečių lūkesčiais, laidojančiais jų socialinę gerovę, užimtumą	34.3	39.0	21.0	4.7	1.0
Pedagogų kvalifikacijos kėlimu	33.3	48.6	18.1	0.0	0.0
Tėvų įtraukimu į ugdymo procesą	31.4	49.5	17.1	1.9	0.0
Ugdymo tikslų pasiekimo laipsniu	29.5	57.1	12.4	1.0	0.0
Vaiko paruošimu akademinėi veiklai	28.6	41.0	26.7	1.9	1.9
Bendraisiais ugdymo tikslais įstaigos veikloje	23.9	58.1	16.1	1.9	0.0

Analizuojant gautus duomenis, galime pastebėti, kad pedagogėms kokybiškas ugdymas labiausiai siejasi su: vaiką mylinčia, malonia auklėtoja (72,3 %), gera vaiko savijauta (nori eiti į grupę, turi draugų) (68,6 %), gerai įrengta ugdymo įstaigos aplinka (daug erdvės, žaislų, priemonių, estetiška, patogi) (65,7 %), gera vaiko priežiūra (geras maitinimas, poilsis, rūpinimasis sveikata) (61,0 %). Taip pat daugiau nei 50 % respondenčių svarbu, kad kokybiškas ugdymas sietųsi su įdomiu, įvairiu gyvenimu grupėje (laisvė žaisti, įdomi veikla, renginiai) (55,3 %), vaikų skatinimu kūrybiškai veiklai (55,2 %), ugdymo proceso organizavimu bei realizavimu (54,3 %), nuolatinio paslaugų gerinimu (54,3 %), ugdytinių kompetencijų plėtote (54,2 %), ugdymo programų, orientuotų į vaikų poreikius realizavimu veikloje (53,3 %), specialistų – pedagogų bendraisiais gebėjimais bei darbo metodikomis (53,3 %). Kitos įvardytos sąsajos su kokybišku ugdymu taip pat yra svarbūs, nes sudaro apie ketvirtadalį, penktadalį procentinės išraiškos.

Apibendrinant gautus duomenis, galime teigti, kad kokybiškas ugdymas labiausiai akcentuojamas, siejant jį su psichologiškai gera vaiko savijauta įstaigoje, tinkamai parengta edukacine aplinka grupėje, kompetentingu pedagogu, gebančiu tinkamai ugdyti vaikus, novacijų diegimu: kūrybinė veikla, nuolatinis paslaugų gerinimas. A. Juodaitė (2003 b) traktuoja, kad

ikimokyklinis ugdymas turi būti orientuotas į harmoningos, integralios vaiko asmenybės sampratą, kurio tikslas siekti visapusiškos asmenybės ugdymo idealo.

Statistiškai reikšmingi skirtumai pedagoginio darbo stažo aspektu pastebimi analizuojant kokybiško ugdymo prilyginimą kaip *piliečių lūkesčiai, laiduojantys jų socialinę gerovę, užimtumą* ($\chi^2=26,501$; $df=16$; $p=0,047$), *specialistų – pedagogų bendraisiais gebėjimais bei darbo metodikomis* ($\chi^2=24,621$; $df=12$; $p=0,017$), *vaiko paruošimu akademinėi veiklai* ($\chi^2=27,751$; $df=16$; $p=0,034$) (žr. 10 pav.).

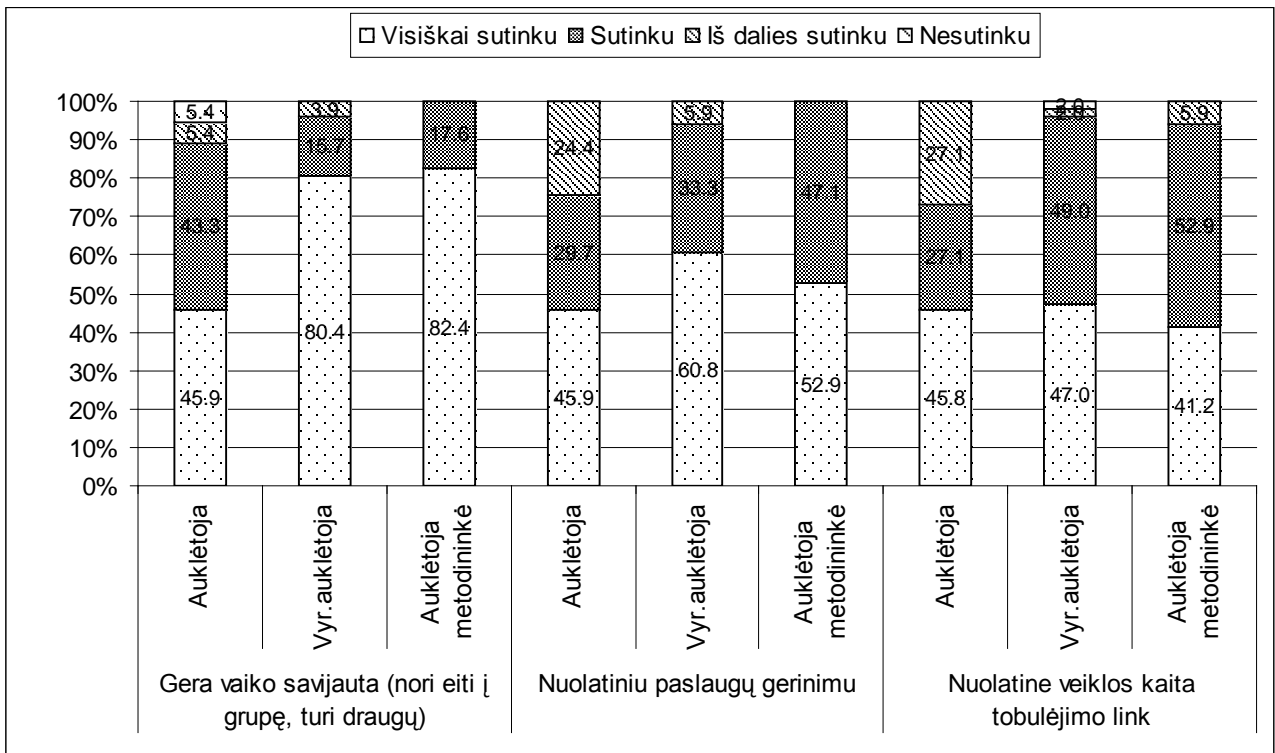

10 pav. Veiksniai, siejami su kokybiško ugdymo užtikrinimu pedagoginio darbo stažo aspektu (N= 105)

10 pav. matyti, kad *piliečių lūkesčiai, laiduojantys jų socialinę gerovę, užimtumą*, kaip kokybišką ugdymą sąlygojantis veiksnys, aukščiausiai vertinamas (alternatyva „Visiškai sutinku“) vyresniųjų pedagogų, kurių pedagoginis darbo stažas 16-20 m (37,4 %) ir pedagogų, kurių pedagoginis darbo stažas 21 ir daugiau metų (41,3 %), nei jaunesniųjų pedagogų, kurių pedagoginis darbo stažas iki 5 metų (32,0%), 6-10 metų (10,0 %), 11-15 metų (25,0 %). *Specialistų – pedagogų bendrieji gebėjimai bei darbo metodikos* kaip kokybės ugdymo(si) užtikrinimo veiksnys, aukščiausiai vertinamas (alternatyva „Visiškai sutinku“) vyresniųjų pedagogų, kurių pedagoginis darbo stažas 16 -20 metų (62,4 %) ir 21 ir daugiau metų (65,2 %), nei jaunesniųjų pedagogų, kurie procentine išraiška pasiskirsto taip: iki 5 metų – 40,0 %, 6-10 metų – 30,0 %, 11-15 metų 37,5 %. *Vaiko paruošimas akademinėi veiklai* kaip kokybišką ugdymą sąlygojantis veiksnys, aukščiausiai

vertinamas (alternatyva „Visiškai sutinku“) jaunesniųjų pedagogų, kurių pedagoginis darbo stažas iki 5 metų (40,0 %), nei vyresniųjų pedagogų.

Statistiškai reikšmingi skirtumai kvalifikacinės kategorijos aspektu pastebimi analizuojant kokybiško ugdymo prilyginimą kaip *geros vaiko savijautos (nori eiti į grupę, turi draugų)* ($\chi^2=15,691$; $df=6$; $p=0,016$), *nuolatinių paslaugų gerinimu* ($\chi^2=10,622$; $df=4$; $p=0,031$), *nuolatine veiklos kaita tobulėjimo link* ($\chi^2=16,556$; $df=6$; $p=0,011$) (žr. 11 pav.).

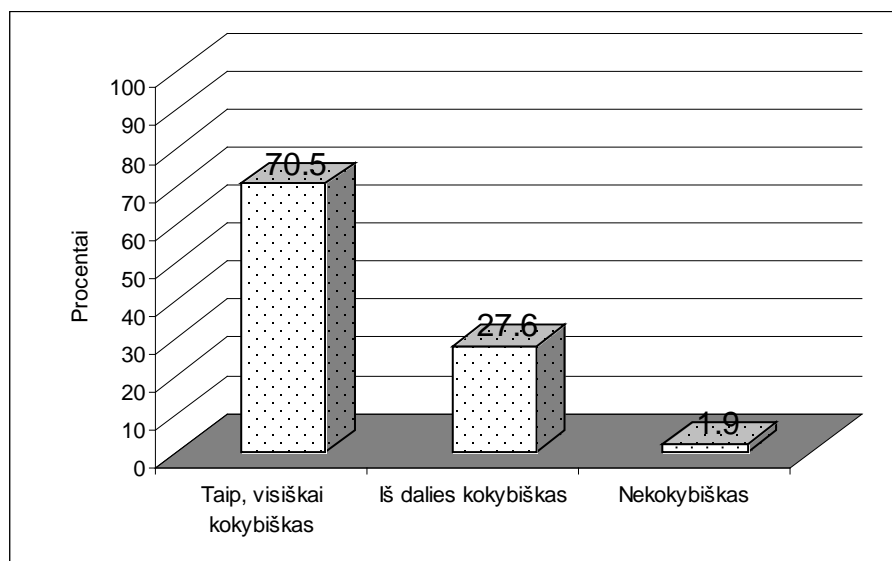

11 pav. Veiksniai, siejami su kokybiško ugdymo užtikrinimu kvalifikacinės kategorijos aspektu (N= 105)

Pagal gautus duomenis galima matyti, kad *gera vaiko savijauta (noras eiti į grupę, turi draugų)* kaip kokybišką ugdymą sąlygojantis veiksnys, aukščiausiai vertinamas (alternatyva „Visiškai sutinku“) aukštesnę kvalifikacinę kategoriją turinčių pedagogų: auklėtojos metodininkės (82,4 %), vyr.auklėtojos (80,4 %), nei jaunųjų auklėtojų vertinimas (45,9 %). *Nuolatinių paslaugų gerinimas* kaip kokybišką ugdymą sąlygojantis veiksnys aukščiausiai vertinamas (alternatyva „Visiškai sutinku“) aukštesnę kvalifikacinę kategoriją turinčių pedagogų: auklėtojos metodininkės (52,9 %), vyr.auklėtojos (60,8 %), nei jaunųjų auklėtojų vertinimas (45,9 %). *Nuolatine veiklos kaita tobulėjimo link* kaip kokybišką ugdymą sąlygojantis veiksnys, taip pat aukščiausiai vertinamas (alternatyva „Visiškai sutinku“) aukštesnę kvalifikacinę kategoriją turinčių pedagogų: auklėtojos metodininkės (41,2 %), vyr.auklėtojos (47,0 %), nei jaunųjų auklėtojų vertinimas (45,8 %), jaunųjų auklėtojų 27,1 % sudaro alternatyva „Iš dalies sutinku“. Tai rodo atsakingesnę vyresniųjų pedagogų

požiūrį, kadangi kaip išsiaiškinome anksčiau tai yra svarbūs aspektai ir jie turėtų būti vertinami alternatyva „Visiškai sutinku“. Šiuo klausimu patvirtinama nuostata, kad aukštesnę kvalifikacinę kategoriją turinčios pedagogės labiau supranta, kas darbar yra ypatingai svarbu ir reikalinga kiekvienam vaikui.

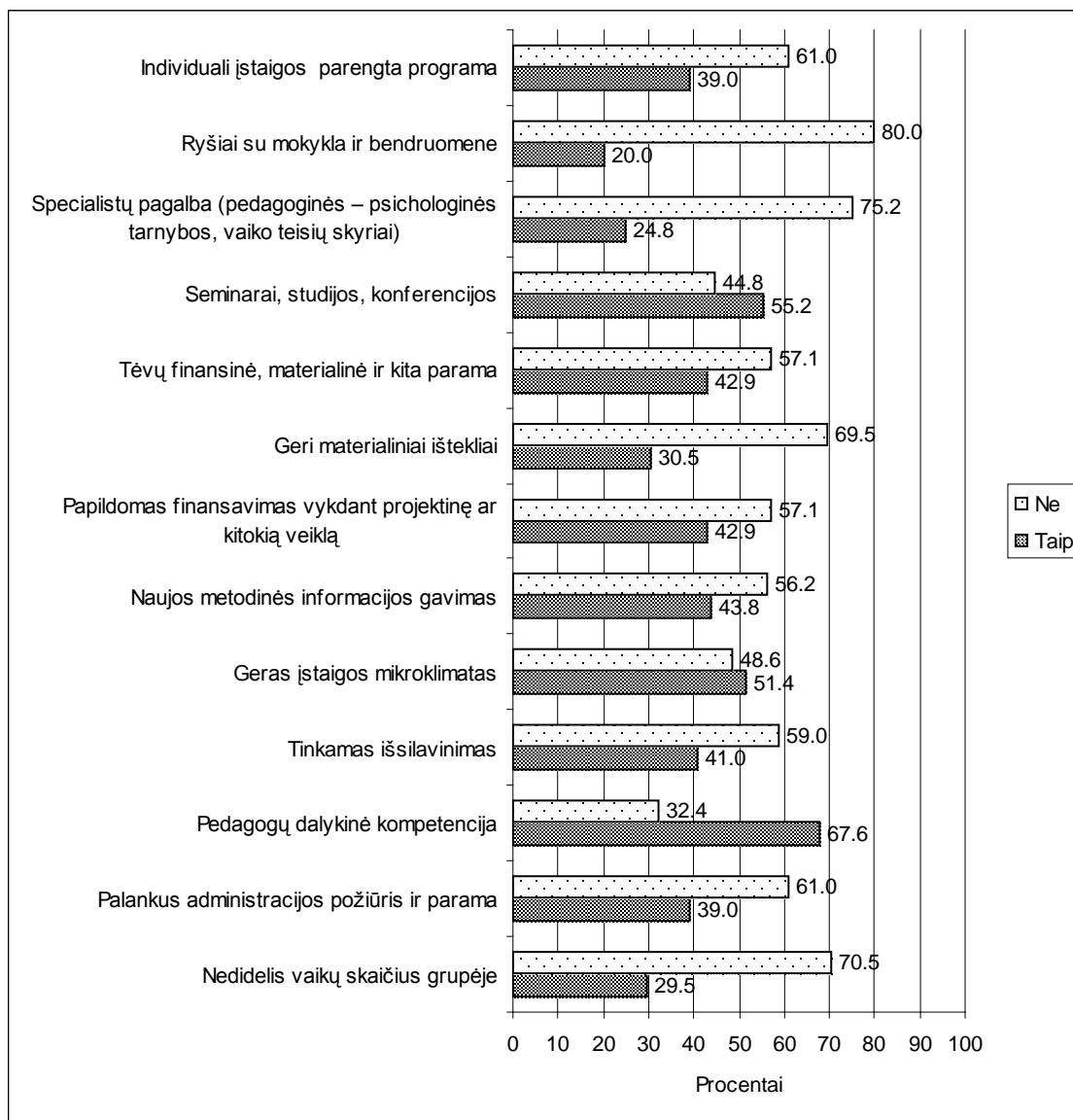
Vykstant bet kokiems reiškiniais ikimokyklinėse įstaigose, pastebimi skatinimai bei trukdžiai, (ne)/įgalinantys realizuoti juos. Kad būtų galima išsiaiškinti, kas skatina, kas slopina, kas padeda, kas trukdo siekti kokybiško ikimokyklinio ugdymo Šiaulių miesto lopšeliuose – darželiuose, reikia, kad respondantai įvertintų dabartinę situaciją, išreikšdami savo nuomonę, ar ugdytinių ugdymas yra kokybiškas įstaigose, kuriose dirba respondantai (žr. 12 pav).

12 pav. Ugdymo proceso įsivertinimas įstaigoje (N= 105)

Gauti rezultatai parodo, kad didžioji dalis (70,5 %) respondentų vertina, kad ugdytiniai gauna visiškai kokybišką ugdymą, beveik trečdalis (27,6 %) respondentų nurodo, kad ugdytiniai gauna iš dalies kokybišką ugdymą, o likusioji dalis (1,9 %) mano, kad yra teikiamas nekokybiškas ugdymas.

Apibendrinant gautus rezultatus, remiantis gauta procentine išraiška, galime teigti, kad ugdymas ikimokyklinėse įstaigose nėra visiškai kokybiškas, todėl reikėtų aiškintis priežastis, trukdžius ir aplinkybes, kad būtų galima spręsti susiklosčiusią situaciją. Pirmiausia norime apžvelgti veiksnius, skatinančius siekti kokybiško ugdymo pedagogams, kokios sąlygos yra sudarytos tai įgyvendinti (žr. 13 pav.).

13 pav. **Veiksniai, skatinantys siekti kokybiško ugdymo grupėje (N= 105)**

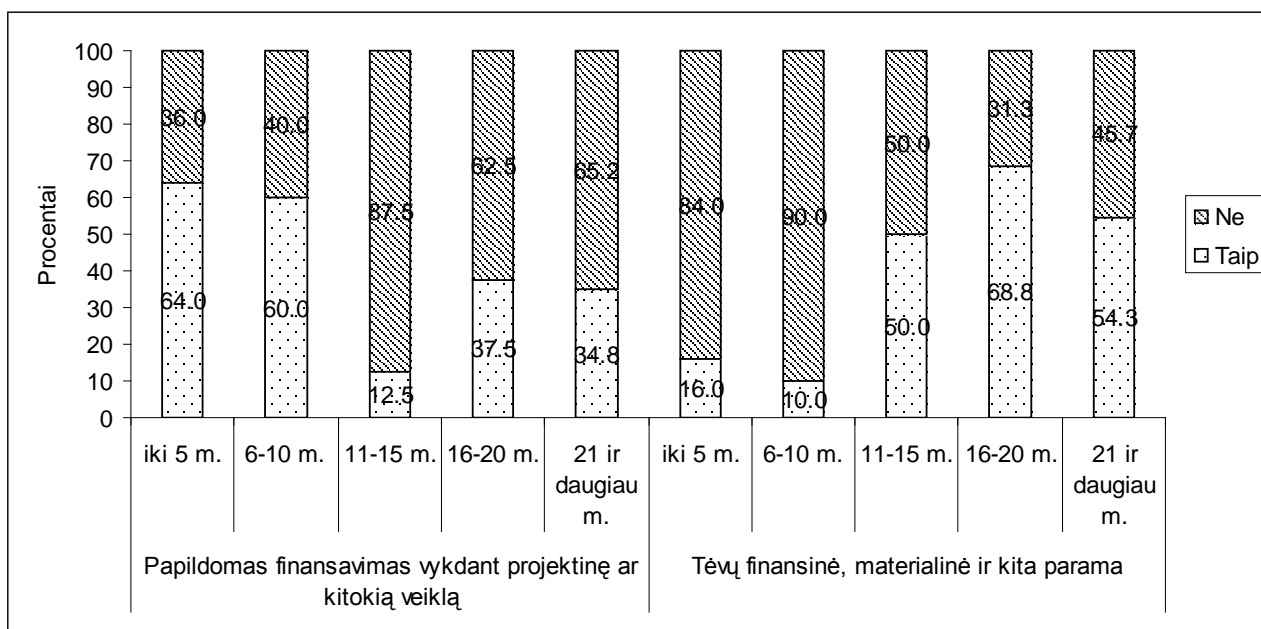
Pastaba: kai kurie pedagogai pasirinko po kelis atsakymo variantus.

Gauti duomenys rodo, kad pedagogams aktualiausi paskatinimai siekti kokybiško ugdymo yra: pedagogų dalykinė kompetencija (67,6 %), seminarai, studijos, konferencijos (55,2 %), geras įstaigos mikroklimatas (51,4 %). Visi kiti aspektai procentine išraiška yra mažesni nei 50 %, tai rodo, kad didesnė procentinė išraiška yra neigiama ir tai nebėra pedagogo paskatinimo išraiška.

Apibendrinant gautus duomenis, galima teigti, kad pedagogės gali organizuoti kokybišką ugdymą, tik tada, kai jaučiasi kompetentingomis, o tai gali būti įgyjama dalyvaujant seminaruose, konferencijose. Taip pat labai svarbus įstaigos mikroklimatas. Tai psichologinis aspektas – bendravimas ir bendradarbiavimas su įstaigoje dirbančiais žmonėmis, gera pedagogo savijauta,

noras gerinti įstaigos veiklą - tai yra faktoriai, kurie nulemia darbingumą, gerą savijautą, pasitikėjimą savo jėgomis.

Statistiškai reikšmingi skirtumai pedagoginio darbo stažo aspektu pastebimi analizuojant tokius veiksnius kaip *papildomas finansavimas vykdant projektinę ar kitokią veiklą* ($\chi^2=10,186$; $df=4$; $p=0,037$) ir *tėvų finansinė, materialinė ir kita parama* ($\chi^2=18,799$; $df=4$; $p=0,001$)(žr. 14 pav.).

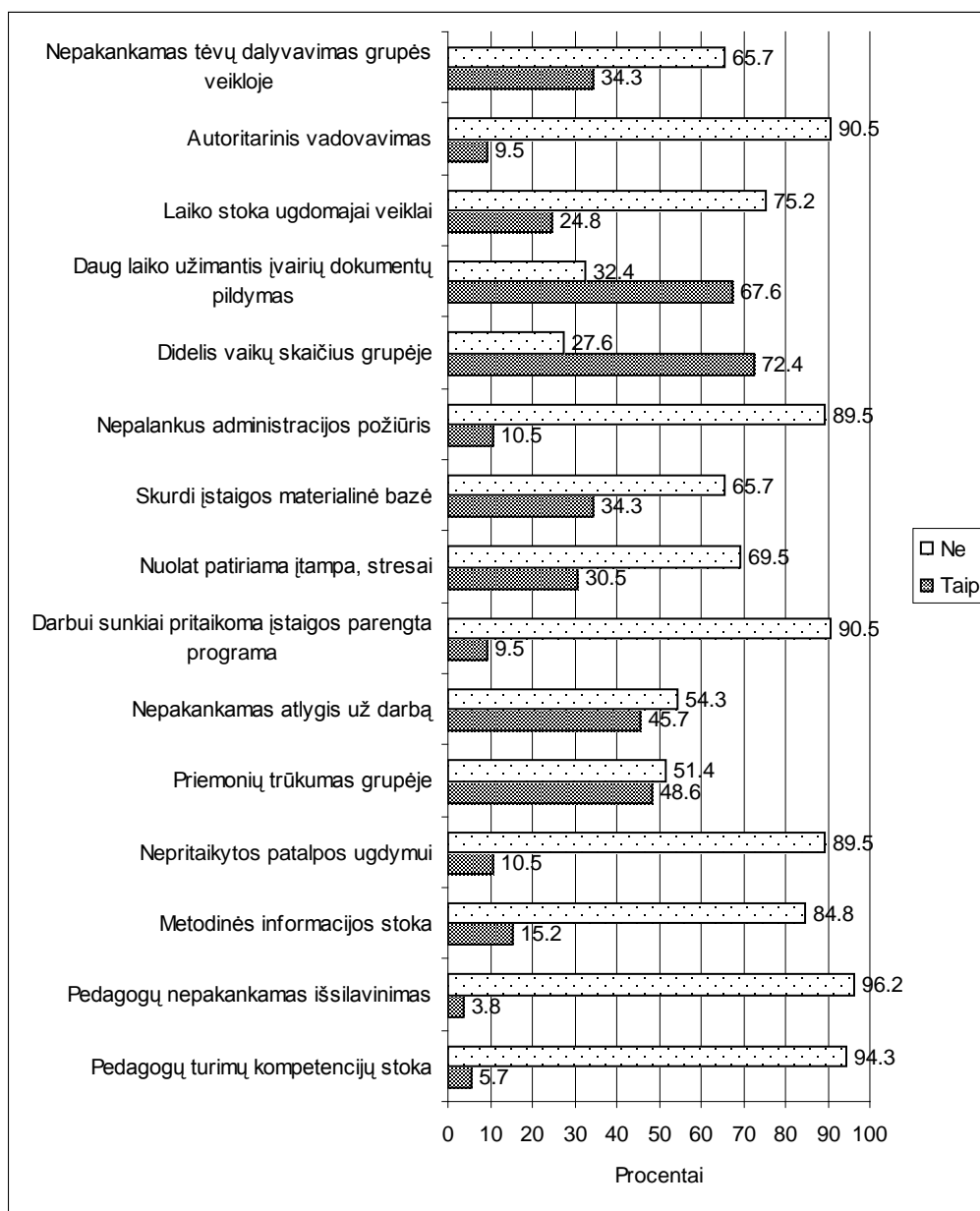
14 pav. **Veiksniai, skatinantys siekti kokybiško ugdymo(si) pedagoginio darbo stažo aspektu (N= 105)**

Gauti rezultatai rodo, kad *papildomas finansavimas vykdant projektinę ar kitokią veiklą* kaip veiksnys, skatinantis siekti kokybiško ugdymo yra palankus mažesni pedagogini stažą turinčioms pedagogėms: iki 5 metų (64,0 %) bei 6- 10 metų (60,0 %). O *tėvų finansinė, materialinė ir kita parama* kaip veiksnys, skatinantis siekti kokybiško ugdymo(si) yra palankus didesni pedagogini darbo stažą turinčioms pedagogėms: 11 – 15 metų (50,0 %), 16- 20 metų (68,8 %) bei 21 ir daugiau metų (54,3 %).

Traktuojama, kad projektus reikia gebėti kurti, kas yra įgyvendinama pasitelkiant keturias pagrindines vadybos funkcijas: planavimą, organizavimą, valdymą bei kontrolę, tai nėra labai seni aspektai, tačiau vyresniosios pedagogės gali turėti mažiau informacijos šia tema, nes reikia turėti teorinių bei praktinių žinių apie projektų rengimą, taip gali būti todėl, kad įstaiga nerengia personalo mokymų, kursų šia tema, nesidomi inovacijomis, todėl vyresniosioms pedagogėms šis skatinimo būdas, siekti kokybiškesnio ugdymo gali būti nepriimtinas, jeigu pačios nepasidomės kaip reikėtų įgyvendinti šį kokybiško ugdymo skatinimo būdą.

Tačiau išryškėjo priešingas aspektas, dėl tėvų finansinės pagalbos ar kitokios paramos suteikimo, nes tai kaip skatinimo būdas yra priimtinesnis vyresnio amžiaus pedagogams (68,8 %, 54,3 %), nes didesnio darbo stažo patirtis įtakoja lengvesnį bendradarbiavimą su tėvais. Vyresniosios pedagogės geba lengviau sulaukti pagalbos iš tėvų, nei jaunesniosios. Tai gali būti psichologinis aspektas, kadangi jaunosios pedagogės gali neturėti patirties ir bijoti prašyti pagalbos iš tėvų, kadangi bijo, kad tėvai nepagalvotų, kad jos pačios negeba susitvarkyti su esama situacija.

Išanalizavę veiksnius, kurie skatina siekti kokybišką ugdymą, turime apžvelgti ir trukdžius, kas slopina kokybiško ugdymo užtikrinimą (žr. 15 pav.).

15 pav. Veiksniai, trukdantys siekti kokybiško ugdymo(si) grupėje (N= 105)

Pastaba: kai kurie pedagogai pasirinko po kelis atsakymo variantus.

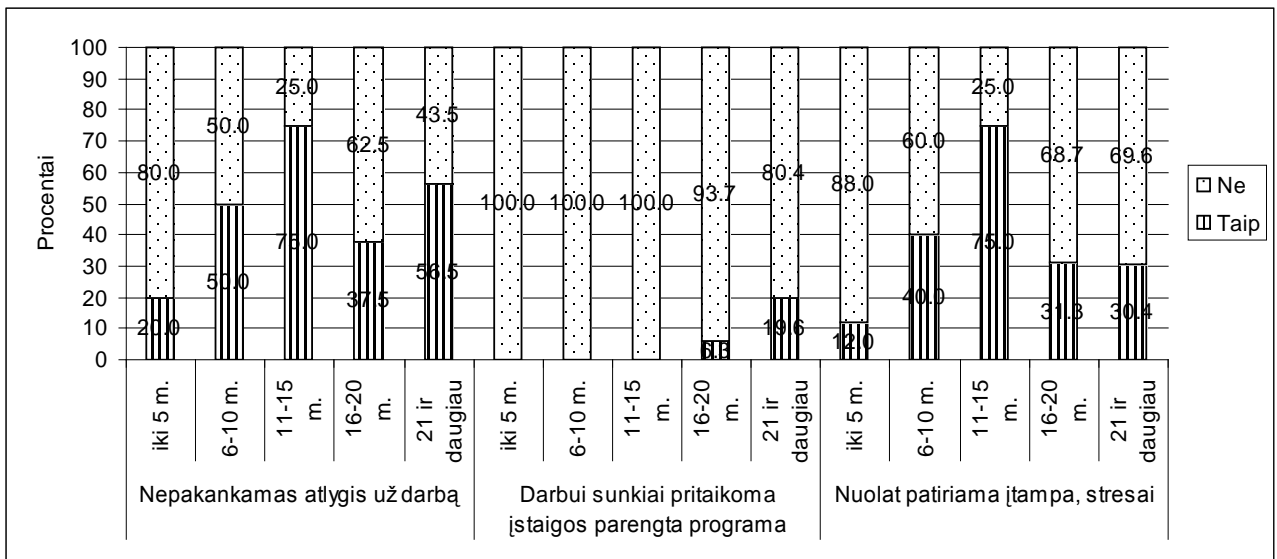
Analizuojant gautus duomenis, matome, kad pagrindiniai trukdžiai yra: didelis vaikų skaičius grupėje, tai nurodo net 72,4 % respondentų, kitos priežastys būtų daug laiko užimantis įvairių dokumentų pildymas, tai nurodo 67,6 % pedagogų. Kaip trukdžiai yra vertinamas priemonių trūkumas grupėje (48,6 %), nepakankamas atlygis už darbą (45,7 %), nes šie aspektai sudaro beveik 50 %.

Per didelis vaikų skaičius grupėje yra rimta priežastis, kodėl ugdymas kartais vertinamas kaip nekokybiškas procesas. Dažniausiai miesto ikimokyklinėse ugdymo įstaigose, kiekvienoje grupėje yra 20 – 25 vaikai. Ir vienam pedagogui organizuoti kokybišką veiklą, kad visi ugdytiniai gebėtų įgyti, plėtotų turimas kompetencijas, jaustųsi psichologiškai ramūs nėra lengva. Tačiau taip pat galime teigti, kad esant bet kokiai problemai, galime rasti išeitį. Turime suprasti, kad šiuo metu situacija tikrai nepasikeis ir vaikų ugdymas neturėtų nukentėti. Šioje situacijoje visa atsakomybė lieka pedagogui, kuris turi sugalvoti tinkamą ugdomąją veiklą. Šiuo atveju būtų labai tinkamas darbas grupėmis, tuomet ir patys vaikai galės padėti savo grupės draugams bei bus ugdomos ir individualumo, savarankiškumo užuomazgos, kas ypač akcentuojama šiuolaikinėje ugdymo(si) paradigmoje, kuri orientuota į vaiką. Iš kitos pusės galime tvirtinti, kad ši problema turėtų rūpėti ir tėvams. Tėvai gali įsijungti kaip savanoriai į grupės, įstaigos veiklą, pasiūlydami savo pagalbą.

S. Neifachas (2008 c) atlikęs tyrimus taip pat akcentuoja rimtą problemą – per didelį vaikų skaičių grupėje. Mokslininkas teigia, kad vaikų ugdymasis mažesnėse grupėse teigiamai veiktų ugdytinius, kurių socialinis ir ekonominis statusas yra žemas, nes šiuo metu ši problema mažina ugdymo kokybės rodiklius.

D. Dambrauskienė (2008) akcentuoja pedagogų gebėjimą inspiruoti vaikus į kolektyvinį darbą. Autorė papildo, kad bendra kūryba gerina vaikų tarpusavio supratimą, toleranciją. Drauge atlikdami bendrą užduotį, vaikai geba vienas kito darbą taip papildyti, kad nesulauktų priešiško, mokosi toleruoti kitų sprendimus, lavina gebėjimą kitą suprasti iš pusės žodžio, veido išraiškos. Tokie vaikų tarpusavio santykiai byloja apie socialinės, komunikavimo kompetencijų išsiugdyimą.

Statistiškai reikšmingi skirtumai pedagoginio darbo stažo aspektu pastebimi dėl *nepakankamo atlygio už darbą* ($\chi^2=12,100$; $df=4$; $p=0,017$), *darbui sunkiai pritaikomos įstaigos parengtos programos* ($\chi^2=10,108$; $df=4$; $p=0,039$), *nuolat patiriamos įtampos, stresų* ($\chi^2=11,945$; $df=4$; $p=0,018$)(žr. 16 pav.).

16 pav. **Veiksniai, trukdantys siekti kokybiško ugdymo(si) pedagoginio darbo stažo aspektu (N= 105)**

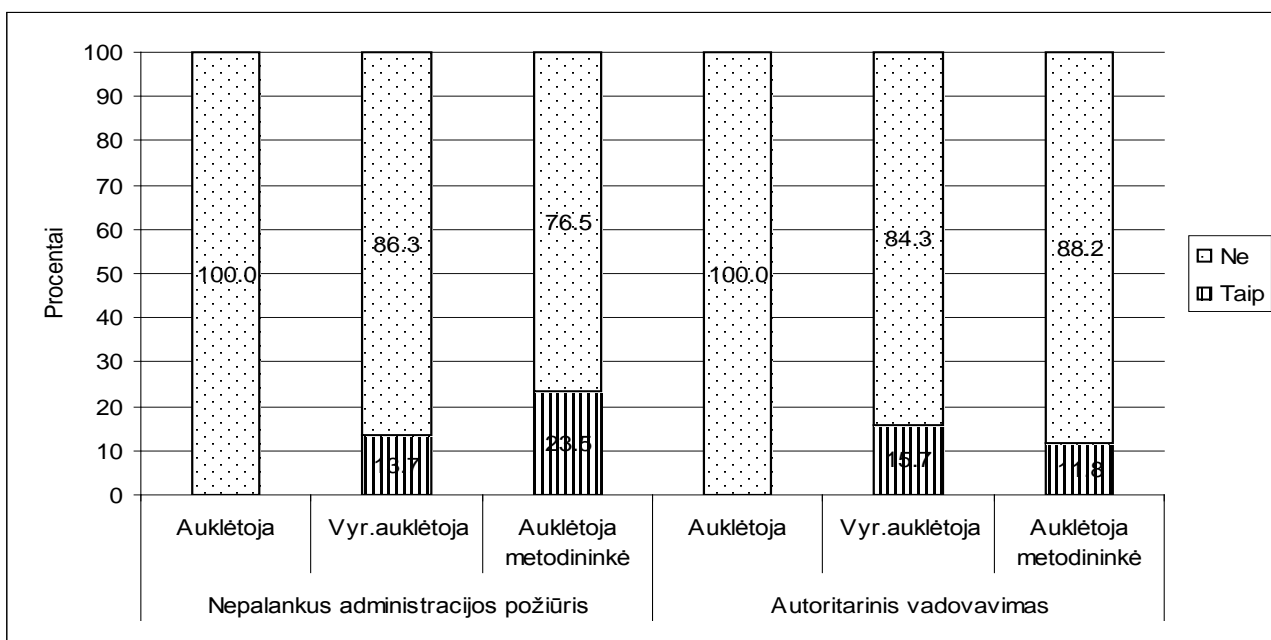
Kaip matome iš gautų rezultatų, *nepakankamas atlygis už darbą*, kaip veiksnys trukdantis siekti kokybiško ugdymo yra akcentuojamas vyresniųjų pedagogų: darbo stažas 11 – 15 metų (75,0 %), 21 ir daugiau metų (56,5 %). Tai galime akcentuoti tokia nuostata, kuomet jaunos pedagogės ateina dirbti tokį darbą, jos turi pasitenkinti tokiu atlygiu, koks yra joms suteikiamas, kadangi jos stokoja patirties, darbo stažo ir pan. Tačiau vyresniosios pedagogės, dirbdamos daugelį metų, jaučiasi neįvertintos, nes šiais laikais pedagoginis darbas nėra gerai apmokamas, o jo veikla reikalauja ypatingai didelių pastangų įdėjimo, kadangi šioje darbo veikloje nėra gaminama prekė, kuri gali būti ir nekokybiška, kurią galima ir pergaminti. Čia yra ugdomas vaikas, kurio tolimesnis gyvenimo etapas mokykloje didžia dalimi priklausys nuo pedagogo suteikto, inspiruojamo kokybiško ugdymo vaikui ikimokyklinėje įstaigoje.

Darbui sunkiai pritaikoma įstaigos parengta programa, kaip veiksnys trukdantis siekti kokybiško ugdymo yra akcentuojamas vyresniųjų pedagogų nuo 16 – 20 metų pedagoginio stažo (6,3 %) bei 21 ir daugiau metų (19,6 %). Tokia situacija gali būti todėl, kad vyresniosioms pedagogėms yra sunku priimti nuolat įvykstančias naujoves. Galbūt jos nevisada pasitiki savimi ir galvoja, kad negebės jų įgyvendinti.

Nuolat patiriama įtampa, stresai, kaip veiksnys trukdantis siekti kokybiško ugdymo yra akcentuojamas vidurinėsios grupės pedagogų, kurių pedagoginis darbo stažas yra 11 – 15 metų (75,0 %) bei 6 – 10 metų pedagoginį darbo stažą turinčių pedagogų (40,0 %). Taip gali būti todėl, kad jaunosios pedagogės stengiasi užsitikrinti save, kaip tinkamą įstaigai pedagogą - darbuotoją, kurios turi pakankamai teorinių žinių, susipažinusios su novacijomis, kas dabar ypač aktualu

besikeičiančioje visuomenėje ir jaunosios pedagogės jaučiasi reikalingos įstaigai. Taip pat yra su vyriausiom pedagogėm, kurių pedagoginis darbo stažas yra 21 ir daugiau metų, kadangi jos stengiasi užsitikrinti save įstaigoje, kaip didelį pedagoginį darbo stažą turinčios pedagogės, galinčios skleisti gerą patirtį jaunesniems pedagogėms. O per vidurį likusios pedagogės (pagal darbo stažą: 6-10 metų ir 11-15 metų) jaučia stresą ir įtampą įstaigoje.

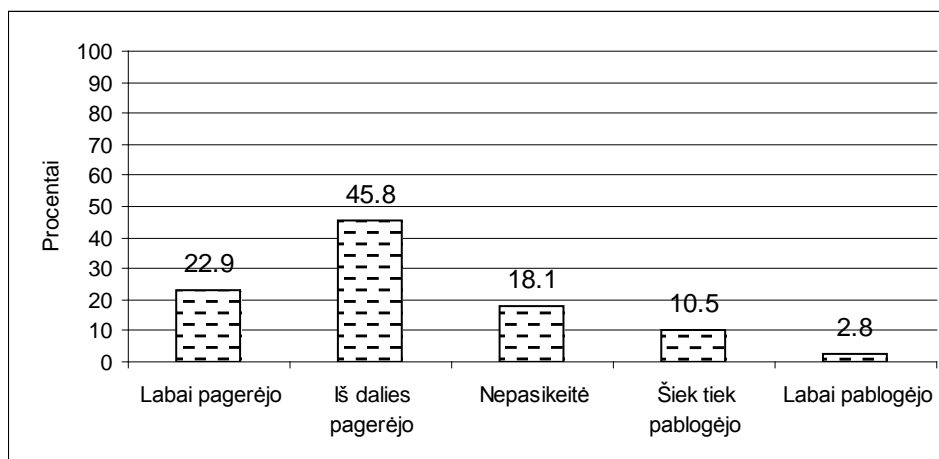
Statistiškai reikšmingi skirtumai kvalifikacinės kategorijos aspektu pastebimi dėl nepalankaus administracijos požiūrio ($\chi^2=7,992$; $df=2$; $p=0,018$) bei autoritarinio vadovavimo ($\chi^2=6,241$; $df=2$; $p=0,044$) (žr. 17 pav.).

17 pav. Veiksniai, trukdantys siekti kokybiško ugdymo kvalifikacinės kategorijos aspektu (N= 105)

17 pav. matyti, kad nepalankus administracijos požiūris ir autoritarinis vadovavimas įstaigoje kaip veiksniai, trukdantys siekti kokybiško ugdymo yra akcentuojami aukštesnę kvalifikacinę kategoriją turinčių pedagogų: vyr. auklėtojų (13,7 %; 15,7 %) bei auklėtojų metodininkių (23,5 %; 11,8 %). Neigiamo požiūrio neišsakė auklėtojos, kadangi 100 % jų teigia, kad tai nėra veiksniai, kurie trukdo siekti kokybiško ugdymo. Tokie rezultatai gali būti vertinami taip, kad aukštesnę kvalifikacinę kategoriją turinčios pedagogės yra kritiškesnės, drąsiau reiškiančios nuomonę, nei žemesnę kvalifikacinę kategoriją turinčios. Kita priežastis gali būti, jog įstaigos direktorius labiau pasitiki jaunesniomis pedagogėmis ir jos gali būti laikomos pranašesnėmis nei aukštesnę kvalifikacinę kategoriją turinčios.

Kadangi viskas nuolat keičiasi ir mes gyvename nuolat kintančioje visuomenėje, svarbu išsiaiškinti, kaip pasikeitė ikimokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo kokybė per pastaruosius kelerius metus įstaigose, kur buvo atliekama apklausa (žr. 18 pav.).

18 pav. **Ikimokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo kokybės kaita (N= 105)**

Analizuojant gautus duomenis, galime išvelti, kad situacija nėra itin gera ir nevisiškai tokia, kokia būtų reikalinga ruošiant ugdytinius tolimesniam ugdymuisi pradinėje mokykloje. Kad kokybė labai pagerėjo teigia tik 22,9 % pedagogų, kad iš dalies pagerėjo teigia 45, 8 % respondentų, o likusieji respondentai pasiskirstė tokia procentine išraiška: nepasikeitė – 18,1 % , šiek tiek pablogėjo - 10,5 % , labai pablogėjo – 2,8 % .

Pedagogai išreiškė savo nuomonę, trumpai argumentuodami savo pasirinkimą Pateikti argumentai buvo sisteminami, ieškant apibendrinimo (kategorijos), kas įgalintų apjungti vienodus argumentus. Detalesnė informacija pateikta 7 lentelėje.

7 lentelė

Ikimokyklinio ugdymo pedagogų argumentavimas, ikimokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo kokybės aspektu (N= 105)

Aspektas	Pedagogų pareikšti argumentai	Apibendrinimas (kategorija)
Labai pagerėjo	„priimta naujų pedagogų, specialistai darba“, „pedagogai įgijo daugiau patirties, savarankiškumo“	Specialistų darbas
	„grupės įsigijo daug įvairių priemonių, gerinančių ugdymo kokybę“	Priemonių įsigijimas
	„galimybė dalyvauti įvairiuose projektuose“	Dalyvavimas projektuose
	„atsirado naujos metodinės informacijos“, „pagerėjo materialinė bazė“	Materialinė bazė
	„pradėjom aktyviau bendradarbiauti su kitomis grupėmis, daugiau vykdyti projektinės veiklos“	Bendradarbiavimas
	„dirbame pagal naują programą, daug informacijos, seminarai, tobulinamės“, „parengti pažangos ir pasiekimų kriterijai“	Įstaigos programa

7 lentelės tęsinys 71 puslapyje

7 lentelės tęsinys

	<i>„pasikeitė tėvų požiūris, daugiau informacijos technologijų“</i>	Tėvų požiūris kitoks
	<i>„didelis dėmesys skiriamas ugdomajai aplinkai, vaikų kompetencijų įgijimui, atsižvelgiant į individualų vaiką“, „taikomi šie principai: visuminis ugdymas, individualizavimas, tęstinumas“, „ugdymo turinį pritaikėme pagal vaikų poreikius“.</i>	Vaikų individualumas, saviraiška, poreikių tenkinimas
Iš dalies pagerėjo	<i>„didesnis dėmesys vaikų ugdymui, mažiau dėmesio saugumui“, „taikomi naujo ugdymo metodai“</i>	Didesnis dėmesys ugdymui
	<i>„pagerėjo pedagogų žinios“, „pedagogų tobulėjimas“, „pedagogai kelia kvalifikaciją, tobulinasi seminaruose, užsiima savišvieta“, „pasikeitė pedagogų požiūris į ugdymą“, vykstame į seminarus, rašome projektus“</i>	Pedagogų tobulėjimas
	<i>„daugiau atsižvelgiama į vaiko poreikius“</i>	Vaiko poreikiai
	<i>„geresnė materialinė aplinkos bazė“, „geresnė materialinė padėtis“, didesnės galimybės įsigyti priemonių iš skirtų 2%“, „padidėjo finansavimas priemonėms įsigyti“</i>	Materialinė bazė
	<i>„geresnis mikroklimatas“, „daugiau konkretumo“</i>	Mikroklimatas
	<i>„tapo efektyvesnis bendravimas su tėveliais“</i>	Bendravimas su tėvais
	<i>„atsirado naujų, kvalifikuotų specialistų įstaigoje“, „spec. pedagogas, keletas neformaliojo ugdymo pedagogų“, „dirba daugiau atskirų sričių specialistų“, „didesnis vadovo rūpestis, pasikeitė įstaigos mikroklimatas“, „didesnė kontrolė“</i>	Specialistų tobulėjimas
	<i>„nuolat stengiamės tobulėti“</i>	Tobulėjimas
	<i>„parengta individuali įstaigos programa“, „sukūrėme programą, kurios pagrindas - turinys įgyvendinamas per projektus“</i>	Įstaigos programa
Nepasikeitė	<i>„blogas finansavimas“, „visiškai neremiamas finansiškai nei iš vyriausybės, nei iš savivaldybių“, „paramos trūksta“</i>	Blogas finansavimas
	<i>„dirbame ta pačia linkme“</i>	Niekas nesikeičia
	<i>„sunkiai įgyvendinamos naujos programos“</i>	Sunkus programų įgyvendinimas
	<i>„ir taip buvo aukšto lygio“, „visada buvo stengiamasi užtikrinti kokybišką vaikų ugdymą“</i>	Ir anksčiau buvo kokybė
Šiek tiek pablogėjo	<i>„palietė švietimo sistemą ekonominė krizė“, „visus palietė sunkumai – krizė“</i>	Ekonominė krizė
	<i>„dėl ugdytinių gausos bei laiko trūkumo individualiam darbui su ugdytiniais“</i>	Laiko stoka ugdytiniais
	<i>„reikėjo persiorientuoti kuriant įstaigos programą ir ją įgyvendinant“</i>	Kaita dėl programos įgyvendinimo
	<i>„pablogėjo materialinė bazė, mažiau įsigyjama priemonių“</i>	Prastėjo materialinė bazė
Labai pablogėjo	<i>„nėra finansavimo ugdymo priemonėms, patiems reikia viską spręsti“</i>	Nėra finansavimo
	<i>„nėra motyvacijos dirbti, turtinti aplinką“, „nebėra noro stengtis, nes darbas nevertinamas, atlyginimas mažas“</i>	Motyvacijos stoka

Remiantis tiriamųjų autentiškos kalbos pavyzdžiais, galime daryti išvadą, kad ikimokyklinio ugdymo turinio kokybė labiausiai pagerėjo dėl įstaigų individualių programų sukūrimo, kas įgalino didesnę dėmesį skirti individualiems vaikų poreikių tenkinimams, tobulinamos pedagogų kompetencijos, organizuojami ir realizuojami projektų įgyvendinimai, geresnė materialinė bazė. Yra įstaigų, kuriose kokybė nepasikeitė, nes ir prieš tai ji buvo aukšto lygio, arba viskas išliko taip pat, t.y. jokių blogų/ gerų pakitimų neįvyko.

Kokybės blogėjimas įvardijamas kaip ekonominės krizės rezultatas: prastas finansavimas, motyvacijos stoka. Dėl didelio vaikų skaičiaus, laiko stoka ugdytiniais bei sunkus individualių įstaigos programų įgyvendinimas.

Išsiaiškinus pedagogų nuomonę, kaip pasikeitė ikimokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo kokybė per pastaruosius kelerius metus, svarbu būtų sužinoti, kokie veiksniai yra svarbūs ugdymo kokybei (žr. 8 lentelė).

8 lentelė

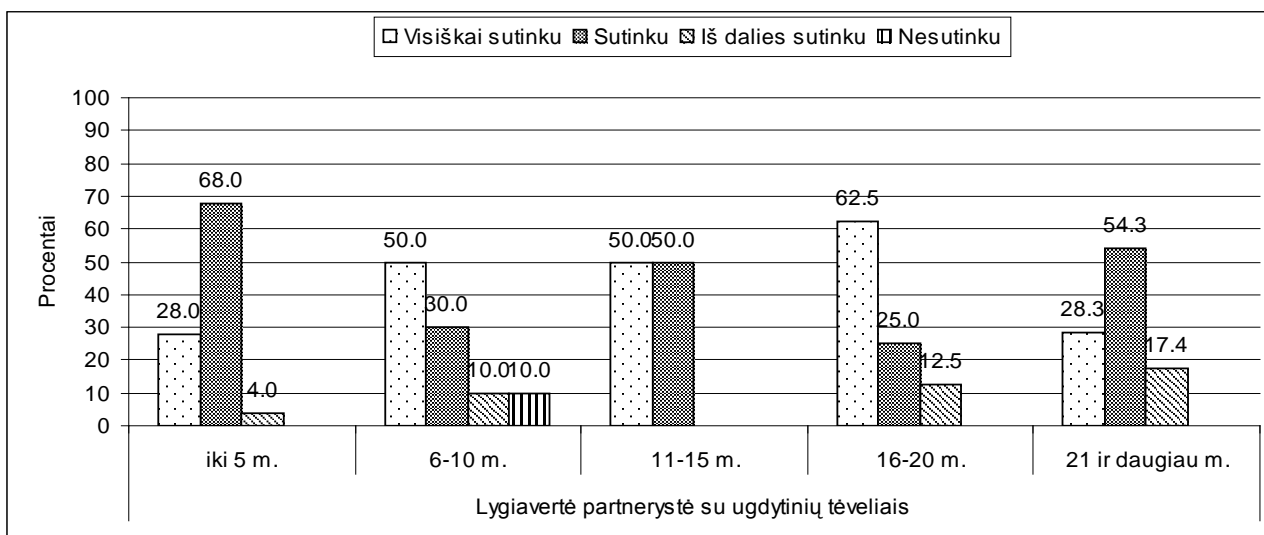
Veiksnų, kurie yra svarbūs ugdymo kokybei, pasiskirstymas pagal jų svarbą. Vertinimas teoriniu lygmeniu. (proc.) (N= 105)

Veiksniai	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Ugdomosios aplinkos sukūrimas, kurioje ugdytiniai būtų saugūs psichologiškai ir fiziškai	70.4	28.6	1.0	0.0	0.0
Nuolatinis pedagogų tobulėjimas (savišvieta)	68.5	30.5	1.0	0.0	0.0
Grupės klimatas	67.6	22.9	9.5	0.0	0.0
Pažinimas savo ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumų	60.1	36.1	3.8	0.0	0.0
Individualus darbas su ugdytiniais, suteikiant saviraiškos galimybes	57.1	36.1	5.8	1.0	0.0
Ugdymo proceso tikslingas ir efektyvus organizavimas	57.1	38.1	4.8	0.0	0.0
Individualus kiekvieno vaiko ugdymas	56.2	36.1	7.7	0.0	0.0
Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas	56.2	37.1	6.7	0.0	0.0
Ikimokyklinės įstaigos klimatas	54.3	41.9	2.8	1.0	0.0
Kokybiškų ugdymo paslaugų organizavimas	48.6	46.6	4.8	0.0	0.0
Inovacijų diegimas ugdymo procese	41.0	49.5	8.5	1.0	0.0
Lygiavertė partnerystė su ugdytinių tėveliais	37.1	50.5	11.4	1.0	0.0
Ikimokyklinės įstaigos personalo tarpusavio bendradarbiavimas	33.3	47.6	18.1	1.0	0.0
Pažinimas ir gerbimas ugdytinio šeimos kultūros bei tradicijų ypatumus	27.6	54.3	18.1	0.0	0.0

8 lentelėje matyti, kad visi pateikti veiksniai yra svarbūs ugdymo kokybei. Kaip svarbiausius pedagogės išskiria: ugdomosios aplinkos sukūrimą, kurioje ugdytiniai būtų saugūs psichologiškai ir fiziškai (70,4 %), nuolatinį pedagogų tobulėjimą (savišvieta) (68,5 %), grupės klimata (67,6 %), ugdytinių amžiaus tarpsnių ypatumų pažinimas (60,1 %).

Įvertinti teiginiai ypač aktualūs, nes visų jų įgyvendinimas svarbus kiekvienam vaikui individualiai. A. Gumuliuskienė, A. Juodaitytė (2004) akcentuoja, kad būtina rengti plataus edukacinio profilio vaikų ugdymo specialistus, atitinkančius šiuolaikinės žinių visuomenės poreikius.

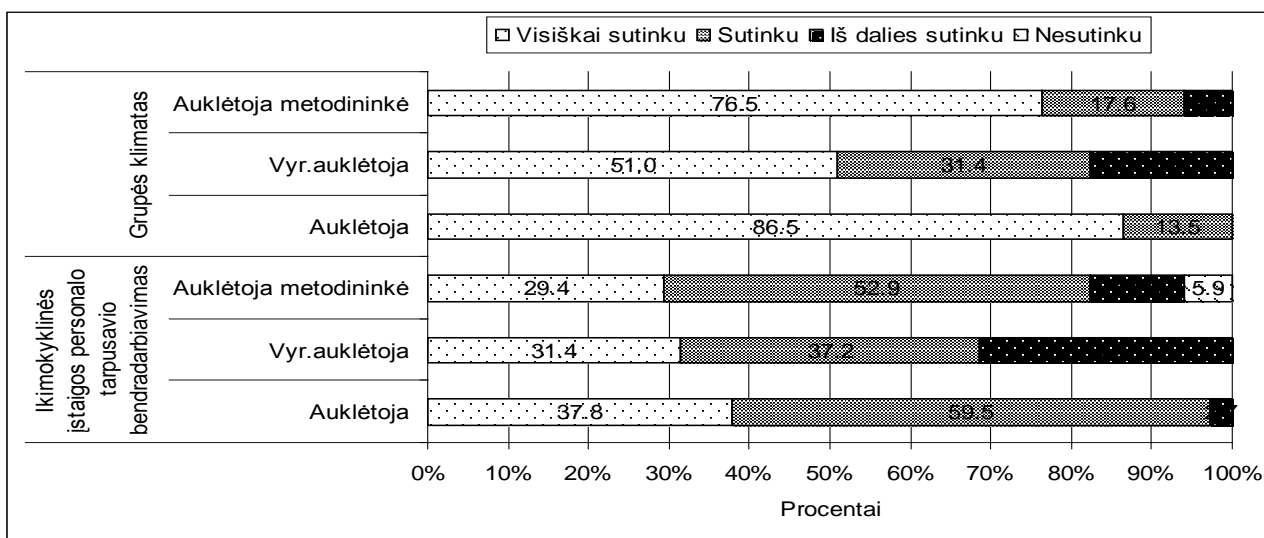
Statistiškai reikšmingas skirtumas pedagoginio darbo stažo aspektu pastebimas dėl lygiavertės partnerystės su ugdytinių tėveliais ($\chi^2=22,743$; $df=12$; $p=0,030$) (žr. 19 pav.).

19 pav. Lygiavertės partnerystės kaip ugdymo kokybę sąlygojančio veiksnio vertinimas, pedagoginio darbo stažo aspektu, teoriniame lygmenyje (N= 105)

Lygiavertę partnerystę su ugdytinių tėveliais mažiausiai vertina iki 5 metų darbo stažą turinčios pedagogės (28,0 %), bei 21 ir daugiau metų darbo stažą turinčiosios (28,3 %), lyginant su 6-10 metų (50,0 %), 11 – 15 metų (50,0 %) bei 16 – 20 metų (62,5 %) darbo stažą turinčiosiomis. Apibendrinant galime teigti, kad jauniausios ir vyriausios pedagogės tinkamai neįvertina tėvų kaip partnerių, kadangi jų didesnė procentinė išraiška matoma alternatyvoje „Sutinku“ (68,0 %; 54,3 %). Tokia situacija gali būti dėl patirties stokos arba per didelio pasitikėjimo savo kompetencijomis.

Statistiškai reikšmingi skirtumai kvalifikacinės kategorijos aspektu pastebimi dėl *ikimokyklinės įstaigos personalo tarpusavio bendradarbiavimo* ($\chi^2=18,069$; $df=6$; $p=0,006$) bei *grupės klimato* ($\chi^2=14,760$; $df=4$; $p=0,005$) (žr. 20 pav.).

20 pav. Veiksniai, sąlygojantys ugdymo kokybę, kvalifikacinės kategorijos aspektu teoriniame lygmenyje (N= 105)

Pateiktame paveiksle matyti, kad veiksniai tokie kaip: *grupės klimatas* bei *ikimokyklinės įstaigos personalo tarpusavio bendradarbiavimas* labiausiai vertinamas auklėtojų (86,5 %; 37,8 %) lyginant su kitomis kvalifikacinėmis kategorijomis. Tai rodo, kad jaunosios pedagogės labiausiai akcentuoja veiksnius, kurie ypač aktualūs kuriant kokybišką ugdymą.

Kadangi teoriniu lygmeniu išanalizavome veiksnius, kurie yra svarbūs kokybiško ugdymo kūrimui, svarbu išsiaiškinti, kokiame lygmenyje jie egzistuoja realybėje. Pedagogams buvo pateikti tie patys veiksniai ir paprašyta juos įvertinti, išreiškiant nuomonę (5 - labai gerai, 4 – gerai, 3 – patenkinamai, 2 – blogai, 1 – labai blogai.) (žr. 9 lentelė).

9 lentelė

Veiksnų, kurie yra svarbūs ugdymo kokybei, pasiskirstymas pagal jų svarbą. Vertinimas ugdymo realybėje. (proc.) (N= 105)

Veiksniai	5 - labai gerai	4 - gerai	3 - patenkinamai	2 - blogai	1 - labai blogai
Ugdomosios aplinkos sukūrimas, kurioje ugdytiniai bus saugūs psichologiškai ir fiziškai	70.5	28.5	1.0	0.0	0.0
Grupės klimatas	67.6	22.9	9.5	0.0	0.0
Pažinimas savo ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumų	60.0	36.2	3.8	0.0	0.0
Ugdymo proceso tikslingas ir efektyvus organizavimas	57.1	38.1	4.8	0.0	0.0
Individualus darbas su ugdytiniais, suteikiant saviraiškos galimybes	57.1	36.2	5.7	1.0	0.0
Individualus kiekvieno vaiko ugdymas	56.2	36.2	7.6	0.0	0.0
Ikimokyklinės įstaigos klimatas	54.3	41.9	2.8	1.0	0.0
Kokybiškų ugdymo paslaugų organizavimas	48.6	46.6	4.8	0.0	0.0
Nuolatinis pedagogų tobulėjimas (savišvieta)	42.9	46.6	8.6	1.0	1.0
Lygiavertė partnerystė su ugdytinių tėveliais	37.1	50.5	11.4	1.0	0.0
Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas	36.2	46.6	16.2	1.0	0.0
Pažinimas ir gerbimas ugdytinio šeimos kultūros bei tradicijų	27.6	54.3	18.1	0.0	0.0
Inovacijų diegimas ugdymo procese	22.9	42.8	29.5	3.8	1.0
Ikimokyklinės įstaigos personalo tarpusavio bendradarbiavimas	21.9	50.5	21.9	1.9	3.8

Lentelėje pateikti duomenys akcentuoja, kad labai gerai įstaigose vertinamas ugdomosios aplinkos sukūrimas, kurioje ugdytiniai bus saugūs psichologiškai ir fiziškai (70,5 %), grupės klimatas (67,6 %), savo ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumų pažinimas (60,0 %), ugdymo proceso tikslingas ir efektyvus organizavimas (57,1 %), individualus darbas su ugdytiniais, suteikiant saviraiškos galimybes (57,1 %), individualus kiekvieno vaiko ugdymas (56,2 %).

Gauti rezultatai akcentuoja, kad situacija nėra labai bloga. Pedagogai kurdami ugdomąjį procesą geba realizuoti svarbius veiksnius, kurie yra aktualūs vaiko fizinei ir psichinei raidai.

Pedagogo vaidmuo kokybiškam ugdymui užtikrinti

Kuriant kokybišką ugdomąjį procesą labai svarbūs aspektai, tokie kaip: pedagogo didaktinės kompetencijos, jo gebėjimas vadovauti ugdymui. Kaip teigia S. Neifachas (2008 b) „labai svarbu, kad pedagogo ir vaikų sąveika darželyje būtų pastebėta, būtų sudarytos sąlygos jai atsiskleisti ir virsti ugdomosios veiklos pasiekimais“ (Neifachas, 2008 p. 4). Pasak R. Sabaliauskienės, R. Rimkienės (2009) „ugdymo kokybę užtikrina pedagogai, kurie nuolat rūpinasi savo asmeniniu ir profesiniu tobulėjimu, geba reflektuoti, įsivertinti savo darbo veiksmingumą, dirbti komandoje, suvokia mokymosi visą gyvenimą svarbą. Pedagogo pareiga – įgyvendinti nacionalinius švietimui keliamus reikalavimus, remiantis įsitikinimu, kad kiekvienas vaikas gali patirti sėkmę ugdymosi procese, jeigu jam bus suteikta geriausia, kokia tik įmanoma, pedagogo parama“ (Sabaliauskienė, Rimkienė, 2009, p. 53). Pedagogo vaidmenys svarbos tvarka pateikti 10 lentelėje.

10 lentelė

Pedagogo vaidmenų, organizuojant kokybišką ugdomąjį procesą, pasiskirstymas pagal jų svarbą (proc.) (N= 105)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Įtraukti vaikus į veiklą gera idėja, tema, problema, sumanymu, ką būtų galima daryti, tyrinėti	64.8	35.2	0.0	0.0	0.0
Apmąstyti savo veiklą, atrasti save ugdymo procese	61.9	35.2	1.9	1.0	0.0
Gerai pažinti savo ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumus	60.0	36.2	3.8	0.0	0.0
Sukurti ugdomąją aplinką, kurioje ugdytiniai būtų saugūs psichologiškai ir fiziškai	59.1	36.2	2.8	1.9	0.0
Pastebėti, gerbti, palaikyti vaikų sumanymus, padėti juos išplėtoti, praturtinti	57.1	42.9	0.0	0.0	0.0
Būti pagalbininku kiekvienam ugdytiniui	52.4	41.9	5.7	0.0	0.0
Būti motyvuotas	50.5	46.7	2.9	0.0	0.0
Veikti drauge su vaikais kaip žaidimų ar veiklos partneris	50.5	34.3	15.2	0.0	0.0
Pažinti ir individualiai ugdyti kiekvieną vaiką	50.5	39.1	8.6	1.9	0.0
Mimika, žodžiais, elgesiu, veiksmais, daiktais modeliuoti tai, ką tikisi perduoti vaikams	47.6	36.1	14.3	1.0	1.0
Būti tėvelių pagalbininkais, dalintis su jais informacija	47.6	44.8	5.7	1.9	0.0
Demonstratyviai, žaismingai išraiškingai ką nors daryti vaikų akivaizdoje, vaikams patrauklu daryti tą patį	46.7	37.1	16.2	0.0	0.0
Siekti vaikų interpretacijų, kūrybos, atradimų, nereglamentuoti vaikų veiklos žingsnių	44.8	50.5	3.8	1.0	0.0
Išsiskirti „vidine“ veiklos puse: profesine savimone, atsidavimu savo profesinei veiklai, pedagoginio darbo prasmės suvokimu, pasitenkinimu savo darbu.	42.9	50.5	5.7	1.0	0.0
Atvirais klausimais (moderavimu) netiesiogiai vadovauti vaikų ieškojimams, mokyti spręsti problemas, praturtinti jų sumanymus	41.9	50.4	5.7	1.0	1.0

10 lentelės tęsinys 76 puslapyje

10 lentelės tęsinys

Pradėti kokią nors veiklą, tuomet leisti savarankiškai ją pratęsti vaikams	40.0	42.9	16.1	1.0	0.0
Igyti progresyvių žinių ir įgūdžių augimo, gebėjimo susidoroti su didėjančiais įvairiais ugdymo proceso sunkumais	37.1	55.2	6.7	1.0	0.0
Pažinti ir gerbti kiekvieno ugdytinio šeimos kultūrą bei tradicijas	33.3	49.6	16.1	1.0	0.0
Įtraukti tėvus į ugdymo procesą, kad jie savo patirtį perteiktų vaikams	29.5	40.9	27.6	2.0	0.0
Organizuoti patirtinį – savaiminį vaiko ugdymą(si)	30.5	42.9	20.0	6.7	0.0
Būti susiformavęs nuolatinio mokymosi nuostatas.	27.6	60.0	12.4	0.0	0.0
Kurti ir atkurti produktyvius mokymosi santykius	22.9	51.4	21.9	3.8	0.0
Siūlyti vaikams užduotis, kurios orientuotos į žinių perdavimą ir reprodukciją, o ne į vaiko gebėjimų ugdymą	18.1	38.1	21.0	21.9	1.0
Demonstruoti pačiam kaip viską atlikti	11.4	16.2	40.0	32.4	0.0
Siūlyti tą pačią vieną užduotį visai vaikų grupei, nesukuriant pasirinkimo situacijos	8.6	14.3	30.5	46.7	0.0
Nurodyti, kokia seka ir kaip vaikas turi atlikti kiekvieną užduoties žingsnį, nepaliekant erdvės pačiam vaikui daryti atradimus, spręsti problemas, kurti	6.7	8.6	21.9	62.9	0.0

Kiekvienam vaikui turi būti sudarytos galimybės skleisti jo individualybę, vaikai turi būti ugdomi taip, kad gebėtų kritiškai mąstyti, būtų nepriklausomi, tačiau gebėtų bendrauti, priimti sprendimus, prisitaikytų prie kintančios aplinkos, ateityje gebėtų savarankiškai imtis naujų veiklų. Tai patvirtina ir respondentų išreikštos nuomonės. Kadangi jų teigimu, pedagogas turėtų: įtraukti vaikus į veiklą gera idėja, tema, problema, sumanymu, ką būtų galima daryti, tyrinėti (64,8 %), apmąstyti savo veiklą, atrasti save ugdymo procese (61,9 %), gerai pažinti savo ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumus (60,0 %), sukurti ugdomąją aplinką, kurioje ugdytiniai būtų saugūs psichologiškai ir fiziškai (59,1 %), pastebėti, gerbti, palaikyti vaikų sumanymus, padėti juos išplėtoti, praturtinti (57,1 %), būti pagalbininku kiekvienam ugdytiniui (52,4 %), būti motyvuotais (50,5 %), veikti drauge su vaikais kaip žaidimų ar veiklos partneris (50,5 %), pažinti ir individualiai ugdyti kiekvieną vaiką (50,5 %).

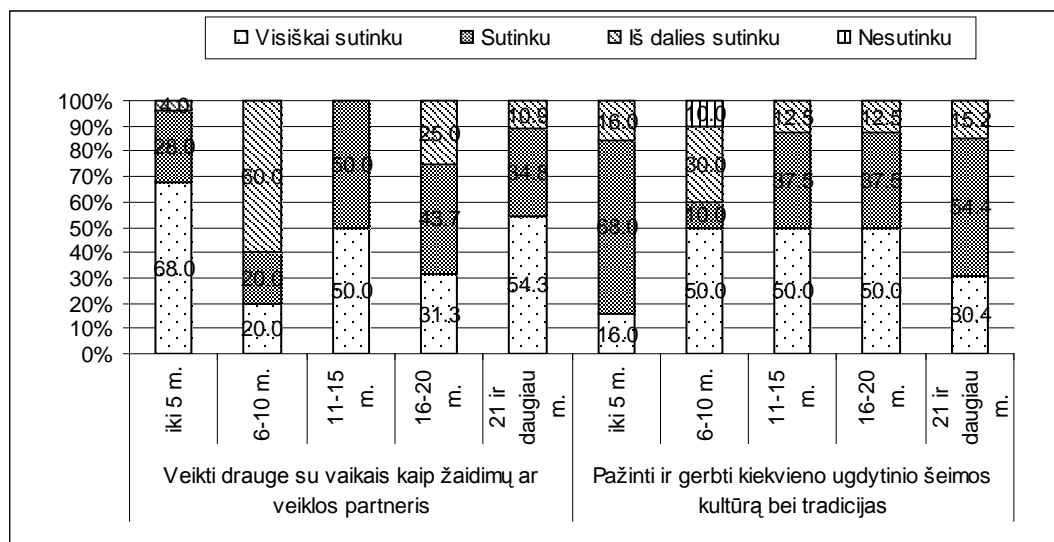
Ž. Jackūnas (2006) analizavęs pedagogų rengimo kaitą Lietuvoje, teigia, kad naujasis pedagogas turi būti ugdymo organizatorius, kūrybiškas ugdytojas, galimybių kūrėjas, talkininkas, patarėjas, partneris, tarpininkas tarp vaikų ir įvairių šiuolaikinių informacijos šaltinių.

R. Laužackas, G. Gedvilienė ir kt. (2008) pedagogo veiklą traktuoja kaip permanentinį procesą, motyvuojančią veiklą, kuri atspindi paties pedagogo vaidmenų nuolatinę kaitą.

Apibendrinant gautus duomenis, galime teigti, kad labai svarbu, kad pedagogas suteiktų psichologinį stabilumą ir saugumą vaikams. Pedagogams geriausia tai padaryti, išanalizavus

ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumus, stebėti, gerbti ir išklausti vaikų norus ir pageidavimus. Pedagogas tur būti suinteresuotas nuolat gerinti ugdomąjį procesą dėl savo ugdytinių.

Statistiškai reikšmingi skirtumai pedagoginio darbo stažo aspektu pastebimi: *pedagogas turėtų, veikti drauge su vaikais kaip žaidimų ar veiklos partneris* ($\chi^2=24,567$; $df=8$; $p=0,002$, *pažinti ir gerbti kiekvieno ugdytinio šeimos kultūrą bei tradicijas*) ($\chi^2=21,904$; $df=12$; $p=0,039$) (žr. 21 pav.).

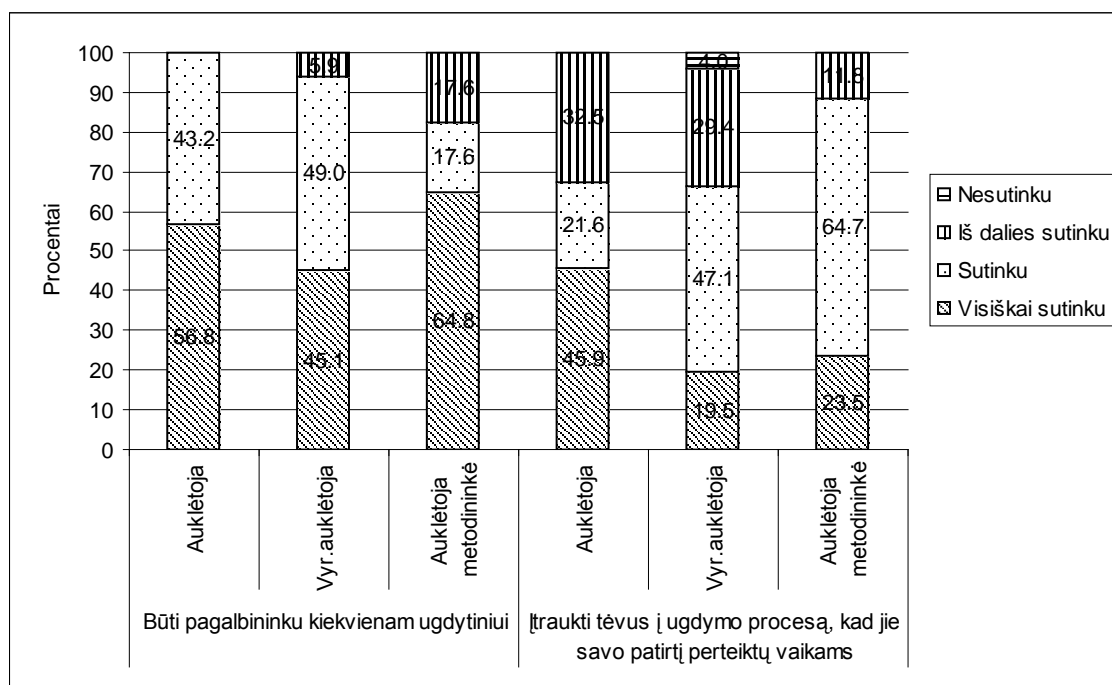

21 pav. Pedagogo vaidmenys, kuriant kokybišką ugdomąjį procesą pedagoginio darbo stažo aspektu (N= 105)

Kad pedagogas turi *veikti drauge su vaikais kaip žaidimų ar veiklos partneris*, labiausiai sutinka mažiausią pedagoginį darbo stažą turinčios pedagogės (68,0 %), lyginant su didesnę pedagoginį darbo stažą turinčiomis pedagogėmis. Tai rodo tinkamą jaunųjų respondenčių požiūrį, nes pedagogas gali demonstruoti tinkamą pavyzdį savo ugdytiniams, o vaikai visada nori stengtis viską atlikti taip, kaip suaugusieji (Sabaliauskienė, Rimkienė, 2009).

Tačiau, kad pedagogas turi *pažinti kiekvieno ugdytinio šeimos kultūrą bei tradicijas* mažiausiai sutinka jaunosios pedagogės, turinčios darbo stažą iki 5 metų (16,0 %). Galime daryti prielaidą, kad mažesnis pedagoginis darbo stažas turi įtakos šiam aspektui, nes išryškėja patirties stoka šioje srityje.

Statistiškai reikšmingi skirtumai kvalifikacinės kategorijos aspektu pastebimi tarp dviejų vaidmenų: *būti pagalbininku kiekvienam ugdytiniui* ($\chi^2=10,517$; $df=4$; $p=0,03$), bei *įtraukti tėvus į ugdymo procesą, kad jie savo patirtį perteiktų vaikams* ($\chi^2=15,502$; $df=8$; $p=0,050$). (žr. 22 pav.).

22 pav. **Pedagogo vaidmenys, kuriant kokybišką ugdomąjį procesą kvalifikacinės kategorijos aspektu (N= 105)**

Gauti duomenys rodo, kad pedagogo vaidmuo - *būti pagalbininku kiekvienam ugdytiniui* labiausiai vertinamas auklėtojų metodininkių (64,8 %), lyginant su auklėtojomis (56,8 %) ir vyr. auklėtojomis (45,1 %), o pedagogo vaidmuo – *įtraukti tėvus į ugdymo procesą, kad jie savo patirtį perteiktų vaikams*, labiausiai vertinamas auklėtojų (45,9 %), lyginant su vyr. auklėtojomis (19,5 %) ir auklėtojomis metodininkėmis (23,5 %).

Analizuojant gautus duomenis, pastebime, kad jaunosios pedagogės supranta tėvų teikiamą svarbą ugdymo procese ir jos gali prašyti tėvų pagalbos įtraukiant juos į ugdomąjį procesą, kadangi pačios gali stokoti tam tikrų kompetencijų, o kompetentingi tėvai gali joms padėti.

D. Malinauskienė (2010) teigia, kad šių dienų vaikui reikalingas pedagogas, kuris gebėtų atsižvelgdamas į nuolatinę kaitą valdyti vaikų ugdymo procesą. Pedagogo darbas turi būti kokybiškas, pagrįstas atsakomybe bei vidine intuicija.

Kompetentingas pedagogas, kuris geba tinkamai organizuoti ugdomąjį procesą, turi būti vadybininkas, kadangi ugdomąją veiklą reikia planuoti, organizuoti, vykdyti bei vertinti. B. Everard, G. Morris (1997) nurodo, kad pedagogas turėtų: išvelgti kryptį, kuria linkme bus organizuojama veikla, iškelti tikslą bei susmulkinti jį į uždavinius. Suplanuoti, kaip reikės tai įgyvendinti bei pasiekti pažangą. Pasitelkiant išteklius (žmonės, laikas, medžiagos) taupiai siekti tikslo įgyvendinimo. Po to turi vykti proceso kontroliavimas: vertinimas, analizė, koregavimas. Taip pat nepamiršti išsiskirti organizacijos reikalavimus bei siekti tobulinimo.

Organizuojant ugdomąjį procesą, pedagogas turi pasižymėti ir vadybinėmis kompetencijomis, kas įgalina tinkama linkme planuoti veiklą su ugdytiniais (žr. 11 lentelė).

11 lentelė

Pedagogų vadybinių kompetencijų taikymas ugdymo procese, pasiskirstymas pagal jų svarbą (proc.) (N= 105)

Pastaba: kai kurie pedagogai pasirinko po kelis atsakymo variantus.

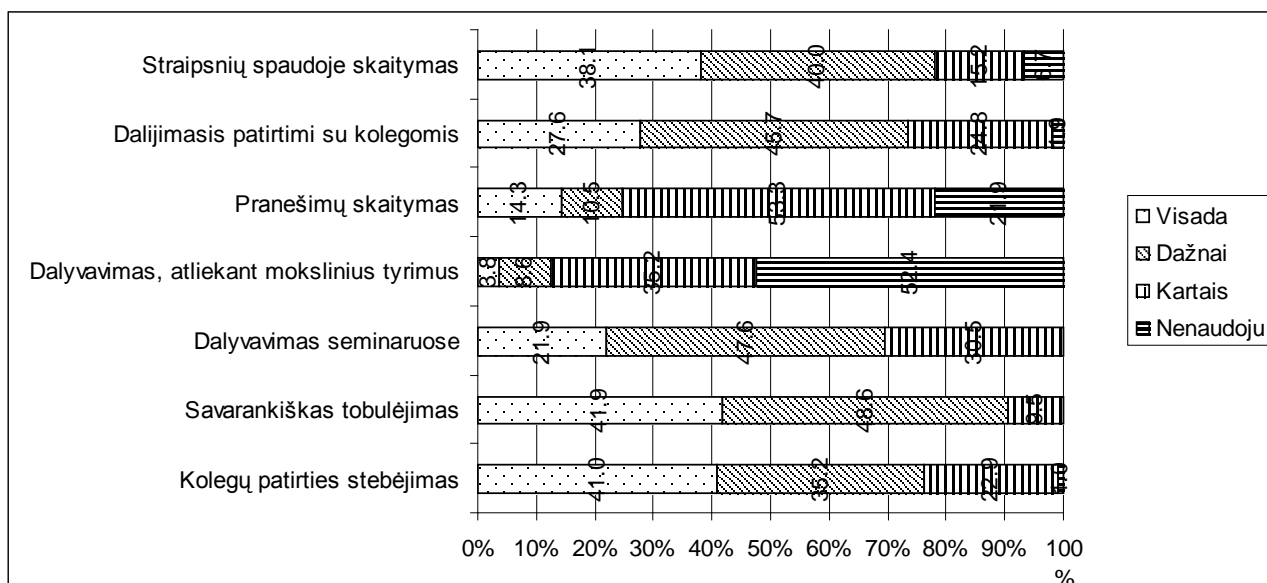
Planavimas	Organizavimas		Vadovavimas		Priežiūra ir tobulinimas						
	Taip	Ne	Taip	Ne	Taip	Ne					
Ugdymo poreikių nustatymas	59.0	41.0	Darbo grupių kūrimas	41.9	58.1	Veiklos inicijavimas	44.8	55.2	Priežiūros sistemos kūrimas	29.5	70.5
Rezultatų numatymas	46.7	53.3	Užduočių ir resursų paskirstymas	40.0	60.0	Veiklos koordinavimas	33.3	66.7	Vertinimo kriterijų nustatymas	48.6	51.4
Tikslų ir uždavinių apibrėžimas	78.1	21.9	Atsakomybės nustatymas	40.0	60.0	Ugdytinių motyvavimas	66.7	33.3	Laimėjimų matavimas	37.1	62.9
Metodų parinkimas	69.5	30.5	Įgaliojimų paskirstymas	23.8	76.2	Grupių ir užduočių suderinimas	43.8	56.2	Pokyčių ir informacijos apie pasikeitimus teikimas	43.8	56.2
Finansavimo šaltinių suradimas	10.5	89.5	Tarpusavio ryšių nustatymas	15.2	84.8	Ugdytinių kūrybiškumo ugdymas	75.2	24.8	Grižtamojo ryšio koordinavimas	34.3	65.7
Veiklos planų sudarymas	66.7	33.3	Ugdymo institucijos propagavimas	18.1	81.9	Papildomos informacijos teikimas	39.0	61.0	Pokyčių inicijavimas	22.3	77.7
Veiklos planų pristatymas ir propagavimas	27.6	72.4	Veiklos įgyvendinimas	78.1	21.9				Koreguotų veiksmų atlikimas	24.8	75.2

11 lentelėje matyti, kad realizuojant planavimo funkciją, pedagogai sudaro veiklos planus (66,7 %), apgalvoja, kokie metodai bus reikalingi (69,5 %) bei kokius tikslus ir uždavinius reikia išsikelti (78,1 %). Realizuojant organizavimo funkciją, pedagogai aktyviausiai vertina veiklos įgyvendinimą (78,1 %), o vadovavimo funkcija akcentuoja ugdytinių motyvavimą (66,7 %) ir ugdytinių kūrybiškumo ugdymą (75,2 %).

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 metų patvirtintame Pavyzdiniame auklėtojo pareigybės aprašyme akcentuojama pedagogo darbo kokybės užtikrinimas. Išskiriamos inovatyvios kompetencijos, kuriomis turi vadovautis šių dienų pedagogas: vadybinė, pokyčių valdymo, komandinio darbo gebėjimų, mentoriavimo projektų kūrimo, mokymosi mokytis, problemų sprendimo. Akcentuojamos kompetencijos susijusios su vadybos sritimi, ir orientuojasi į

pedagogą kaip švietimo srities vadybininką. Įvardytos kompetencijos turi būti ne tik įgyjamos bet ir nuolat tobulinamos, nes priešingu atveju bus sunku priimti naujus laikmečio iššūkius.

Kiekvienas pedagogas, norintis organizuoti kokybišką ugdomąjį procesą, pats turi gebėti reflektuoti, bendradarbiauti su kitais pedagogais bei institucijomis, kad gebėtų gilinti ir plėtoti turimas kompetencijas, bei įgytų naujų. Formos, kuriomis yra gilinamos pedagogų žinios pateikiamos 23 pav.

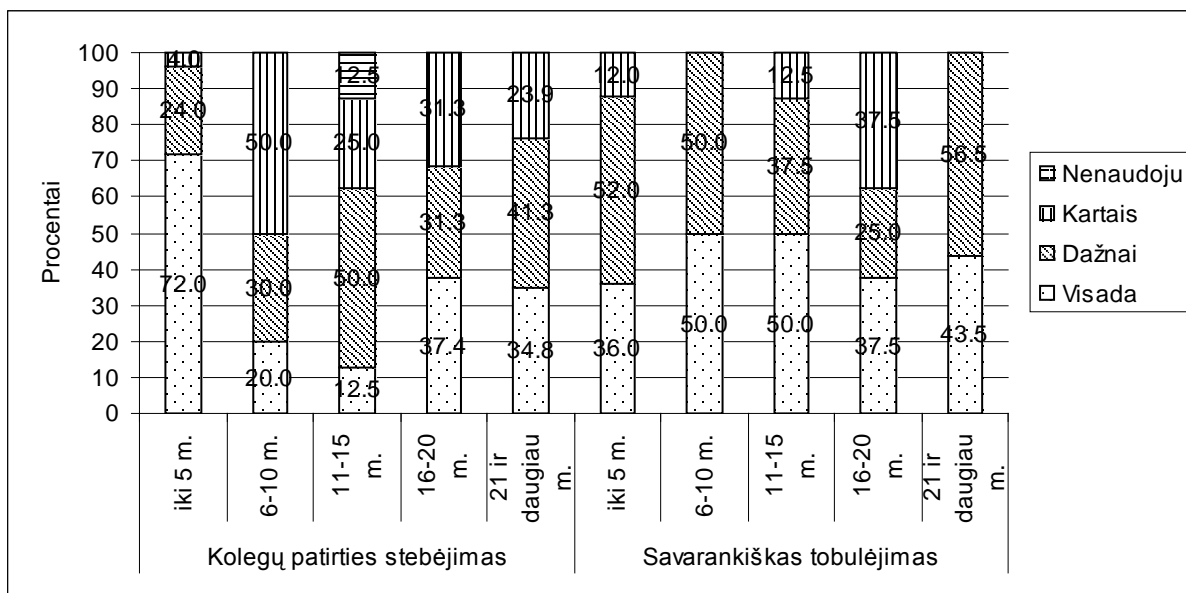

23 pav. **Formos, kuriomis įgyjamos ir gilinamos žinios apie kokybiško ugdymo(si) sukūrimą (N= 105)**

Gauti duomenys rodo, kad „Visada“ naudojamos tokios formos, kurių dėka kokybiškas ugdymas gilinamas, įgyjamas, tobulinamas: savarankiškas tobulėjimas (41,9 %), kolegų patirties stebėjimas (41,0 %), „Dažnai“ naudojamos tokios formos: dalyvavimas seminaruose (47,6 %), dalijimasis patirtimi su kolegomis (45,7 %), straipsnių spaudoje skaitymas (40,0 %), „Kartais“ yra naudojamos tokios formos: pranešimų skaitymas (53,3 %), o nenaudojamas dalyvavimas, atliekant mokslinius tyrimus (52,4 %).

Analizuojant gautus duomenis, pastebime, kad pedagogai naudoja paprasčiausias veiklos formas, kurios kiekvienam yra prieinamos. Trūksta tiriminių kompetencijų (dalyvavimas, atliekant mokslinius tyrimus), kadangi tai daug laiko ir pastangų užimantis procesas.

Statistiškai reikšmingi skirtumai pedagoginio darbo stažo aspektu pastebimi tarp tokių dviejų formų: *kolegų patirties stebėjimo* ($\chi^2=30,802$; $df=12$; $p=0,002$) ir *savarankiško tobulėjimo* ($\chi^2=22,004$; $df=8$; $p=0,005$) (žr. 24 pav.).

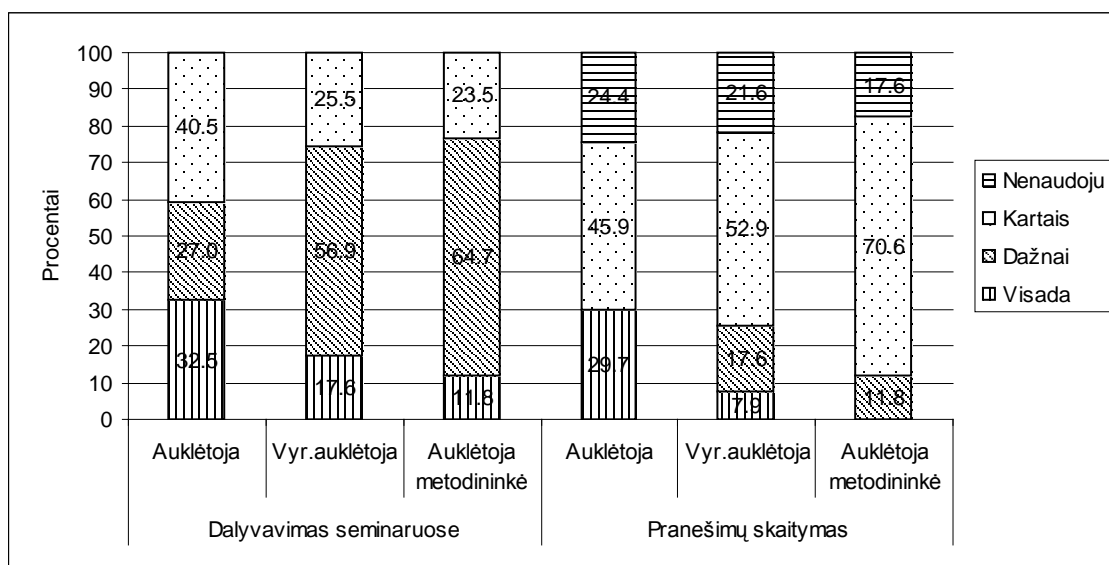
24 pav. Formos, kuriomis įgyjamos ir gilinamos žinios apie kokybiško ugdymo(si) sukūrimą pedagoginio darbo stažo aspektu (N= 105)

24 pav. matyti, kad kolegų patirties stebėjimas labiausiai akcentuojamas mažiausią pedagoginę darbo patirtį turinčių pedagogų iki 5 metų (72,0 %) ir didžiausią pedagoginę darbo patirtį turinčių – 21 ir daugiau metų (34,8 %) bei 16 – 20 metų (37,4 %). Galime akcentuoti, kad vyresnieji pedagogai stebi jaunesnius, pasisemdami novacijų, o jaunesnieji atvirkščiai – vyresnius, kurie turi didelę pedagoginę patirtį.

Savarankiškas tobulėjimas labiausiai akcentuojamas 6 – 10 metų (50,0 %) ir 11 – 15 metų (50,0 %) pedagoginių darbo stažą turinčių pedagogų, tai lyg dar kartą akcentuoja, kad tos pačios grupės respondenčių, kurios jaučia nepalankų administracijos požiūrį bei autoritarinį vadovavimą, norėdamos būti labiau įvertinamos stengiasi savarankiškai tobulėti, lyg įrodydamos, kad ir jos gali būti reikalingos ir vertinamos įstaigos darbuotojų, vadovų, administracijos ir kt.

Pasak S. Szanton (2001, p. 198) pedagoginis tobulėjimas skatina įgyti daugiau patirties, žinių, kurias būtų galima perduoti jaunesniajai kartai. Pedagogės „ugdydamos vaikų troškimą mokytis visą gyvenimą, privalo daryti tą patį, nes geras teorinis pasirengimas padeda auklėtojoms perprasti vaikų ir šeimos reikmes, o tai suteikia intelektualinį pamatą protingiems sprendimams ir išvadoms“.

Statistiškai reikšmingi skirtumai kvalifikacinės kategorijos aspektu išryškėja tarp dviejų formų: *dalyvavimo seminaruose* ($\chi^2=10,259$; $df=4$; $p=0,036$) ir *pranešimų skaitymo* ($\chi^2=18,066$; $df=6$; $p=0,006$) (žr. 25 pav.).

25 pav. Formos, kuriomis įgyjamos ir gilinamos žinios apie kokybiško ugdymo(si) sukūrimą kvalifikacinės kategorijos aspektu (N= 105)

Kaip matyti pateiktame paveiksle, *dalyvavimas seminaruose*, bei *pranešimų skaitymas* labiausiai akcentuojamas žemiausią kvalifikacinę kategoriją turinčių pedagogų (32,5 %; 29,7 %). Tai galime akcentuoti kaip jaunųjų pedagogių patirties stoką ir poreikį, motyvaciją visur dalyvauti įgyjant naujų kompetencijų, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių, patirties iš kitų specialistų.

Ugdymo(si) proceso organizavimas grupėje

„Kokybiškas ugdymo procesas remiasi įsitikinimu, kad rūpestis, pagalba ir skatinimas sudaro vieningą visumą ir kad kiekvieno vaiko gera savijauta ir įsitraukimas į veiklą yra būtina ugdymosi sėkmės sąlyga. Pripažįstant, kad ugdymasis vyksta įvairiais būdais ir skirtingose situacijose, pagrindinis pedagoginio proceso tikslas yra kiekvienam vaikui kelti aukštus, bet pasiekiamus tikslus, skatinti smalsumą, norą eksperimentuoti, kritinį mąstymą ir bendradarbiavimą, kad kiekvienas vaikas susiformuotų įgūdžius ir nuostatas, reikalingas mokymuisi visą gyvenimą. Pedagogas atsako už teisingą ugdymo strategijų pasirinkimą, kurios kiekvienam vaikui suteikia geriausią paramą, padeda jam sėkmingai ugdytis ir pasiekti rezultatų, apibrėžtų nacionaliniais tikslais ir vaiko individualia raida“ (Sabaliauskienė, Rimkienė, 2009, p. 51).

Kiekvienas pedagogas, pasitelkdamas nustatytais reikalavimais bei savo turimomis kompetencijomis organizuoja ugdomąjį procesą, jis pats nustato kokiais rodikliais reikia remtis, kad ugdomoji veikla būtų kokybiška, tikslinga ir naudinga vaikui. Išskirti rodikliai svarbos tvarka, pateikiami 12 lentelėje.

Rodiklių, kuriais yra remiamasi organizuojant ugdymo procesą, pasiskirstymas pagal jų svarbą (proc.) (N= 105)

Teiginiai	Visada	Dažnai	Kartais	Nenaudoju
Grupės veiklos planavimas	95.2	4.8	0.0	0.0
Teminis ugdymo turinio planavimas visai grupei	77.2	20.0	2.8	0.0
Vaiko geros savijautos užtikrinimas	66.7	33.3	0.0	0.0
Į vaiką orientuotas ugdymas	64.8	30.5	4.8	0.0
Visapusiškas kiekvieno ugdytinio pažinimas, nuoširdus domėjimasis juo, rengiant individualias užduotis	50.5	45.7	2.8	1.0
Naujų žinių taikymas praktikoje	40.0	44.8	15.2	0.0
Ugdymo individualizavimas	40.0	38.1	21.0	1.0
Integruotas ugdymas	38.1	53.3	6.7	1.9
Įvairių priemonių gausa, kuriant ugdomąją aplinką	35.2	48.7	16.1	0.0
Dalijimasis gerąja patirtimi su kolegomis	32.4	49.5	17.1	1.0
Svarbiausia suteikti ugdytiniams žinių ir parengti mokytis dalykinėje sistemoje	28.6	40.0	28.6	2.8
Individualių įstaigos programų kūrimas ir įgyvendinimas	28.6	39.0	26.7	5.8
Tėvų įtraukimas į ugdymo procesą	28.6	39.0	32.4	0.0
Domėjimasis inovacijomis, jų diegimas kiekvienoje ugdomojoje veikloje	22.9	52.4	24.8	0.0
Projektų rengimas ir įgyvendinimas	21.9	38.1	31.4	8.6
Informacinių technologijų taikymas ugdymo procese	21.0	37.2	39.0	2.8
Kritinio mąstymo ugdymas	19.1	45.7	27.6	7.6
Darbe taikyti tik laiko patikrintas pedagogines priemones, metodus, remtis patirtimi	14.3	54.3	24.8	6.7
Ugdymo proceso centre - pedagogas	12.4	33.3	29.6	24.8
Naujoves taikyti tik tuomet, kai to pareikalaus įstaigos vadovas	10.5	10.5	22.9	56.2
Vaiko drausminimas	7.6	30.6	45.7	16.1

Analizuojant respondentų išreikštas nuomones, akcentuoti norime, teiginius, kuriuos pedagogai įvertino pasirinkimo alternatyva „Visada“. Organizuojant ugdymo procesą, pedagogai kaip svarbiausius aspektus išskiria: grupės veiklos planavimą (95,2 %), teminio ugdymo turinio planavimą visai grupei (77,2 %), vaiko geros savijautos užtikrinimą (66,7 %), į vaiką orientuotą ugdymą (64,8 %), visapusišką kiekvieno ugdytinio pažinimą, nuoširdų domėjimąsi juo, rengiant individualias užduotis (50,5 %).

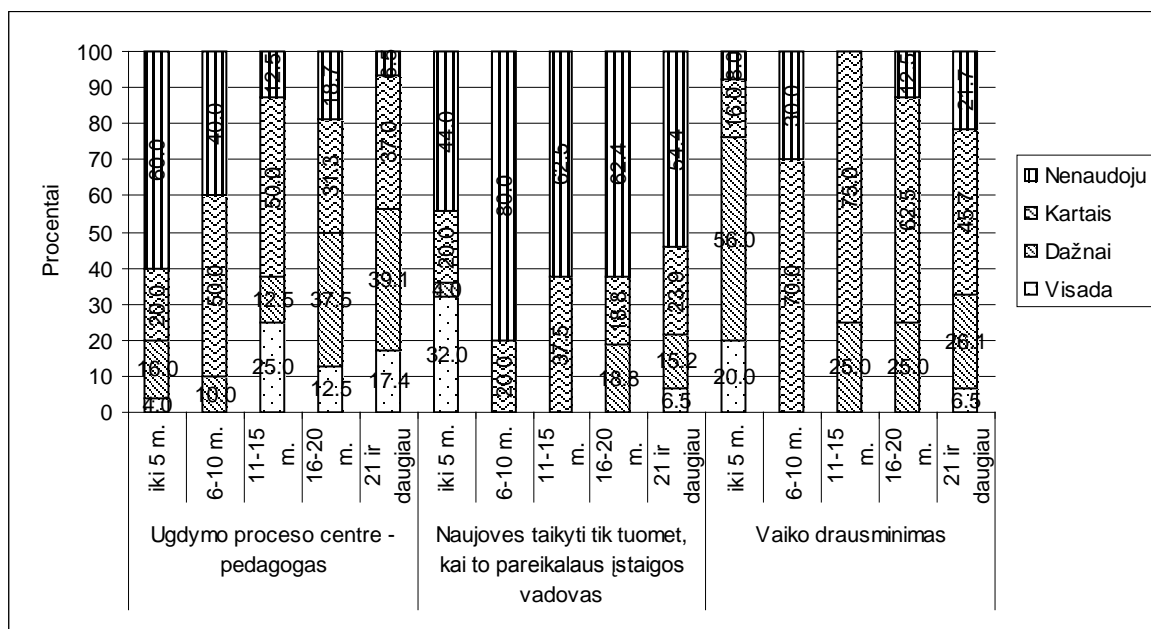
S. Neifachas (2009) tai traktuoja kaip vaikui sudarytas galimybes save tobulinti: reikšminga vaiko kaip asmens svarba, individualių poreikių tenkinimas, ugdant kompetencijas. Yra motyvuojama asmeniu, padedančiu bendradarbiauti, ugdyti savivokos, partnerystės ryšius.

Autorius taip pat akcentuoja, kad reikėtų didesnę dėmesį atkreipti į vaikų kritinio mąstymo užuomazgas, komunikaciją, problemų sprendimo gebėjimus, vaikų permanentinį ugdymą. Įvardyti aspektai S. Neifacho (2009) nuomone, turi tapti prioritetiniais ikimokyklinio ugdymo pakopoje: akcentuojant ugdytinio patirtį, mokėjimą būti, daryti, gyventi. Pedagogas turi padėti vaikams prisitaikyti ne tik prie esamų gyvenimo ir veiklos sąlygų, bet ir aktyviai tobulinti ugdymo tikrovę, pasitelkiant tokius orientyrus: nepertraukiamumą, aktyvumą, poreikių tenkinimą. Kaip galime

ižvelgti šie orientyrai turi būti nukreipti į vaiko asmenybės vertybes, poreikius, jo aktyvumą saviraišką.

Apibendrinant gautus duomenis, galime teigti, kad pedagogai teisingai išskiria daugumą aspektų, kuriais remiantis jie organizuoja vaikų ugdymą, kadangi dauguma pasirinktų aspektų yra orientuoti į kiekvieną vaiką individualiai, o būtent tai ir akcentuoja naujoji ugdymo paradigma.

Statistiškai reikšmingi skirtumai pedagoginio darbo stažo aspektu pastebimi tarp trijų rodiklių: *ugdymo proceso centre - pedagogas* ($\chi^2=33,470$; $df=12$; $p=0,001$), *naujovės taikyti tik tuomet, kai to pareikalaus įstaigos vadovas* ($\chi^2=23,107$; $df=12$; $p=0,027$), *vaiko drausminimas* ($\chi^2=29,736$; $df=12$; $p=0,03$) (žr. 26 pav.).

26 pav. Rodikliai, kuriais yra remiamasi organizuojant ugdymo procesą pedagoginio darbo stažo aspektu (N= 105)

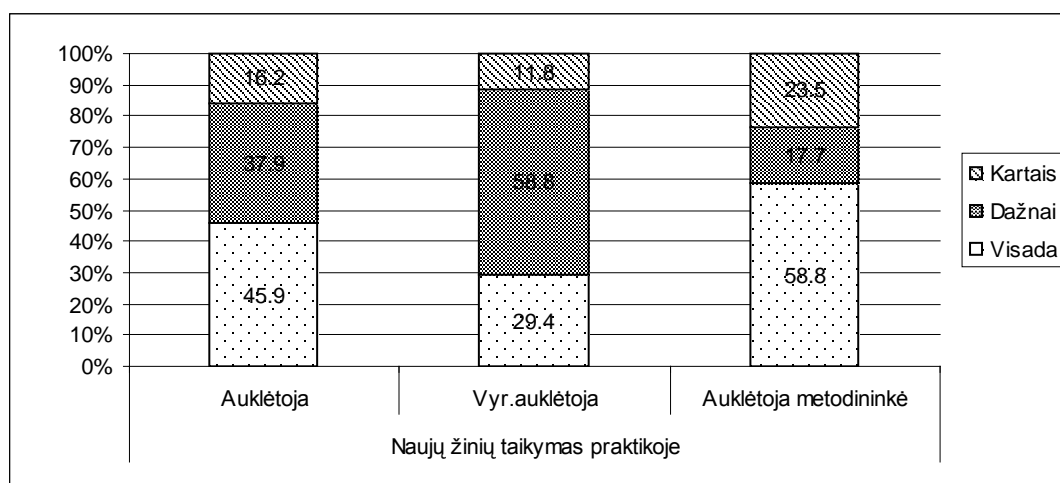
Pedagogas ugdymo(si) centre, kaip reikšmingas rodiklis organizuojant veiklą laikoma vyresniųjų pedagogų, kurių darbo stažas yra didesnis: 11 – 15 metų (25,0 %), 16 – 20 metų (12,5 %), 21 ir daugiau metų (17,4 %). Taip vyresnieji pedagogai akcentuoja senąsias pažiūras į pedagogo veiklą, kuri seniau tokia ir buvo - pedagogas vadovaudavo veiklai, jis buvo pagrindinis veikėjas, tai priešingas reikalavimas dabarčiai, kuomet centre yra ugdytinis.

Naujovių taikymas tik tuomet, kada to pareikalauja įstaigos vadovas kaip reikšmingas rodiklis organizuojant veiklą laikomas mažiausią pedagoginį darbo stažą (iki 5 metų) turinčių respondentų (32,0 %) bei didžiausią pedagoginį darbo stažą turinčių pedagogų – 21 ir daugiau metų (6,5 %). Tai patvirtina nuostatą, kad jaunesni pedagogai, kurie neseniai dirba įstaigoje bei vyriausieji pedagogai bijo dėl savo ateities, todėl stengiasi paklusti esamiems nustatytiems reikalavimams:

jaunieji pedagogai, kad nepasirodytų nieko verti, vyresnieji pedagogai bijo, kad netaptų nieko nesuprantantys.

Vaiko drausminimas kaip reikšmingas rodiklis organizuojant veiklą, akcentuojamas taip pat mažiausią pedagoginį darbo stažą turinčių respondentų (20,0 %) bei didžiausią pedagoginį darbo stažą turinčių pedagogų – 21 ir daugiau metų (6,5 %). Tai gali patvirtinti nuostatą, kad jaunosios pedagogės (darbo stažas iki 5 metų), neturi pakankamai kompetencijų ir svarbiausia kantrybės išspręsti situaciją be drausminimo priemonių, o vyriausios pedagogės (darbo stažas 21 ir daugiau metų) yra įpratusios pagal senąsias tradicijas ir nuostatas vaikus drausminti.

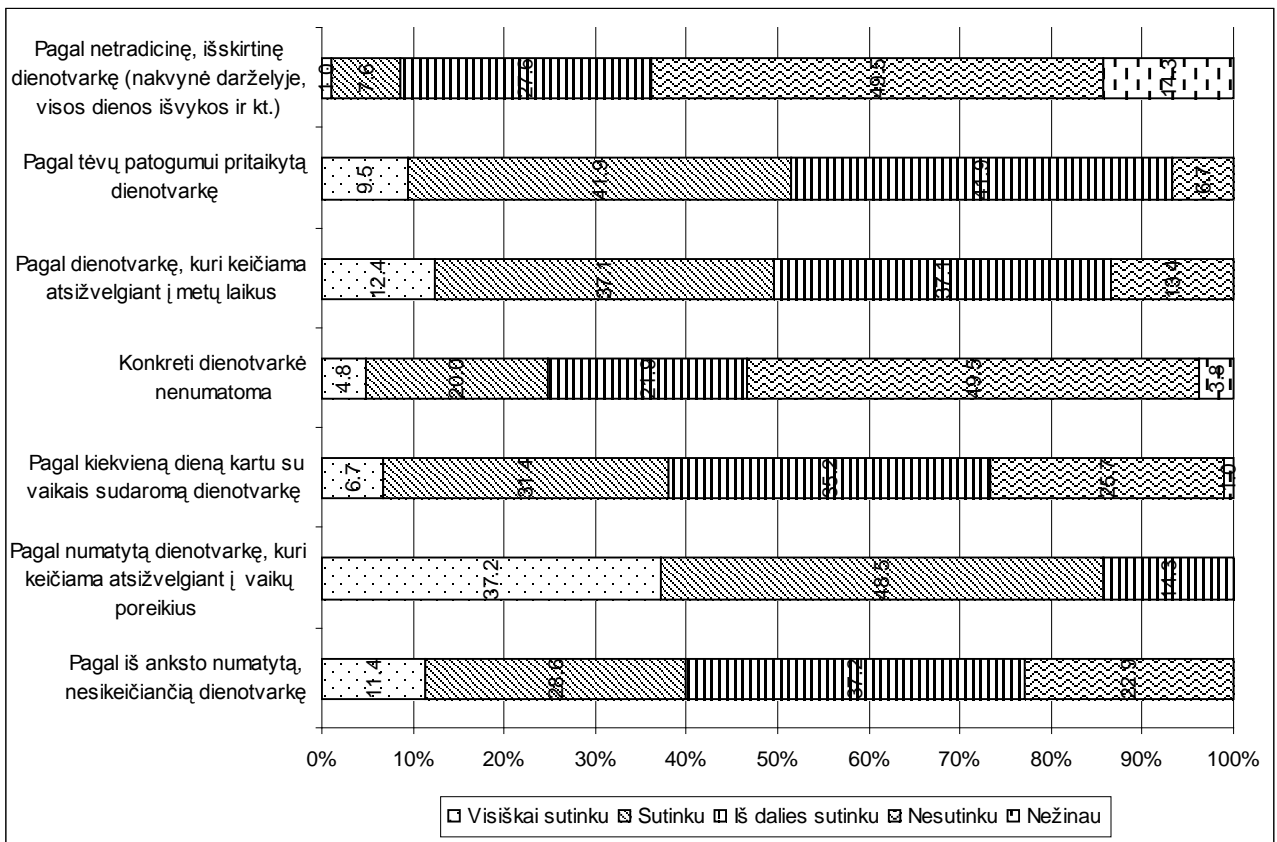
Statistiškai reikšmingas skirtumas kvalifikacinės kategorijos aspektu išryškėja dėl *naujų žinių taikymo praktikoje* ($\chi^2=9,898$; $df=4$; $p=0,042$)(žr. 27 pav.).

27 pav. **Rodikliai, kuriais yra remiamasi organizuojant ugdymo procesą kvalifikacinės kategorijos aspektu (N= 105)**

Gauti duomenys atspindi, kad aktyviausiai *naujas žinias praktikoje taiko* auklėtojos metodininkės (58,8 %), bei auklėtojos (45,9 %), o mažiausiai vyr. auklėtojos (29,4%). Tai parodo, kad mažiausiai žinių turi vyr. auklėtojos, kurių kvalifikacinė kategorija yra per vidurį. Tai lyg pedagoginės veiklos sąstingis, nes ankstesnės žinios netobulinamos, o naujos neplečiamos, kad būtų įgyjama aukštesnė kvalifikacija.

Išanalizavus svarbiausius rodiklius, kurie yra reikšmingi organizuojant ugdomąją veiklą, reikėtų išsiaiškinti, pagal kokią dienotvarkę (dienos ritmą) veikla yra organizuojama (žr. 28 pav.).

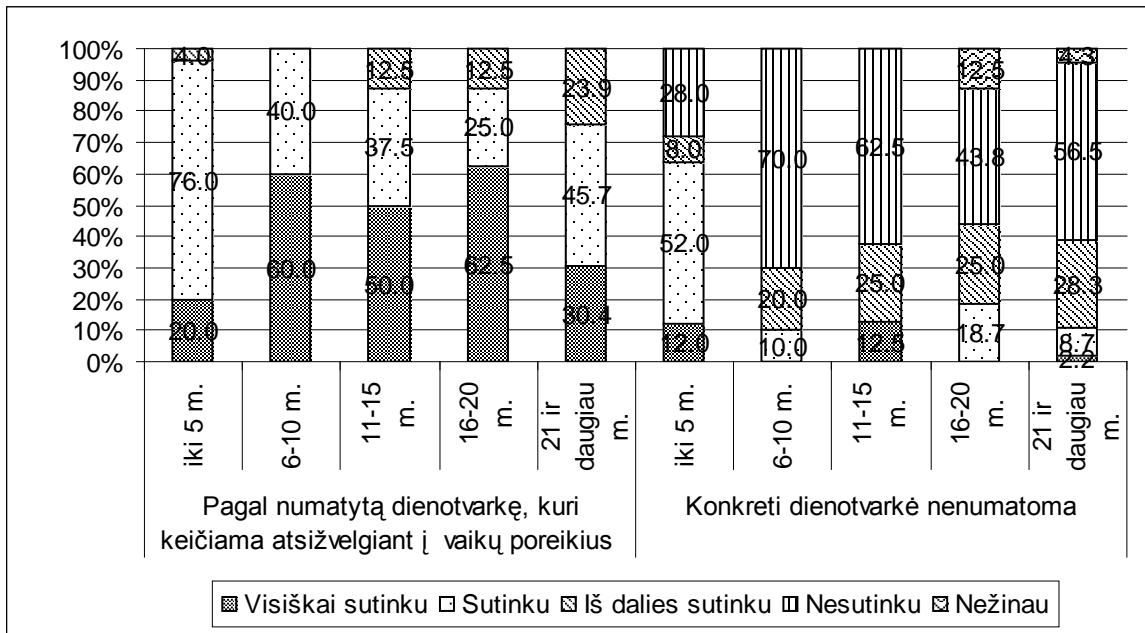
28 pav. Dienotvarkė, pagal kurią organizuojama ugdomoji veikla (N= 105)

Pastaba: kai kurie pedagogai pasirinko po kelis atsakymo variantus.

Gauti duomenys rodo, kad pedagogai „Visiškai sutinka“, kad ugdomoji veikla turėtų būti organizuojama pagal numatytą dienotvarkę, kuri keičiama atsižvelgiant į vaikų poreikius (37,2 %), „Sutinku“, kad dienotvarkė gali būti keičiama, atsižvelgiant į metų laikus (37,1 %), dienotvarkė gali būti kiekvieną dieną sudaroma kartu su vaikais (31,4 %). Pagal gautus rezultatus, galime akcentuoti, kad dienotvarkės yra sudaromos tinkamai, kadangi yra orientuojamasi į vaikų poreikius, individualius norus, ir reikalavimus.

Pavyzdiniame auklėtojo pareigybės aprašyme (2005) išskiriama, kad pedagogės organizuodamos ir realizuodamos ugdomąją veiklą turi atsižvelgti į individualius vaikų ugdymosi poreikius, amžių, įstaigos ikimokyklinio ugdymo programos tikslus.

Statistiškai reikšmingi skirtumai pedagoginio darbo stažo aspektu pastebimi tarp dviejų organizavimo būdų: pagal numatytą dienotvarkę, kuri keičiama atsižvelgiant į vaikų poreikius ($\chi^2=19,522$; $df=8$; $p=0,012$) ir konkreči dienotvarkė nėra numatoma ($\chi^2=35,535$; $df=16$; $p=0,003$) (žr. 29 pav.).

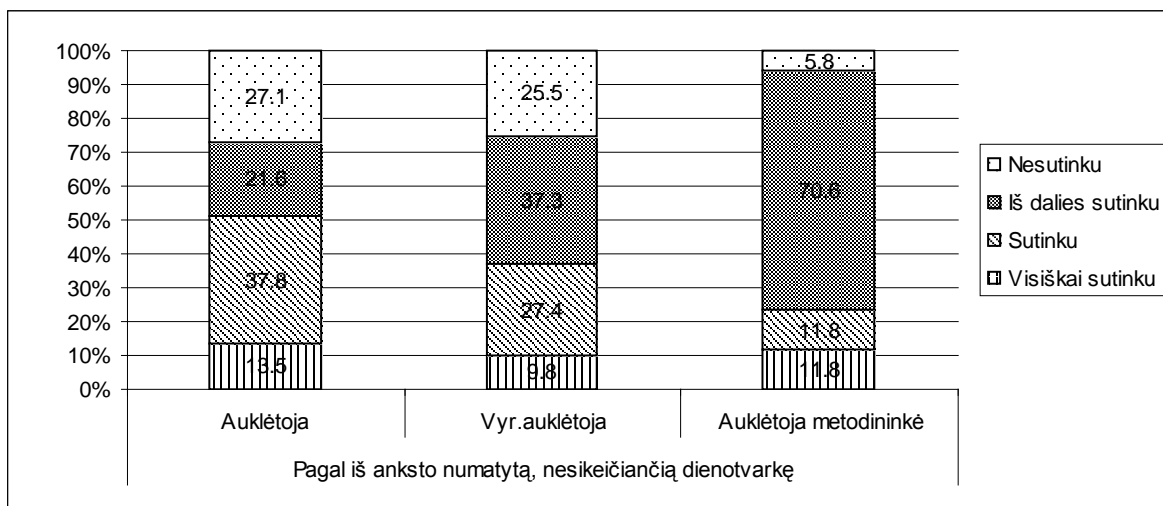

29 pav. Dienotvarkė, pagal kurią organizuojama ugdomoji veikla pedagoginio darbo stažo aspektu (N= 105)

Gauti duomenys rodo, kad pagal numatytą dienotvarkę, kuri keičiama atsižvelgiant į vaikų poreikius minimaliausia dėmesį kreipia mažiausią ir didžiausią pedagoginį darbo stažą turintys respondentai: iki 5 metų (20,0 %) bei iki 21 ir daugiau metų (30,4 %), likusieji pedagoginio darbo stažo – 6 - 10 metų (60,0 %), 11 – 15 metų (50,0 %), 16 – 20 metų (62,5 %) respondentai teigia, kad numatyta dienotvarkė turėtų būti keičiama, atsižvelgiant į vaikų poreikius. Tai rodo, kad jauniausieji ir vyriausieji pedagogai supranta naujosios paradigmos svarbą, kuri yra orientuota į vaiką.

Kad konkretni dienotvarkė gali būti nenumatoma „Sutinku“ iki 5 metų darbo stažą turinčios auklėtojos, tai patvirtina 12,0 %, taip pat 52,0 % jų pasirenka alternatyvą „Sutinku“. Kitų pedagoginių darbo stažo tarpsnių respondentai (didžioji procentinė dalis jų) pasirenka alternatyvą „Nesutinku“, kad taip turėtų būti daroma, tai patvirtina jų pateikti duomenys, kurie atsispindi procentine išraiška nuo 43,8 % iki 70,0 %. Išvada būtų tokia, kad vyresniosios pedagogės dirba pagal senesniąją tvarką, kurios metu nekeičiama nustatyta dienotvarkė.

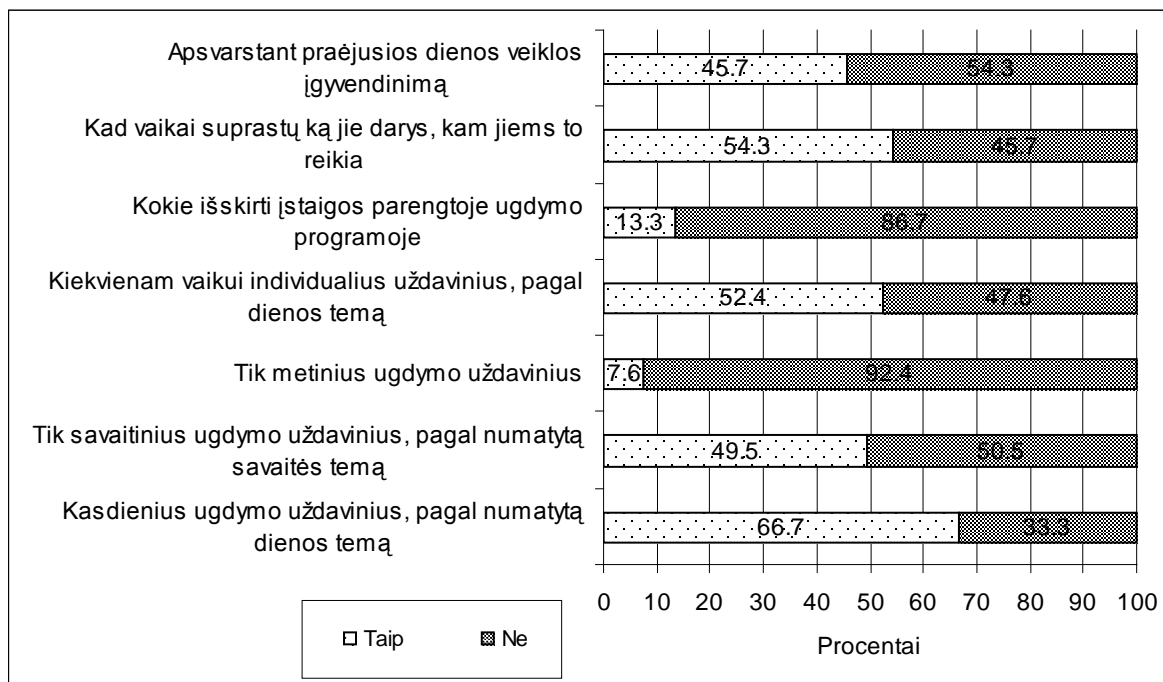
Statistiškai reikšmingas skirtumas kvalifikacinės kategorijos aspektu išryškėja pagal tokią dienotvarkę, kuri yra iš anksto numatyta ir nekeičiama ($\chi^2=13,174$; $df=6$; $p=0,040$) (žr. 30 pav.).

30 pav. Dienotvarkė, pagal kurią organizuojama ugdomoji veikla kvalifikacinės kategorijos aspektu (N= 105)

Pagal iš anksto numatyta, nesikeičiančią dienotvarkę pasirinkę alternatyvą „Nesutinku“ didžiausią neigiamą nuostatą (27,1 %) išreiškia auklėtojos, kurių manymu dienotvarkė turi būti keičiama, tai jos patvirtino prieš tai pateiktuose paveiksluose.

Išsiaiškinus, kokia yra organizuoja ugdomosios veiklos dienotvarkė, reikėtų išsiaiškinti, kokie uždaviniai yra keliami organizuojant ugdomąją veiklą (žr. 31 pav.).

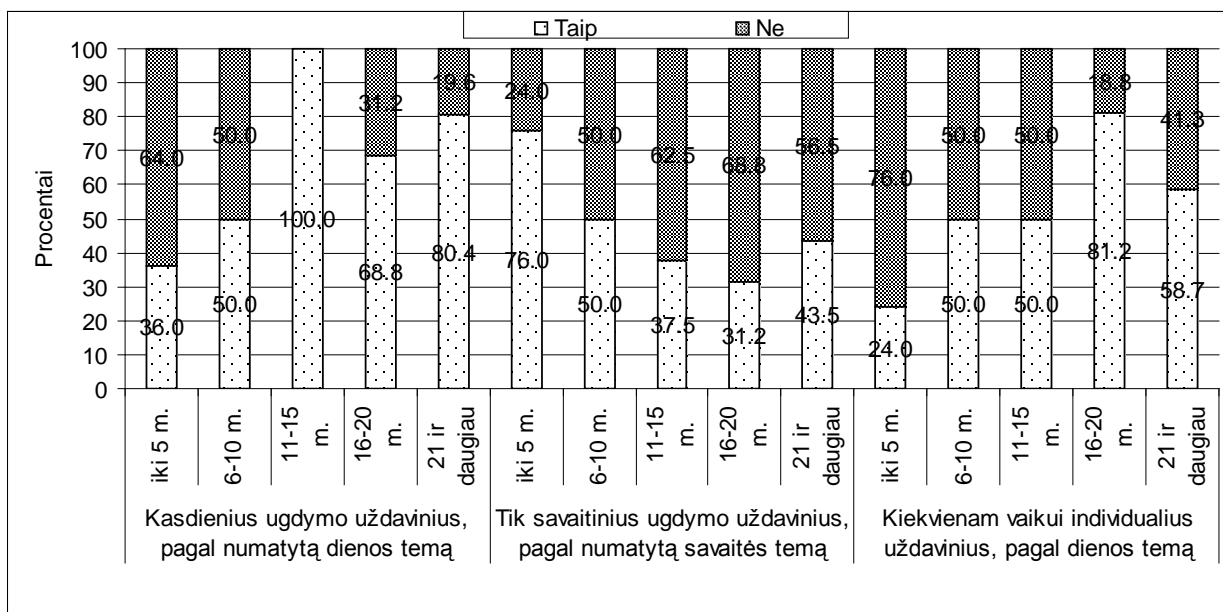

31 pav. Uždaviniai, kurie keliami ugdomajai veiklai organizuoti (N= 105)
Pastaba: kai kurie pedagogai pasirinko po kelis atsakymo variantus.

Didžioji dalis (66,7 %) pedagogių kelia kasdieninius ugdymo uždavinius, pagal numatytą dienos temą, daugiau nei pusė (54,3 %) respondentų teigia, kad kelia tokius uždavinius, kad vaikai suprastų, ką jie darys, kam jiems to reikia, bei kiekvienam vaikui individualius uždavinius, pagal dienos temą (52,4 %). Taip pat respondentai teigia, kad nekelia tik metinių ugdymo(si) uždavinių (92,4 %), bei nekelia tik tokių uždavinių, kurie išskirti ugdymo(si) programoje (86,7 %). Galime teigti, kad pedagogai keldami uždavinius akcentuoja vaikų individualumo svarbą, kuri dabartiniu metu vis labiau akcentuojama įstaigų ugdymo programose.

Pasak D. Cecchin (2005, p.193), „pedagogas nuolat turėtų remtis vaiko perspektyva: sugebėti įžvelgti, kas rūpi vaikui, kas jam yra reikšminga ir svarbu. Būtent šiomis žiniomis apie vaiką grįšti pedagoginio darbo planavimą“.

Statistiškai reikšmingi skirtumai pedagoginio darbo stažo aspektu pastebimi tarp trijų tipų uždavinių, kurie yra keliami organizuojant veiklą: *keliami kasdieniniai ugdymo uždaviniai, pagal numatytą dienos temą* ($\chi^2=19,785$; $df=4$; $p=0,001$), *keliami tik savaitiniai ugdymo uždaviniai, pagal numatytą savaitės temą* ($\chi^2=10,284$; $df=4$; $p=0,036$) ir *keliami kiekvienam vaikui individualūs uždaviniai, pagal dienos temą* ($\chi^2=14,195$; $df=4$; $p=0,007$). (žr. 32 pav.).

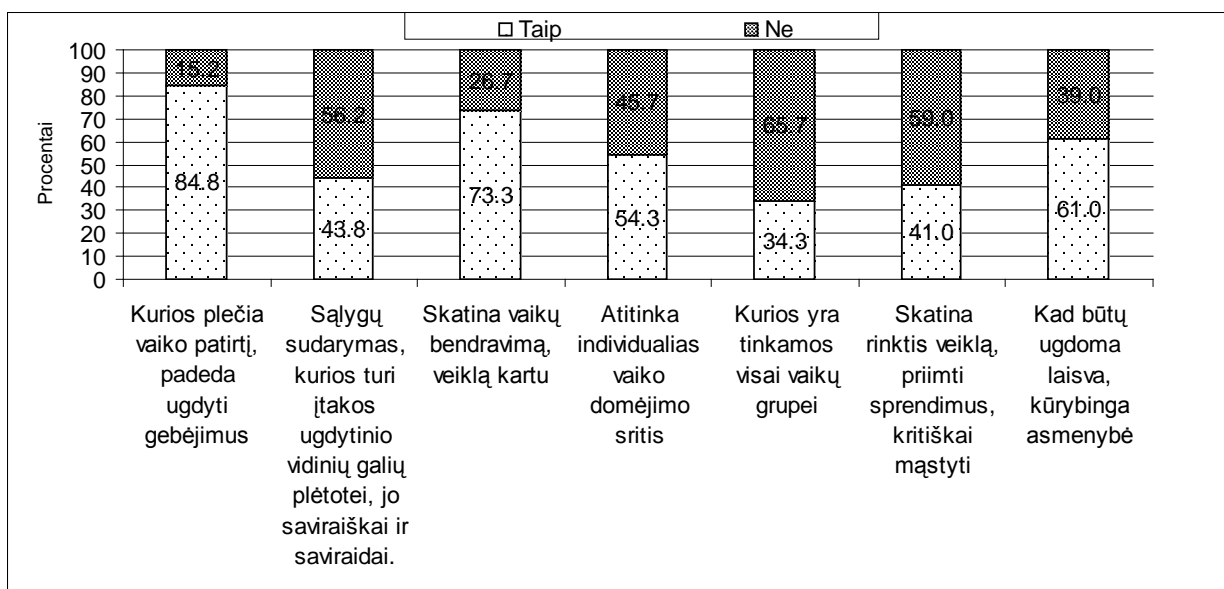
32 pav. Uždaviniai, kurie keliami ugdomajai veiklai organizuoti pedagoginio darbo stažo aspektu (N= 105)

Kasdieninius ugdymo uždavinius, pagal numatytą dienos temą, daugiau kelia didesnę pedagoginę darbo stažą turinčios pedagogės: 11 – 15 metų (100 %), 16 – 20 metų (68,8 %), 21 ir daugiau metų (80,4 %), *kiekvienam vaikui individualius uždavinius, pagal dienos temą* taip pat daugiau kelia didesnę pedagoginę darbo stažą turinčios pedagogės: 16 – 20 metų (81,2 %), 21 ir

daugiau (58,7 %), o tik savaitinius ugdymo uždavinius pagal numatytą savaitės temą daugiau kelia mažesnę pedagoginį darbo stažą turinčios pedagogės: iki 5 metų (76,0 %).

Apibendrinant galime teigti, kad jaunosios pedagogės neturėdamos didelės patirties, bet akcentuodamos individualių vaiko galių užtikrinimą iškelia pagrindinius savaitinius tikslus, kurios vėliau išskaido kiekvienam vaikui, atsižvelgiant į jo individualybę. O vyresniosios pedagogės iškart kelia smulkius uždavinius, atsižvelgdamos į vaikus.

Ištyrus dienotvarkę bei uždavinius, kuriais remiantis yra kuriamos ugdomosios veiklos, reikėtų išsiaiškinti respondentų nuomonę, kokios veiklų formos yra pateikiamos vaikams, kokią naudą jos suteikia (žr. 33 pav.).

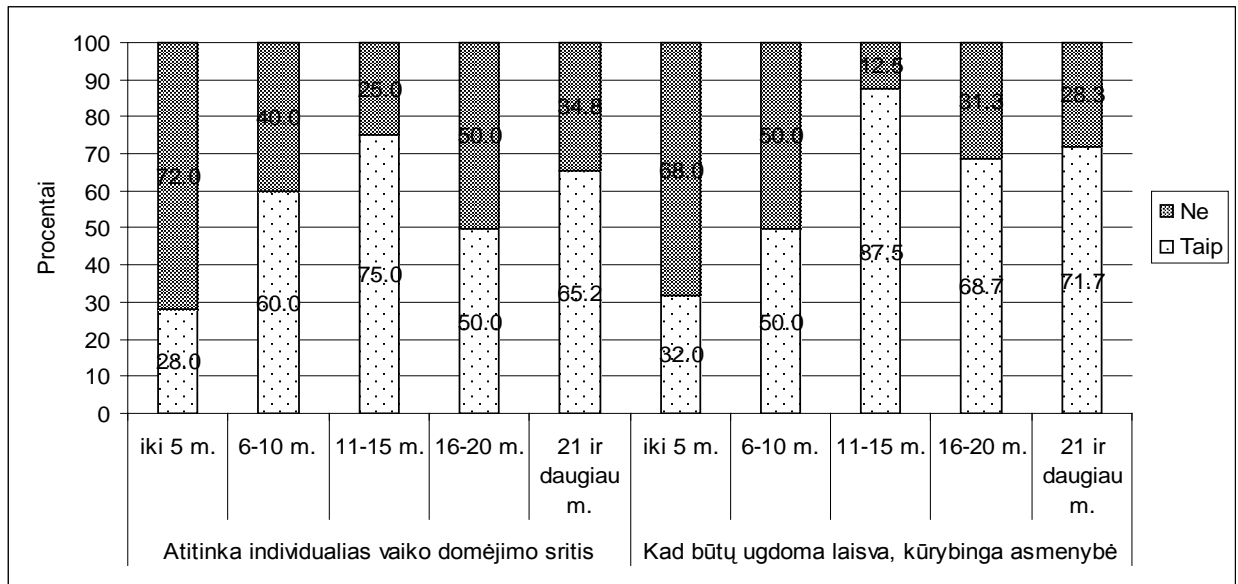
33 pav. **Veiklos formos ugdomojoje veikloje (N= 105)**

Pastaba: kai kurie pedagogai pasirinko po kelis atsakymo variantus.

Pateiktame paveiksle matyti, kad respondentai siūlo veiklos formas, kurios plečia vaiko patirtį, padeda ugdyti(is) gebėjimus (84,8 %), skatina vaikų bendravimą, veiklą kartu (73,3 %), kad būtų ugdoma laisva, kūrybinga asmenybė (61,0 %), atitinka individualias vaiko domėjimosi sritis (54,3 %). Galime akcentuoti, ypač gerą pedagogų supratimą ir išreikštą tinkamą nuomonę šiuo klausimu. Tai patvirtina pedagogų požiūris, kad neturėtų būti tokios veiklos formos, kurios būtų tinkamos visai vaikų grupei (65,7 %), čia ir vėl akcentuojamas vaikų individualumas, orientavimasis į kiekvieną vaiką. Tačiau neigiamai galime vertinti pedagogių pasirinkimą, kad vaikas neturėtų būti skatinamas rinktis veiklą, priimti sprendimus, kritiškai mąstyti (59,0 %), nes dabar kritinis mąstymas yra ypatingai svarbus aspektas ikimokykliniame amžiuje.

Kaip teigia D. Cecchin (2005), kad veiklos formos, kurios atitinka individualias vaiko domėjimosi sritis, nereiškia, kad visi pasirinkimai yra paliekami vaiko atsakomybėje. Teisė rinktis, spręsti turi būti plėtojama per santykį drauge su kitais.

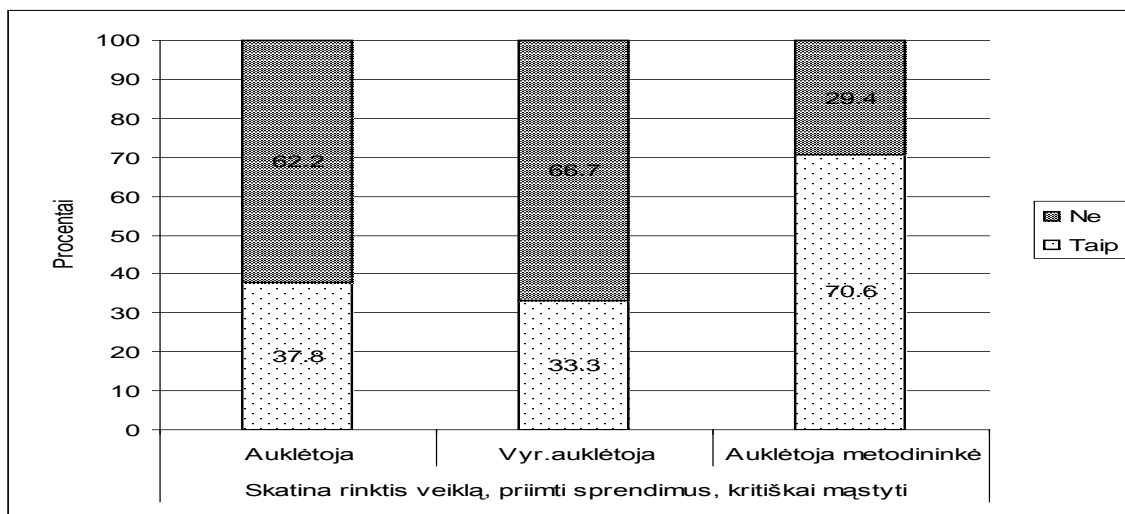
Statistiškai reikšmingi skirtumai pedagoginio darbo stažo aspektu pastebimi tarp dviejų veiklos formų, kurios yra siūlomos ugdytiniams: pirmoji, kuri *atitikt individualias vaiko domėjimosi sritis* ($\chi^2=10,809$; $df=4$; $p=0,029$), antroji – *kad būtų ugdoma laisva, kūrybinga asmenybė* ($\chi^2=14,335$; $df=4$; $p=0,006$) (žr. 34 pav.).

34 pav. **Veiklos formos ugdomojoje veikloje, pedagoginio darbo stažo aspektu (N= 105)**

34 pav. matyti, kad abi įvardytos veiklos formos labiau priimtinos didesnę pedagoginį darbo stažą turinčių pedagogų: forma – *atitinka individualias vaiko domėjimosi sritis* – 6 – 10 metų (60,0 %), 11 – 15 metų (75,0 %), 16 – 20 metų (50,0 %) bei 21 ir daugiau metų (65,2 %). Iki 5 metų pedagoginį stažą turinčios pedagogės galvoja priešingai, tai patvirtina 72,0 % jų. O forma: *kad būtų ugdoma laisva, kūrybinga asmenybė*, procentiškai pasiskirsto taip: – 6 – 10 metų (50,0 %), 11 – 15 metų (87,5 %), 16 – 20 metų (68,7 %) bei 21 ir daugiau metų (71,7 %). Iki 5 metų pedagoginį darbo stažą turinčios pedagogės galvoja priešingai, tai patvirtina 68,0 % jų.

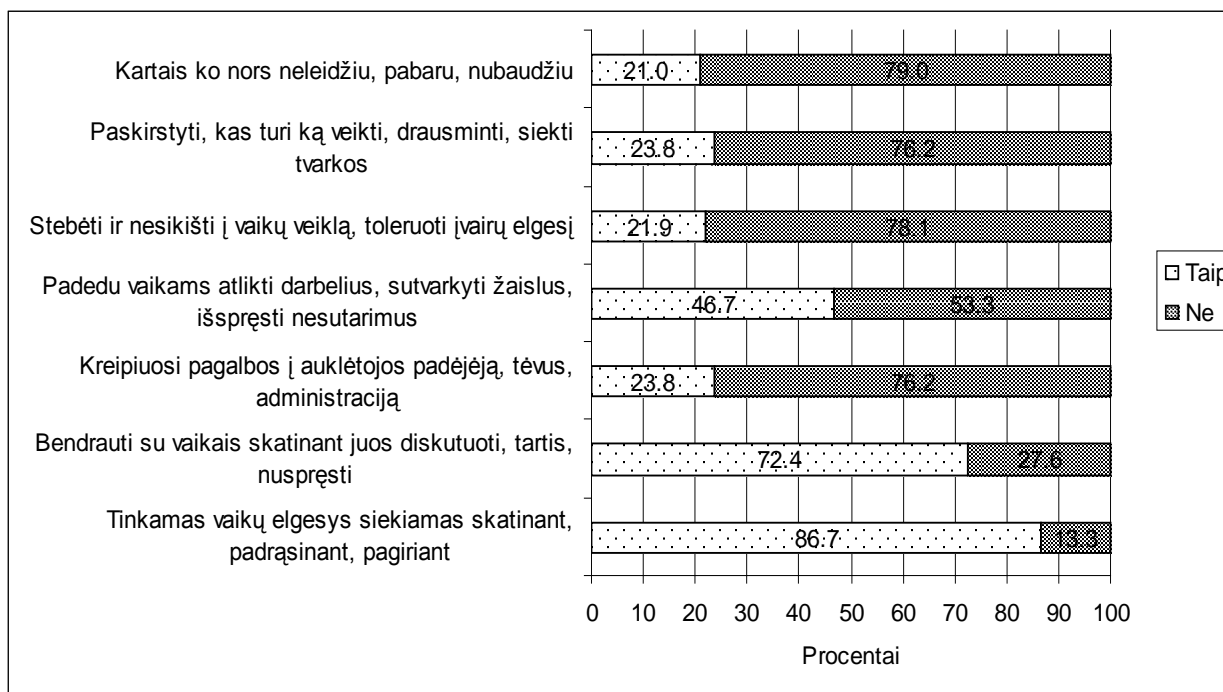
Statistiškai reikšmingas skirtumas kvalifikacinės kategorijos aspektu išryškėja analizuojant tokią veiklos formą, kuri *skatina rinktis veiklą, priimti sprendimus, kritiškai mąstyti* ($\chi^2=7,547$; $df=2$; $p=0,023$) (žr. 35 pav.).

35 pav. Veiklos formos ugdomojoje veikloje kvalifikacinės kategorijos aspektu (N= 105)

Kaip matome pateiktame paveiksle, ugdytinius *skatinti rinktis veiklą, priimti sprendimus, kritiškai mąstyti*, labiausiai geba aukščiausią kvalifikacinę kategoriją turintys respondentai – tai auklėtojos metodininkės (70,6 %), nes auklėtojos bei vyr. auklėtojos tai patvirtina tik daugiau nei trečdaliu procentine išraiška (33,3 – 37,8 %). Tai patvirtina, kad aukščiausią kvalifikacinę kategoriją turinčios pedagogės, geba novatoriškai ugdyti vaikus.

Pedagoginė sąveika su vaikais yra paremta bendradarbiavimu, tad ypač aktualu išsiaiškinti, kokius požymius akcentuojant, vyksta bendradarbiavimas tarp vaiko ir pedagogo (žr. 36 pav.).

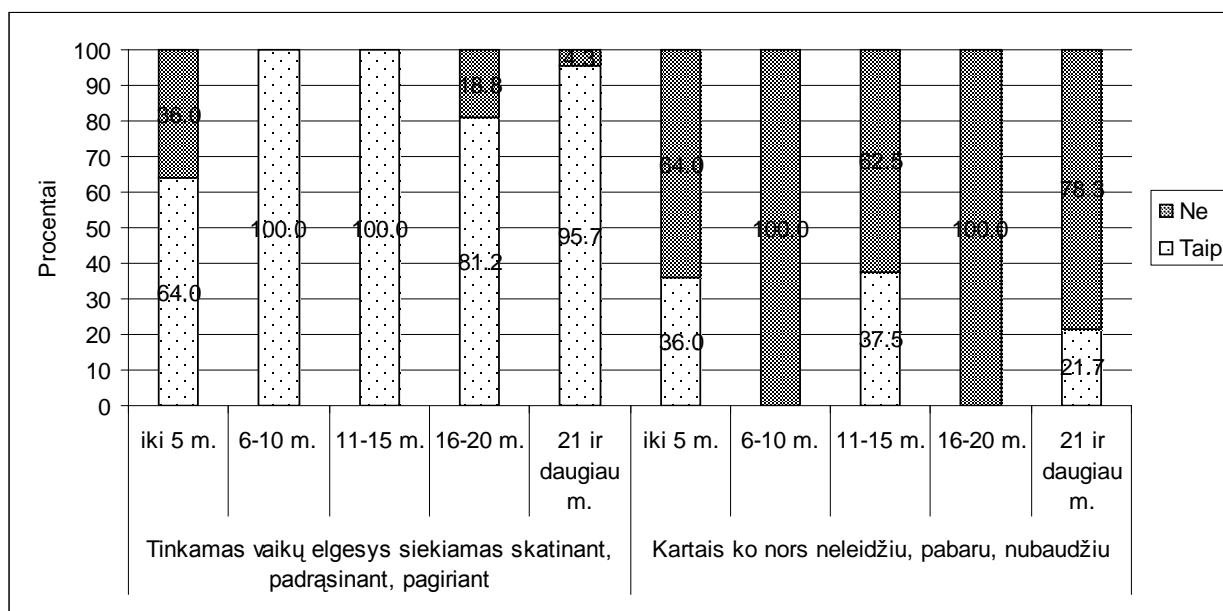
36 pav. Požymiai, atspindintys pedagoginį bendravimą su vaikais (N= 105)
Pastaba: kai kurie pedagogai pasirinko po kelis atsakymo variantus.

Gauti duomenys rodo, kad respondentų nuomone, tinkamas vaikų elgesys yra siekiamas vaikus skatinant, padrašinant, pagiriant (86,7 %), bendraujant su vaikais, skatinant juos diskutuoti, tartis, nuspręsti (72,4 %). Šiek tiek mažiau nei pusė (46,7 %) respondentų nurodo, kad reikia padėti vaikams atlikti darbelius, sutvarkyti žaislus, išspręsti nesutarimus.

Taip pat pedagogai išreiškia nuomonę, ko nederėtų daryti: kartais ko nors neleisti, pabarti, nubausti (79,0 %), stebėti ir nesikišti į vaikų veiklą, toleruoti įvairių vaikų elgesį (78,1 %), paskirstyti, kas ką turi veikti, drausminti, siekti tvarkos (76,2 %), kreiptis pagalbos į auklėtojos padėjėją, tėvus, administraciją (76,2 %).

Apibendrinant gautus duomenis, galime teigti, kad pedagogės išsiskiria tinkamus bendravimo su vaikais požymius, kurie yra tinkami ugdant vaikus ir tinkami organizuojant kokybišką ugdymą.

Statistiškai reikšmingi skirtumai pedagoginio darbo stažo aspektu pastebimi tarp dviejų pedagoginio bendravimo su vaikais požymių: *tinkamas vaikų elgesys siekiamas skatinant, padrašinant, pagiriant* ($\chi^2=17,505$; $df=4$; $p=0,002$), *kartais ko nors neleidžiant, pabarant, nubaudžiant* ($\chi^2=11,649$; $df=4$; $p=0,020$) (žr. 37 pav.).

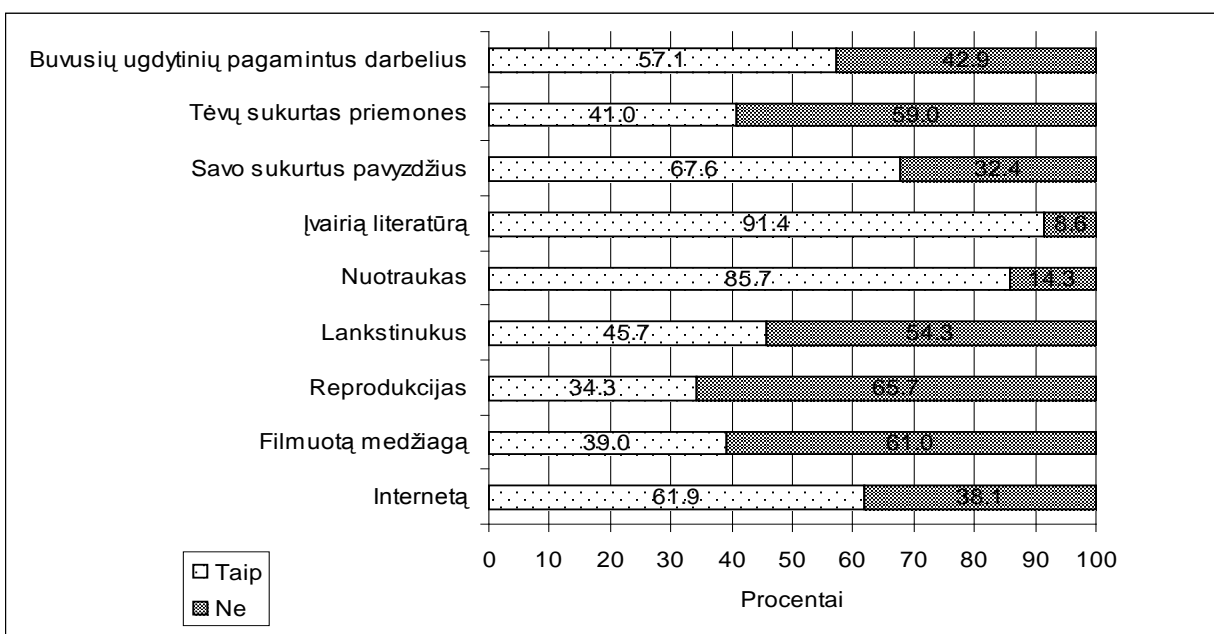
37 pav. Požymiai, atspindintys pedagoginį bendravimą su vaikais pedagoginio darbo stažo aspektu (N= 105)

Gauti duomenys rodo, kad *tinkamas vaikų elgesio siekimas skatinant, padrašinant, pagiriant juos*, sunkiausiai priimtinas mažiausią pedagoginį darbo stažą turinčioms pedagogėms, iki 5 metų

(64,0 %). Taip gali būti todėl, kad jaunosios pedagogės stokoja darbo patirties ir nevisada geba išreikšti paskatinimus, padrašinimus ar pagiriamuosius žodžius vaikams.

Kartais ko nors neleisti, pabarti, nubausti šiek tiek priimtinas trims skirtingiems pedagoginio darbo stažo metų tarpsniams: iki 5 metų (36,0 %), 11- 15 metų (37,5 %), 21 ir daugiau metų (21,7 %).

Supažindinant ugdytinius su jų būsima veikla, pedagogai turi ne tik nestokoti įvairių ugdymo metodų, taip pat turi panaudoti papildomas priemones. Tai padeda vaikams lengviau ir greičiau suprasti užduotį, įsisavinti medžiagą, o taip pat ir ugdomajam procesui suteikia patrauklumo. Vaizdinių priemonių panaudojimas veiklai suteikia įvairovės. Todėl buvo paprašyta, kad pedagogai nurodytų, kokias papildomas priemones jie naudoja kurdami kokybišką ugdomąjį procesą (žr. 38 pav.).

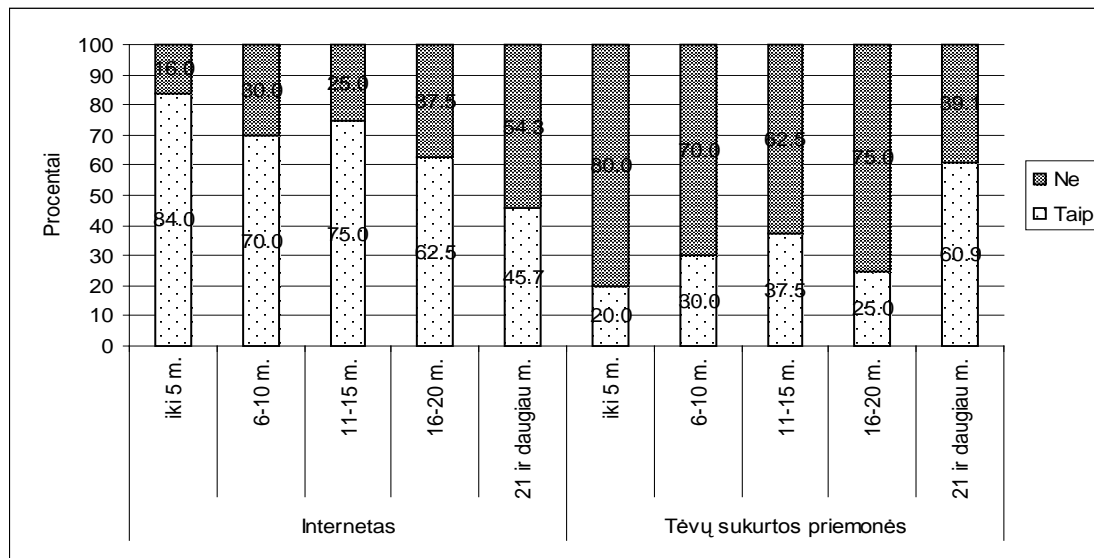
38 pav. **Papildomos priemonės, kurios yra naudojamos kuriant ugdomąją veiklą (N= 105)**

Pastaba: kai kurie pedagogai pasirinko po kelis atsakymo variantus.

Pateiktame paveiksle matyti, kad respondentės naudoja papildomas priemones, tokias kaip: įvairią literatūrą (91,4 %), nuotraukas (95,7 %), savo sukurtus pavyzdžius (67,6 %), internetą (61,9 %), buvusių ugdytinių pagamintus darbelius (57,1 %). Apibendrinant gautus duomenis, galime teigti kad yra naudojamos ir laiko patikrintos priemonės, o taip pat ir šiuolaikinės informacinės komunikacinės technologijos (IKT).

Statistiškai reikšmingi skirtumai pedagoginio darbo stažo aspektu pastebimi tarp dviejų papildomų priemonių, kurios yra naudojamos, organizuojant ugdomąją veiklą, kad veikla būtų

įvairiapusė ir įdomi: *internetas* ($\chi^2=11,190$; $df=4$; $p=0,025$), *tėvų sukurtos priemonės* ($\chi^2=14,304$; $df=4$; $p=0,006$) (žr. 39 pav.).

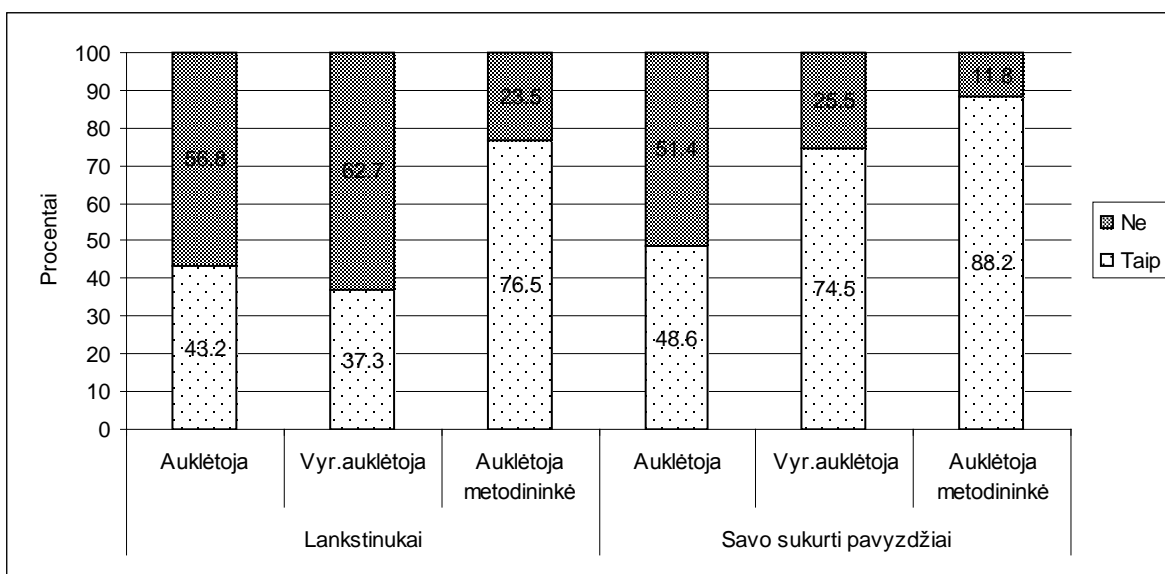

39 pav. **Papildomos priemonės, kurios yra naudojamos kuriant ugdomąją veiklą pedagoginio darbo stažo aspektu (N= 105)**

Paveiksle matyti, kad papildoma priemonė *internetas* labiausiai naudojama mažiausią pedagoginį darbo stažą turinčių pedagogų: iki 5 metų (84,0 %). Pedagoginiui stažui didėjant naudojimas internetu vis mažėja ir didžiausią pedagoginį stažą turintys pedagogai mažiausiai naudojami internetu (45,7 %). Tai patvirtina nuostatą, kad vyresnieji pedagogai mažiau naudoja IKT technologijas.

Tačiau priešingai yra *tėvų sukurtų priemonių* panaudojimas: didžiausią pedagoginį darbo stažą turintys pedagogai labiausiai geba panaudoti tėvų sukurtas priemones: 21 ir daugiau metų (60,9 %), o mažiausiai tėvų sukurtas priemones panaudoja iki 5 metų darbo stažo turintys pedagogai (20,0 %). Apibendrinant galime teigti, kad jaunosios pedagogės negeba motyvuoti ir įtikinti ar paprašyti tėvų, kad jie prisidėtų prie ugdomojo proceso įvairiapusio sukūrimo, pagaminant priemones.

Statistiškai reikšmingi skirtumai kvalifikacinės kategorijos aspektu išryškėja tarp dviejų priemonių: *lankstinukų* ($\chi^2=8,042$; $df=2$; $p=0,018$) ir *savo sukurtų pavyzdžių* ($\chi^2=10,487$; $df=2$; $p=0,005$) (žr. 40 pav.).

40 pav. **Papildomos priemonės, kurios yra naudojamos kuriant ugdomąją veiklą kvalifikacinės kategorijos aspektu (N= 105)**

Kaip matome paveiksle, priemonės, tokias kaip *lankstinukai* bei *savo sukurtus pavyzdžius* plačiausiai panaudoja pedagogai, turintys aukščiausią kvalifikacinę kategoriją – auklėtojai metodininkai: lankstinukai – 76,5 %, savo sukurti pavyzdžiai - 88,2 %. Tai patvirtina, kad igyta patirtis turi reikšmės pasirenkant priemones, ugdomajam procesui praturtinti.

Organizuojant ugdomąjį procesą, kaip svarbų veiksni išskyrėme ugdomosios edukacinės aplinkos tinkamą sukūrimą, kurioje vaikas jaustųsi saugus tiek psichologiškai, tiek fiziškai. Apklausoje taip pat analizavome, pagal kokius veiksnius yra kuriama edukacinė aplinka. Pedagogių nuomonės svarbos tvarka pateiktos 13 lentelėje.

13 lentelė

Edukacinės aplinkos kūrimo ypatumų pasiskirstymas pagal jų svarbą (proc.) (N= 105)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Taikote vaikų dėmesio patraukimą įvairiais žaislais ir priemonėmis	48.6	42.9	8.6	0.0	0.0
Pripažįstate vaiko teisę rinktis veiklą, buvimo vietą, draugus, laisvai judėti iš vienos erdvės į kitą	42.9	42.9	10.5	3.8	0.0
Sukuriate grupėje jaukias atskiras erdves pačių vaikų veiklai	39.1	49.5	11.4	0.0	0.0
Vaikui darote poveikį modeliuodamas aplinką, ją keisdamas, pritaikydamas turtindamas	32.4	49.5	16.1	1.0	1.0
Sukuriate aplinką, kurioje kiekvienas vaikas jaučiasi priklausantis šiai bendruomenei	22.9	61.0	13.3	1.9	1.0
Skatinate pačius vaikus susikurti vietas žaidimams, veiklai	15.3	38.1	42.9	3.8	0.0
Išklausote tėvų norus, kurdami aplinką	13.4	28.6	47.6	10.5	0.0
Sukurtą aplinką niekuomet nekeičiate	1.9	5.7	4.8	87.6	0.0
Nekuriate aplinkos atsižvelgdami į vaikų norus	1.9	4.8	15.2	77.1	1.0

Remiantis gautais duomenimis, galime teigti, kad pedagogai kurdami edukacinę aplinką, pasirinkę „Visiškai sutinku“ alternatyvą, teigia, kad reikia vaikų dėmesį patraukti įvairiais žaislais, priemonėmis (48,6 %), pripažįsta vaiko teisę rinktis veiklą, buvimo vietą, draugus, laisvą judėjimą iš vienos erdvės į kitą (42,9 %). Pasirinkę alternatyvą „Sutinku“ teigia, kad reikia kurti aplinką, kurioje kiekvienas vaikas jaustųsi priklausantis šiai bendruomenei (61,0 %), reikia vaikui daryti poveikį modeliuojant aplinką, ją keičiant, turtinant (49,5 %), bei sukurti grupėje jaukias, atskiras erdves pačių vaikų veiklai (49,5 %). Pedagogai „Iš dalies sutinka“, kad reikia išklausti tėvų norus, kuriant edukacinę aplinką (47,6 %), bei skatinti pačius vaikus susikurti vietas žaidimams, veiklai (42,9 %). Pasirinkę alternatyvą „Nesutinku“, pedagogai teigia, kad negalima sukurtą aplinką niekuomet nekeisti (87,6 %) bei negalima kuriant aplinką neatsižvelgti į vaikų norus (77,1 %).

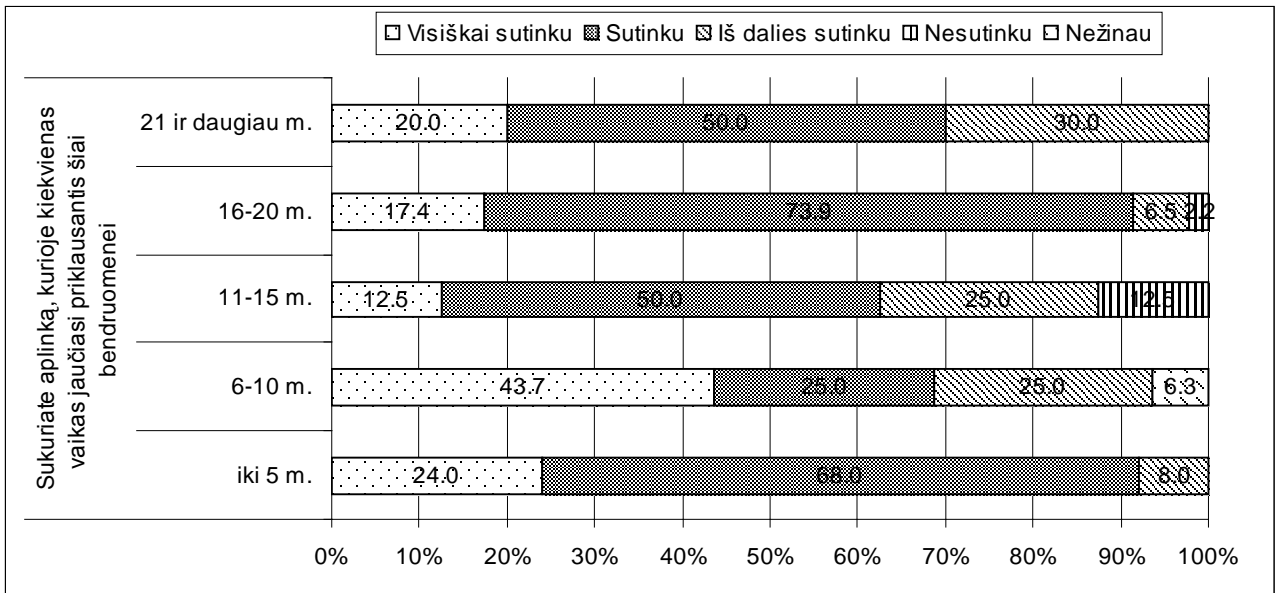
Apibendrinant gautus duomenis, išvelgiame pedagogų atsakomybės užuomazgas kuriant edukacinę aplinką, kadangi kuriama „ugdomoji aplinka daro didelę įtaką vaikų pažntinei, socialinei, kalbinei, emocinei ir fizinei raidai. Sukurdamas fiziškai ir psichologiškai saugią ir stimuliuojančią aplinką, kurioje vaikai gali rasti jų amžiaus raidai tinkamų priemonių, įvairių užduočių ir situacijų, pedagogas skatina vaikų ugdymąsi per žaidimą, resursų įvairovę ir sąveiką su kitais vaikais bei suaugusiaisiais“ (Sabaliauskienė, Rimkienė, 2009, p.52).

R. Gylienė (2005, p.72) teigia, kad „grupės aplinka orientuojama į vaiką, į jo poreikius, galimybes. Ji turėtų skatinti individualią vaiko kūrybos galių ir saviraiškos (savęs įprasminimo, laisvės, meilės, pagarbos, kūrybos, tvarkos ir darnos) pradmenų sklaidą. Tai turi būti ugdoma – žaidžiant ir kartu susipažįstant su nauja aplinka bei ugdymo(si) priemonėmis, skatinant jo gebėjimus bendradarbiauti su kitais, laikytis bendrų taisyklių“.

D. Cecchin (2005) papildo, kad ugdytojui tenka atsakomybė už tinkamų sąlygų sudarymą (paruošimą) ugdomajai veiklai: ar jos bus veiksmingos pedagogine prasme, ar padės vaikui integruotis. Ugdytojas – pagrindinis asmuo ir nuo jo priklauso kiek ir kaip bus pasiekti individualūs vaiko interesai.

Edukacinė ugdymo erdvė turi būti nuolat keičiama, pritaikoma vaikų poreikiams. Tai teigiamai veikia ugdytinių pasiekimus, kuomet pedagogai geba kompetentingai pasinaudoti jos teikiamomis galimybėmis. S. Neifachas (2008 c) tinkamą ugdymosi aplinkos panaudojimą akcentuoja kaip aukštą pedagogų kompetenciją.

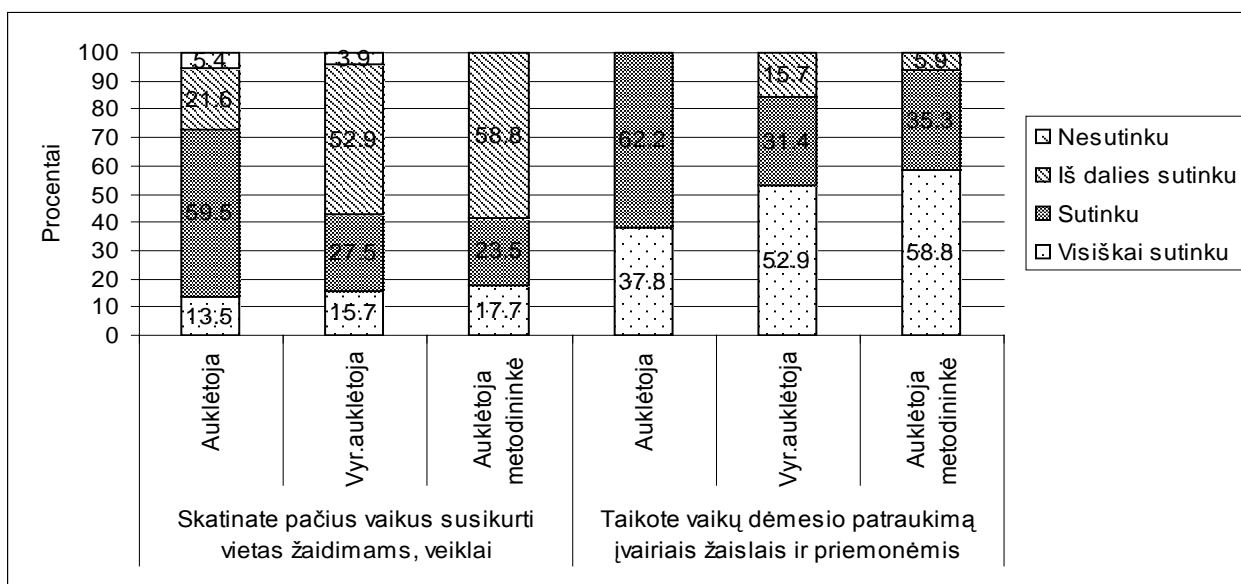
Statistiškai reikšmingi skirtumai pedagoginio darbo stažo aspektu pastebimi tarp dviejų požiūrių, į kuriuos yra atsižvelgiama, kuriant edukacinę aplinką grupėje: *sukuriama aplinka, kurioje kiekvienas vaikas jaučiasi priklausantis šiai bendruomenei* ($\chi^2=27,235$; $df=16$; $p=0,039$)(žr. 41 pav).

41 pav. Edukacinės aplinkos kūrimo principai pedagoginio stažo aspektu (N= 105)

41 pav. matyti, kad edukacinė aplinka, kurioje kiekvienas vaikas jaustųsi priklausantis šiai bendruomenei aktyviausiai organizuojama iki 5 metų stažą turinčių pedagogių (24,0 %) bei 6 – 10 metų stažą turinčių pedagogių (43,7 %). Todėl galime akcentuoti, kad tokią aplinką kuria jaunesniosios pedagogės. „Užtikrindamas, kad kiekvienas vaikas jaustųsi laukiamas, pedagogas parodo vaikams, kad jie visi yra gerbiami, kad kiekvienas vaikas ir jo šeima yra svarbi grupės bendruomenės dalis. Sukurdamas vaikams saugią aplinką ir pritaikydamas ją specifiniams ugdymosi poreikiams, pedagogas skatina kokybišką vaikų ugdymąsi“ (Sabaliauskienė, Rimkienė, 2009, p. 52).

Statistiškai reikšmingi skirtumai kvalifikacinės kategorijos aspektu išryškėja tarp dviejų požiūrių, į kuriuos yra atsižvelgiama, kuriant edukacinę aplinką grupėje: *skatinama patiems vaikams susikurti vietas žaidimams, veiklai* ($\chi^2=14,051$; $df=6$; $p=0,029$), *vaikų dėmesys patraukiamas įvairiais žaislais ir priemonėmis* ($\chi^2=12,787$; $df=4$; $p=0,012$) (žr. 42 pav.).

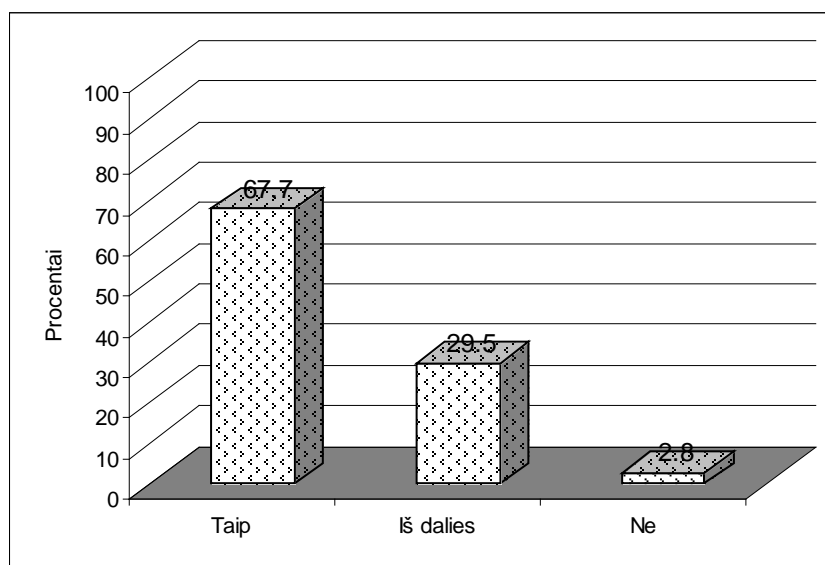
42 pav. Edukacinės aplinkos kūrimo principai pedagoginio stažo aspektu (N= 105)

Gauti duomenys parodo, kad *pačius vaikus skatina susikurti vietas žaidimams, veiklai*, bei *vaikų dėmesį patraukia įvairiais žaislais bei priemonėmis*, aukštesnę kvalifikacinę turinčios pedagogės - auklėtojos metodinės (17,7 %; 58,8 %) bei vyr. auklėtojos (15,7 %, 52,9 %), šių kategorijų pedagogės įvardytus edukacinių aplinkų kūrimo principus, suprasdamos jų svarbą vaiko ugdymui įvertino alternatyva „Visiškai sutinku“, o auklėtojos šiuos principus įvardijo alternatyva „Sutinku“ (59,5 %, 62,2 %).

Pedagogų bendradarbiavimas su ugdytinio šeima.

„Pripažindamas šeimos ir namų aplinkos svarbą vaiko ugdymuisi, pedagogas privalo tiesti tiltus tarp ugdymo įstaigos ir šeimos, skatinti nenutrūkstamą dvikryptį ryšį. Siekiant geriau pažinti ir tenkinti kiekvieno vaiko ugdymosi poreikius, svarbu atsižvelgti į šeimų ir bendruomenių įvairovę“ (Sabaliauskienė, Rimkienė, 2009, p. 48).

Kad pedagogas gebėtų organizuoti kokybišką ugdomąjį procesą, neužtenka vien tik tų žinių, kurias jis susistemina analizuodamas vaiko veiklą grupėje, kadangi vaikas kitą dienos dalį, bei savaitgalius praleidžia su šeima, todėl svarbu buvo išsiaiškinti, ar pedagogai domisi vaiko gyvenimo ir ugdymo(si) sąlygomis šeimoje. Gauti duomenys pateikti (43 pav.).

43 pav. **Pedagogų domėjimasis savo ugdytinių gyvenimo ir ugdymo(si) sąlygomis šeimoje (N= 105)**

Kaip matome iš gautų rezultatų, 67,7 % respondentų domisi vaikų gyvenimo ir ugdymo(si) sąlygomis šeimoje, 29,5 % respondentų iš dalies domisi, o likusioji dalis, 2,8 % nesidomi.

Pedagogai išreiškė savo nuomonę, trumpai argumentuodami savo pasirinkimą. Pateikti argumentai buvo sisteminami, ieškant apibendrinimo (kategorijos), kas įgalintų apjungti vienodus argumentus. Detalesnė informacija pateikta 14 lentelėje.

14 lentelė

.Ikimokyklinio ugdymo pedagogų argumentavimas, dėl domėjimosi savo ugdytinių gyvenimo ir ugdymosi sąlygomis šeimoje (N= 105)

Aspektas	Pedagogų pareikšti argumentai	Apibendrinimas (kategorija)
Taip	„turime apie vaiką ir jo šeimą viską žinoti“, „reikia žinoti“, „rūpi ugdytinių gyvenimas šeimoje“, „turime pažinti vaiką, žinoti jo poreikius, galimybes“, „turime geriau pažinti savo ugdytinius“, „leidžia geriau pažinti ugdytinius“, „noriu suprasti, sužinoti“, „būtina žinoti, ar vaikas toks pat ir namuose, kaip darželyje, kad būtų sėkmingesnis ugdymas“, „sužinau apie šeimos vertybes“, „...tradicijas“, „...įpročius“, „svarbu žinoti, kokios sąlygos namuose“, „noriu sužinoti charakterio savybes“, „įtakoja ugdymo procesą“	Žinojimo svarba
	„turi būti glaudus ryšys tarp ugdytinių ir tėvų“, „glaudus bendravimas ir bendradarbiavimas – būtina visapusiško ugdymo sąlyga“, „šeima ir darželis yra bendradarbiai vaiko ugdymo procese, tai neatsiejama“, „turi vykti bendradarbiavimas“, „padeda geriau pažinti vaiką, geriau individualizuoti ugdymą“	Ryšys tarp pedagogo ir vaiko šeimos
	„domėjimasis įtakoja elgesį, bendravimą su vaiku (būna, kad reikalinga psichologinė pagalba, užuojauta ir t.t.)“	Nukreipimas pas specialistus
	„reikia žinoti, ko šeima tikisi iš ugdymo įstaigos“	Tėvų poreikiai
	„vaikų ruošimas mokyklai bendras siekis“, „būtinybė bendradarbiauti“, „tai paliečia visos grupės narius: vaikus, pedagogus, tėvus“, „tik taip gali sukurti ugdymo(si) tęstinumą“	Bendras siekis

14 lentelės tęsinys 101 puslapyje

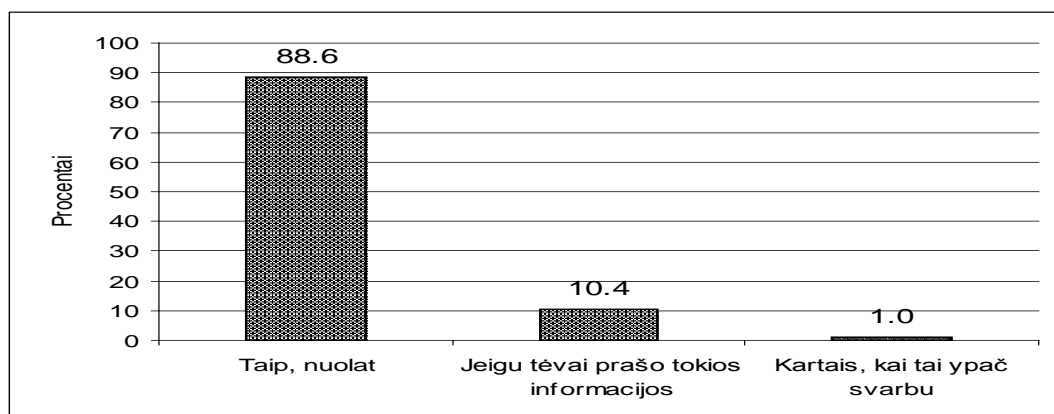
14 lentelės tęsinys

	„padedame tėvams jaustis bendruomenės nariais ir sudaryti jiems galimybes keistis naudinga informacija apie vaiko ugdymą“ „pakantumas ir pagarbus požiūris į skirtumus padės sukurti pozityvius santykius su visais šeimos nariais“	Tėvai – bendruomenės nariai
	„tai svarbu vaiko ugdymo kokybei“, „tai įtakoja kokybišką vaiko ugdymo sėkmę“, „tai aktualu vaiko ugdymosi procese“, „tai įtakoja ugdymo kokybę“, „atsižvelgus į šeimą, galima geriau organizuoti ugdymo procesą“	Įtakoja kokybę
Iš dalies	„to užtenka“, „pagal būtinumą“, „nėra būtinybės“	Pagal poreikį
	„kiek reikia ugdytinio gerai savijautai palaikyti“, „tik tiek, kiek reikia darbui“	Kiek reikia darbui
	„nėra daug laiko domėtis, reikia prižiūrėti kitus vaikus“	Laiko stoka
	„kitiems tėvams tai nepatinka“, „ne visiems tėvams patinka“, „siekiama bendradarbiavimo, tačiau jei šeima to atsisako – neprieštarujama“, „tiek pedagogams, tiek tėvams trūksta noro“, „dokumentacija atima daug laiko“	Nenoras
	„tai lemia (ne visada) vaiko ugdymo(si) pasiekimus,“tai priklauso kiekvieno vaiko gebėjimų lygio nustatymams ir tobulinimui“	Vaiko pasiekimai
Ne	„tai labai privatu, asmeniškai, tėvai, jei nori patys pasako“	Privatumas
	„nėra tam būtinybės, kai iškils problema, domėsiuosi“	Nėra būtinybės

Remiantis tiriamųjų autentiškos kalbos pavyzdžiais, galime daryti išvadą, kad pedagogai domisi savo ugdytinių gyvenimo ir ugdymosi sąlygomis šeimose, kadangi tai traktuoja kaip būtinumą, kad būtų plėtojamas ryšys tarp šeimos ir ikimokyklinės ugdymo įstaigos, nes turi būti bendras tikslas: tarp pedagogų ir tėvų (kaip tarp dviejų bendruomenių). Domėjimasis gali įtakoti ugdymo kokybę ir laiku nukreipti tėvus pas reikiamus specialistus.

Tačiau tokį požiūrį išreiškia ne visi pedagogai: yra pedagogų, kurie domėjimąsi vertina tik kaip būtinumą išskirtiniais atvejais: kiek reikalauja darbas, poreikiai bei norai. Taip pat akcentuojama laiko stoka. Trečioji grupė nurodo, kad nereikia domėti, nes nėra būtinybės ir privatu. Tačiau galime daryti išvadą, kad šios įvardytos priežastys rodo pedagogų nesupratimą, kad nesidomėjimas gali įtakoti neigiamus aspektus ugdymo procese.

Kad gauti duomenys iš tėvų būtų naudingi ir pagrįsti abipuse sąveika, pedagogai turi suteikti grįžtamąjį ryšį tėvams apie vaiko pasiekimus, įstaigoje įsivyrąjančias naujoves, renginius ir pan. Todėl pedagogų buvo klausama, ar jie bendradarbiauja su tėvais. Duomenys pateikti 44 pav.

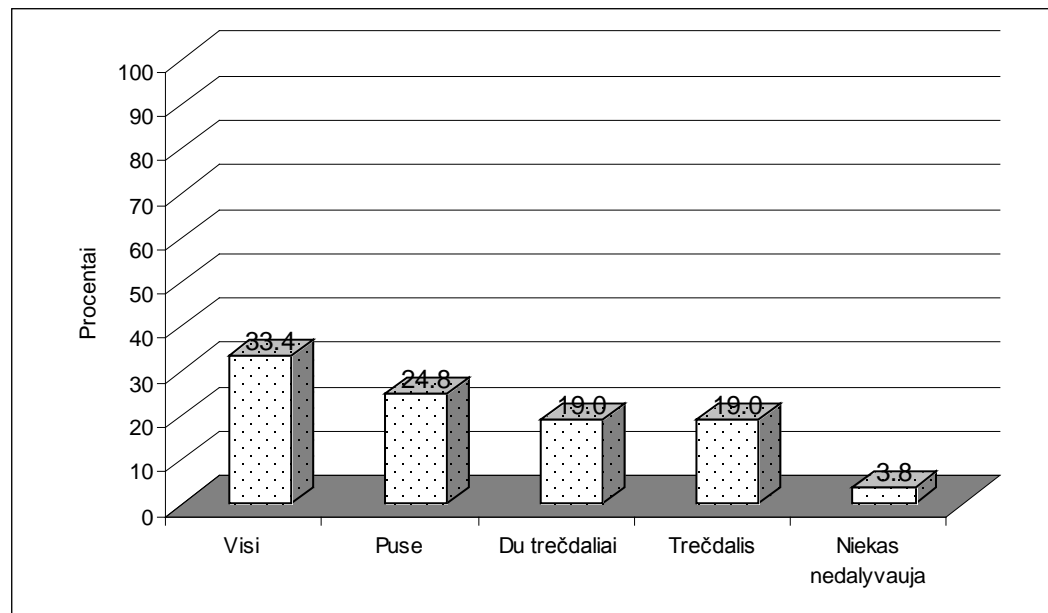

44 pav. **Pedagogų informacijos suteikimas tėvams apie vaiko veiklą įstaigoje (N= 105)**

Kaip matyti, 88,6 % pedagogų nuolat informuoja tėvus, 10,4 % respondentų informuoja, jeigu tėvai prašo tokios informacijos, o likusioji dalis – 1,0 % informuoja tik kartais, kai tai yra ypač svarbu.

Galime teigti, kad pedagogas, besidomintis vaiko gyvenimu šeimoje „parodo savo jautrumą ir gebėjimą suprasti kiekvieną šeimą, pasiūlydamas įvairių būdų, kuriais šeimos gali prisidėti prie savo vaikų ugdymo grupės ir švietimo įstaigos gyvenime. Skatindamas efektyvų šeimų, švietimo įstaigos ir bendruomenės bendradarbiavimą, pedagogas prisideda prie bendro visų intereso ir atsakomybės už vaikų ugdymą ir jų ateitį, skatina socialinę sanglaudą platesniu mastu“ (Sabaliauskienė, Rimkienė, 2009, p. 48).

Labai svarbu buvo išsiaiškinti, kiek tėvų yra įtraukti į įstaigos veiklą, kuriame sprendžiamos iškilusios problemos, dalyvaujama grupės bei įstaigos veikloje. Gauti duomenys pateikiami 45 pav.

45 pav. Tėvai, kurie lankosi ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje (N= 105)

Didžiausia dalis respondentų (33,4 %) teigia, kad visi tėvai lankosi įstaigoje, mažesnę dalis (24,8 %) nurodo, kad įstaigoje lankosi puse tėvų, beveik du dešimtadaliai (19,0 %) respondentų nurodo, kad įstaigoje lankosi du trečdaliai arba trečdalis respondentų (19,0 %). Kad niekas iš tėvų nesilanko įstaigoje, nurodė 3,8 % respondentų.

Analizuojant gautus duomenis, galime teigti, kad pedagogai geba informuoti tėvus, sudominti juos ir jie dalyvauja vaiko gyvenime ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje.

Organizuojant bendradarbiavimą tarp tėvų ir pedagogų, tikimasi įgyvendinti tam tikrus sąveikos uždavinius - tarp įstaigos ir šeimos. 15 lentelėje, svarbos tvarka pateikiami uždaviniai, kuriuos įgyvendinti pedagogai siekia pasitelkiant bendradarbiavimą su tėvais.

15 lentelė

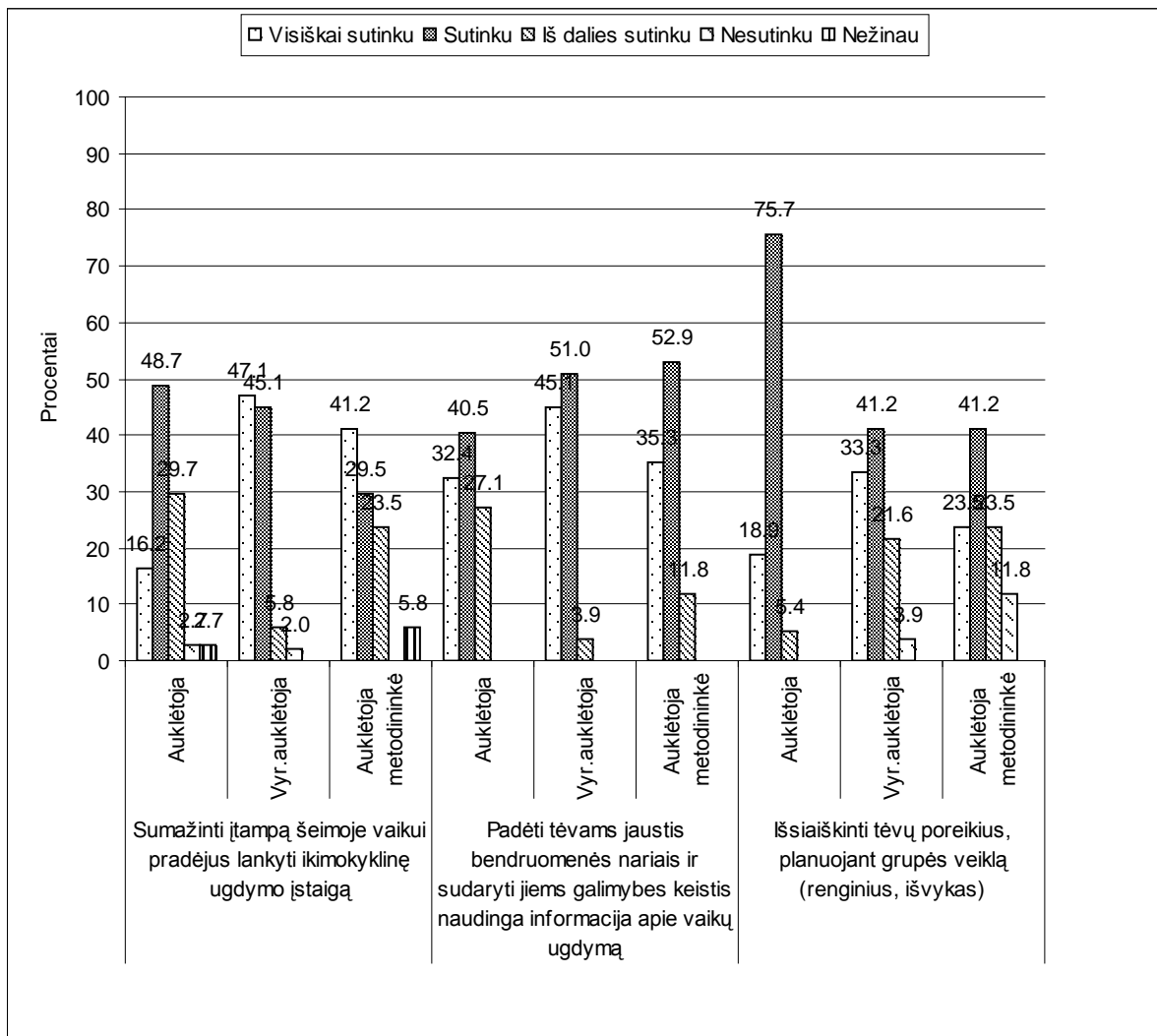
Pagrindinių sąveikos su šeimomis uždavinių, pasiskirstymas pagal jų svarbą (proc.) (N= 105)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Gauti papildomos informacijos apie vaiką, kurią galima būtų panaudoti ugdymo procese	44.8	41.9	13.3	0.0	0.0
Padėti tėvams jaustis bendruomenės nariais ir sudaryti jiems galimybes keistis naudinga informacija apie vaikų ugdymą	39.0	47.6	13.4	0.0	0.0
Sumažinti įtampą šeimoje vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinę ugdymo įstaigą	35.2	43.8	17.2	1.9	1.9
Plėsti tėvų žinias ir bendrą supratimą apie sklandžią vaikų raidą	31.4	56.2	12.4	0.0	0.0
Gerinti tėvų įgūdžius, reikalingus vaikų ugdymui	29.5	42.9	22.9	4.8	0.0
Kai reikia, nukreipti šeimos narius pasitarti pas specialistus	28.6	46.7	22.9	1.9	0.0
Išsiaiškinti tėvų poreikius, planuojant grupės veiklą (renginius, išvykas)	26.7	53.3	16.2	3.8	0.0
Stiprinti tėvų pasitikėjimą savo jėgomis auginant vaiką	25.7	47.6	20.0	5.7	1.0
Išsiaiškinti tėvų poreikius, planuojant įstaigos veiklą	21.0	56.2	20.0	2.8	0.0

15 lentelėje matyti, kad pedagogai „Visiškai sutinka“, kad pagrindinis sąveikos su šeima uždavinys įgalina gauti papildomos informacijos apie vaiką, kurią galima panaudoti ugdymo(si) procese (44,8 %). Respondentai pasirinkę „Sutinku“ alternatyvą teigia, kad bendradarbiaujant su šeima galima plėsti tėvų žinias ir bendrą supratimą apie sklandžią vaikų raidą (56,2 %), stiprinamas tėvų pasitikėjimas auginant vaiką (47,6 %), reikiamu metu, tėvus galima nukreipti pas specialistus (46,7 %), sumažina įtampą šeimoje, vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinę ugdymo įstaigą (43,8 %).

Gauti rezultatai nurodo, kad tėvai yra tarpininkai, padedantys pedagogams sužinoti vaikų poreikius, norus. Bendradarbiaujant su tėvais, pedagogams lengviau organizuoti kokybišką ugdomąjį procesą, kuris būtų tinkamiausias ir priimtinausias vaikui.

Statistiškai reikšmingi skirtumai kvalifikacinės kategorijos aspektu išryškėja tarp trijų pedagogų ir tėvų sąveikos su šeimomis uždavinių: *įtampos sumažinimas šeimoje, vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinę ugdymo įstaigą* ($\chi^2=17,565$; $df=8$; $p=0,025$), *padėjimas tėvams jaustis bendruomenės nariais ir sudaryti jiems galimybes keistis naudinga informacija apie vaikų ugdymą* ($\chi^2=10,189$; $df=4$; $p=0,037$), *tėvų poreikių išsiaiškinimas, planuojant grupės veiklą (renginius, išvykas)* ($\chi^2=15,463$; $df=6$; $p=0,017$) (žr. 46 pav.).

46 pav. Pedagogų sąveikos su šeimomis uždaviniai kvalifikacinės kategorijos aspektu (N= 105)

Pateiktame 46 paveiksle matyti, kad įvardyti pagrindiniai sąveikos su šeimomis uždaviniai, pasirinkimo alternatyva „Visiškai sutinku“ procentaliai didžiausia išraiška įvertinti aukštesnę kvalifikacinę kategoriją turinčių pedagogų:

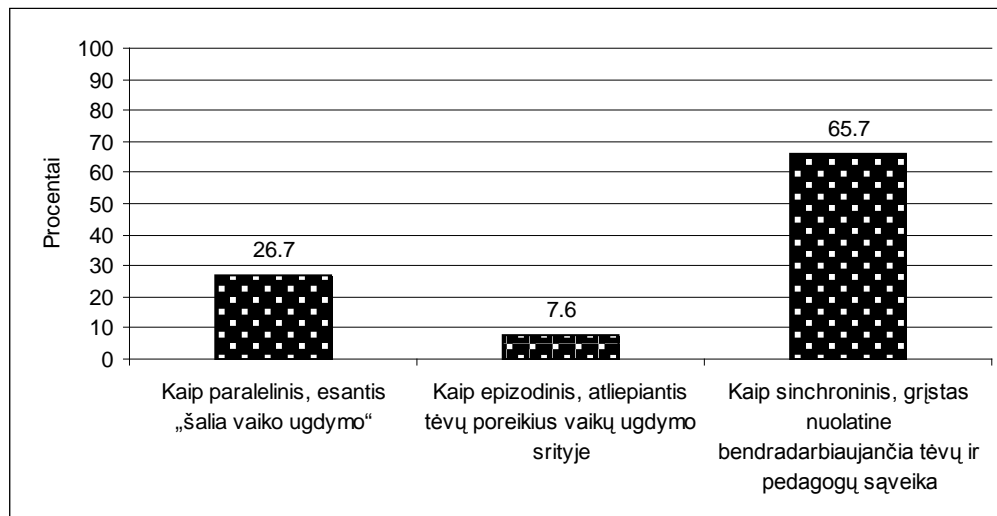
įtamos sumažinimas šeimoje, vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinę ugdymo įstaigą – vyr. auklėtojos - 47,1 %, auklėtojos metodininkės – 41,2 %, tai lyginama su auklėtojomis, kurios šį sąveikos uždavinį įvertino tik daugiau nei dešimtadaliu (16,2 %);

padėjimas tėvams jaustis bendruomenės nariais ir sudaryti jiems galimybes keistis naudinga informacija apie vaikų ugdymą – vyr. auklėtojos – 45,1 %, auklėtojų metodininkių – 35,3 %, tai lyginama su auklėtojomis, kurios šį sąveikos uždavinį įvertino mažiausia procentine išraiška (32,4 %);

tėvų poreikių išsiaiškinimas, planuojant grupės veiklą (renginius, išvykas - vyr. auklėtojos – 33,3 %, auklėtojos metodininkės – 23,5 %, tai lyginama su auklėtojomis, kurios šį sąveikos uždavinį įvertino mažiausia procentine išraiška (18,9 %).

Analizuojant gautus duomenis, galime teigti kad aukštesnę kvalifikacinę kategoriją turinčios pedagogės, geriau supranta, kokie turėtų būti sąveikos su šeimomis išskirti uždaviniai.

Kadangi išsiaiškinome pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo aktualumą, svarbu sužinoti respondentų nuomonę, kaip turėtų būti plėtojamas tėvų dalyvavimas švietime ir vaiko gyvenime (žr. 47 pav.).

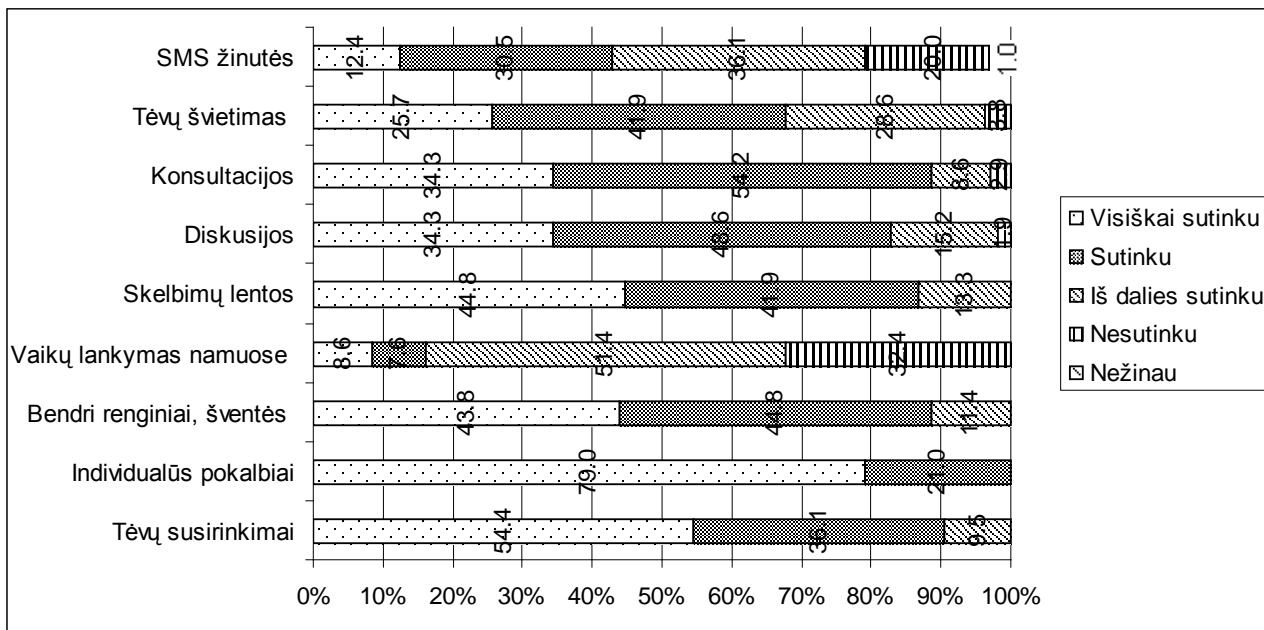
47 pav. Tėvų dalyvavimas švietime ir vaiko ugdyme (N= 105)

Pateiktame paveiksle matyti, pedagogų išreikšta nuomonė dėl tėvų dalyvavimo švietime ir vaiko ugdyme. Respondentai teigia, kad tai turėtų būti sinchroninis dalyvavimas, grįstas nuolatine bendradarbiaujančia tėvų ir pedagogų sąveika (65,7 %), beveik trečdalis (26,7 %) pedagogų teigia, kad tai turėtų būti kaip paralelinis dalyvavimas, esantis „šalia vaiko ugdymo“, o likusioji dalis (7,6 %) respondentų teigia, kad tai turėtų būti kaip epizodinis, atliepantis tėvų poreikius vaikų ugdymo srityje

Tai lyg patvirtinimas prieš tai analizuoto 47 paveikslo pedagogų išreikšta nuomonė. Nes akcentuojama, kad pedagogų ir tėvų dalyvavimas turi būti sinchroninis, grįstas bendradarbiavimu.

A. Juodaitytė (2001, p. 157) papildo, kad „šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos funkcijų pasidalijimas yra grindžiamas skirtingomis jų sąveikos sampratomis: epizodine, šeimos ir įstaigos sąveika (sąveika „greta“) arba nuolatine nenutrūkstama (sąveika „kartu“), kai vaikų ugdymo ir priežiūros funkcijos yra nuolat plėtojamos bendromis pedagogų ir tėvų pastangomis. Ši sąveika yra skirta užtikrinti vaikų ugdymo kokybę, nes būtent ji padeda įprasminti socialinius – kognityvinius vaikų laimėjimus aplinkoje“ .

Organizuojant bendradarbiavimą su tėvais, reikia išsiskirti pagrindines (Šeima – darželis) bendradarbiavimo formas, kurių realizavimas įgalintų užtikrinti sėkmingą veiklos procesą ir būtų priimtinos abiejoms pusėms: ir tėvams, ir pedagogams. Pedagogai išskyrė tokias priimtinas veiklos formas, kurios yra pateikiamos 48 pav.

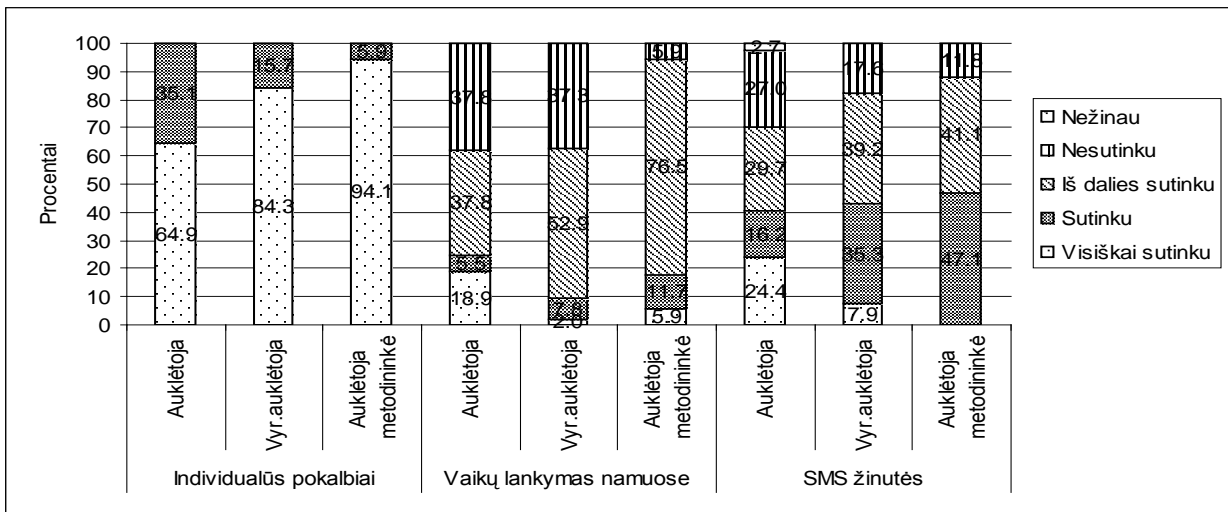

48 pav. **Bendradarbiavimo formų pasiskirstymas (N= 105)**

Respondentų nuomone, priimtinausios bendradarbiavimo formos, kurias respondentai įvertino, pasirinkę alternatyvą „Visiškai sutinku“ yra: individualūs pokalbiai (79,0 %), tėvų susirinkimai (54,4 %), skelbimų lentose pateikta informacija (44,8 %). Kita pasirinkimo alternatyva „Sutinku“, pedagogams priimtinos formos būtų: konsultacijos (54,2 %), diskusijos (48,6 %), tačiau „Iš dalies sutinka“, kad tinkamos formos yra: vaikų lankymas namuose (51,4 %), SMS žinutės (36,1 %), tėvų švietimas (28,6 %).

Apibendrinant gautus duomenis, galime teigti, kad pedagogės labiausiai vertina laiko patvirtintas bendradarbiavimo formas, o dėl inovatyvių formų kyla abejonės, nes jas įvertino alternatyva „Iš dalies sutinku“, taip gali būti todėl, kad tokios formos kaip: vaikų lankymas namuose, tėvų švietimas - daug laiko ir pastangų užimančios veiklos, už kurias papildomo atlygio niekas neduoda.

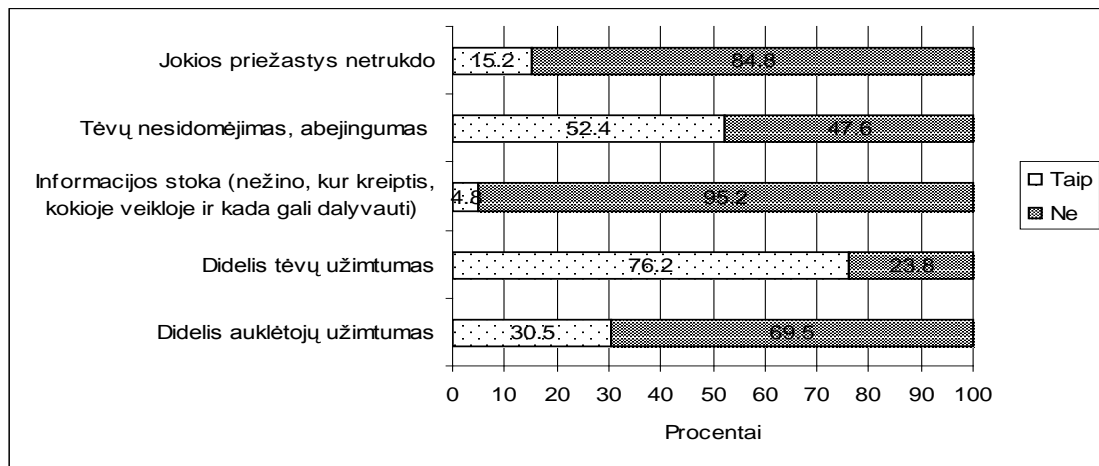
Statistiškai reikšmingi skirtumai kvalifikacinės kategorijos aspektu išryškėja tarp trijų bendradarbiavimo (Šeima – darželis) formų: *individualūs pokalbiai* ($\chi^2=7,679$; $df=2$; $p=0,022$), *vaikų lankymas namuose* ($\chi^2=15,816$; $df=6$; $p=0,015$), *SMS žinutės* ($\chi^2=15,748$; $df=8$; $p=0,046$) (žr. 49 pav.).

49 pav. Bendradarbiavimo formų pasiskirstymas kvalifikacinės kategorijos aspektu (N= 105)

Individualūs pokalbiai kaip bendradarbiavimo su tėvais forma mažiausiai priimtina auklėtojos kvalifikacinę kategoriją turintiems respondentams (64,9 %), taip gali būt todėl, kad auklėtojos gali stokoti patirties, žinių lyginant su vyr. auklėtojomis (84,3 %) , bei auklėtojomis metodinėmis (94,1 %). Dėl *vaikų lankymo namuose* labiausiai prieštarauja, pasirinkdamos alternatyvą „Nesutinku“ - vyr. auklėtojos (37,3 %) ir auklėtojos (37,8 %). O dėl SMS žinučių didžiausią teigiamą vertinimą, pasirinkusios alternatyvą „Visiškai sutinku“ teigia auklėtojos (24,4 %). Tai rodo, kad jos labiausiai akcentuoja IKT, kurios vis labiau populiarėja nuolat besikeičiančioje visuomenėje.

Bet kokia organizuojama veikla išskiria priežastis – kliūtis, kurios trukdo sėkmingą jos organizavimą. Šiuo atveju analizuojamos priežastys, kurios trukdo tėvų ir darželio bendradarbiavimą, kuriant kokybišką vaikų ugdymą (žr. 50 pav.).

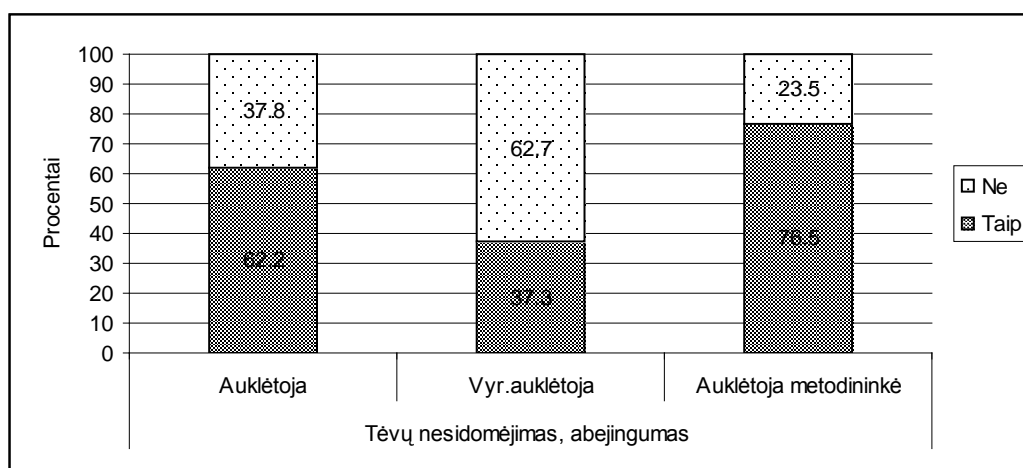

50 pav. Priežastys, trukdančios pedagogų ir tėvų bendradarbiavimą (N= 105)
Pastaba: kai kurie pedagogai pasirinko po kelis atsakymo variantus.

Apklauso rezultatai rodo, kad svarbiausia priežastis yra didelis tėvų užimtumas (76,2 %), bei tėvų nesidomėjimas ir abejingumas (52,4 %). Tik 15,2 % respondentų teigia, jog jokios priežastys netrukdo.

Tyrimo rezultatai tiesiog akcentuoja tėvų kaltę, kad trūksta bendradarbiavimo, tačiau negalime teigti, kad pedagogių kaltės neižvelgiame. Išėjis galėtų būti tokia, kad pedagogės turi bandyti sudominti, inspiruoti tėvus į vaikų švietimą ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje, o čia ir pasireikštų jų kūrybiškumas, kaip jos gebėtų tai įgyvendinti.

Statistiškai reikšmingas skirtumas kvalifikacinės kategorijos aspektu išryškėja analizuojant priežastį dėl *tėvų nesidomėjimo, abejingumo* ($\chi^2=10,052$; $df=2$; $p=0,007$) (žr. 51 pav.).

51 pav. Tėvų nesidomėjimas ir abejingumas kvalifikacinės kategorijos aspektu (N= 105)

Kad *tėvai nesidomi ir yra abejingi* vaikų ugdymui ikimokyklinėse įstaigose, labiausiai akcentuoja auklėtojos metodininkės (76,5 %) bei auklėtojos (62,2 %). Čia ir vėl išryškėja tendencija, kad įmanoma tėvus sudominti, tai patvirtina vyr. auklėtojos, išreiškdamos priešingą nuomonę (62,7 %). Pedagogės turėtų analizuoti savo darbą, kodėl taip yra, galbūt kažkas nėra padaryta, todėl ir tėvai nesidomi ir yra abejingi.

Ikimokyklinio ugdymo kokybės užtikrinimo svarba

Teorinėje dalyje atskleidėme naująją vaiko ugdymo sampratą, kuri yra grindžiama laisvojo humanistinio ugdymo paradigma, akcentuojanti sąlygų sudarymą, vaiko vidinių galių atsisleidimui bei plėtojimui. Yra pabrėžiamas ugdymo procese pats veikimas, o ne rezultato svarba. Kiekvienas vaikas gali laisvai rinktis veiklą, pagal savo pomėgius, pareikšti sumanymus, idėjas, o svarbiausia ugdytis tokiu tempu, kuris atitiktų jo individualius gebėjimus (Monkevičienė, 2008).

Kadangi viso tyrimo metu akcentuojame kokybišką ugdymo svarbą vaiko gyvenime, reikia apibrėžti, kad tai yra daugiaspektis ir sudėtingas procesas, akcentuojantis veiklos, bendravimo, bendradarbiavimo, santykių sąveiką bei suderinamumą vaiko atžvilgiu (Vilkonienė, 2007).

Kuriant kokybišką ugdomąjį procesą, pedagogai turėtų išsiskirti prioritėtines ugdomųjų veiklų formas, į kurias yra atsižvelgiama organizuojant veiklą. Pasak I. Leliūgienės (2003), vaikui turi būti perteikiamos tam tikros socialinės žinios, ugdomi socialiniai mokėjimai bei socialiniai įgūdžiai. Šių savybių ugdymas turi įtakos socialinių asmenybės savybių formavimuisi (žr. 16 lentelė).

16 lentelė

Ugdomųjų veiklų formos, kurios užtikrintų ugdymo kokybę, paskirstymas pagal jų svarbą (proc.) (N= 105)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Įtraukiant įvairius ugdymosi metodus į ugdomąjį procesą	56.2	42.9	1.0	0.0	0.0
Atsižvelgiant į individualius į vaikų poreikius	53.3	42.9	3.8	0.0	0.0
Dalyvaujant informaciniuose susitikimuose, po to skleidžiant gerąją darbo patirtį	46.7	45.7	6.7	1.0	0.0
Demonstruojant įvairias vaizdines priemones	41.9	45.7	12.4	0.0	0.0
Konsultuojantis su kitais pedagogais	33.3	56.2	10.5	0.0	0.0
Didaktinių žaidimų paskirties ugdomoji veikla	29.5	52.4	17.1	1.0	0.0
Grupinio pobūdžio darbai	22.9	53.3	22.9	1.0	0.0
Įtraukiant tėvus į ugdomąjį procesą	22.9	45.7	30.5	1.0	0.0
Paskiriant kiekvienam vaikui atsakingą vaidmenį atliekant užduotį	21.8	38.1	38.1	1.0	1.0
Pasiūlant vaikams vertinti draugų darbus	11.4	23.8	51.4	12.4	1.0

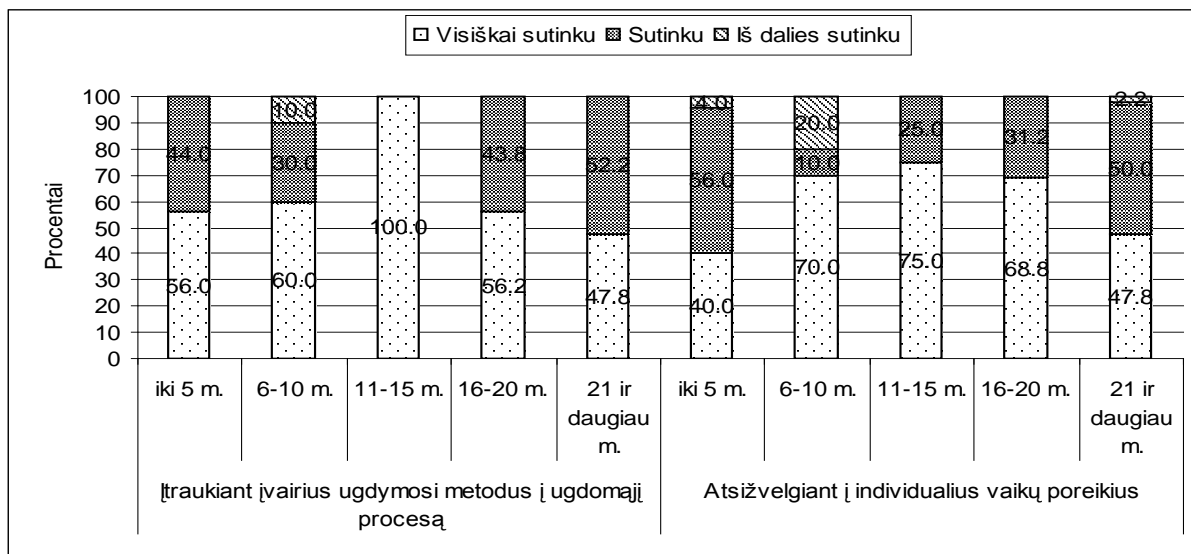
Matome, kad pedagogės pasirinkusios „Visiškai sutinku“ alternatyvą, didžiausia procentine išraiška įvertino, kad reikia įtraukti įvairius ugdymo metodus į ugdomąjį procesą (56,2 %), atsižvelgti į individualius vaikų poreikius (53,3 %), dalyvauti informaciniuose susitikimuose, po to skleisti gerąją darbo patirtį (46,7 %). „Sutinku“ pasirinkimo alternatyva labiausiai akcentuoja, kad reikia konsultuotis su kitais pedagogais (56,2 %), organizuoti grupinio pobūdžio veiklas (53,3%). Mažiausiai vertinama veikla – pasiūlant vaikams vertinti draugų darbus, nes 51,4 % respondentų teigia, kad tai „Iš dalies“ tinkama veikla, 12,4 % teigia, kad „Nesutinka“ su tokia veikla.

Pasiūlant bet kokią veiklą ikimokyklinio amžiaus vaikams reikėtų atsižvelgti, kad ji būtų įdomi, patraukli, įvairi, kad būtų ugdomi vaikų gebėjimai. Tai geriausia būtų įgyvendinti parinkus tinkamus, metodus, kurie padėtų vaikams kuo geriau ir efektyviau įsisąmoninti ugdomąją medžiagą, ugdytų kūrybiškumą ir paruoštų vaiką tolimesniam ugdymuisi mokykloje.

Metodas „(gr. Methodos - tyrimo kelias) - sistema veiksmų būdų tikslui pasiekti“ (Jovaiša, 2007, p. 146). V. Rajeckas (1999) papildoma, kad tai pedagogo ir vaiko veikimo būdai, padedantys perduoti ir kaupti informaciją, ugdyti gebėjimus, įgūdžius ir taikyti juos praktinėje veikloje.

Apibendrinant gautus duomenis, galime teigti, kad organizuojant ugdomąjį procesą pedagogės atsižvelgia į individualius vaikų poreikius, pasiūlo įvairius metodus, dalinasi patirtimi bei dalyvauja informaciniuose susirinkimuose, tai rodo, kad jos geba išsiskirti pagrindines prioritėtines veiklos formas, kurių realizavimas užtikrina kokybišką vaikų ugdymą.

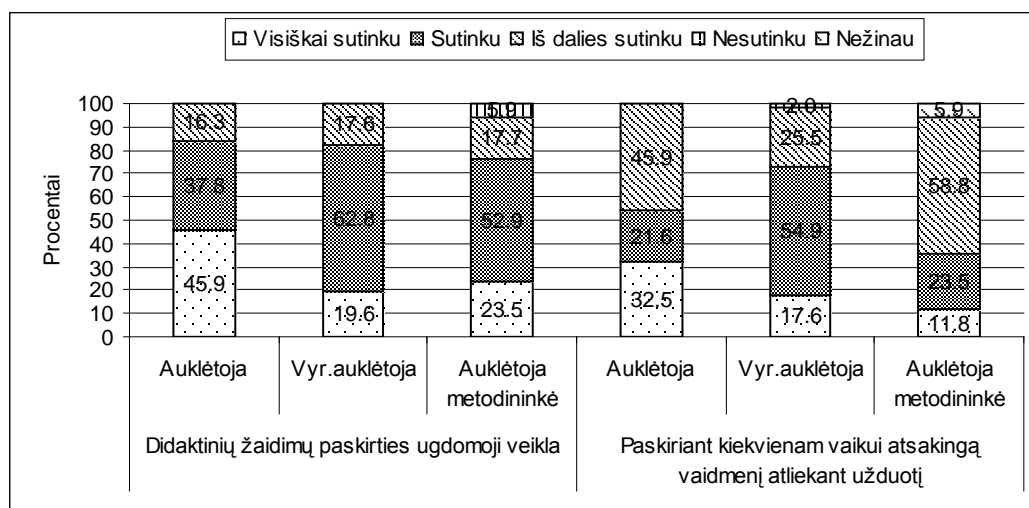
Statistiškai reikšmingi skirtumai pedagoginio darbo stažo aspektu pastebimi tarp dviejų ugdomųjų veiklos formų: *įtraukiant įvairius ugdymosi metodus į ugdomąjį procesą* ($\chi^2=17,588$; $df=8$; $p=0,025$), *atsižvelgiant į individualius vaikų poreikius* ($\chi^2=16,326$; $df=8$; $p=0,038$) (žr. 52 pav.).

52 pav. Ugdomųjų veiklų formos, pedagoginio darbo stažo aspektu (N= 105)

Paveiksle matyti, kad *įtraukti įvairius ugdymosi metodus į ugdomąjį procesą* mažiausiai reikšminga pasirodė 21 ir daugiau pedagoginio darbo stažą turintiems respondentams (47,8 %), taip gali būti todėl, kad vyresniosios pedagogės įpratusios taikyti tradicinius ugdymo metodus, negilina žinių apie naujus ugdymo metodus ir todėl jų nepasiūlo vaikams, o *atsižvelgti į individualius vaiko poreikius* mažiausiai reikšminga pasirodė iki 5 metų stažą turinčioms pedagogėms (40,0 %), bei 21 ir daugiau metų stažą turinčiosioms (47,8 %). Tai patvirtina, kad viduriniusius pedagoginio darbo stažo tarpsnių metus turinčios pedagogės : 6-10 metų (70,0 %), 11 – 15 metų (75,0 %), 16 – 20 metų (68,8 %) teigia labiausiai atsižvelgiančios į individualius vaikų poreikius.

Statistiškai reikšmingi skirtumai kvalifikacinės kategorijos aspektu išryškėja tarp dviejų ugdomųjų veiklos formų: *didaktinių žaidimų paskirties ugdomoji veikla* ($\chi^2=13,031$; $df=6$; $p=0,043$), paskiriant kiekvienam vaikui atsakingą vaidmenį atliekant užduotį ($\chi^2=21,335$; $df=8$; $p=0,006$) (žr. 53 pav.).

53 pav. Ugdomųjų veiklų formos, kvalifikacinės kategorijos aspektu (N= 105)

Paveiksle matyti, kad auklėtojos kvalifikacinę kategoriją turinčios pedagogės labiausiai akcentuoja *didaktinių žaidimų paskirties ugdomąją veiklą* (45,9 %), bei *paskiriant kiekvienam vaikui atsakingą vaidmenį atliekant užduotį* (32,5 %), tai akcentuoja jų procentinė išraiška lyginant su kitomis kvalifikacinėmis kategorijomis. Gauti duomenys patvirtina, kad jauniausios auklėtojos labiausiai orientuojasi į naująją ugdymo paradigmą, kuri orientuota į vaiką.

Kadangi išsiaiškinome, kad yra ypač svarbu kiekvienam vaikui suteikti kokybišką ugdymą, suteikti galimybes jam jaustis reikalingam ir naudingam bendruomenei, kurioje jis yra ugdomas, svarbu sužinoti pedagogių nuomonę, ar jos būtent dėl vaikų stengiasi užtikrinti ikimokyklinio ugdymo kokybę, ar išryškėja kitos priežastys, kodėl jos tai įgyvendina? (žr. 17 lentelė).

17 lentelė

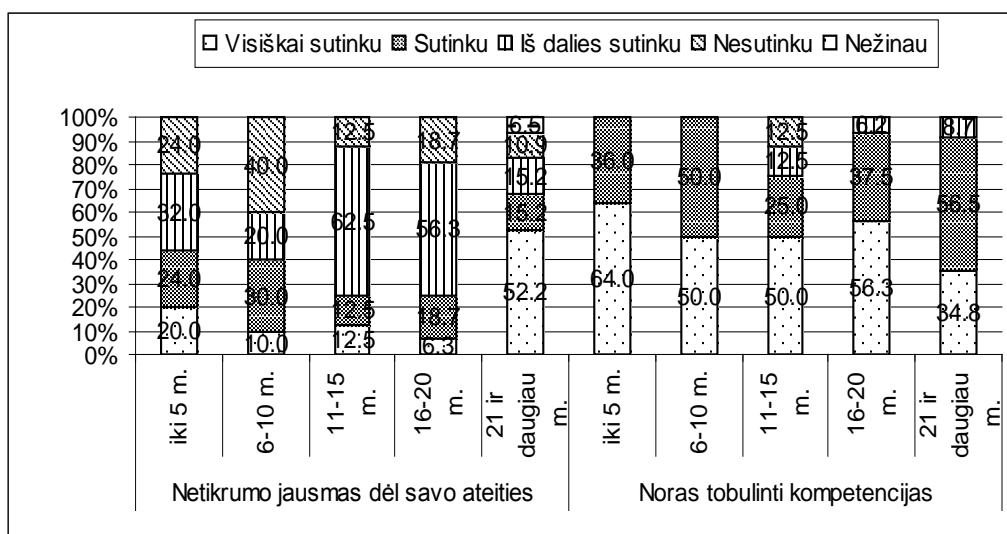
Ikimokyklinio ugdymo kokybės užtikrinimo pasiskirstymas pagal jų svarbą (proc.) (N= 105)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Atsakomybė prieš ugdytinius	59.1	39.0	1.9	0.0	0.0
Ištaigos noras tobulėti	54.3	38.1	5.6	1.0	1.0
Novacijų diegimas į ugdymo procesą	51.4	38.1	9.5	1.0	0.0
Noras tobulinti kompetencijas	47.6	45.7	5.7	1.0	0.0
Netikrumo jausmas dėl savo ateities	30.5	19.1	29.5	18.1	2.8
Supratimas, kad reikia gerinti esamą situaciją	26.7	45.7	24.8	1.9	1.0
Ugdymo programų iškelti tikslai	25.7	59.0	14.3	1.0	0.0
Noras būti geriausiu pedagogu	17.2	27.6	32.4	22.9	0.0
Pedagogų atestacijos reikalavimai	17.2	37.2	36.1	9.5	0.0
Atsinaujinti skatinančios vadovų pastangos	14.3	38.1	29.5	14.3	3.8
Nenoras atsilikti nuo kitų	11.4	35.2	35.2	18.2	0.0
Ištaigoje vyraujanti nuostata "taip reikia"	8.6	17.2	31.4	41.8	1.0

Respondentai teigia, kad tai būtina padaryti, kadangi yra jaučiama atsakomybė prieš ugdytinius (59,1 %), pati įstaiga nori tobulėti (54,3 %), taip diegiamos novacijos į ugdymo procesą (51,4 %), taip pat akcentuojamas noras tobulinti savo kompetencijas (47,6 %).

Apžvelgus bendruosius gautus rezultatus, neskirstant jų pagal pedagoginį darbo stažą, galime pasidžiaugti pedagogių atsidavimu savo darbui, nes kokybę jos nori užtikrinti dėl vaikų, kad įstaiga pati tobulėtų, taip pat teigia, kad nori tobulinti savo kompetencijas.

Statistiškai reikšmingi skirtumai pedagoginio darbo stažo aspektu pastebimi tarp dviejų teiginių, kodėl reikia stengtis užtikrinti ikimokyklinio ugdymo kokybę: *netikrumo jausmas dėl savo ateities* ($\chi^2=33,615$; $df=16$; $p=0,006$), *noras tobulinti savo kompetencijas* ($\chi^2=21,484$; $df=12$; $p=0,044$) (žr. 54 pav.).

54 pav. Ikimokyklinio ugdymo(si) kokybės užtikrinimas pedagoginio darbo stažo aspektu (N= 105)

Netikrumo jausmą dėl savo ateities jaučia didžiausią pedagoginį darbo stažą turinčios pedagogės: 21 ir daugiau metų (52,2 %), todėl jos mano, kad dėl to reikia stengtis prisitaikyti prie dabartinių situacijų ir stengiasi užtikrinti kokybišką ugdymą. *Norą tobulinti savo kompetencijas* labiausiai akcentuoja mažiausią pedagoginį darbo stažą turintys respondentai: iki 5 metų (64,0 %). Taip gali būti todėl, kad jos turi mažiausią patirtį, todėl stengiasi įgyti didesnės patirties.

Paskutiniu klausimu norėta išsiaiškinti, kokį su kokybės gerinimu susijusį tikslą, uždavinį ar prioritetą pastaraisiais metais pedagogai yra išskėle savo grupėje. Pedagogai išreiškė savo nuomonę, trumpai argumentuodami savo pasirinkimą. Pateikti argumentai buvo sisteminami, ieškant apibendrinimo (kategorijos), kas įgalintų apjungti vienodus argumentus. Detalesnė informacija pateikiama 18 lentelėje.

Ikimokyklinio ugdymo pedagogų nuomonės, kokį su kokybės gerinimu susijusį tikslą yra išsikėlę (N= 105)

Prioritetas	Apibendrinimas (Kategorija)
„Tėvų įsitraukimas į vaiko ugdymo procesą ir atsakomybės pasidalijimą“, „Tėvų įtraukimas į veiklą, per projektus“, „Darbas su tėveliais, glaudus tėvų ir ugdytojų bendradarbiavimas“, „Bendradarbiavimas su tėvais, jų įtraukimas į veiklą, dėl bandymo pasiekti aukštesnį vaiko ugdymo kokybiškumo ir tęstinumo lygį“, „Bendradarbiavimas su tėvais, kūrybiškumo skatinimas“, „Plėtoti tėvų dalyvavimą švietime ir vaiko ugdyme“, „Šviesti tėvus įvairiais klausimais, nes vaikai labai didžiuojasi kai ką nors padaro kartu su tėveliais, sužino, suranda informaciją ir pan.“, „Ugdyti savarankiškumą bendraujant su šeima“, „ugdyti savarankiškumą“, „Gerbti, pažinti ugdytinio šeimos kultūros bei tradicijų ypatumus. Adaptacijos laikotarpiu ir vėliau užtikrinti ugdymosi šeimoje tęstinumą“.	Bendradarbiavimas su tėvais
„Kokybė. Ugdymo kokybes tobulinimas Gerinti ugdomąjį procesą“	Ugdomojo proceso tobulinimas
„Pažinti vaikus, jų galimybes, diferencijuoti ugdymą tarp įvairaus amžiaus vaikų, vertinti jų pažangą“, „Skirti bent keletą minučių per dieną vaikui individualiam pokalbiui“.	Individualizuoto ugdymo tobulinimas
„Savarankiškumo ugdymas“, „Išmokyti būti savarankiškiems – tai yra naudinga pačiam vaikui“.	Savarankiškumo skatinimas
„Prioritetiniai uždaviniai - skirti vaiko kalbos ir komunikavimo bei socialinei kompetencijoms. Socialinės kompetencijos igūdžiams tobulinti. Komunikavimo kompetencijos ugdymas“	Kompetencijų tobulinimas
„Vaikų saugumas, ugdomosios aplinkos turtinimas, nes vaikai mėgsta žaisti, o žaisdami ir kartu mokosi“, „Saugi, inspiruojanti aplinka, sveikas vaikas“, „Sveikatos saugojimo ir stiprinimo“, „Visapusiškai gera vaiko savijauta grupėje, nes lopšelio grupės vaikams tik to ir tereikia, atsiskyrus dienai nuo tėvų“, „Sveiki ir saugūs vaikai. Sveikame kūne - sveika siela“, „Sveikatos saugojimo kompetencija“, „Sveikata- brangiausias žmogaus turtas., nuo jos priklauso mūsų ateitis“, „Sveikas žmogus - laimingas žmogus“, „Užauginti dorą, sveiką žmogų“, „Suteikti vaikams fizinį bei psichologinį saugumą, „Saugios ir sveikos gyvensenos nuostatų ir igūdžių formavimas“, „Tikslas – kad vaikai grupėje būtų saugūs, kad būtų visapusiškas vaikų ugdymas“, „Garantuoti vaikui saugius, turiningus, džiugius, kūrybiškus metus“, „Sergėti vaiko sveikatą“	Sveikata, saugumas
„Prioritetai keičiasi priklausomai nuo vaikų gebėjimų, svarbiu momentu išskirčiau vaikų pasiekimų analizę“	Pasiekimų analizė
„Kokybiškas ugdymo paslaugų organizavimas“, „Edukacinių ir socialinių teikiamų paslaugų, kokybės gerinimas“	Paslaugų gerinimas
„Projektų kūrimas ir įgyvendinimas“, „Kartu su tėvais kurti ir įgyvendinti projektus“	Projektai
„Naujų ugdomųjų priemonių įsigijimas“, „Pagerinti grupės estetinį įvaizdį, įsigyti kuo daugiau ugdymo priemonių, nes visa tai gerina ugdytinių tobulėjimą“, „Aplinkos turtinimas didaktinėmis priemonėmis“, „Modernizuoti grupės aplinką“, „Plėsti materialinę bazę, skatinančią vaiką reikštis individualiai, plėtoti vaiko gebėjimus ir siekius“, „Grupės estetinio vaizdo atnaujinimas“, „Įsigyti daugiau ugdomųjų priemonių: knygelių, dėlionių vaikų šnekamajai kalbai tobulinti“, „Įsigyti kuo daugiau didaktinių priemonių vaikų ugdymui“	Priemonių įsigijimas
„Noras pajavairinti ugdomąjį procesą, noras tobulėti“, „Noras tobulinti savo kompetencijas vadybos sityje“	Noras tobulėti
„Nežlugdyti vaikų kūrybiškumo“, „Gerbti ir palaikyti vaiko žaidimą, sudaryti sąlygas jo plėtotei“, „Skatinti veikti, bendrauti“, „Kūrybiškumo skatinimas ugdomajame procese“, „Kūrybiška asmenybė – tai laisva asmenybė, kuri atskleidžia ir tobulina vaiko gebėjimus“	Kūrybiškumo skatinimas
„Siekti geresnių, draugiškesnių vaikų tarpusavio santykių ir gero emocinio mikroklimato grupėje“	Tinkamas mikroklimatas
„Organizuoti vaikams daugiau edukacinių išvykų pas socialinius partnerius“	Tikslingos išvykos
„Meilė vaikui – besąlygiška ugdymo procese ir neatsiejama“	Meilė
„Įgyvendinti tarptautinę programą „Žipio draugai“, „pasinaudoti A.P.P.L.E. kursų medžiaga dirbant su vaikais“	Tarptautinių programų įgyvendinimas
„Skatinti domėjimąsi supančią aplinką daiktais“	Edukacinė aplinka

Remiantis tiriamųjų autentiškos kalbos pavyzdžiais, galime daryti išvadą, kad pedagogų ateities tikslai yra labiausiai susiję su didesniu bendradarbiavimo su tėvais realizavimu, savo pačių profesinės veiklos tobulinimu, kas įgalintų tobulinti ugdomąjį procesą: mikroklimatas, individualizuotas ugdymas, vaikų savarankiškumo, kūrybiškumo skatinimas, pasiekimų analizės parengimas. Taip pat yra akcentuojama paslaugų gerinimo sfera: projektai, priemonių įsigijimas, tikslingos išvykos, tarptautinių programų įgyvendinimas.

2.3. Tėvų anketinės apklausos duomenų analizė

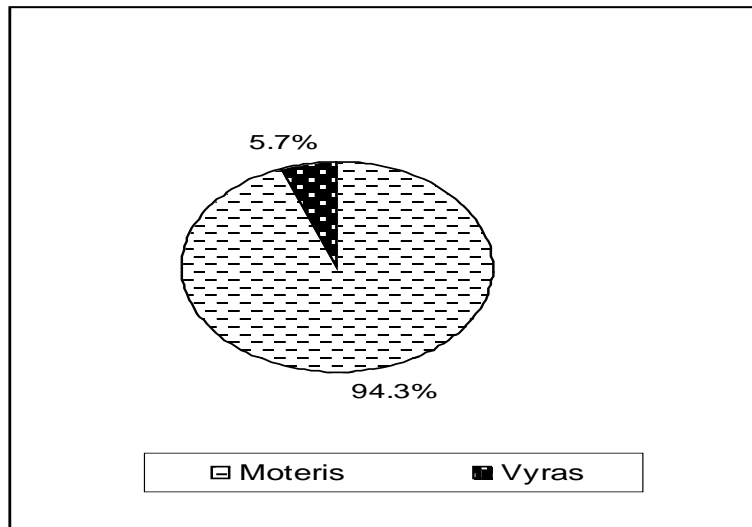
Vaikystėje viena svarbiausių socializacijos institucijų yra šeima – maža socialinė grupė, kurią jungia būstas, bendras biudžetas, giminystės ryšiai ir dvasinis bendrumas, pasireiškiantis jos narių savitarpio pagalba ir moraline bei juridine atsakomybe (Vaitkevičius, 1995). Didelę savo gyvenimo dalį vaikas praleidžia šeimoje, kuri sąlygoja vaiko asmenybės savybių vystymąsi, visuomenės moralės elgesio normų įsisavinimą.

Kaip teigia L. Dencik (2005) visuomeninio gyvenimo sąlygos skatina atrasti naujus socializacijos būdus augantiems vaikams. Tėvai kaip ir pedagogai yra pagalbinkai vaikų socializacijos kelyje, nes vaikas savo socializaciją dalija į dvi skirtingas aplinkas: šeimą ir ikimokyklinę ugdymo įstaigą. Vaikas yra traktuojamas kaip save socializuojantis asmuo. Ir ikimokyklinė ugdymo įstaiga vaikui tik papildo, bet nepakeičia jo bendravimo su tėvais šeimoje.

Apibendrinant galime teigti, kad labai svarbi yra tėvų nuomonė, apie kokišką ugdymą sąlygojančius edukacinius veiksnius, svarbu išsiaiškinti ar jie žino, kokia situacija yra įstaigoje į kurią jie leidžia savo atžalą.

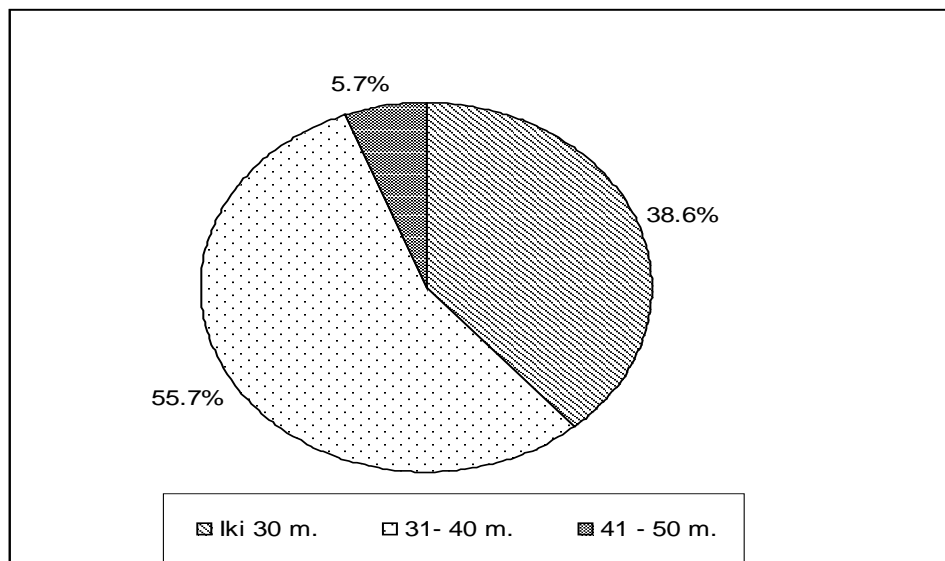
Trumpa informacija apie tėvus (demografinis gautų duomenų paskirstymas)

Peržiūrėjus gražintas, užpildytas tėvų anketas, analizei tinkamomis yra pripažintos 106 anketos. Tėvų pasiskirstymas pagal lytį pateiktas 55 pav.

55 pav. Tėvų pasiskirstymas pagal lytį (N= 106)

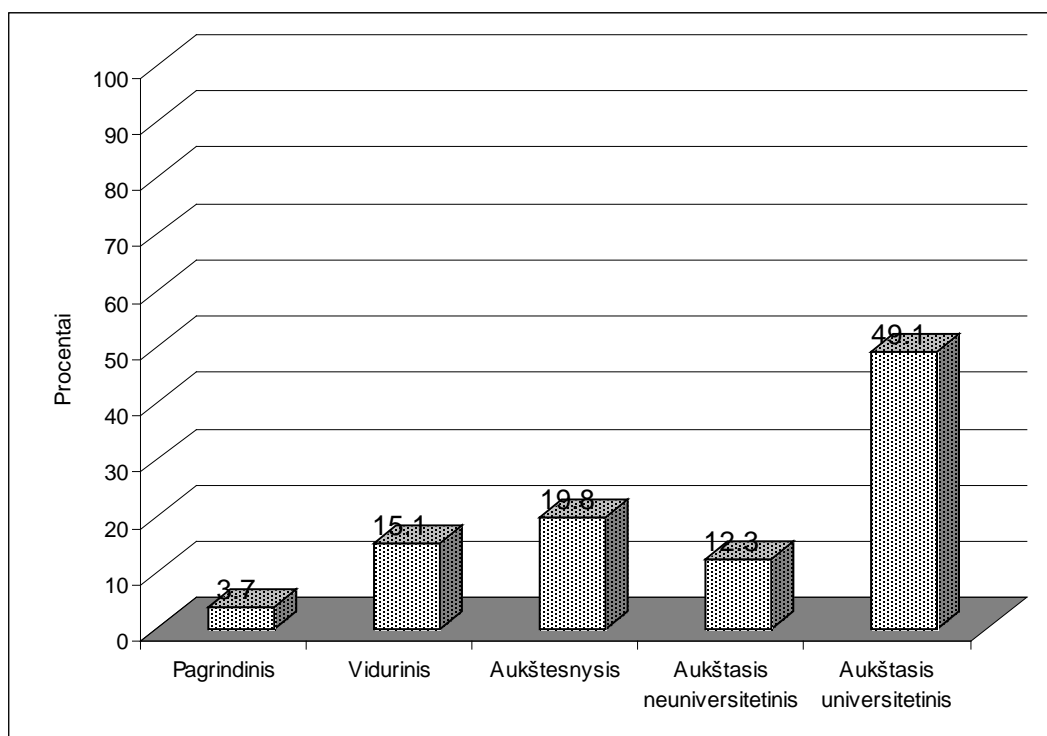
Kaip matome iš gautų rezultatų didžioji dalis respondentų (94,3 %) yra moterys, likusioji dalis (5,7 %) - vyrai. Galime daryti išvadą, kad dažniau vaikus į darželį atlydi ir pasiima mamos, nes anketos buvo duodamos tėveliams atsitiktine tvarka, kas atveda arba pasiima vaikus. Tėvų pasiskirstymas pagal amžių pateiktas 56 paveiksle.

56 pav. Tėvų pasiskirstymas pagal amžių (N= 106)

Gauti duomenys rodo, kad didžioji dalis (55,7 %), apklausoje dalyvavusių tėvų yra 31 – 40 metų, beveik ketvirtadalis (38,6 %) apklaustųjų sudaro iki 30 metų, o likusioji dalis (5,7 %) yra 41 – 50 metų respondentai. Kadangi matome, kad dalyvavo įvairaus amžiaus respondentai, svarbu išsiaiškinti, kokie statistiškai reikšmingi skirtumai išryškėjo amžiaus aspektu.

Išsiaiškinę respondentų amžių, norėjome sužinoti jų išsilavinimą. Duomenys pateikti 57 pav.

57 pav. Tėvų pasiskirstymas pagal išsilavinimą (N= 106)

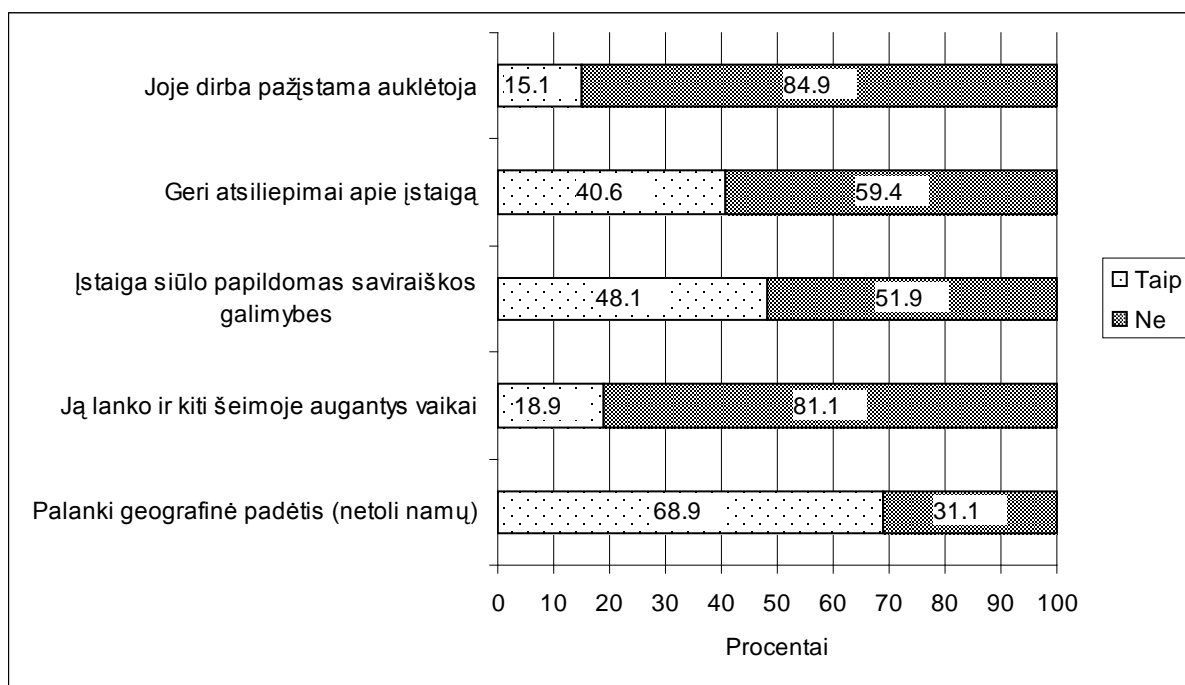
Gauti duomenys rodo skirtingą tėvų išsilavinimą. Beveik pusė (49,1 %) tėvų yra įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą, 19,0 % tėvų yra įgiję aukštesnįjį, šiek tiek mažesnis procentas (15,1 %) respondentų yra įgiję vidurinį išsilavinimą, 12,3 % aukštąjį neuniversitetinį, bei likusioji dalis (3,7 %), kuri nesudaro nei dešimtadalio yra įgiję vidurinį išsilavinimą.

Sužinojome, kad tyrime dalyvavę tėvai yra skirtingo amžiaus, dabar išsiaiškinome, kad skirtumai atsispindi ir išsilavinimo kategorijoje, todėl analizuosime, ar išryškėja statistiškai reikšmingi skirtumai išsilavinimo aspektu, aptariant įvairius tėvų požiūrius.

Išsiaiškinę trumpą informaciją apie respondentus, galime tirti jų požiūrį į kokybišką ugdymą sąlygojančius edukacinius veiksnius ikimokyklinėse įstaigose, kaip jų nuomone, turėtų būti kuriamas ugdomasis procesas, koks turėtų būti pedagogas, kaip turėtų vykti bendradarbiavimas tarp tėvų ir pedagogų, bei kokia reali situacija kokybės atžvilgiu yra susiklosčiusi įstaigose, kurias lanko jų vaikai.

Ikimokyklinio ugdymo kokybės samprata

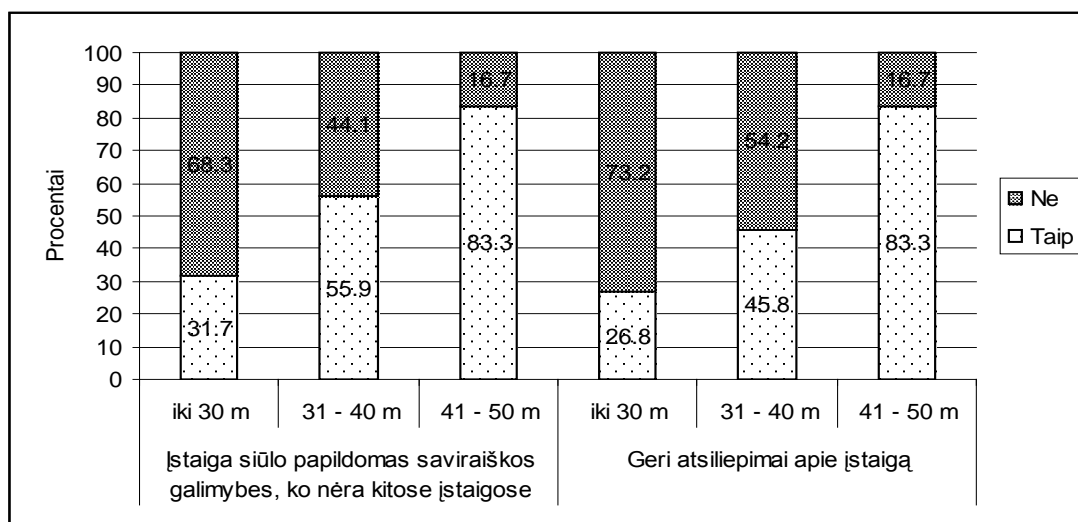
Norint išsiaiškinti tėvų nuomonę įvairiais klausimais, susijusiais su kokybišku ugdymu, pirmiausia reikėtų analizuoti, kaip tėvai parinko įstaigą vaikui, kurią jis dabar lanko. Duomenys pateikti 58 pav.

58 pav. **Priežastys lėmusios ugdymo įstaigos, kurią lanko vaikas, pasirinkimą (N= 106)**
 Pastaba: kai kurie tėvai pasirinko po kelis atsakymo variantus.

Gauti duomenys rodo, kad didžioji dalis respondentų (68,9 %), vaikui įstaigą parinko pagal geografinę padėtį, t.y. netoli namų. Šis aspektas nerodo tėvų susidomėjimo, svarstymo, ar ši įstaiga tikrai tinkama mano vaikui? Tai pirmas požymis, kad nesvarstoma apie kokybiškas paslaugas, ugdomąjį procesą, kompetentingą pedagogą ir pan. Bet negalime teigti, kad taip mano visi respondentai, nes beveik puse respondentų (48,1 %) nurodo, kad įstaiga siūlo papildomas saviraiškos galimybes, ko stokojama kitose tokio pobūdžio įstaigose, o 40,6 % respondentų nurodo, jog lopšelių - darželių paskatino pasirinkti geri atsiliepimai apie įstaigą - tai jau aspektas, sąlygojantis kokybės užtikrinimą ir parodo tėvų mąstymą apie geresnių saviraiškos galimybių užtikrinimą kiekvienam vaikui individualiai. Kaip teigia R. Gylienė (2005, p. 38) „švietimo įstaigų tipų įvairovė parodo, kaip valstybė atsižvelgia į skirtingus ugdymo(si) poreikius bei galimybes kartu išlaikyti ugdymo sistemingumą, perimamumą, tęstinumą“.

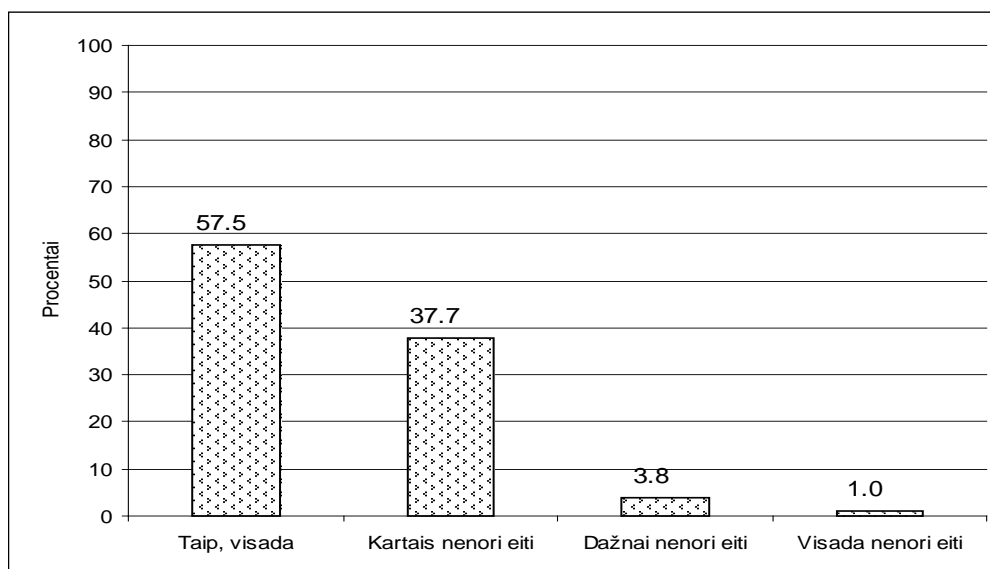
Statistiškai reikšmingi skirtumai tėvų amžiaus aspektu pastebimi tarp dviejų pasirinkimo alternatyvų, kodėl vaikas lanko būtent šią ikimokyklinę ugdymo įstaigą: *įstaiga siūlo papildomas saviraiškos galimybes (šokiai, muzika, šachmatai, dailė)*, ko nėra kitose įstaigose ($\chi^2=8,847$; $df=2$; $p=0,012$), *geri atsiliepimai apie įstaigą* ($\chi^2=8,421$; $df=2$; $p=0,015$), (žr. 59 pav.).

59 pav. Ikimokyklinės įstaigos rinkimosi motyvai amžiaus aspektu (N= 106)

59 pav. matyti, kad vyresniosios grupės tėvų: 31 – 40 metų bei 41 – 50 metų rinkdami įstaigą vaikui, labiau atsižvelgia, ar *įstaiga siūlo papildomas saviraiškos galimybes, ko nėra kitose įstaigose* (55,9 %; 83,3 %), *taip pat atsižvelgia į gerus atsiliepimus apie įstaigą* (45,8 %, 83,3 %). Tai rodo vyresniųjų tėvų tinkamesnį įstaigos parinkimą, kuris būtų optimaliausias jo vaikui, šie pasirinkimo aspektai, akcentuoja individualių vaiko saviraiškos galimybių parinkimą.

Išsiaiškinę, kaip buvo parinkta ikimokyklinė įstaiga vaikui, reikėtų sužinoti, ar vaikai visada noriai lanko darželį (žr. 60 pav.).

60 pav. Vaikų noras eiti į darželį (N= 106)

Apibendrinant respondentų nuomones, galime teigti, kad didžioji dalis (57,5 %) vaikų yra patenkinti įstaiga, kurioje ugdomi, taip teigia daugiau nei puse respondentų, beveik ketvirtadalis

respondentų (37,7 %) teigia, kad kartais vaikai nenori eiti į darželį, o likusioji dalis: 3,8 % nurodo, kad dažnai nenori eiti į darželį ir 1,0 % nurodo, kad visada nenori eiti.

Tėvai išreiškė savo nuomonę, trumpai argumentuodami savo pasirinkimą. Pateikti argumentai buvo sisteminami, ieškant apibendrinimo (kategorijos), kas įgalintų apjungti vienodus argumentus. Detalesnė informacija pateikiama 19 lentelėje.

19 lentelė

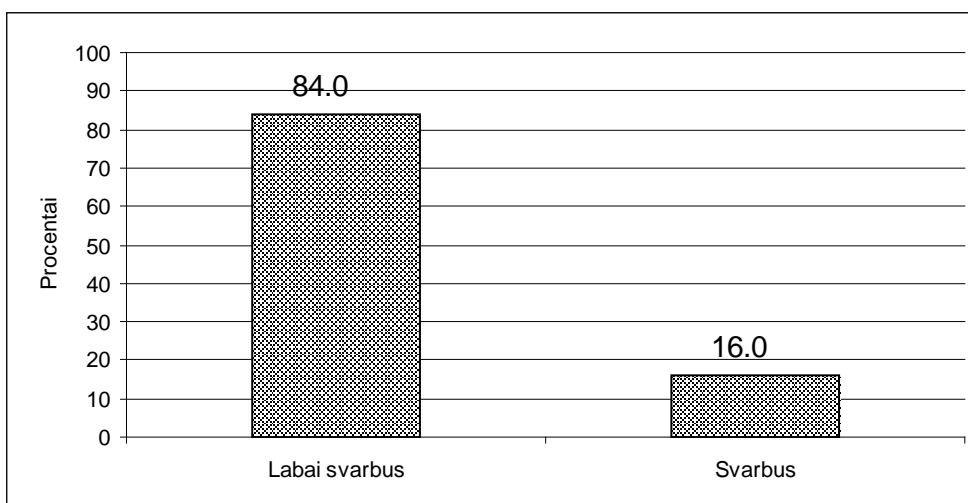
Tėvų argumentai, apie vaikų norą lankyti ikimokyklinę ugdymo įstaigą (N= 106)

Aspektas	Tėvų pareikšti argumentai	Apibendrinimas (kategorija)
Taip, visada	„Įvairi veikla (muzika, rašymas, dailė, šokis)“, „patinka, kad yra daug draugų, žaidimų“, „patinka įvairi veikla, turi daug draugų“, „patinka būti darželyje“, „įdomi veikla, daug renginių“	Įdomi veikla
	„patinka auklėtojos, turi daug draugų“, „darželyje vaiko draugai, „norai bendrauja, žaidžia“, „patinka aplinka, veikla, draugai“, „patinka veikla grupėje, gera atmosfera, įdomus užimtumas“, „patinka bendrauti, žaisti su vaikais“, „jam reikia draugų, veiklos“, „nori bendrauti su vaikais“, „dirba puikūs pedagogai“	Patinkančios auklėtojos/ draugai
	„vaikas gerai jaučiasi“, „viskas vaikui patinka“, „jaučiasi gerai“, „juo gerai rūpinasi“, „labai geras mikroklimatas grupėje“ „gerai jaučiasi grupės aplinkoje“	Gera vaiko savijauta įstaigoje
Kartais nenori	„Linkęs būti vienas, nesutaria su draugais“, „kartais nesutaria su draugais“, „nesutaria su bendraamžiais“, „kai būna susipykęs su draugais“	Nesutaria su draugais
	„nori ryte ilgiau pamiegoti“, „trūksta miego“, „reikia anksti keltis“	Miego trūkumas
	„kuomet dirba nepatinkanti auklėtoja“	Nepatinkanti auklėtoja
	„išreiškia norą pasilikti su mama namuose“, „labai trūksta mamos“	Nori būti su mama
	„liūdna“	Liūdna
	„reikia miegoti pietų miegelio“, „nenori miegoti pietų“, „reikia miegoti pietų miego, per ilgai tenka gulėti nemiegant“	Nenori miegoti pietų
Dažnai nenori	„sunku išsiskirti su tėvais, labai verkia“	Sunkus išsiskyrimas su tėvais

Remiantis tiriamųjų autentiškos kalbos pavyzdžiais, galime daryti išvadą, kad vaikai noriai lanko ikimokyklinę ugdymo įstaigą, nes yra patenkinti organizuojama ugdomąja veikla, patinka ir auklėtojos ir grupės draugai, gerai jaučiasi grupėje.

Pasitaiko atvejų kuomet vaikai nenori eiti į darželį, pagrindinės priežastys yra nepatinkanti auklėtoja, nesutarimai su draugais, nenoras miegoti pietų bei sunkus išsiskyrimas su tėveliais.

Kad galėtume analizuoti tėvų išreikštas nuomones, kaip turėtų būti organizuojamas kokybiškas ugdymas įstaigoje, pirmiausia turime išsiaiškinti, kaip respondentai pasiskirsto pagal savo nuomonę dėl jo svarbos (žr. 61 pav.).

61 pav. Kokybiško ugdymo svarbos vertinimas (N= 106)

Tėvų išreikšta nuomonė šiuo klausimu įvertinta teigiamai: 84,0 % respondentų teigia, kad tai yra labai svarbu, o likusioji dalis (16,0 %) nurodo, kad tai yra svarbu. Galime teigti, kad tėvai supranta, kad ikimokyklinėje įstaigoje vaikams turi būti užtikrintas kokybiškas ugdymas, tai atspindėjo ir nepareikšta neigiama nuomonė šiuo klausimu, nes nebuvo pasirinktos atsakymų alternatyvos: „Nelabai svarbus“ arba „Nesvarbus“.

Tėvai išreiškė savo nuomonę, trumpai argumentuodami savo pasirinkimą. Pateikti argumentai buvo sisteminami, ieškant apibendrinimo (kategorijos), kas įgalintų apjungti vienodus argumentus. Detalesnė informacija pateikiama 20 lentelėje.

20 lentelė

Tėvų argumentavimas kokybiško ugdymo svarbos užtikrinimo aspektu (N= 106)

Aspektas	Tėvų pareikšti argumentai	Apibendrinimas (kategorija)
Labai svarbus	„Tai yra pirmieji žingsniai mokslo link (pasiruošimas mokyklai)“, „vaikas ruošiamas mokyklai“, „kokybiškas ugdymas tinkamai paruošia vaiką mokyklai“, „bus lengviau mokykloje“, „paruošia mokyklai“, „svarbu tolimesnei vaiko raidai, gebėjimui prisitaikyti mokykloje“, „suteikiami pagrindai, kurie gali lemti sėkmingą mokymąsi“, „lemia tolimesnį vaiko ugdymąsi pradinėse klasėse“, „vaikas paruošiamas mokyklai, pripranta prie dienos tvarkės“, „būtent ikimokyklinėje įstaigoje padedamas pamatas tolesniam kokybiškam vaiko ugdymui mokykloje“, „lengviau bus, kai pradės eiti į mokyklą“, „tai įtakoja sėkmingam mokymuisi mokykloje“, „tai lemia vaiko gebėjimus mokykloje“, „tai pagrindinis žingsnis ruošiantis mokyklai“	Pasiruošimas mokyklai
	„vaikas yra ugdomas kaip asmenybė“, „leidžia atsiverti vaiko asmenybei, tobulėti, mokytis“, „ugdymas – pagrindinis dalykas“, „padedami pagrindai asmenybės ugdyme“, „nuo mažens formuojasi asmenybė, bendravimas, aplinkos pažinimas“	Asmenybės ugdymas
	„vaikams būtina suteikti dorinės ir socialinės brandos pradmenis“	Dorinė, socialinė branda

20 lentelės tęsinys 121 puslapyje

20 lentelės tęsinys

	„tai išėjimas į bendruomenę ir svarbus jos suvokimas“, „integracija į visuomenę“, „vaikas įgyja gyvenimui reikalingų įgūdžių“	Integracija
	„taip tenkinami vaiko poreikiai“, „vaikas daug ko išmoksta, sužino“, „vystosi vaiko gebėjimai“ „ankstyvoje vaikystėje susiformuoja įgūdžiai, poreikiai, nuostatos“, „formuoja vaiką gyvenimui“, „vaikas auga, mokosi, ugdomi visapusiškai“, „vaikas ugdomi, tenkinami jo poreikiai“	Poreikių, įgūdžių tenkinimas
	„nuo pedagogo priklausys vaiko pradžia mokslui mokykloje“	Pedagogo atsakomybė
	„vaikui reikia žinių“	Žinios
	„lemia tolesnį vaiko ugdymąsi“, „labai svarbus etapas vystymuisi“, „suteikia pagrindus tolesnei vaiko raidai“, „pamatas tolimesniam vaiko ugdymui“, „suteikia pagrindus tolimesniam mokymuisi“, „vaikas gauna pagrindus tolimesniam ugdymui“, „tobulėja“, „ugdosi“	Pamatas
Svarbus	„ruošiamas mokyklai“	Ruošiamas mokyklai
	„ugdomas kolektyvinis bendravimas“	Kolektyvinis bendravimas

Remiantis tiriamųjų autentiškos kalbos pavyzdžiais, galime daryti išvadą, kad tėvai tinkamai vertina kokybišką ugdymą, akcentuodami, kad kokybiškas ugdymas sudaro sąlygas formuoti asmenybei, taip vaikas yra ruošiamas dalykinei sistemai, vyksta integracija į visuomenę, o pedagogas kaip pagalbininkas ugdymo srityje tobulėja pats, kas įgalinti ir tobulinti ugdymo oricesą.

Išsiaiškinę tėvų nuomonę dėl kokybės svarbos, norime išsiaiškinti, kaip jie galvoja, kas yra atsakingi už ikimokyklinio ugdymo kokybės sukūrimą. Duomenys pateikti 21 lentelėje.

21 lentelė

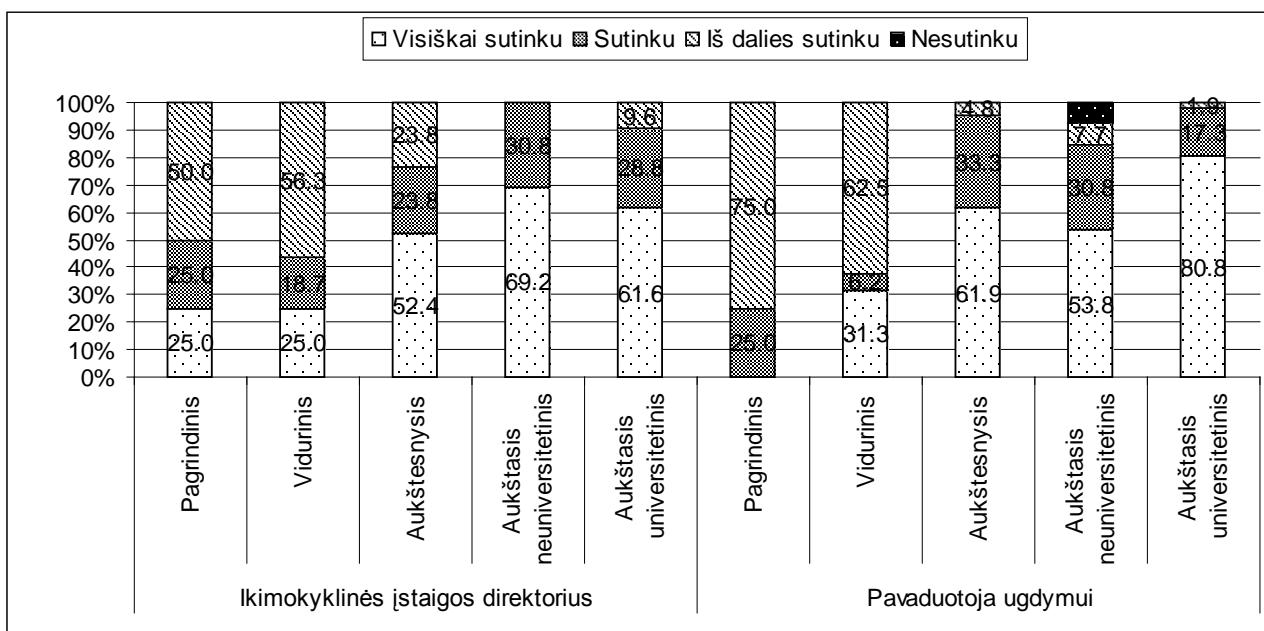
Tėvų nuomonės, kas yra atsakingi už kokybiško ugdymo sukūrimą, pasiskirstymas pagal jų svarbą (proc.) (N= 106)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Pedagogai	78.3	20.7	1.0	0.0	0.0
Pavadootoja ugdymui	63.2	20.7	15.1	1.0	0.0
Ikimokyklinės įstaigos direktorius	53.8	26.4	19.8	0.0	0.0
Švietimo ir mokslo ministerija	34.9	43.4	20.7	1.0	0.0
Tėvai	33.0	41.5	21.7	3.8	0.0
Visi kartu	32.1	45.2	18.9	1.0	2.8
Ikimokyklinės įstaigos administracija	27.4	43.4	26.4	2.8	0.0
Vyriausybė	20.7	35.9	34.9	5.7	2.8
Savivaldybių administracijų vadovai	17.0	38.7	36.8	4.7	2.8

Pateiktoje lentelėje matome, kad tėvų nuomone, labiausiai yra atsakingi pedagogai (78,3 %), pavadootoja ugdymui (63,2 %), ikimokyklinės įstaigos direktorius (53,8 %). Pagal gautus rezultatus, galime teigti, kad tėvai vaiką palieka įstaigos ir joje dirbančių pagrindinių žmonių (pedagogai, pavadootoja ugdymui, direktorius) atsakomybėje, kurie yra arčiausiai vaiko. Tėvai save kaip reikšmingą grupę įvertino tik 33,0 %, tai nėra didelė procentinė išraiška, lyginant su prieš tai

įvertintomis grupėmis, nors kaip teigėme tėvų tyrimo pradžioje, šeima yra labai svarbi institucija vaiko ugdymo atžvilgiu, tad procentinė išraiška turėtų būti aukštesnė.

Statistiškai reikšmingi skirtumai tėvų išsilavinimo aspektu pastebimi tarp dviejų teiginių, kas yra atsakingi už ikimokyklinio ugdymo kokybės sukūrimą įstaigoje: *ikimokyklinės įstaigos direktoriaus* ($\chi^2=22,907$; $df=8$; $p=0,003$), *pavadootojos ugdymui* ($\chi^2=60,439$; $df=12$; $p=0,000$) (žr. 62 pav.).

62 pav. Asmenys, atsakingi už ikimokyklinio ugdymo kokybės sukūrimą, amžiaus aspektu (N= 106)

Gauti duomenys akcentuoja, kad tėvai turintys aukštesnįjį (52,4 %), aukštąjį neuniversitetinį (69,2 %) bei aukštąjį universitetinį (61,6 %) išsilavinimus, pasirinko alternatyvą „Visiškai sutinku“ vertindami *ikimokyklinės įstaigos direktorių*, kaip atsakingą asmenį, užtikrinantį kokybę, lyginant su žemesnius išsilavinimus turinčiais tėvais, kurie direktorių įvertino pasirinkę alternatyvą „Iš dalies sutinku“: vidurinį išsilavinimą turintieji – 25,0 %, bei pagrindinį išsilavinimą turintieji – 25,0 %.

Tokie pat vertinimai išryškėjo ir vertinant *pavadootoją ugdymui* kaip atsakingą asmenį, užtikrinantį kokybę, tėvai turintys aukštesnįjį (61,9 %), aukštąjį neuniversitetinį (53,8 %) bei aukštąjį universitetinį (80,8 %) išsilavinimus, pasirinko alternatyvą „Visiškai sutinku“, o vidurinį išsilavinimą turintieji (62,5 %) bei pagrindinį (75,0 %) pasirinko alternatyvą „Iš dalies sutinku“.

Apibendrinant galime teigti, kad aukštesnį išsilavinimą turintys tėvai, labiau suvokia ikimokyklinės įstaigos direktoriaus bei pavadootojos ugdymui svarbą ir jų teikiamas galimybes ugdytiniams.

Išsiaiškinę tėvų nuomonę, kas yra atsakingi už kokybiško ugdymo sukūrimą, norėjome sužinoti, kaip jie supranta kokybės sąvoką lopšelyje - darželyje, su kuo labiausiai ši sąvoka asocijuojasi. Duomenys pateikti 22 lentelėje.

22 lentelė

Tėvų nuomonės, su kuo siejasi kokybiško ugdymo užtikrinimas ikimokyklinėje įstaigoje, pasiskirstymas pagal jų svarbą (proc.) (N= 106)

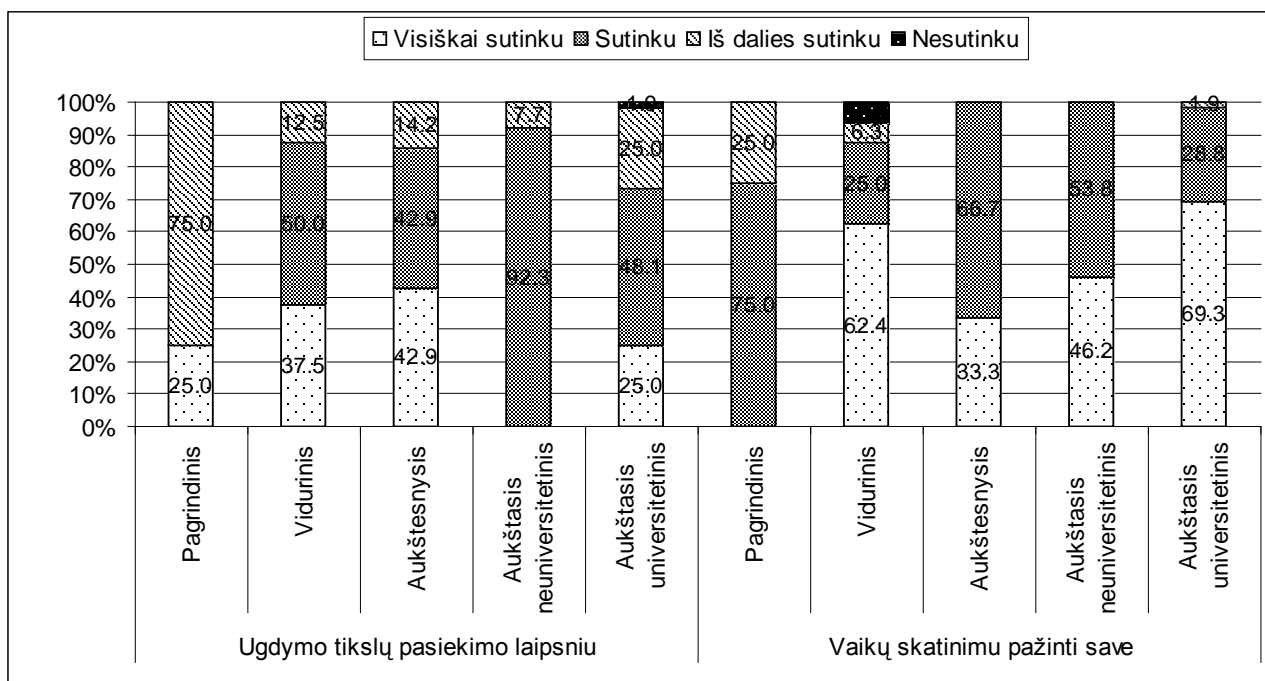
Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Vaiką mylinčia, rūpestinga, malonia auklėtoja	68.8	27.4	3.8	0.0	0.0
Gera vaiko savijauta (nori eiti į grupę, turi draugų)	66.0	32.1	1.9	0.0	0.0
Gera vaiko priežiūra (geras maitinimas, poilsis, rūpinimasis sveikata)	60.4	34.9	4.7	0.0	0.0
Vaiko pasiekimais (nuolat daroma pažanga, geras vystymasis, brandumas mokyklai)	56.6	41.5	1.9	0.0	0.0
Vaikų skatinimu pažinti save	55.7	40.5	2.8	1.0	0.0
Vaikų skatinimu kūrybiškai veiklai	52.8	43.4	2.8	1.0	0.0
Įdomiu, įvairiu gyvenimu grupėje (laisvė žaisti, įdomi veikla, renginiai)	51.8	41.5	5.7	1.0	0.0
Vaiko savarankišku ugdymu(si) tyrinėjant	47.2	42.4	9.4	1.0	0.0
Vaiko individualių galimybių atradimu ir panaudojimu	45.3	42.5	12.2	0.0	0.0
Ugdytinių kompetencijų plėtote	44.3	50.0	5.7	0.0	0.0
Ugdymo programų, orientuotų į vaikų poreikių realizavimą veikloje	43.4	47.2	6.6	2.8	0.0
Gera įrengta ugdymo įstaigos aplinka (daug erdvės, žaislų, priemonių, estetiška, patogi)	42.4	49.1	7.5	1.0	0.0
Vaiko paruošimu gyventi besikeičiančioje visuomenėje	40.6	45.3	11.3	2.8	0.0
Specialistų – pedagogų bendraisiais gebėjimais bei darbo metodikomis	39.6	49.1	10.3	1.0	0.0
Nuolatinis paslaugų gerinimas	39.6	51.8	5.7	1.0	1.9
Įstaigos administracijos, vadovo, pedagogų, vaikų, tėvų bendradarbiavimu	36.8	52.8	9.4	1.0	0.0
Ugdytiniu – jo gyvenimo kokybe	35.8	49.1	13.2	1.9	0.0
Pedagogų kvalifikacijos kėlimu	34.9	53.7	8.5	1.9	1.0
Nuolatinė veiklos kaita tobulėjimo link	34.9	52.8	10.4	1.9	0.0
Atitikimu numatytiems ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimams	34.0	51.8	13.2	1.0	0.0
Vaiko paruošimu akademinėi veiklai	33.0	49.1	17.9	0.0	0.0
Ugdymo proceso organizavimu bei realizavimu	33.0	58.5	7.5	1.0	0.0
Vertybėmis, kurias turi įgyti ugdytinis	32.1	58.4	7.5	1.0	1.0
Edukacinės grupės aplinkos sukūrimo	28.2	54.7	15.1	1.0	1.0
Tėvų įtraukimu į ugdymo procesą	29.2	47.2	22.6	1.0	0.0
Ugdymo tikslų pasiekimo laipsniu	27.4	50.9	20.7	1.0	0.0
Bendraisiais ugdymo tikslais įstaigos veikloje	25.4	59.4	12.3	1.9	0.0
Piliečių lūkesčiais, laidojančiais jų socialinę gerovę, užimtumą	17.9	45.3	28.3	4.7	3.8

Pagal gautus rezultatus, galime teigti, kad tėvams kokybiškas ugdymas labiausiai siejasi su: vaiką mylinčia, rūpestinga, malonia auklėtoja (68,8 %), gera vaiko savijauta (nori eiti į grupę, turi draugų) (66,0 %), gera vaiko priežiūra (geras maitinimas, poilsis, rūpinimasis sveikata) (60,4 %), vaiko pasiekimais (nuolat daroma pažanga, geras vystymasis, brandumas mokyklai) (56,6 %), vaikų

skatinimu pažinti save (55,7 %), vaikų skatinimu kūrybiškai veiklai (52,8 %), įdomiu, įvairiu gyvenimu grupėje (laisvė žaisti, įdomi veikla, renginiai) (51,8 %). Šiuos įvardytus teiginius, respondentai įvertino pasirinkę alternatyvą „Visiškai sutinku“. Kiti įvardyti teiginiai taip pat svarbūs, nes jų procentinis reikšmingumas pasiskirsto nuo 32,1 % - 47,2 %.

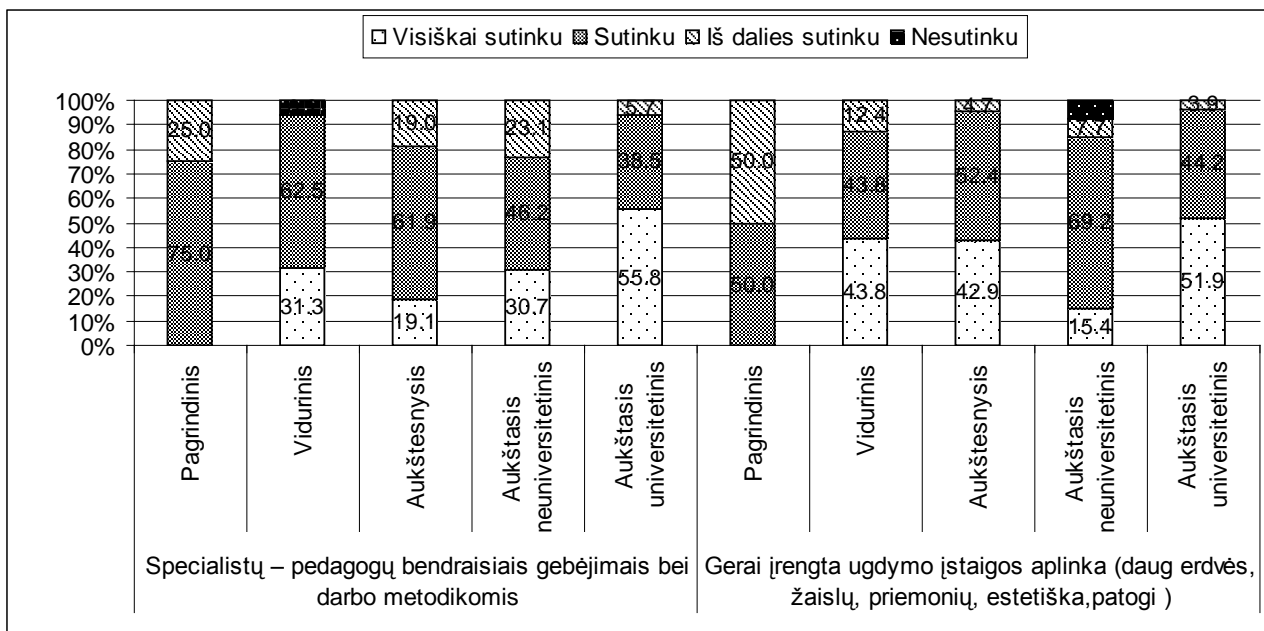
Apibendrinant gautus duomenis, galime teigti, kad tėvams kokybės užtikrinimas siejasi su gera vaiko savijauta, savęs realizacija grupėje, įdomia, kūrybiška veikla, o visa tai turėtų priklausyti nuo pedagogo, kuris turi turėti tinkamas kompetencijas, įgalinančias tinkamai prižiūrėti bei organizuoti ugdomąjį procesą, bei jame dalyvaujantį vaiką.

Statistiškai reikšmingi skirtumai tėvų išsilavinimo aspektu pastebimi tarp keturių teiginių, su kuo labiausiai siejasi kokybiško ugdymo sukūrimas ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje: *ugdymo tikslų pasiekimo laipsniu* ($\chi^2=22,055$; $df=12$; $p=0,037$), *vaikų skatinimu pažinti save* ($\chi^2=28,497$; $df=12$; $p=0,005$), *specialistų – pedagogų bendraisiais gebėjimais bei darbo metodikomis* ($\chi^2=23,563$; $df=12$; $p=0,023$), *gerai įrengta ugdymo įstaigos aplinka (daug erdvės, žaislų, priemonių, estetiška, patogi)* ($\chi^2=24,899$; $df=12$; $p=0,015$), (žr. 63, 64 pav.).

63 pav. Veiksniai, siejami su kokybiško ugdymo užtikrinimu tėvų išsilavinimo aspektu (N= 106)

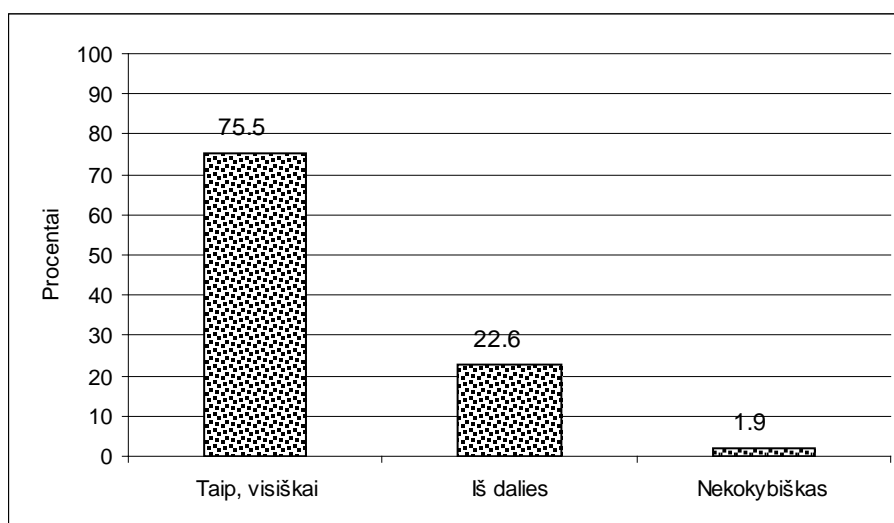
63 paveiksle matyti, kad kokybė siejama su *ugdymo tikslų pasiekimų laipsniu* vertinama vidurinį (37,5 %) bei aukštesnį išsilavinimą (42,9 %) turinčių tėvų, lyginant su *vaikų skatinimu save pažinti*, kurį labiausiai akcentuoja aukštąjį universitetinį išsilavinimą turintys tėvai (69,3 %).

64 pav. Veiksniai, siejami su kokybiško ugdymo užtikrinimu tėvų išsilavimo aspektu (N= 106)

Pateiktame paveiksle matyti, kad kokybės užtikrinimas, siejamas su *specialistų – pedagogų bendraisiais gebėjimais bei darbo metodikomis* labiausiai vertinamas aukštąjį universitetinį išsilavinimą turinčių tėvų (55,8 %), šios kategorijos tėvai labiausiai įvertina ir *gerai įrengtą ugdymo įstaigos aplinką (daug erdvės, žaislų, priemonių, estetiška, patogi)* (51,9 %), tai buvo lyginama su pagrindiniu išsilavinimu turinčių tėvų nuomone, kurie aukščiausią alternatyvą pasirinko „Sutinku“ (50 %).

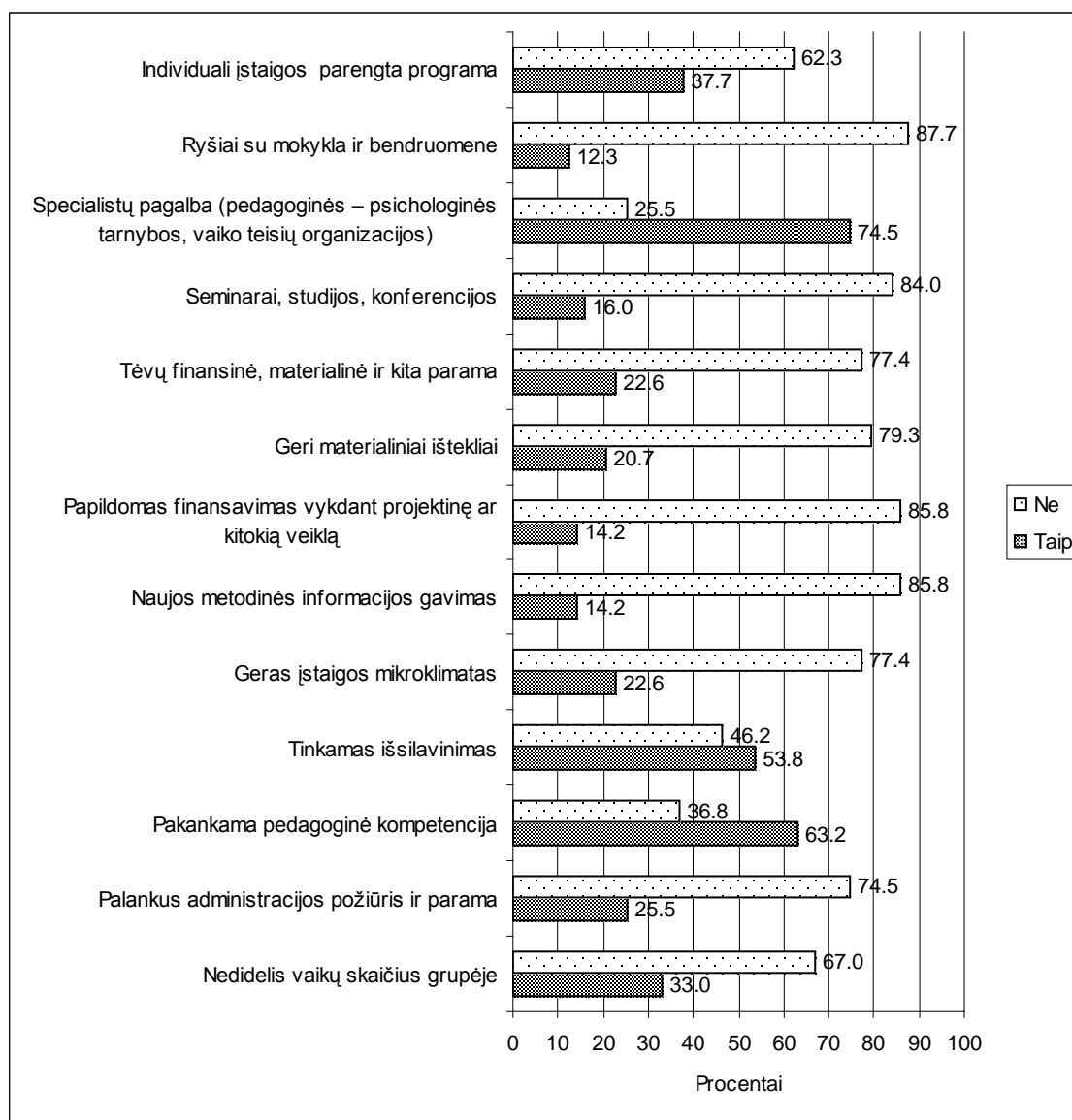
Tačiau, ar įvardyti kokybės aspektai atitinka realybę, nutarėme išsiaiškinti, pasitelkdami respondentų nuomonę, tiriant, ar ugdymas yra kokybiškas, įstaigoje, kurią lanko vaikas (žr. 65 pav.).

65 pav. Ugdymo(si) proceso įvertinimas įstaigoje (N= 106)

Pagal gautus rezultatus, matome, kad 75,5 % tėvų teigia, kad ugdymas yra visiškai kokybiškas. Šiek tiek daugiau, nei dvidešimtadalis (22,6 %) respondentų teigia, kad ugdymas yra iš dalies kokybiškas, o likusioji dalis (1,9 %) nurodo, kad yra nekokybiškas ugdymas.

Kadangi pateikti duomenys akcentuoja, kad daugiau nei septindalis respondentų nurodo kokybišką ugdymą įstaigoje, kurią lanko vaikai, reikėtų išsiaiškinti, kas labiausiai skatina tokį rezultatą pasiekti (žr. 66 pav.).

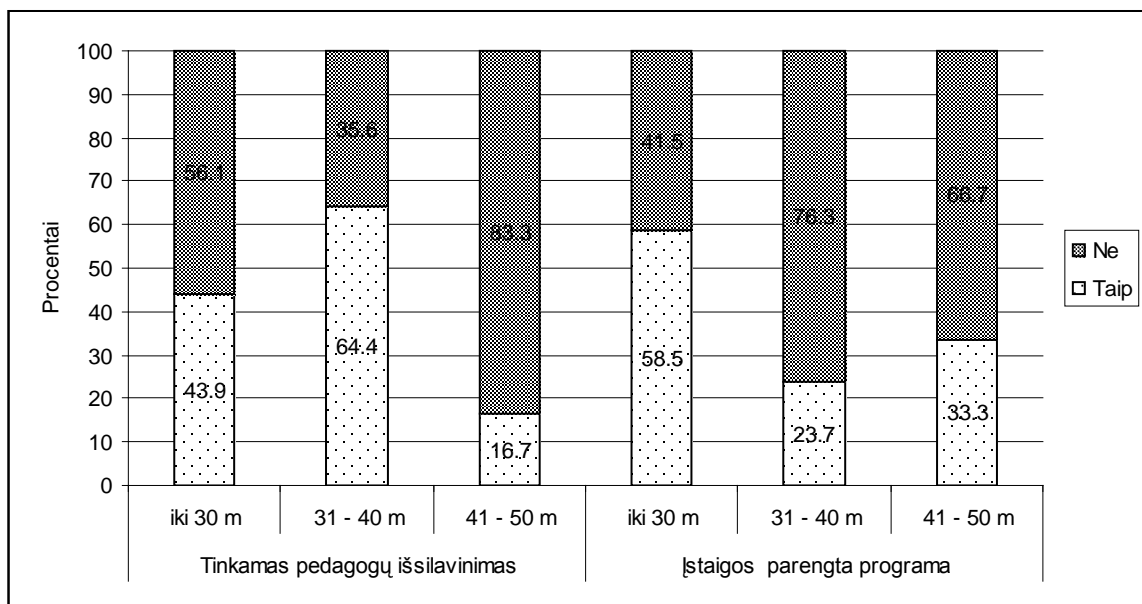

66 pav. **Veiksniai, skatinantys siekti kokybiško ugdymo(si) grupėje (N= 106)**
 Pastaba: kai kurie tėvai pasirinko po kelis atsakymo variantus.

66 paveiksle matyti, kad tėvų nuomone, labiausiai kokybiško ugdymo siekti skatina: specialistų pagalba (pedagoginės – psichologinės tarnybos, vaikų teisių apsaugos skyriai) (74,5 %), pakankama pedagoginė kompetencija (63,2 %), tinkamas išsilavinimas (53,8 %).

Apibendrinant, galime teigti, kad tėvai labai pasitiki grupėje dirbančias pedagogais, jų tinkamu išsilavinimu bei kompetencijomis. Tai rodo, kad tėvai specialistais pasitiki ir yra patenkinti jų atliekamu darbu vaiko atžvilgiu.

Statistiškai reikšmingi skirtumai tėvų amžiaus aspektu pastebimi tarp dviejų veiksnių, kurie skatina siekti kokybiško ugdymo vaiko grupėje: *tinkamas pedagogų išsilavinimas* ($\chi^2=7,614$; $df=2$; $p=0,022$), *įstaigos parengta programa* ($\chi^2=12,526$; $df=2$; $p=0,002$) (žr. 67 pav.).

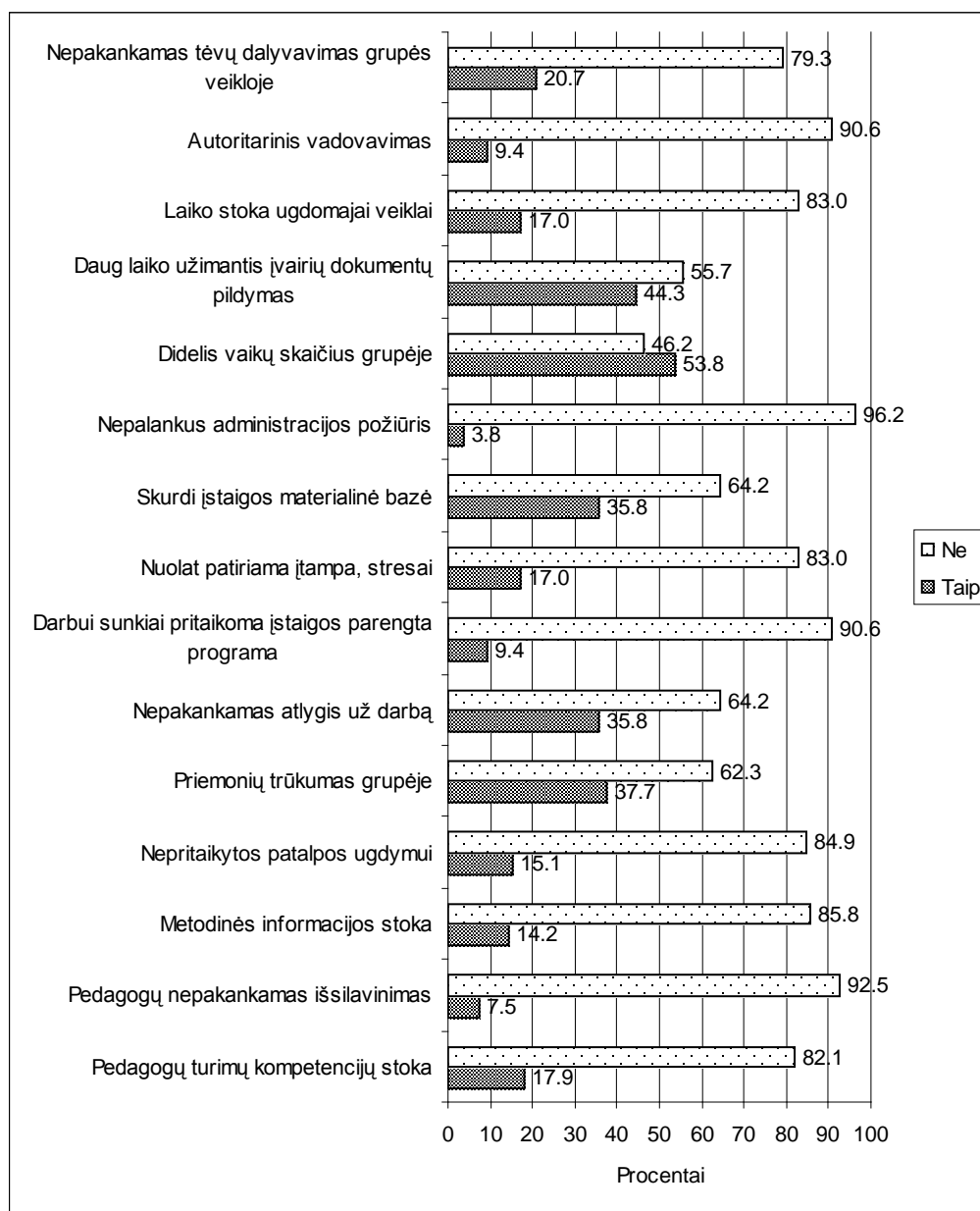

67 pav. Veiksniai, skatinantys siekti kokybiško ugdymo(si) grupėje amžiaus aspektu (N= 106)

Gauti duomenys akcentuoja, kad veiksnys kaip *tinkamas pedagogų išsilavinimas* yra vertinamas 31 – 40 metų tėvų (64,4 %), neigiamai tai vertina iki 30 metų turintys tėvai (56,1 %) bei 41 – 50 metų - 83,3 %. *Įstaigos parengta programa* teigiamai vertinama iki 30 metų turinčių tėvų (58,5 %), priešingai vertinama 31 – 40 metų (76,3 %) bei 41 – 50 metų (66,7 %) tėvų.

Apibendrinant galime teigti, kad tėveliams, kurių amžius iki 30 metų įstaigos programa yra priemonė, skatinanti kokybišką ugdymo kūrimą, o vyresnieji tėveliai galvoja priešingai. O tinkama pedagogų išsilavinimas labiausiai vertinamas 31 – 40 metų tėvelių.

Analizuojant 66 paveikslą, pastebėjome, kad ne visi respondentai įvertino, kad kokybiškas ugdymas yra teikiamas įstaigose, kurias lanko apklaustųjų vaikai. Veiksniai, kurie trukdo siekti kokybiško ugdymo pateikiami 68 paveiksle.

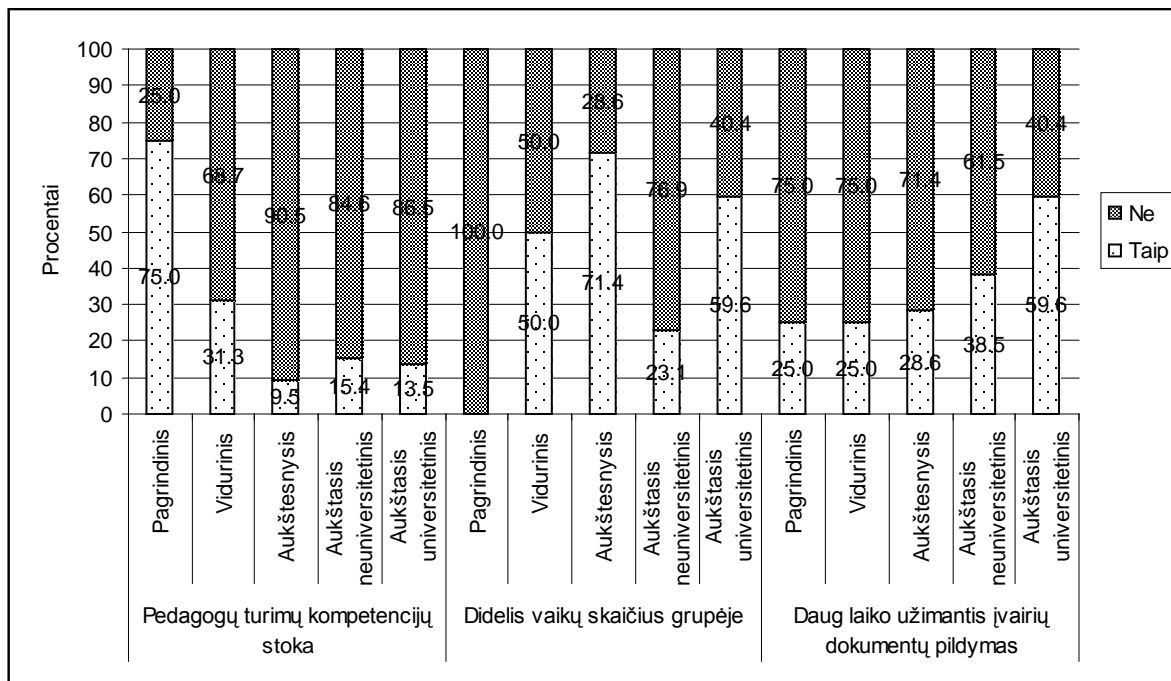
68 pav. **Veiksniai, trukdantys siekti kokybiško ugdymo(si) grupėje (N= 106)**

Pastaba: kai kurie tėvai pasirinko po kelis atsakymo variantus.

Respondentai teigia, kad didžiausias trukdis yra didelis vaikų skaičius grupėje (53,77 %). Kitas trukdis - daug laiko užimantis įvairių dokumentų pildymas, kadangi sudaro 44,33 %. Rimtesnių problemų tėvai neįžvelgia. Tai rodo, kad reali situacija įstaigoje nėra labai bloga. Tėvų išreikšta nuomonė, dėl didelio vaikų skaičiaus grupėje, taip pat yra pagrįsta, nes pedagogui sunku skirti individualų dėmesį kiekvienam vaikui ir suteikti jam saviraiškos galimybių, kadangi vienas pedagogas yra tarp dvidešimt ir daugiau vaikų grupėje.

Statistiškai reikšmingi skirtumai tėvų išsilavinimo aspektu pastebimi tarp trijų trukdžių, kurie trukdo siekti kokybiško ugdymo vaiko grupėje: *pedagogų turimų kompetencijų stoka* ($\chi^2=12,557$;

$df=4; p=0,014$), *didelis vaikų skaičius grupėje* ($\chi^2=13,020; df=4; p=0,011$), *daug laiko užimantis įvairių dokumentų pildymas* ($\chi^2=10,245; df=4; p=0,036$) (žr. 69 pav.).

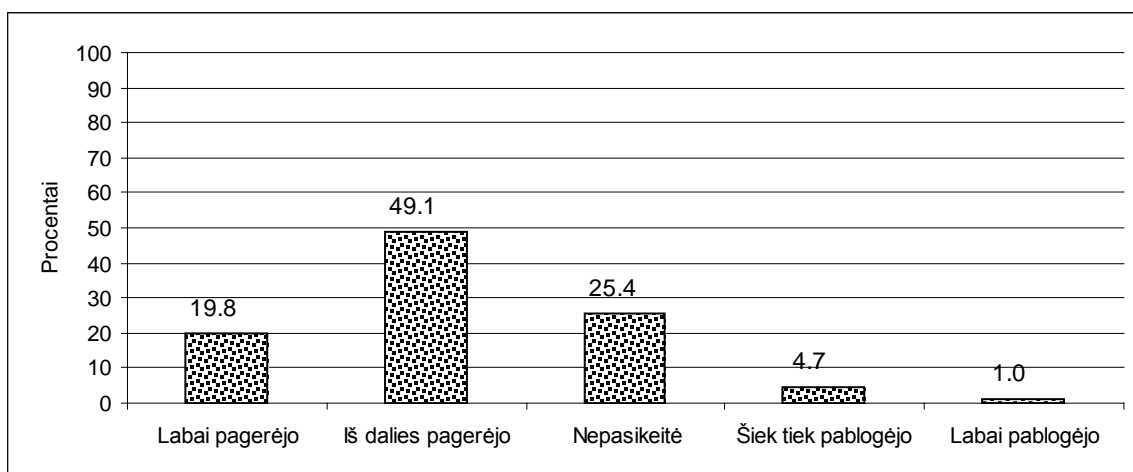
69 pav. Veiksniai, trukdantys siekti kokybiško ugdymo(si) grupėje išsilavinimo aspektu (N= 106)

Vertinant pirmąjį veiksni – *pedagogų turimų kompetencijų stoka*, kaip trukdį įvertino pagrindinį išsilavinimą turintys tėvai (75,0 %), aukštesnius išsilavinimus turintys tėvai - tam nepritarė, tai matyti iš 69 paveikslo.

Antrasis veiksnys – *didelis vaikų skaičius grupėje*, kaip trukdis yra įvardijamas vidurinį (71,4 %), aukštąjį universitetinį išsilavinimą (59,6 %) turinčių tėvų, priešingai teigia pagrindinį (100 %), aukštąjį neuniversitetinį (76,9 %) turintys tėvai, o dėl šio veiksnio abejoja vidurinį išsilavinimą turintieji, kadangi 50,0 % jų tam pritaria ir tiek pat nepritaria.

Trečiasis veiksnys – *daug laiko užimantis įvairių dokumentų pildymas* kaip trukdis yra vertinamas aukštąjį universitetinį išsilavinimą turinčiųjų (59,6 %) nuomone.

Kadangi gyvename nuolat besikeičiančioje visuomenėje, kurioje vyksta pokyčiai ir ikimokyklinėse įstaigose, norėjome sužinoti tėvų nuomonę, kaip pasikeitė ikimokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo kokybė per pastaruosius kelerius metus (žr. 70 pav.).

70 pav. **Ikimokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo kokybė per paskutiniuosius kelerius metus (N= 106)**

Gauti rezultatai rodo, kad kokybė iš dalies pagerėjo, tai patvirtina 49,1 %, kad ji nepasikeitė, teigia 25,4 %, o kad ji labai pagerėjo nurodo 19,8 % respondentų. Likusieji respondentai savo nuomonę išreiškia taip: 4,7 % jų teigia, kad kokybė šiek tiek pablogėjo, o 1,0 % jų nurodo, kad ji labai pablogėjo.

Tėvai išreiškė savo nuomonę, trumpai argumentuodami savo pasirinkimą. Pateikti argumentai buvo sisteminami, ieškant apibendrinimo (kategorijos), kas įgalintų apjungti vienodus argumentus. Detalesnė informacija pateikiama 23 lentelėje.

23 lentelė

Tėvų argumentavimas, ikimokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo aspektu (N= 106)

Aspektas	Tėvų pareikšti argumentai	Apibendrinimas (kategorija)
Labai pagerėjo	„Buvo atliktas pastato išorės remontas, remontuojamos ir grupės, naujos ugdymo priemonės“, „tvarkoma įstaigos aplinka, patalpos“, „darželis gavo finansinę pagalbą“	Finansinė pagalba
	„įdomesnė veikla, projektai, renginiai“, „papildomos ugdymo veiklos – projektai“	Projektai
	„didesnė pedagogų profesinė kompetencija“, „teikiama specialistų pagalba“, „pedagogai tinkamai dirba savo darbą“	Pedagogų tobulėjimas
	„pasikeitė vadovai, kurie turi visai kitoki požiūrį“	Įstaigos programa
	„vaiko saviraiškos galimybės didesnės“, „leidžiama daugiau pačiam vaikui kažką kurti, lavinti vaizduotę“, „vaikas palapsniui visko išmoksta“	Saviraiškos galimybės
Iš dalies pagerėjo	„labiau susikoncentruota į vaikų ugdymą, o ne į jų gerą laisvalaikio praleidimą“, „skiriamas didesnis dėmesys ugdymui“, „ugdymo turinys orientuojamas įvaiko kūrybiškumo ugdymą“	Ugdymas
	„nuolat įdomiau vedamos veiklos, daugiau galimybių vaiko saviraiškai“	Veikla įdomesnė
	„pedagogės gauna papildomą metodinę informaciją“	Metodinė informacija
	„vaikai privalo padaryti jiems pateiktus darbus, negali išsisukti teisindamiesi „nenoriu““	Paskirstomi darbai

23 lentelės tęsinys 131 puslapyje

23 lentelės tęsinys

	„daugiau gaunama naujos informacijos“, „labiau išklausoma tėvų pageidavimų“	Tėvų nuomonė išklausoma
	„atsirado naujų šiuolaikiškų ugdymo priemonių“, „atsirado įvairesnių priemonių, metodikų“	Priemonių gausa
	„įstaiga po truputį atsinaujina, remontuojamos patalpos, todėl aplinka jaunesnė, šiltesnė ir suteikia didesnes galimybes skirti dėmesį ugdymo kokybei“, „buvo atlikti remonto darbai, įstaigoje šilčiau ir jaukiau“	Įstaigos atsinaujinimas
	„trūksta materialinių išteklių“	Materialinių išteklių stoka
	„auklėtojos pildo daug dokumentacijos, per mažai laiko skiria vaikams“	Dokumentacijos gausa
	„buvo geras ugdymas, jis ir išliko“, „ir seniau ugdymas buvo aukštos kokybės“, „visada viskas buvo gerai“	Visada viskas buvo gerai
Nepasikeitė	„sumažėjo finansavimas“, „pasiekė ekonominė krizė“, „trūksta lėšų“	Krizė
	„vadovaujamosi ta pačia ugdymo metodika“, „viskas tas pats, kas buvo prieš kelerius metus“	Niekas nepasikeitė

Remiantis tiriamųjų autentiškos kalbos pavyzdžiais, galime daryti išvadą, kad tėvų nuomone ikimokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas labai pagerėjo: dėl įstaigų programų sukūrimo, dėl ugdymo proceso: vaikams galimybių suteikimo atsiskleisti saviraiškai. Dėl geresnio finansavimo: priemonių įsigijimo, materialinės bazės atnaujinimo, įstaigos atsinaujinimo.

Tačiau tokia gera situacija nėra visur, nes išryškėja materialinių išteklių stoka, didelis dokumentacijos pildymas, kas užima daug laiko. Nėra aišku, kodėl finansiniu požiūriu vienoje įstaigose situacija pagerėjo, kitose suprastėjo ir turi neigiamos įtakos kokybės turiniui. Išsiaiškinę, kokia situacija kokybės aspektu yra ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje, svarbu sužinoti tėvų nuomonę, kokie veiksniai yra svarbūs ugdymo kokybei sąlygoti (žr. 24 lentelė).

24 lentelė

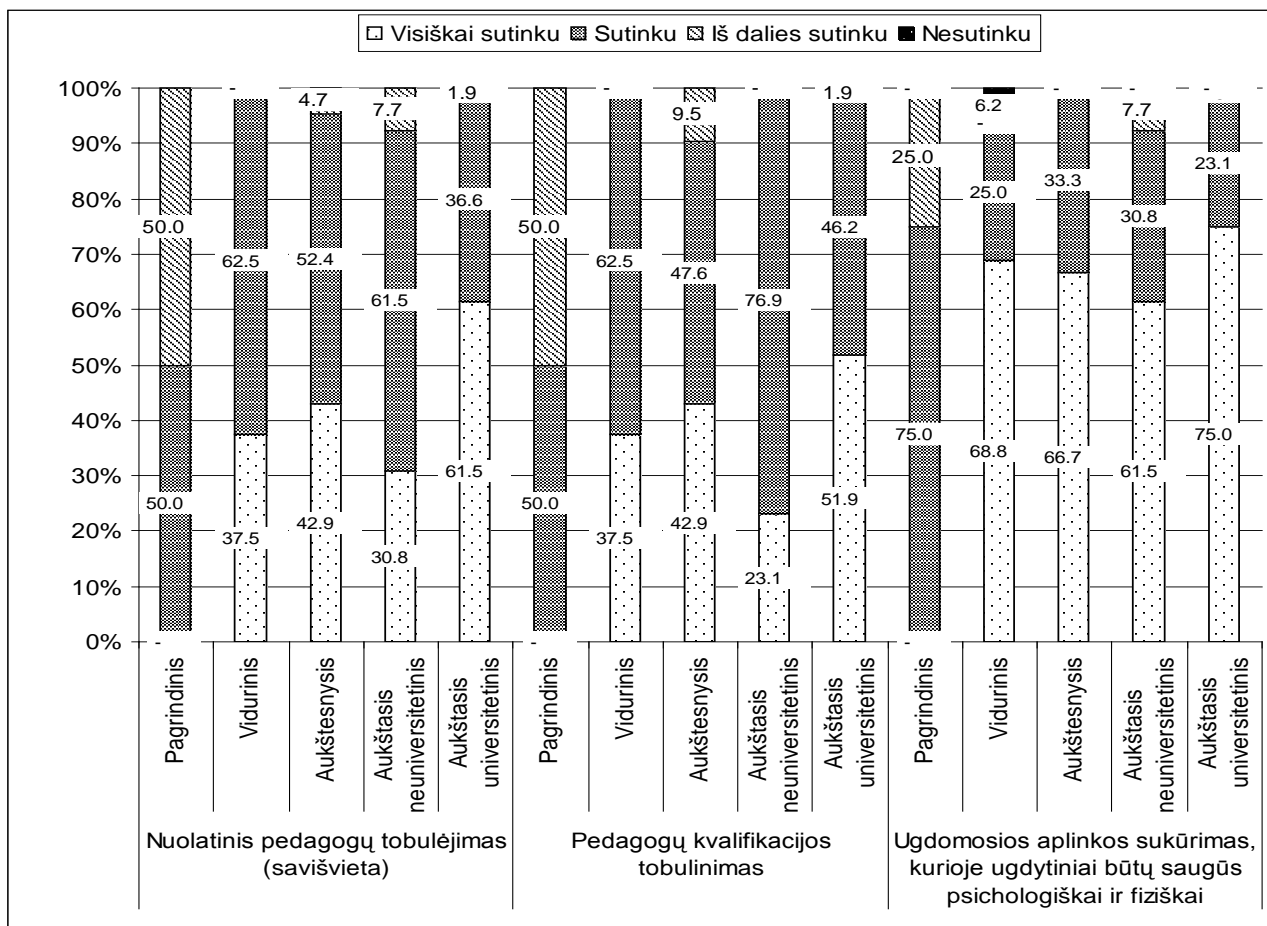
Veiksnių, kurie yra svarbūs ugdymo kokybei, pasiskirstymas pagal jų svarbą. Vertinimas teoriniu lygmeniu. (proc.) (N= 106)

Veiksniai	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Ugdomosios aplinkos sukūrimas, kurioje ugdytiniai būtų saugūs psichologiškai ir fiziškai	67.9	28.3	2.8	1.0	0.0
Grupės klimatas	60.4	34.9	4.7	0.0	0.0
Individualus kiekvieno vaiko ugdymas	56.6	33.0	9.4	1.0	0.0
Individualus darbas su ugdytiniais, suteikiant saviraiškos galimybes	54.7	37.7	5.7	1.9	0.0
Kokybiškų ugdymo paslaugų organizavimas	52.8	44.3	1.9	1.0	0.0
Pažinimas savo ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumų	52.8	40.6	4.7	1.9	0.0
Ugdymo proceso tikslingas ir efektyvus organizavimas	49.0	48.1	1.9	1.0	0.0
Nuolatinis pedagogų tobulėjimas (savišvieta)	48.1	47.2	4.7	0.0	0.0
Ikimokyklinės įstaigos klimatas	43.4	47.2	9.4	0.0	0.0
Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas	42.5	52.8	4.7	0.0	0.0
Inovacijų diegimas ugdymo procese	37.8	52.8	7.5	1.9	0.0
Lygiavertė partnerystė su ugdytinių tėveliais	35.8	50.0	14.2	0.0	0.0
Ikimokyklinės įstaigos personalo tarpusavio bendradarbiavimas	34.0	50.9	15.1	0.0	0.0
Pažinimas ir gerbimas ugdytinio šeimos kultūros bei tradicijų ypatumus	25.5	53.7	18.8	1.0	1.0

Gauti duomenys rodo, kad svarbiausi veiksniai yra ugdomosios aplinkos sukūrimas, kurioje ugdytiniai būtų saugūs psichologiškai ir fiziškai (67,9 %) bei grupės klimatas (60,4 %). Šiuos veiksnius, pasirinkę alternatyvą „Visiškai sutinku“ įvertino daugiausiai respondentų. Kiti svarbūs veiksniai, kurie įvertinti beveik daugiau nei puse respondentų yra: individualus kiekvieno vaiko ugdymas (56,6 %), individualus darbas su ugdytiniais, suteikiant saviraiškos galimybes (54,7 %), kokybiškų ugdymo paslaugų organizavimas (52,8 %) bei pažinimas savo ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumų (52,8 %). Kiti veiksniai taip pat yra svarbūs, jie įvertinti 49,0 – 25,5 %.

Apibendrinant gautus duomenis, galime teigti, kad apklaustų tėvų nuomone, svarbiausi veiksniai yra tinkamas aplinkos sukūrimas, ugdytinių pažinimas bei individualus darbas su vaikais.

Statistiškai reikšmingi skirtumai tėvų išsilavinimo aspektu pastebimi tarp trijų veiksnių, kurie yra svarbūs ugdymo kokybei: *nuolatinis pedagogų tobulėjimas* ($\chi^2=27,168$; $df=8$; $p=0,001$), *pedagogų kvalifikacijos tobulėjimas* ($\chi^2=29,950$; $df=8$; $p=0,001$), *ugdomosios aplinkos sukūrimas, kurioje ugdytiniai bus saugūs psichologiškai ir fiziškai* ($\chi^2=21,902$; $df=12$; $p=0,039$) (žr. 71 pav.).

71 pav. Veiksniai, kurie yra svarbūs ugdymo kokybei, tėvų išsilavinimo aspektu (N= 106)

Nuolatinį pedagogų tobulėjimą (savišvieta) kaip veiksnį, kuris yra svarbus ugdymo kokybei labiausiai vertina aukštąjį universitetinį išsilavinimą turintys tėvai, kurie pasirinko alternatyvą „Visiškai sutinku“ (61.5 %), *pedagogų kvalifikacijos tobulinimas* taip pat labiausiai vertinamas aukštąjį universitetinį išsilavinimą turinčiųjų (51.9 %), toks pat vertinimas išryškėja ir vertinant veiksnį – *ugdamosios aplinkos sukūrimas, kurioje ugdytiniai būtų saugūs psichologiškai ir fiziškai* (75.0 %), vertinimas lyginamas su žemesnius išsilavinimus turinčiaisiais.

Kadangi teoriniu lygmeniu išanalizavome veiksnius, kurie yra svarbūs ugdymo kokybės kūrimui, svarbu išanalizuoti kokiam lygmenyje jie egzistuoja realybėje. Tėvams buvo pateikti tie patys veiksniai ir paprašyta juos įvertinti, išreiškiant nuomonę (5 - labai gerai, 4 – gerai, 3 – patenkinamai, 2 – blogai, 1 – labai blogai.) (žr. 25 lentelė).

25 lentelė

Veiksmių, kurie yra svarbūs ugdymo kokybei, pasiskirstymas pagal jų svarbą. Vertinimas ugdymo realybėje. (proc.) (N= 106)

Veiksniai	5 - labai gerai	4 - gerai	3 - patenkinamai	2 - blogai	1 - labai blogai
Grupės klimatas	55.7	29.2	13.2	1.9	0.0
Ugdamosios aplinkos sukūrimas, kurioje ugdytiniai bus saugūs psichologiškai ir fiziškai	40.6	44.3	15.1	0.0	0.0
Nuolatinis pedagogų tobulėjimas (savišvieta)	37.7	46.2	15.1	1.0	0.0
Individualus darbas su ugdytiniais, suteikiant saviraiškos galimybes	33.0	42.4	18.9	4.7	1.0
Ikimokyklinės įstaigos klimatas	33.0	45.2	19.8	1.0	1.0
Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas	32.1	53.8	12.2	1.9	0.0
Lygiavertė partnerystė su ugdytinių tėveliais	32.1	45.3	22.6	0.0	0.0
Pažinimas savo ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumų	30.2	56.6	12.2	1.0	0.0
Ugdymo proceso tikslingas ir efektyvus organizavimas	30.2	53.8	14.1	1.9	0.0
Kokybiškų ugdymo paslaugų organizavimas	30.2	54.7	15.1	0.0	0.0
Individualus kiekvieno vaiko ugdymas	28.3	45.3	22.6	3.8	0.0
Inovacijų diegimas ugdymo procese	24.5	44.3	25.5	4.7	1.0
Ikimokyklinės įstaigos personalo tarpusavio bendradarbiavimas	23.5	49.1	26.4	1.0	0.0
Pažinimas ir gerbimas ugdytinio šeimos kultūros bei tradicijų	15.1	54.7	27.4	2.8	0.0

Gauti duomenys akcentuoja, kad realybėje tėvai geriausiai įvertina grupės klimatą (55,7 %) bei ugdamosios aplinkos sukūrimą, kurioje ugdytiniai yra saugūs psichologiškai ir fiziškai (40,6 %), daugiau nei trečdalis respondentų (37,7 %) nuolatinį pedagogų tobulėjimą (savišvieta) vertina labai gerai. Galime identifikuoti situaciją, kad pedagogai yra kompetetingi, kurie geba sukurti tinkamą aplinką bei grupės klimatą vaikams.

Pedagogas, jo organizuojama veikla, bendradarbiavimas su tėvais, kokybiškam ugdymui užtikrinti

Didžioji dalis tėvų pagrindinį asmenį, kuris yra atsakingas už kokybišką ugdymo sukūrimą įvardijo pedagogą, tai atsispindėjo ankstesniuose pateiktuose paveiksluose bei lentelėse. Svarbu

buvo sužinoti tėvų nuomonę, ką pedagogas turėtų daryti, kurti, kokius vaidmenis atlikti, organizuodamas veiklą (žr. 26 lentelėje).

26 lentelė

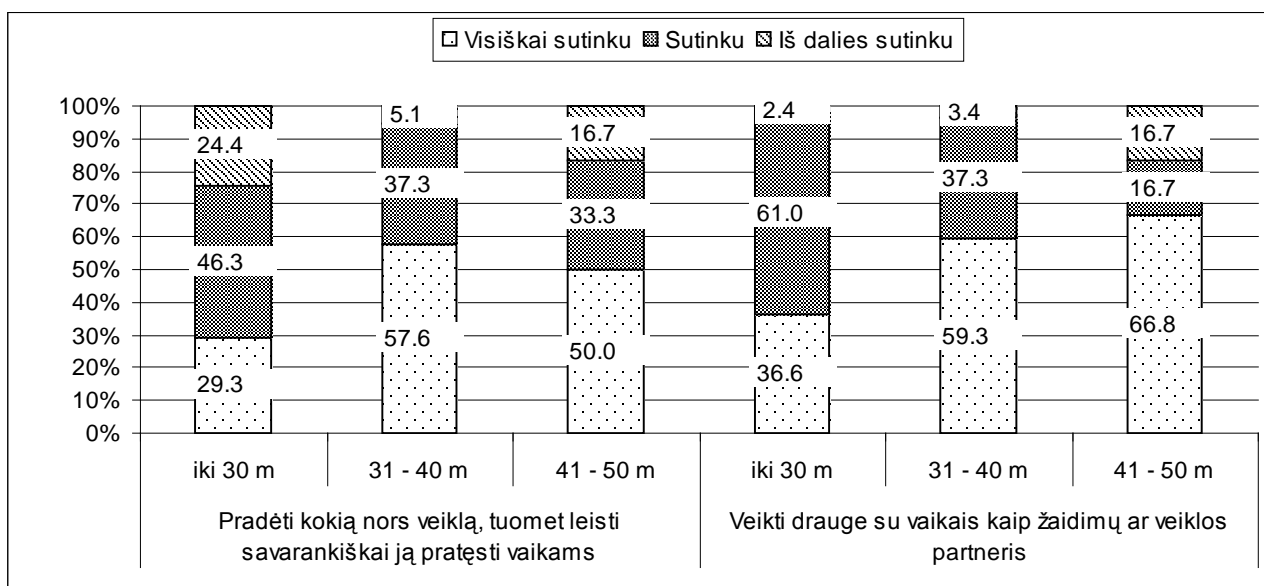
Pedagogo vaidmenų organizuojant kokybišką ugdomąjį procesą, pasiskirstymas pagal jų svarbą (proc.) (N= 106)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Sukurti ugdomąją aplinką, kurioje ugdytiniai būtų saugūs psichologiškai ir fiziškai	64.1	30.2	4.7	1.0	0.0
Įtraukti vaikus į veiklą gera idėja, tema, problema, sumanymu, ką būtų galima daryti, tyrinėti	62.3	35.8	1.9	0.0	0.0
Pastebėti, gerbti, palaikyti vaikų sumanymus, padėti juos išplėtoti, praturtinti	61.3	34.0	4.7	0.0	0.0
Išsiskirti „vidinė“ veiklos puse: profesine savimone, atsidavimu savo profesinei veiklai, pedagoginio darbo prasmės suvokimu, pasitenkinimu savo darbu.	52.8	37.7	8.5	1.0	0.0
Veikti drauge su vaikais kaip žaidimų ar veiklos partneris	50.9	45.3	3.8	0.0	0.0
Gerai pažinti savo ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumus	49.1	45.2	4.7	1.0	0.0
Atviraus klausimais (moderavimu) netiesiogiai vadovauti vaikų ieškojimams, mokyti spręsti problemas, praturtinti jų sumanymus	48.1	47.2	4.7	0.0	0.0
Siekti vaikų interpretacijų, kūrybos, atradimų, nereglamentuoti vaikų veiklos žingsnių	47.2	42.4	9.4	1.0	0.0
Pradėti kokią nors veiklą, tuomet leisti savarankiškai ją pratęsti vaikams	46.2	40.6	13.2	0.0	0.0
Būti tėvelių pagalbininkais, dalintis su jais informacija	45.3	47.1	6.6	1.0	0.0
Būti motyvuotas	44.3	39.6	15.1	1.0	0.0
Mimika, žodžiais, elgesiu, veiksmais, daiktais modeliuoti tai, ką tikisi perduoti vaikams	42.5	46.2	10.3	1.0	0.0
Pažinti ir individualiai ugdyti kiekvieną vaiką	42.4	44.3	12.3	1.0	0.0
Būti pagalbininku kiekvienam ugdytiniui	41.5	54.7	2.8	1.0	0.0
Demonstratyviai, žaismingai išraiškingai ką nors daryti vaikų akivaizdoje, vaikams patrauklu daryti tą patį	39.6	39.6	17.0	3.8	0.0
Apmąstyti savo veiklą, atrasti save ugdymo procese	36.8	50.9	9.5	2.8	0.0
Igyti progresyvių žinių ir įgūdžių augimo, gebėjimo susidoroti su didėjančiais įvairių ugdymo proceso sunkumais	35.8	49.1	12.3	2.8	0.0
Būti susiformavęs nuolatinio mokymosi nuostatas.	29.2	57.6	11.3	1.9	0.0
Pažinti ir gerbti kiekvieno ugdytinio šeimos kultūrą bei tradicijas	26.4	46.2	25.5	1.9	0.0
Organizuoti patirtinį – savaiminį vaiko ugdymą(si)	25.5	57.5	10.4	1.9	4.7
Įtraukti tėvus į ugdymo procesą, kad jie savo patirtį perteiktų vaikams	24.5	46.2	25.5	3.8	0.0
Siūlyti vaikams užduotis, kurios orientuotos į žinių perdavimą ir reprodukciją, o ne į vaiko gebėjimų ugdymą	21.7	41.5	24.5	10.4	1.9
Kurti ir atkurti produktyvius mokymosi santykius	18.9	61.3	16.0	3.8	0.0
Pats demonstruoti kaip viską atlikti	10.4	22.6	39.6	27.4	0.0
Nurodyti, kokia seka ir kaip vaikas turi atlikti kiekvieną užduoties žingsnį, nepaliekant erdvės pačiam vaikui daryti atradimus, spręsti problemas, kurti	6.6	16.0	25.5	50.9	1.0
Siūlyti tą pačią vieną užduotį visai vaikų grupei, nesukuriant pasirinkimo situacijos	5.7	25.4	32.1	34.9	1.9

26 lentelėje matyti, kad tėvų nuomone, pedagogas turėtų: sukurti ugdomąją aplinką, kurioje ugdytiniai būtų saugūs psichologiškai ir fiziškai (64,1 %), įtraukti vaikus į veiklą gera idėja, tema, problema, sumanymu, ką būtų galima daryti, tyrinėti (62,3 %), pastebėti, gerbti, palaikyti vaikų sumanymus, padėti juos išplėtoti, praturtinti (61,3 %), išsiskirti „vidine“ veiklos puse: profesine savimone, atsidavimu savo profesinei veiklai, pedagoginio darbo prasmės suvokimu, pasitenkinimu savo darbu (52,8 %), veikti drauge su vaikais kaip žaidimų ar veiklos partneris (50,9 %).

Pateikti duomenys akcentuoja, kad pedagogas, pasitelkdamas savo kompetencijomis turi kurti ugdomąjį procesą orientuotą į vaiką, kas yra akcentuojama naujosios ugdymo paradigmos kontekste. Turi būti sudarytos sąlygos kiekvienam ugdytiniui tyrinėti, kurti, atrasti. Visas ugdymo inspiravimas priklausys nuo pedagogo. Galime teigti, kad tėvai supranta, kas iš tikrųjų yra būtina vaiko gerovei.

Statistiškai reikšmingi skirtumai tėvų amžiaus aspektu pastebimi tarp dviejų teiginių vertinimo, kaip turėtų elgtis pedagogas, organizuodamas kokybišką ugdomąjį procesą: *pradėti kokią nors veiklą, tuomet leisti savarankiškai ją pratęsti vaikams* ($\chi^2=11,683$; $df=4$; $p=0,020$), *veikti drauge su vaikais kaip žaidimų ar veiklos partneris* ($\chi^2=9,770$; $df=4$; $p=0,044$) (žr. 72 pav.).

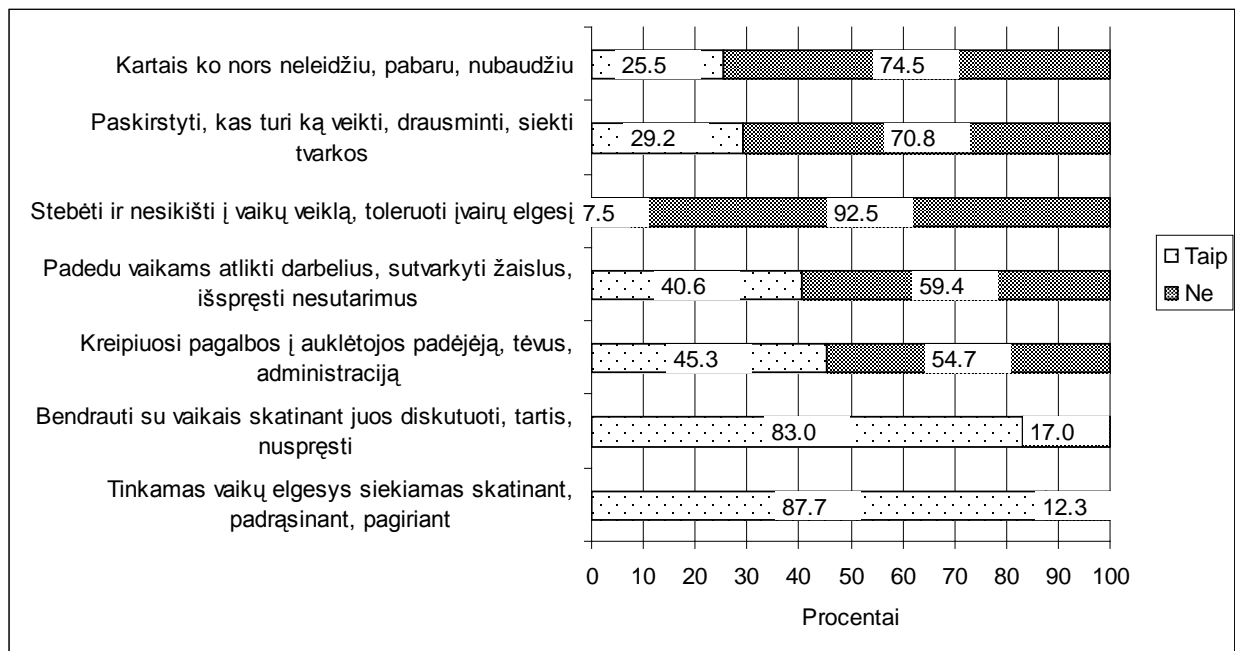

72 pav. Pedagogo vaidmenys tėvų išsilavinimo aspektu (N= 106)

Gauti duomenys rodo, kad pedagogo vaidmuo: *pradėti kokią nors veiklą, tuomet leisti savarankiškai ją pratęsti vaikams*, pasirinkus alternatyvą „Visiškai sutinku“ labiausiai vertinamas 31 – 40 metų tėvų (57,6 %) bei 41 – 50 metų apklaustųjų (50,0 %), iki 30 metų tėvai pasirinko alternatyvą „Sutinku“ (46,3 %).

Tokie pat vertinimai, amžiaus aspektu atspindi ir analizuojant pedagogo vaidmenį: *veikti drauge su vaikais kaip žaidimų ar veiklos partneris*, pasirinkus alternatyvą „Visiškai sutinku“ labiausiai vertinamas 31 – 40 metų tėvų (59,3 %) bei 41 – 50 metų apklaustųjų (66,8%), iki 30 metų tėvai pasirinko alternatyvą „Sutinku“ (61,0 %).

Kitas svarbus aspektas, kuriant kokybišką ugdymo procesą yra pedagogo ir vaiko bendravimu paremta sąveika. Nuo šio aspekto priklausys vaiko pažinimas, jam reikiamų galimybių suteikimas. Išskyrėme keletą pedagogo ir vaiko bendravimo požymių, kuriuos įvertino tėvai (žr. 73 pav.).

73 pav. **Požymiai, atspindintys pedagoginį bendravimą su vaikais (N= 106)**

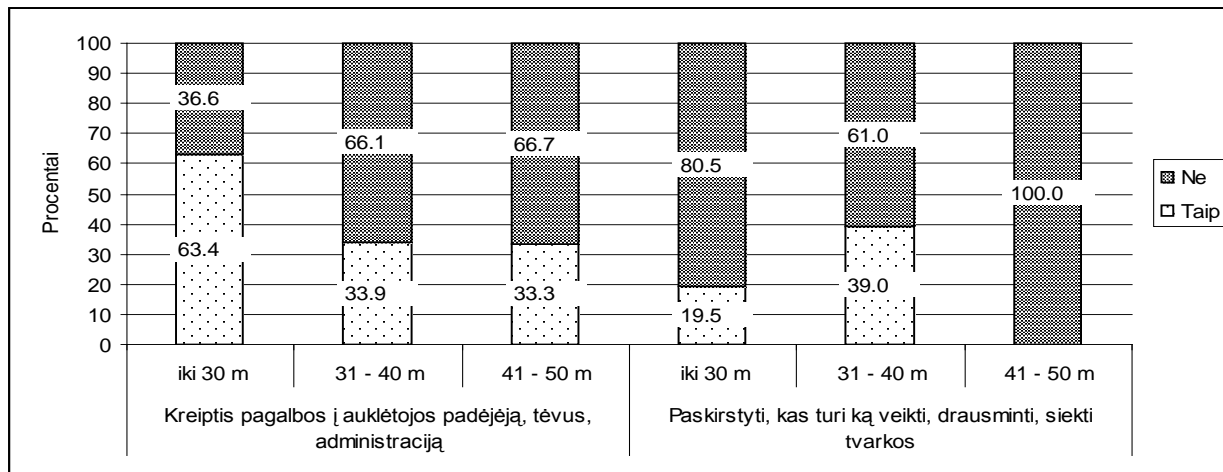
Pastaba: kai kurie tėvai pasirinko po kelis atsakymo variantus.

Apibendrinant gautus duomenis, galime išvelgti du ryškius požymius, kurie, tėvų nuomone, yra priimtinausi bendravimui tarp pedagogo ir vaiko: 87,7 % respondentų teigia, kad tinkamas vaikų elgesys turėtų būti siekiamas skatinant, padrašinant, pagiriant, bei 83,0 % nurodo, kad bendravimas su vaikais turėtų vykti skatinant juos diskutuoti, tartis, nuspręsti.

Tėvų požiūris šiuo klausimu yra labai teisingai išreikštas, nes pedagogas turi bendraudamas su vaikais sudaryti sąlygas skleisti vaiko asmenybei, neriboti jo galimybių, vaikas turi jausti supratimą, palaikymą, pagalbą iš pedagogo, tuomet bendravimas bus nuoširdus.

Statistiškai reikšmingi skirtumai tėvų amžiaus aspektu pastebimi tarp dviejų požymių, kaip pedagogas turėtų bendrauti su vaikais: *kreiptis pagalbos į auklėtojos padėjėją, tėvus, administraciją*

($\chi^2=8,872$; $df=2$; $p=0,012$), *paskirstyti, kas turi ką veikti, drausminti, siekti tvarkos* ($\chi^2=7,061$; $df=2$; $p=0,029$) (žr. 74 pav.).

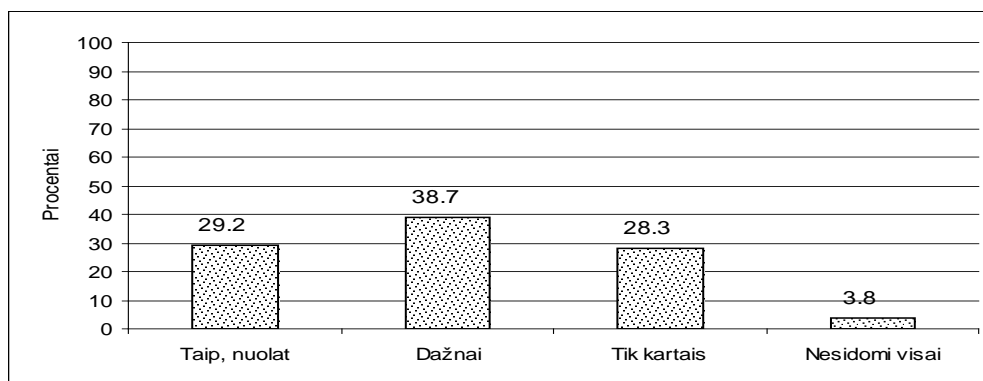

74 pav. Požymiai, atspindintys pedagoginį bendravimą su vaikais tėvų amžiaus aspektu (N= 106)

Gauti duomenys akcentuoja, kad požymis: *kreiptis pagalbos į auklėtojos padėjėją, tėvus, administraciją* akcentuojamas jauniausiųjų tėvų – iki 30 metų (63,4 %), vyresnieji tėvai šį požymį vertina priešingai.

Antrasis požymis yra vertinamas tokiu pačiu principu: *paskirstyti, kas turi ką veikti, drausminti, siekti tvarkos* akcentuojamas jauniausiųjų tėvų – iki 30 metų (19,5 %), vyresnieji tėvai šį požymį vertina priešingai.

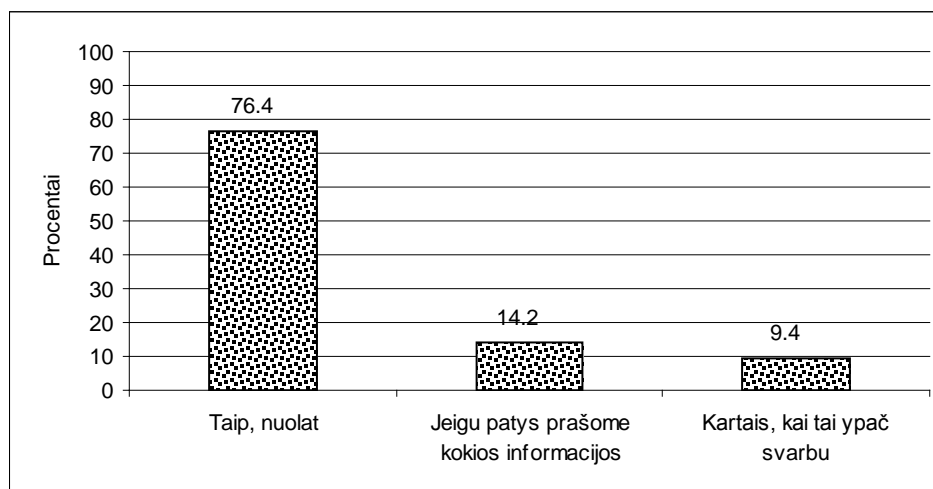
Išsiaiškinus, kaip turėtų bendrauti pedagogai su vaikais, reikėtų nepamiršti ir trečiųjų asmenų, tai vaiko šeima. Kad vyktų abipusis bendravimas, pedagogai turi žinoti apie vaikų gyvenimą šeimose. Kaip jau buvo minėta, analizuojant pedagogų nuomones, dėl jų domėjimosi vaikų gyvenimu ir ugdymu šeimoje, norime ir tėvų paklausti, ar pedagogai tikrai domisi. Duomenys pateikti 75 pav.

75 pav. Pedagogų domėjimasis savo ugdytinių gyvenimo ir ugdymo sąlygomis šeimoje (N= 106)

Didžioji dalis (38,7 %) tėvų teigia, kad pedagogai dažnai domisi vaikų gyvenimo ir ugdymo sąlygomis šeimoje, beveik trečdalis respondentų nurodo, kad tėvai nuolat domisi (29,2 %), o 28,3 % jų teigia, kad tik kartais domisi. Mažiausioji dalis (3,8 %) respondentų teigia, kad pedagogai visai nesidomi.

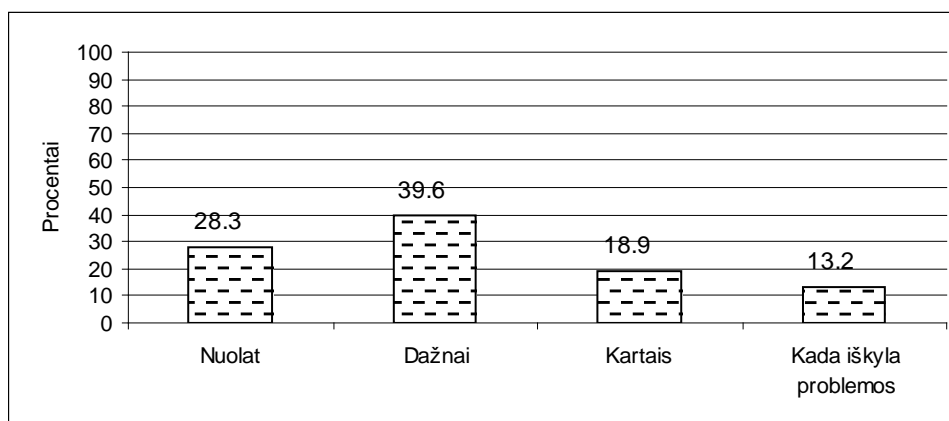
Svarbu buvo išsiaiškinti, ar pedagogai suteikia tėvams visą reikiamą informaciją apie vaiko ugdymo pasiekimus, naujoves, renginius ir pan. (žr. 76 pav.).

76 pav. **Pedagogų informacijos suteikimas tėvams apie vaiko veiklą įstaigoje (N= 106)**

Gauti duomenys akcentuoja, kad pedagogai nuolat informuoja tėvus apie vaikų veiklą įstaigoje (76,4 %), taip tvirtinamas pedagogų – tėvų ryšys organizuojamas bei realizuojamas tinkamas vaikų ugdymasis, kadangi bendradarbiaujant lengviau išsprendžiamos problemos bei diegiamos novacijos.

Taip pat reikėtų išsiaiškinti tėvų domėjimąsi įstaigos gyvenimu, vaiko pasiekimais, iškilusiomis problemomis ir pan. (žr. 77 pav.).

77 pav. **Tėvų lankymo įstaigoje dažnumas (N= 106)**

Pagal pateiktą paveikslą matyti, kad tėvai dažnai lankosi įstaigoje, tai sudaro ketvirtadalis procentinės išraiškos (39,6 %), beveik trečdalis tėvų lankosi nuolat (28,3 %), o likusioji dalis tėvų procentine išraiška pasiskirsto taip: 18,9 % jų lankosi kartais, o 13,2 % kada iškyla problemos.

Tėvai išreiškė savo nuomonę, trumpai argumentuodami savo pasirinkimą. Pateikti argumentai buvo sisteminami, ieškant apibendrinimo (kategorijos), kas įgalintų apjungti vienodus argumentus. Detalesnė informacija pateikiama 27 lentelėje.

27 lentelė

Tėvų argumentavimas, kaip dažnai jie lankosi įstaigoje (N= 106)

Aspektas	Tėvų pareikšti argumentai	Apibendrinimas (kategorija)
Nuolat	<i>„didžiąją dalį vaikai praleidžia darželyje, reikia viską žinoti“, „rūpinuosi savo vaiku“, „svarbūs vaiko pasiekimai, jo veikla bei bendravimas“, „kasdien vedu vaiką į darželį ir turiu galimybes bendrauti su auklėtojom“, „turime laisvo laiko“</i>	Rūpi vaikas
	<i>„domiuosi vidinėmis darželio problemomis“, „domiuosi vaiko gyvenimu darželyje“, „rūpinuosi vaiko ugdymu(si)“,</i>	Rūpi problemos
Dažnai	<i>„tik taip galiu būti tikra dėl savo vaiko saugumo“</i>	Rūpi vaiko saugumas
	<i>„taip įsiliejama į bendruomenę ir tai padeda vaikų ugdymui“, „man svarbu kokioje aplinkoje būna vaikas, siekiu bendradarbiavimo su auklėtoja“</i>	Įsiliejimas į bendruomenę
	<i>„vaikas labai jautrus, jam reikia pagalbos“</i>	Vaikui reikalinga pagalba
	<i>„dalyvauju, jei galiu kuo padėti“</i>	Kai galiu kuo padėti
	<i>„viskas aptariame tėvų susirinkimuose: visi klausimai, problemos, kaip tėvai gali įsijungti į grupės veiklą“, „kai organizuojami grupės ar darželio susirinkimai“</i>	Susirinkimuose
	<i>„mums labai aktualu domėtis vaiko pasiekimais ir aplinka kuri jį supa“, „domina ką vaikas veikia visą dieną“, „domina vaiko ugdymas“, „įdomu žinoti viską apie vaiką“, „domiuosi viskuo, kas yra susiję su mano vaiku“, „viena auginu vaiką“</i>	Vaiko ugdymas rūpi
Kartais	<i>„nėkyla problemų“, „didelių problemų neturėjome“</i>	Nėra problemų
	<i>„trukdo darbas“, „dirbu“, „nėra daug laisvo laiko nuolat lankytis“</i>	Laiko stoka dėl darbo
	<i>„kai pasikviečia auklėtojos“</i>	Auklėtojos pasikviečia
	<i>„nelabai kas kalba apie problemas“</i>	Nekalbama apie problemas
	<i>„neturiu dėl kuo domėtis šiuo metu, problemų nėra“, „tuomet kai liečia mano vaiką“</i>	Nėra problemų
Kai iškyla problemos	<i>„auklėtoja puikiai atlieka savo darbą ir problemų beveik nekyla“</i>	Kompetentinga auklėtoja

Remiantis tiriamųjų autentiškos kalbos pavyzdžiais, galime daryti išvadą, kad tėvai įstaigose lankosi norėdami įsilieti į bendruomenę, kad vaiko ugdymo procesas tęstųsi namie, nes rūpi vaiko gyvenimas įstaigoje, nori žinoti viską, kas yra susiję su vaiku, kad būtų galima suteikti vaikui reikiamą pagalbą.

Tačiau ne visi tėvai taip galvoja, kadangi yra tėvų, kurie įstaigoje apsilanko tik vykstant susirinkimams, iškilus problemoms arba kada auklėtoja pasikviečia.

Gauti duomenys rodo, kad tėvai nėra abejingi įstaigos gyvenimui, joje esančioms problemoms, taip pat aktyviai dalyvaudami veikloje tėvai rodytų gražų pavyzdį vaikams, nes vaikai visada mėgsta pamėgdžioti suaugusiuosius.

Kad tėvai domisi ikimokykline įstaiga – išsiaiškinome. Tuomet reikėtų apsibrėžti naudingus bendradarbiavimo tarp pedagogo ir šeimos uždavinius. Kokia abipusė nauda gali būti išskiriama bendradarbiaujant (žr. 28 lentelė).

28 lentelė

Pagrindinių sąveikos su šeimomis uždavinių pasiskirstymas pagal jų svarbą (proc.) (N= 106)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Suteikiama papildoma informacija apie vaiką, kurią pedagogas gali panaudoti ugdymo procese	52.9	39.6	7.5	0.0	0.0
Plečiamos tėvų žinios ir bendras supratimas apie sklandžią vaikų raidą	34.9	44.3	18.8	1.0	1.0
Sumažinama įtampa šeimoje vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinę ugdymo įstaigą	33.0	44.3	19.8	1.9	1.0
Stiprinamas tėvų pasitikėjimas savo jėgomis auginant vaiką	30.2	40.6	20.7	6.6	1.9
Gerinami tėvų įgūdžiai, reikalingi vaikų ugdymui	30.2	41.5	24.5	3.8	0.0
Išsiaiškinami tėvų poreikiai, planuojant grupės veiklą (renginius, išvykas)	27.4	48.1	24.5	0.0	0.0
Padedama tėvams jaustis bendruomenės nariais ir sudaromos galimybės keistis naudinga informacija apie vaikų ugdymą	24.5	50.9	23.6	1.0	0.0
Kai reikia, galima nukreipti šeimos narius pasitarti pas specialistus	22.6	52.8	23.6	1.0	0.0
Išsiaiškinami tėvų poreikiai, planuojant įstaigos veiklą	20.7	54.7	22.7	1.9	0.0

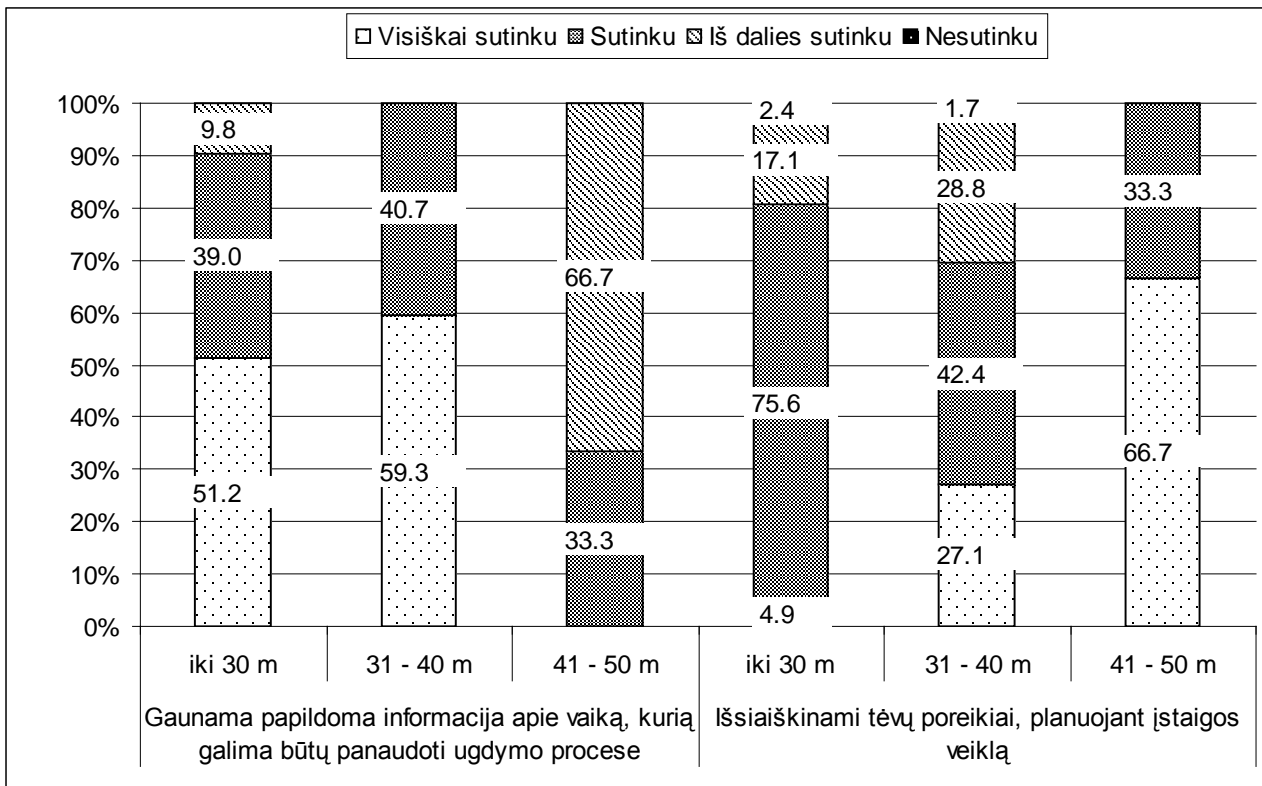
Pateiktoje lentelėje matyti, kad tėvai pasirinkę alternatyvą „Visiškai sutinku“ teigia, kad jie gali suteikti papildomos informacijos apie vaiką, kurią pedagogai gali panaudoti ugdymo procese (52,9 %), pasirinkę alternatyvą „Sutinku“ nurodo, kad bendradarbiavimo metu gali būti plečiamos tėvų žinios ir bendras supratimas apie sklandžią vaikų raidą (44,3 %), sumažinama įtampa šeimoje vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinę ugdymo įstaigą (44,3 %).

Duomenys tik dar kartą akcentuoja, kad bendradarbiavimas turi būti paremtas noru tobulinti ugdomąjį procesą vaiko labui. Pedagogų gebėjimas įgyti papildomų žinių apie vaiką, tėvų gebėjimas padėti pedagogams suteikia stipresnes jėgas nuolat viską gerinti.

L. Udrėnaitė (2002) teigia, kad tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas užtikrina vaiko saviraišką, fizinių ir psichinių galių plėtotę, saugią aplinką, psichologinį saugumą. S. Kundrotienė (2005) papildo, kad pedagogai ir tėvai turi keistis žiniomis, turima ir įgyta informacija apie vaikų auklėjimą, vadovaujantis priemonėmis ir intuicija.

Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas, „suteikia galimybę vaikui pajusti, kad jo buvimas vaikų darželyje yra procesas, kur viskas susiję ir kur esama tęstinumo, taip pat pamatyti, kad gyvenimą darželyje ir namuose sieja bendri saitai“ (Cecchin, 2005, p.193).

Statistiškai reikšmingi skirtumai tėvų amžiaus aspektu pastebimi tarp dviejų teiginių, kuo naudingas bendradarbiavimas tarp šeimos ir pedagogo: *gaunama papildoma informacija apie vaiką, kurią galima būtų panaudoti ugdymo procese* ($\chi^2=36,245$; $df=4$; $p=0,000$), *išsiaiškinami tėvų poreikiai, planuojant įstaigos veiklą* ($\chi^2=20,743$; $df=6$; $p=0,002$) (žr. 78 pav.).

78 pav. Pagrindiniai sąveikos su šeimomis uždaviniai tėvų amžiaus aspektu (N= 106)

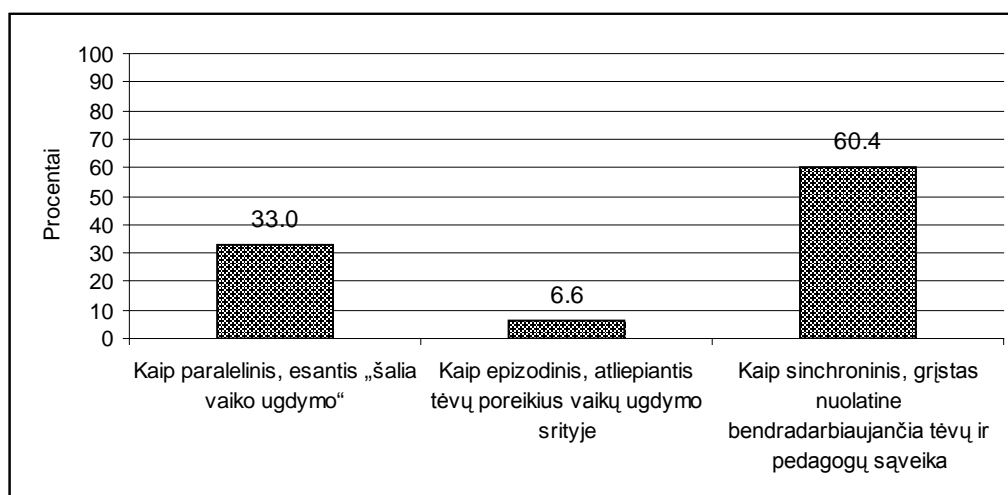
Paveiksle matyti, kad pedagogų sąveikos su šeima uždavinys: *gaunama papildoma informacija apie vaiką, kurią galima būtų panaudoti ugdymo procese* labiausiai vertinamas jaunųjų tėvelių – iki 30 metų (51,2 %) bei 31 - 40 metų respondentų (59,3 %), o vyriausieji tėveliai – 41 -50 metų šį uždavinį įvertina pasirinkę alternatyvą „Iš dalies sutinku“ (66,7 %). Taip patvirtinamas faktas, kad jaunesniems tėveliams labiau reikalinga papildoma informacija apie vaiką.

Kitas pedagogų sąveikos su šeima uždavinys: *išsiaiškinami tėvų poreikiai, planuojant įstaigos veiklą* labiausiai vertinamas vyriausiųjų tėvų - 41 -50 metų, kurie pasirinko alternatyvą „Visiškai sutinku“ vertinant šį uždavinį (66,7 %), iki 30 metų (75,6 %) bei 31 – 40 metų (42,4 %) respondentai šį uždavinį įvertino alternatyva „Sutinku“.

Pasak S. Kundrotienės (2005, p. 82) „ikimokyklinio ugdymo įstaiga traktuojama kaip lygiavertė šeimos partnerė, akcentuojama šeimos ir ugdymo įstaigos sąveika, grindžiama tėvų įtraukimu į ugdymo procesą, tėvų interesų, požiūrių, nuomonių bei lūkesčių derinimu dėl kokybiško (individualiai pagrįsto) vaiko ugdymo, paremto abipusiu supratingumu, skatinant nuoseklų vaikų vystymąsi“.

Autorė traktuoja kad svarbiausia pedagogams ir tėvams turėti bendrą tikslą: pedagogams – padėti šeimai pedagogiškai veikti vaiką, o tėvams – šią pagalbą geranoriškai priimti bei dalytis šeimos auklėjimo patirtimi.

Svarbu išsiaiškinti tėtų nuomonę, kaip turėtų būti plėtojamas tėvų dalyvavimas švietime ir vaiko ugdyme (žr. 79 pav.).

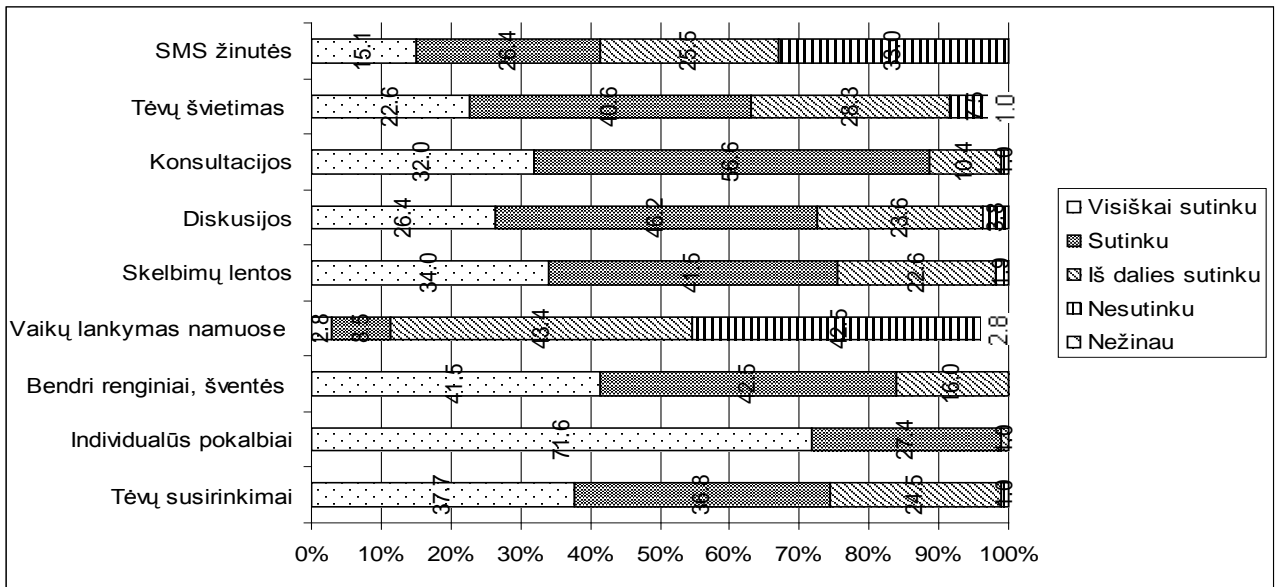

79 pav. Tėvų dalyvavimas švietime ir vaiko ugdyme (N= 106)

Gauti duomenys tik patvirtina ankstesniuose paveiksluose bei lentelėse išanalizuotą tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo aspektą, kuris turi reikšmės vaiko ugdymui. Tėvų nuomone - tėvų dalyvavimas švietime ir vaiko ugdyme turi būti sinchroninis, pagrįstas nuolatine bendradarbiaujančia tėvų ir pedagogų sąveika (60,37 %).

Šeima ir ugdymo institucija privalo kurti bendrą vaiko edukacinę erdvę, pasitelkiant bendrų tikslų siekimo, padedant ir stiprinant viena kitą (Kundrotienė, 2005).

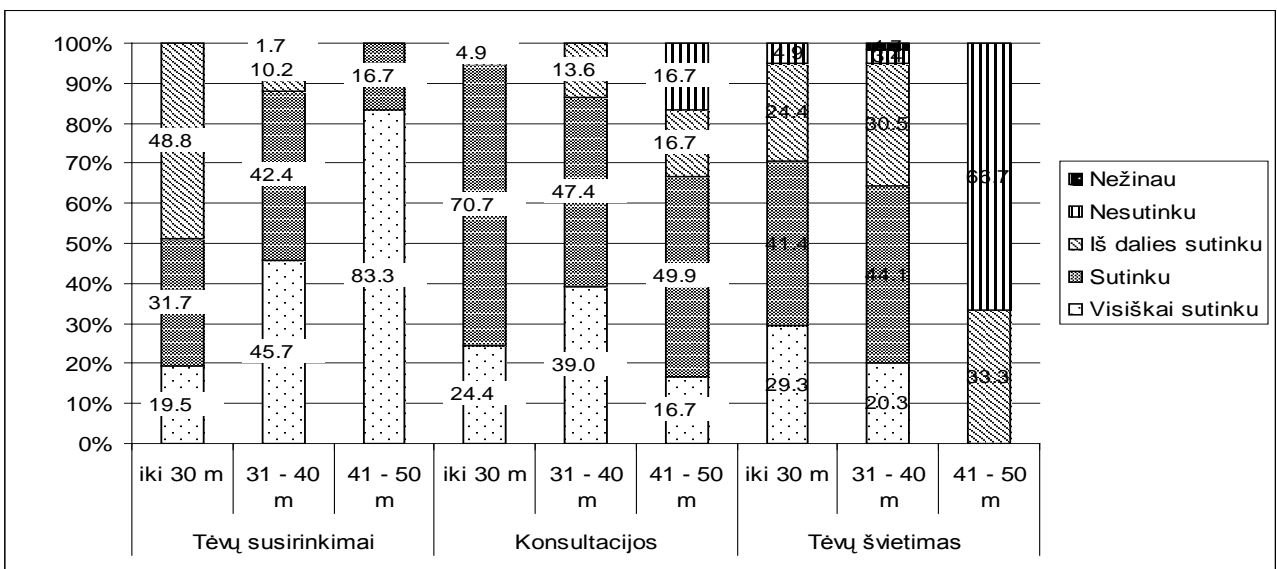
Kad įvardytas tėvų dalyvavimas švietime ir vaiko gyvenime būtų sėkmingas ir naudingas, reikėtų išsiaiškinti tėvų požiūrį, kokios bendradarbiavimo (Šeima – darželis) formos būtų priimtinausios. Kuomet formos yra pasirenkamos pagal norą, tai kas patinka, o ne tai, ko reikalauja pedagogai, akcentuojama apibusė sąveika ir gerbimas to, kas yra priimtina (žr. 80 pav.).

80 pav. Bendradarbiavimo formų pasiskirstymas (N= 106)

80 pav. matyti, kad tėvai pasirinkę alternatyvą „Visiškai sutinku“ labiausiai akcentuoja individualius pokalbius (71,6 %), tėvų susirinkimus (37,7 %). Tai formos, kurios egzistuoja daugelį metų ir yra laiko patikrintos. Pasirinkę alternatyvą „Sutinku“, tėvai akcentuoja tokias formas: konsultacijas (56,6 %), diskusijas (46,2 %), skelbimų lentas (41,5 %). Pasirinkę konsultacijas tėvai rodo iniciatyvą, norą sužinoti. Abejonę tėvai išreiškia vaikų lankymą namuose, nes 43,4% jų pasirenka alternatyvą „Iš dalies sutinku“, ir 42,5 % pasirenka alternatyvą „Nesutinku“.

Statistiškai reikšmingi skirtumai tėvų amžiaus aspektu pastebimi tarp trijų bendradarbiavimo (Šeima – darželis) formų: *tėvų susirinkimų* ($\chi^2=26,429$; $df=6$; $p=0,000$), *konsultacijų* ($\chi^2=23,107$; $df=6$; $p=0,001$), *tėvų švietimas* ($\chi^2=35,610$; $df=8$; $p=0,000$) (žr. 81 pav.).

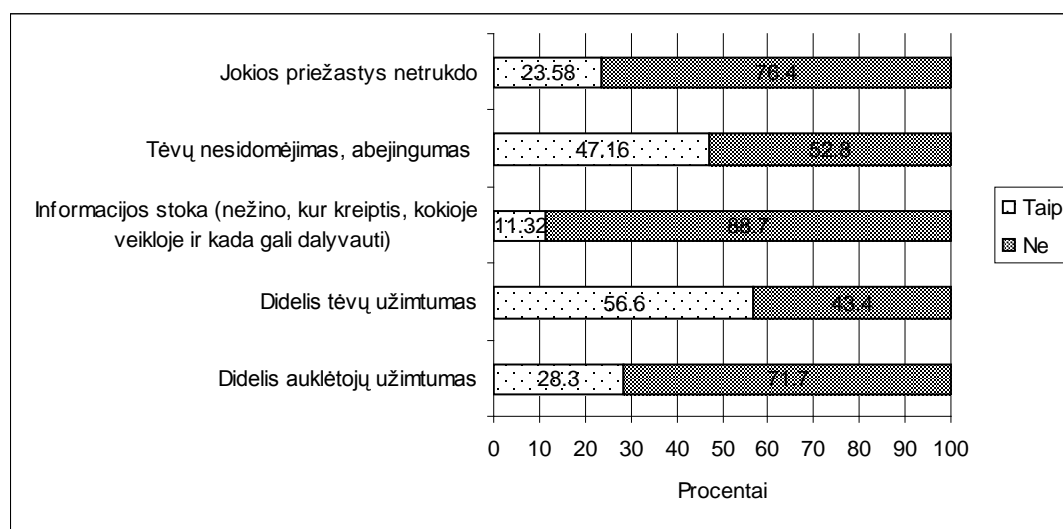

81 pav. Bendradarbiavimo formų pasiskirstymas tėvų amžiaus aspektu (N= 106)

Gauti duomenys akcentuoja, kad bendradarbiavimo forma *tėvų susirinkimai* labiausiai priimtinausia vyriausiajai tėvų kategorijai – 41 – 50 metų (83,3 %), mažiau priimtina 31 -40 metų tėvams (45,7 %), o tik „Iš dalies“ priimtina iki 30 metų tėvams (48,8 %), tai rodo, kad tėvų susirinkimai, kaip seniausia bendradarbiavimo forma vyriausiems tėvams ir būtų priimtina.

Konsultacijos priimtinausios būtų 31 - 40 metų tėvams (39,0 %), kitų amžiaus kategorijų tėvams ši forma mažiau priimtina. O tėvų švietimas labiausiai vertinamas jauniausių tėvų – iki 30 metų (29,3 %), taip gali būti todėl, kad jauni tėveliai stokoja žinių ir norėtų jas pagilinti, o su tuo nesutinka didžiausią patirtį turintys 41 – 50 metų tėvai (66,7 %).

Akcentuojant bendradarbiavimo svarbą tarp pedagogų ir tėvų, turime išsiaiškinti, ar neiškyla kokių nors priešasčių, kas slopintų gerus santykius (žr. 82 pav.).

82 pav. **Priežastys, trukdančios pedagogų ir tėvų bendradarbiavimą** (N= 106)

Pastaba: kai kurie tėvai pasirinko po kelis atsakymo variantus.

Kaip didžiausia priežastis yra išreiškiamas didelis tėvų užimtumas (56,6 %). Kita priežastis yra įvardijamas tėvų nesidomėjimas, abejingumas (47,2 %). Tačiau išryškėja tendencija, kad jeigu patys tėvai įsivertina save kaip nesidominčius ir abejingus, tad galima būtų viską pakeisti, galbūt čia padėtų išmintingas pedagogas, kuris gebėtų sudominti tėvus, naujomis veiklomis, kas tėvams būtų neįprasta ir nežinoma.

S. Kundrotienė (2005) traktuoja, kad reikėtų vengti pagrindinių klaidų – problemų, kurios trukdo tėvams tinkamai ir aktyviai įsitraukti į institucijos veiklą, vaiko gyvenimą įstaigoje. Autorė akcentuoja pernelyg siaurą tėvų įtraukimą – tėvų susirinkimai ar kitų ugdymo įstaigos renginių lankymą. Personalo negebėjimas/ nenoras įtraukti tėvus į ugdymąją veiklą, įstaigos veiklą. Trečioji aktuali priežastis būtų – netinkamas laiko planavimas. Dėl užimtumo tėvai negali susitikti su

pedagogais, gali būti tokia tendencija, kad susitikimui skirtas laikas yra palankus tik įstaigos personalui.

Ikimokyklinio ugdymo kokybės užtikrinimo svarba

Kuriant kokybišką ugdomąjį procesą, pedagogai turėtų išsiskirti prioritėtines ugdomųjų veiklų formas, į kurias yra atsižvelgiama organizuojant veiklą. Svarbi būtų tėvų nuomonė, kaip jiems atrodo, kokios veiklos formos užtikrintų ugdymo kokybę (žr. 29 lentelė).

29 lentelė

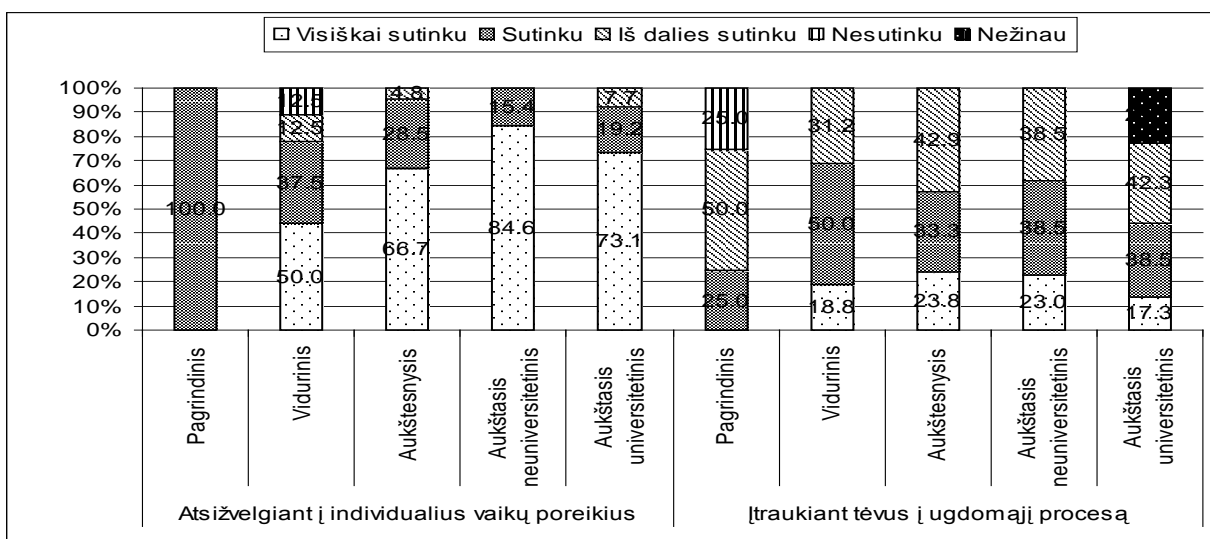
Ugdomųjų veiklų formos, kurios užtikrintų ugdymo(si) kokybę, pasiskirstymas pagal jų svarbą (proc.) (N= 106)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Atsižvelgiant į individualius vaikų poreikius	66.9	26.4	5.7	1.0	0.0
Dalyvaujant informaciniuose susitikimuose, po to skleidžiant gerąją darbo patirtį	33.0	57.5	8.5	1.0	0.0
Demonstruojant įvairias vaizdines priemones	31.2	51.8	17.0	0.0	0.0
Įtraukiant įvairius ugdymosi metodus į ugdomąjį procesą	29.2	59.4	9.4	1.0	1.0
Grupinio pobūdžio darbai	27.4	55.6	17.0	0.0	0.0
Konsultuojantis su kitais pedagogais	27.4	51.8	17.9	1.0	1.9
Paskiriant kiekvienam vaikui atsakingą vaidmenį atliekant užduotį	22.6	57.6	17.9	1.9	0.0
Įtraukiant tėvus į ugdomąjį procesą	18.9	38.6	40.5	1.0	1.0
Didaktinių žaidimų paskirties ugdomoji veikla	17.9	62.3	18.8	1.0	0.0
Pasiūlant vaikams vertinti draugų darbus	10.4	48.1	30.1	10.4	1.0

Lentelėje pateikti duomenys akcentuoja, kad pirmiausia pedagogai turėtų atsižvelgti į individualius vaiko poreikius, šį teiginį, pasirinkę alternatyvą „Visiškai sutinku“ įvertino 66,9 % respondentų. Pasirinkę alternatyvą „Sutinku“ tėvai išreiškė tokią nuomonę, kad pedagogai turėtų dalyvauti informaciniuose susitikimuose, po to skleisti gerąją darbo patirtį (57,5 %), demonstruoti įvairias vaizdines priemones (57,5 %).

Išreikšdami savo nuomonę, tėvai akcentuoja, kad viskas priklausys nuo pedagogo kompetencijų raiškos, ir tėveliai vertina ugdomąjį procesą (koks jis turi būti) kaip nuolat besikeičiantį, įvairiapusį, pasiūlantį kiekvienam vaikui ugdytis individualius gebėjimus.

Statistiškai reikšmingi skirtumai tėvų išsilavinimo aspektu pastebimi tarp dviejų veiklos formų, kurios turėtų užtikrinti ugdymo kokybę: *atsižvelgiant į individualius vaikų poreikius* ($\chi^2=21,862$; $df=12$; $p=0,039$), *įtraukiant tėvus į ugdomąjį procesą* ($\chi^2=29,144$; $df=16$; $p=0,023$) (žr. 83 pav.).

83 pav. Ugdomųjų veiklų formos, kurios užtikrintų ugdymo kokybę tėvų išsilavinimo aspektu (N= 106)

Analizuojant paveikslą, matome, kad ugdomoji veiklos forma, kuri akcentuoja *atsižvelgimą į individualius vaikų poreikius*, kas yra ypatingai svarbu organizuojant veiklą, labiausiai vertinama aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą turinčių tėvų (84,6 %) bei aukštąjį universitetinį išsilavinimą turinčiųjų (73,1 %), lyginant su žemesnius išsilavinimus turinčiais. Kita veiklos forma, kuri akcentuoja *įtraukti tėvus į ugdomąjį procesą*, kas ypatingai turėtų patikti vaikams, kurie mėgsta būti panašūs į suaugusiuosius, labiausiai vertina aukštesnįjį (23,8 %), bei aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą (23,0 %) turintys respondentai.

Išsiaiškinus apklausos pradžioje, kad kokybiškas ugdymas yra labai svarbus, ištyrus įvairius veiksmus, kurie yra svarbūs ugdymo kokybei užtikrinti, svarbi yra tėvų nuomonė, kodėl įstaigai, pedagogui svarbu užtikrinti kokybę (žr. 30 lentelė).

30 lentelė

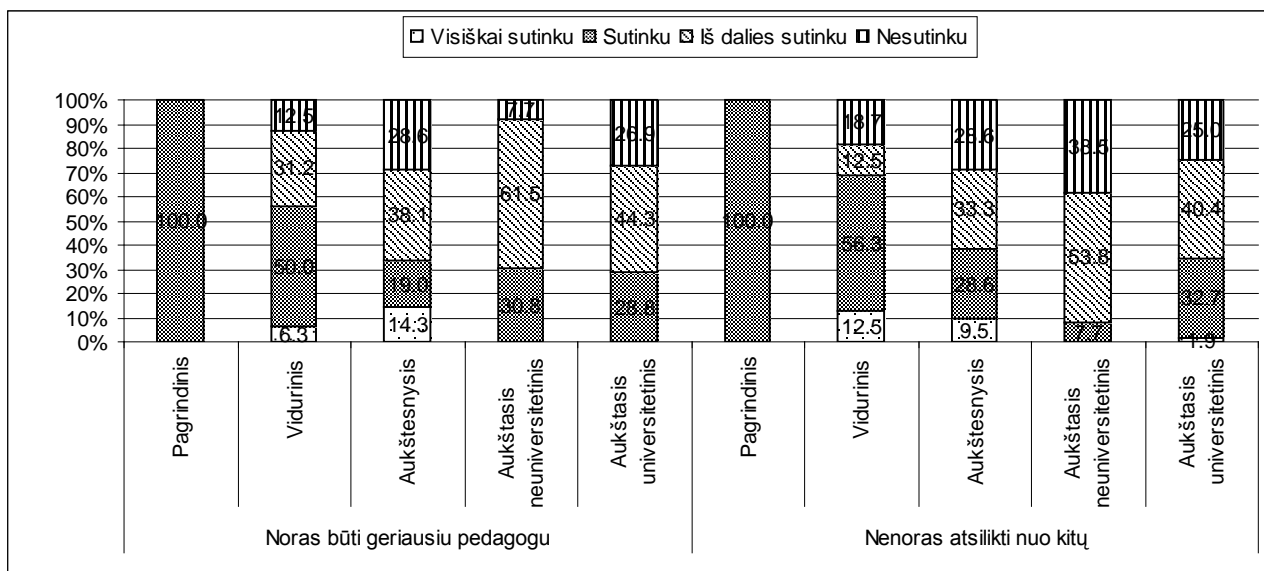
Tėvų nuomonės, kodėl reikia užtikrinti ikimokyklinio ugdymo(si) kokybę, pasiskirstymas pagal jų svarbą (proc.) (N= 106)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Atsakomybė prieš ugdytinius	51.8	39.6	7.6	1.0	0.0
Įstaigos noras tobulėti	47.2	47.2	4.6	1.0	0.0
Novacijų diegimas į ugdymo procesą	44.3	49.0	5.7	1.0	0.0
Supratimas, kad reikia gerinti esamą situaciją	34.0	52.8	10.4	2.8	0.0
Noras tobulinti kompetencijas	22.7	51.8	19.8	3.8	1.9
Atsinaujinti skatinančios vadovų pastangos	18.9	41.5	17.0	20.7	1.9
Ugdymo programų išskirti tikslai	17.0	65.1	15.1	2.8	0.0
Netikrumo jausmas dėl savo ateities	11.3	28.3	34.9	22.7	2.8
Pedagogų atestacijos reikalavimai	10.4	56.6	27.3	4.7	1.0
Nenoras atsilikti nuo kitų	4.7	34.9	34.9	25.5	0.0
Noras būti geriausiu pedagogu	3.8	33.0	41.5	21.7	0.0
Įstaigoje vyraujanti nuostata "taip reikia"	2.8	23.6	37.7	34.0	1.9

Tėvai labai teisingai įvertino teiginius, pasirinkę alternatyvą „Visiškai sutinku“, kaip svarbiausius aspektus išskyrė: atsakomybė prieš ugdytinius (51,8 %), įstaigos noras tobulėti (47,2 %), novacijų diegimas į ugdymo procesą (44,3 %). Šių teiginių aukštas įvertinimas rodo, kad pedagogas užtikrinti kokybę, pirmiausia, turi stengtis dėl vaikų, jausti atsakomybę prieš juos, taip pat kiti du įvardyti aspektai akcentuoja pačios įstaigos tobulėjimą, nes kuomet įstaiga tobulės, bus suteiktos kokybiškos paslaugos ugdytiniams, o tobulėjant ir novacijos bus diegiamos.

Tėveliai teisingai įvertino ir teiginį, kad negalima siekti kokybės, jei galvojama, kad tai daryti reikia, nes įstaigoje vyrauja tokia nuostata, pasirinkę alternatyvą „Nesutinku“ tai įvertino 34,0 % respondentų, bei nenoras atsilikti nuo kitų, tai įvertino 25,5 % tėvų. Pirmiausia įstaiga turi įsivertinti savo veiklą ir pati norėti keisti silpnąsias puses, o ne dėl kitų įstaigų tai daryti.

Statistiškai reikšmingi skirtumai tėvų išsilavinimo aspektu pastebimi tarp dviejų variantų, kodėl reikia stengtis užtikrinti ikimokyklinio ugdymo kokybę: *noras būti geriausiu pedagogu* ($\chi^2=24,634$; $df=12$; $p=0,017$), *nenoras atsilikti nuo kitų* ($\chi^2=22,505$; $df=12$; $p=0,032$) (žr. 84 pav.).

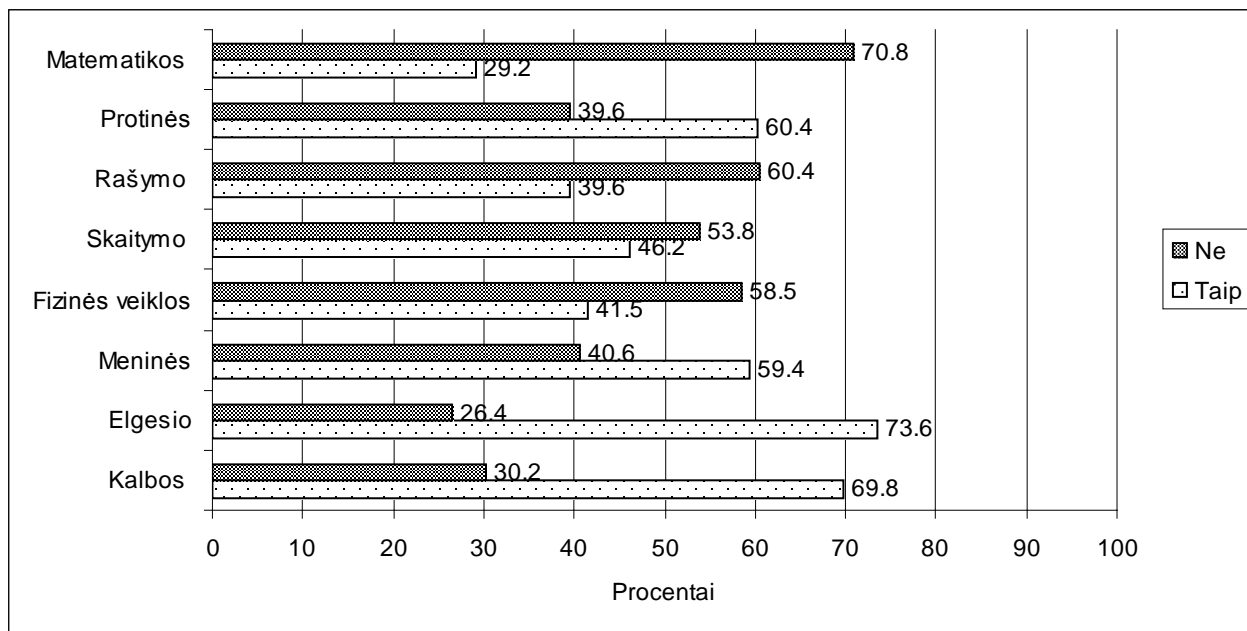
84 pav. Kokybės užtikrinimo svarba, tėvų išsilavinimo aspektu (N= 106)

Paveiksle matyti, kad užtikrinimo svarbą kaip *norą būti geriausiu pedagogu*, pasirinkę alternatyvą „Sutinku“ labiausiai vertina pagrindinį išsilavinimą turintys tėvai (100 %), priešingai mano vidurinį išsilavinimą turintieji (12,5 %), aukštesnįjį išsilavinimą turintieji (28,6 %), aukštąjį neuniversitetinį turintieji (7,7 %) bei aukštąjį universitetinį išsilavinimą turintieji (26,9 %), kurie pasirinko alternatyvą „Nesutinku“.

Užtikrinimo svarbą kaip *nenorą atsilikti nuo kitų*, pasirinkę alternatyvą „Sutinku“ labiausiai vertina pagrindinį išsilavinimą turintys tėvai (100 %), priešingai mano vidurinį išsilavinimą turintieji

(18,7 %) aukštesnįjį išsilavinimą turintieji (28,6 %), aukštąjį neuniversitetinį turintieji (38,5 %) bei aukštąjį universitetinį išsilavinimą turintieji (25,0 %), kurie pasirinko alternatyvą „Nesutinku“.

Tėvai iš ikimokyklinės įstaigos reikalauja ypatingai daug vaiko atžvilgiu, nes ši įstaiga ruošia vaikus dalykinei sistemai. Todėl klausėme tėvų, kokių vaiko pasiekimų, pokyčių jie tikisi (žr. 85 pav.).

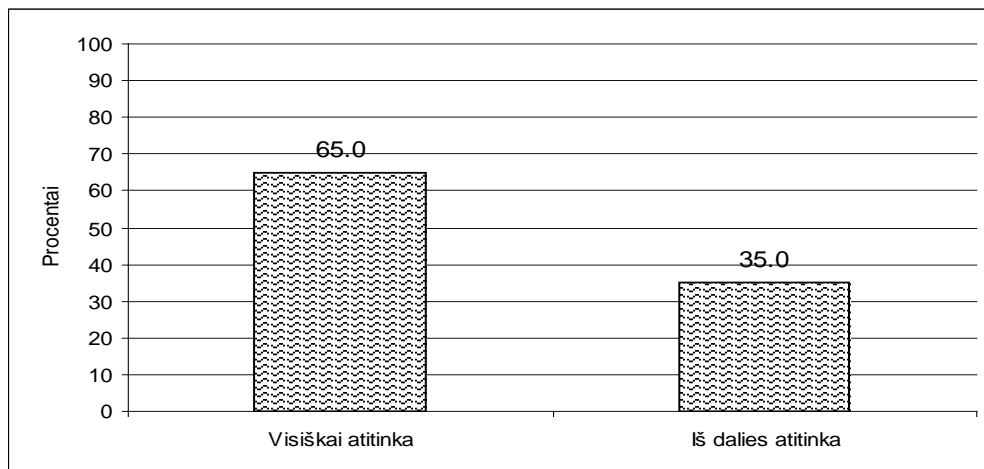

85 pav. Vaiko pasiekimų vertinimas tėvų požiūriu (N= 106)

Pastaba: kai kurie tėvai pasirinko po kelis atsakymo variantus.

Gauti duomenys rodo, kad labiausiai tėvai tikisi elgesio pokyčių (73,6 %), kalbos (69,8 %), meninių gebėjimų (59,4 %).

Taip pat svarbu buvo išsiaiškinti, ar dabartiniai vaiko pasiekimai atitinka tėvų lūkesčius (žr. 86 pav.).

86 pav. Vaikų pasiekimų atitiktis tėvų lūkesčius (N= 106)

Apibendrinant gautus duomenis, galime teigti, kad 65,0 % respondentų teigia, kad vaikų pasiekimai visiškai atitinka jų lūkesčius, o likusioji dalis (35,0 %) respondentų nurodo, kad iš dalies atitinka.

Tėvai išreiškė savo nuomonę, trumpai argumentuodami savo pasirinkimą. Pateikti argumentai buvo sisteminami, ieškant apibendrinimo (kategorijos), kas įgalintų apjungti vienodus argumentus. Detalesnė informacija pateikiama 31 lentelėje.

31 lentelė

Tėvų argumentai, ar pasiekimai atitinka tėvų lūkesčius (N= 106)

Aspektas	Tėvų pareikšti argumentai	Apibendrinimas (kategorija)
Visiškai atitinka	<i>„matomi amžiaus tarpsnių pokyčiai“, „vaikas nuolat kažką išmoksta“, „kasmet vaikas keičiasi, tobulėja, daug ko išmoksta“ „vaikas įgijo daug savarankiškumo, daugiau kalba, daugiau žino“ „įgyja reikalingų kompetencijų“, „tai akivaizdu vaiko pokyčiuose“, „matosi ugdomosios veiklos rezultatas“, „vaiko pasiekimai akivaizdžiai matomi“, „vaikas tapo išradingesnis, drąsesnis, labai mandagus“, „išmoko tvarkytis, sutelkti dėmesį“, „tapo atidesnis, labiau susikaupia“, „kiekvieną dieną vaikas sužino vis daugiau“, „vaikas tobulėja visapusiškai“, „vaikas ugdomas visapusiškai, ramus, noriai eina į darželį“, „padaryta didelė savarankiškumo pažanga“, „daro pažangą visose srityse“, „kiekvieną dieną matau pažangą“</i>	Vaiko tobulėjimas
	<i>„vaikas noriai viskuo domisi“, „vaikas nori eiti į darželį, dalyvauti renginiuose, veiklose“</i>	Vaiko domėjimasis
	<i>„ir aš ir auklėtoja labai tinkama linkme ugdome vaiką“, „taisyklingai ir kompetentingai ugdomas“, „dirba geri pedagogai su vaiku“</i>	Tinkamas ugdymas
	<i>„manau, kad pagal amžių viskas yra gerai“, „moka viską, ką turėtų mokėti pagal savo amžių“, „pagal savo amžių daug moka“, „vaikas labai gabus“, „akivaizdus vaiko tobulėjimas“, „vaikas atlieka ir moka, ką turi mokėti tokio amžiaus“, „gebėjimai atitinka amžių“</i>	Atitinka savo amžiaus tarpsnį
Iš dalies atitinka	<i>„nesijaučia vaikas saugus visada“</i>	Nesaugumo jausmas
	<i>„norėtusi, kad būtų geriau“, „galėtų būti geriau“</i>	Galėtų būti geriau
	<i>„turime bėdų su kalba“, „kai kuriose srityse gali būti ir geriau, reikia su vaiku daugiau padirbėti“, „vaikui trūksta kalbos raiškumo, piešimo įgūdžių“</i>	Trūkumai kai kuriose srityse

Remiantis tiriamųjų autentiškos kalbos pavyzdžiais, galime daryti išvadą, kad tėvai yra patenkinti vaiko pasiekimais, kadangi jie mato vaiko tobulėjimą bei domėjimąsi visose srityse. Tėvai yra patenkinti vaikų ugdymu, kadangi jų nuomone jis yra tinkamas, atsižvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnio ypatumus.

Kiti tėvai teigia, kad vaikų pasiekimai iš dalies atitinka jų lūkesčius, kadangi vaikai ne visada jaučiasi saugūs, išryškėja trūkumai kai kuriose srityse, o dažniausiai tėvai nori, kad pasiekimai būtų aukštesnio lygio. Tačiau išryškėja tendencija, ar patys tėvai stengiasi sutelkti pastangų, žinių ir ryžto, kad vaikų pasiekimai būtų didesni?

Paskutiniu metu anketos klausimu prašėme tėvų, kad jie parekomenduotų, pasiūlytų auklėtojams, ko jų manymu trūksta kokybiškam ugdymui realizuoti. Tėvai išreiškė savo nuomonę, trumpai argumentuodami savo pasirinkimą. Pateikti argumentai buvo sisteminami, ieškant apibendrinimo (kategorijos), kas įgalintų apjungti vienodus argumentus. Detalesnė informacija pateikiama 32 lentelėje.

32 lentelė

Tėvų pasiūlymai pedagogams (N= 106)

Pasiūlymai	Apibendrinimas (Kategorija)
<i>„Naujų technologijų, ugdymo priemonių“, „Inovacijų diegimo ugdymo procese“, „Naujų technologijų įdiegimo į ugdymo procesą“</i>	Inovacijos
<i>„Kad vaikas išmokytų raides ir truputį skaityti“, „ Kad daugiau mokytų eilėraščių, dainelių, gali tėvams pateikti eilėraščių tekstus, tuomet su tėveliais namie padėtų vaikams mokytis“</i>	Rašymas, skaitymas
<i>„Auklėtojos galėtų daugiau leisti vaikams pasireikšti, skatinti juos kurti, fantazuoti“, „Kad įgytų kuo daugiau žinių, tobulėtų vaiko elgesys, įdomiai ir turiningai praleistų savo dieną darželyje“, „Laisvės saviraiškai, reikia daugiau informacijos apie vaiko elgesį, pasiekimus“</i>	Saviraiškos galimybių
<i>„Manau reikėtų mažinti vaikų skaičių grupėje, daugiau drausmės vaikams ir riboti auklėtojų amžių, nes kai kurios vyresnės dirba be jokios motyvacijos“, „Vaikams ir auklėtojoms būtų lengviau, jei grupėje būtų mažiau vaikų. Taip pat ir žemi atlyginimai nemotyvuoja pedagogus tobulėti“, „Tikiuosi pedagogės nuolat sieks tobulumo, užtikrins ugdymosi kokybę kiekvienam vaikui“</i>	Pedagogų tobulėjimas
<i>„Norėtųsi bendradarbiavimo su tėvais, įtraukiant juos į ugdymą“, „ Didesnio bendradarbiavimo su tėvais“, „ Iš klausyti tėvų norus“, „Auklėtojoms viską drąsiai sakyti tėvams ir apie pasisekimus vaiko ir apie nepasisekimus (drausmė, kalba, kultūra, švara, tvarka). Vaikai viską atsineša iš šeimos, tėvai viską turi žinoti“</i>	Bendradarbiavimas su tėvais
<i>„Daugiau grupinių darbų, nes vaikas pasakoja, kad dažniausiai individualiai atlieka darbus“, „Vertinti draugų darbus, paskirstyti vaidmenis užimtumo veikloje, suteikti savarankiškumo“, „Mokyti vaikus tarpusavio bendravimo“</i>	Kolektyvinis darbas
<i>„Norėtųsi vaikui saugesnės aplinkos, labiau individualumo, kad auklėtojos padėtų jautresniems vaikams“, „ Psichologinio saugumo grupėje trūksta, individualių poreikių tenkinimo“</i>	Saugumas
<i>„Norisi, kad kokybė nuolat gerėtų, bet tam reikia papildomų finansų“, „Sunku dirbti kai priemonių ugdymui nuolat reikia prašyti tėvų“</i>	Finansavimas

Remiantis tiriamųjų autentiškos kalbos pavyzdžiais, galime daryti išvadą, kad pagrindiniai tėvų pasiūlymai auklėtojams būtų: aktyvesnio pedagogų bendradarbiavimo su tėvais siekimas, pedagogų tobulėjimas, realizuojant inovacijas ugdymo procese, saviraiškos galimybių ugdytiniams suteikimas, skaitymo, rašymo pradmenų įgijimas. Vaikas turėtų būti ugdomas kaip asmenybė, prisitaikanti gyventi informacinių technologijų visuomenėje, gebanti išreikšti save ir būti tolerantišku kitų vaikų bei suaugusiųjų atžvilgiu. Tinkama linkme ugdomas vaikas, pasižymi įvairių sričių gebėjimais, įgūdžiais.

IŠVADOS

Išanalizavus pedagoginę, psichologinę, metodinę, vadybinę literatūrą ir švietimo bei teisinius dokumentus nagrinėjama tema, apibendrinus empirinio tyrimo rezultatus, išryškėjo, kad:

1. Akcentuojama naujoji ugdymo paradigma: kuo palankesnių ugdymo sąlygų sudarymas, kurios turi įtakos ugdytinio vidinių galių plėtotei, jo saviraiškai ir saviraidai. To pasėkoje iškeliamas tikslas - ugdyti laisvą, kūrybingą asmenybę. Taip akcentuojamas perėjimas nuo mokymo, orientuoto į pedagoga, prie ugdymo(si), kurio dėmesio centre ugdytinis.
2. Ugdymas turi būti grindžiamas visuminiu vaiko pažinimu, pripažįstama ir skatinama vaiko individualybė, atsižvelgiama į savitus vaiko augimo ir raidos tempus, rodoma pagarba jam ir jo šeimos nariams. Vaiko savarankiškumas ugdomas sudarant įvairias galimybes rinktis pasaulio pažinimo ir patirties kaupimo būdus.
3. Švietimo kokybė apibrėžiama kaip požymių visuma, leidžianti spresti, kaip švietimo įstaiga, švietimo sistema ar atskiri jos posistemiai vykdo savo paskirčiai būdingus nacionalinius ir regioninius tikslus, atitinka ugdytinių/ tėvų poreikius, siekia naujovių ir nuolatinio tobulėjimo esamomis sąlygomis ir geba tas sąlygas gerinti.
4. Mokslinės literatūros analizė leido išskirti edukacinius veiksnius, kurie sąlygoja kokybišką ugdymą:
 - *Kompetentingas pedagogas*, kuris geba ugdytiniams perteikti žinias, patirtį, ugdyti gebėjimus, savo darbo veikloje siekia globoti (sudaryti natūralias auklėjimo sąlygas), rūpintis vaiko saugumu, sudominti jį ugdymu(si), geba pažinti vaiko psichines, fizines galias, žino jo raidos ypatumus, individualizuoja darbą. Pedagogas stengiasi palaikyti glaudžius ryšius su vaiko artimiausia aplinka, ugdo vaiko savarankiškumą, vertybines nuostatas. Dabartinė švietimo reforma reikalauja šiuolaikiško pedagogo, orientuoto į nuolatinę kaitą, gebančio valdyti ugdymo procesą, kad jis būtų kokybiškas ir permanentinis.
 - *Ugdomoji veikla* turi būti orientuota į nuolatinę kaitą, pedagogas turi gebėti veiksmingai modeliuoti ir valdyti ugdymo procesą. Itin svarbu, kad pedagogo ir vaikų sąveika darželyje būtų pastebėta, sudarytos sąlygos jai atsiskleisti ir virsti ugdomosios veiklos pasiekimais, prielaida skaičiuoti ikimokyklinio ugdymo pridedamąją vertę. Ikimokyklinio ugdymo proceso organizavimo prasmė – sudaryti sąlygas, kad formuotųsi ugdytinių patirtis savarankiškai spresti pažintines, komunikacijos, organizavimo, moralės ir kitas problemas, kurios sudaro ugdymo turinį. Svarbu, kad pedagogai naudotų šiuolaikinius, į vaiko kompetencijų ugdymą orientuotus būdus, tokius kaip vaiko aktyvumo, iniciatyvos skatinimą,

kūrybišką, konstruktyvistinę vaiko ir pedagogo sąveiką, spontanišką situacinį - ugdymą, ugdymą pavyzdžiu. Kad pedagogas įsisavintų ir gebėtų taikyti visus minėtus komponentus, palankiai juos koordinuotų ir kryptingai valdytų, jis turi gebėti planuoti savo veiklą.

- *Edukacinė aplinka*, kurioje planuojamas, organizuojamas, bei inspiruojamas ugdymo procesas, kurio metu derinama individuali bei grupinė veikla, bendravimas ir bendradarbiavimas, sąveika, socialinės aplinkos įtaka. Grupės aplinka daro didelę įtaką kiekvieno vaiko ugdymosi patirčiai. Pedagogų tikslas – kruopščiai apgalvoti, kaip turi būti sutvarkyta erdvė, kad ji skatintų visapusišką vaiko raidą. Turi būti sudarytos sąlygos atsiskleisti ir būti gerbiamam, vertinamam. Aplinka turi būti tokia, kad vaikas galėtų augti ir ugdyti(s), tyrinėti, pažinti pasaulį, bendrauti ir bendradarbiauti tarpusavyje ir su suaugusiais.

- *Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas*. Tėvai ir pedagogai yra dvi jėgos, labiausiai priartėjančios prie vaikų. Visos ugdymo proceso grandys – pedagogai, tėvai, vaikai veikia viena kitą. Išskiriami bendradarbiavimo privalumai: krūvio mažėjimas, ugdymo veiksmingumo didėjimas, pasitikėjimo atradimas, požiūrių suderinamumas, mokėjimas mąstyti, kurti kartu, gebėjimas dirbti kartu, prisitaikyti, atsakingai elgtis, veikti.

5. Tyrimas atskleidė, kad kokybiškas ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje yra labai svarbus, tiek pedagogų, tiek tėvų nuomone. Respondentų (pedagogų ir tėvų) nuomone, už jo tinkamą sukūrimą labiausiai yra atsakingi pedagogai, pavaduotoja ugdymui, įstaigos direktorius.
6. Analizuojant konkrečių ikimokyklinių įstaigų būklę išskirtų edukacinių veisnių aspektu, išryškėjo, kad ugdymas yra iš dalies kokybiškas, o aktualiausios problemos, kurios trukdo yra: didelis vaikų skaičius grupėje, daug laiko užimantis įvairių dokumentų pildymas finansiniai sunkumai: edukacinių priemonių trūkumas, nepakankamas atlygis už darbą, neaktyvus inovacijų diegimas ugdymo procese, nepakankamas ikimokyklinės įstaigos personalo tarpusavio bendradarbiavimas.
7. Tyrimas atskleidė, kad kokybiškas ugdymas turi sudaryti sąlygas vaiko individualių psichinių ir fizinių galių plėtotei, kas įgalins tinkamai paruošti vaikus tolimesnei dalykinei sistemai. Pedagogas turėtų sukurti ugdomąją aplinką, kurioje ugdytiniai būtų saugūs psichologiškai ir fiziškai, nuolat patys tobulėtų, pažintų savo ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumus, organizuotų individualų darbą su ugdytiniais, suteikiant jiems saviraiškos galimybių. Įtraukti vaikus į veiklą gera idėja, tema, problema, sumanymu, ką būtų galima daryti, tyrinėti. Apmąstyti savo veiklą, atrasti save ugdymo procese. Tėvai pritaria pedagogų išreikštai nuomonei ir papildo, kad pedagogai turi pastebėti, gerbti, palaikyti vaikų sumanymus, padėti juos išplėtoti, praturtinti.

8. Edukacinė aplinka turi būti kuriama, vaikų dėmesį patraukiant įvairiais žaislais ir priemonėmis. Pedagogai pripažįsta vaiko teisę rinktis veiklą, buvimo vietą, draugus, laisvai judėti iš vienos erdvės į kitą.
9. Akcentuojant tarpusavio sąveiką tarp pedagogų ir tėvų, išsiaiškinta, kad pedagogai domisi vaiko gyvenimu šeimoje, bei suteikia reikiamos informacijos tėvams apie ugdytinius. Taip pedagogai gauna papildomos informacijos apie vaiką, kurią galima būtų panaudoti ugdymo procese, padeda tėvams jaustis bendruomenės nariais ir sudaro jiems galimybes keistis naudinga informacija apie vaikų ugdymą. Bendradarbiavimą trukdančios priežastys pedagogų ir tėvų nuomone įvardijamos tokios: didelis tėvų užimtumas, nesidomėjimas, abejingumas. Tėvai teigia, kad pedagogai domisi vaiko gyvenimo sąlygomis šeimoje, suteikia informaciją rūpimais klausimais. Tiek tėvų, tiek pedagogų nuomone, tėvų dalyvavimas švietime ir vaiko ugdyme turi būti sinchroninis, pagrįstas nuolatine tėvų ir pedagogų sąveika.
10. Kokybiško ugdymo užtikrinimo svarba yra akcentuojama kaip pedagogų atsakomybė prieš ugdytinius, įstaigos noras tobulėti, novacijų diegimas į ugdymo procesą, bei pedagogų kompetencijų tobulinimas.
11. Darbo pradžioje iškelta hipotezė pasitvirtino - kokybišką ugdymą sąlygoja edukacinių veiksnių dermė: pedagogo kompetencijos, ugdomojo proceso tinkamas organizavimas, edukacinės aplinkos sukūrimas, bendradarbiavimas su ugdytinių tėvais. Pagrindinis šios dermės komponentas yra pedagogas, nuo kurio priklausys, ar tinkamai bus realizuojami kiti įvardyti komponentai.

REKOMENDACIJOS

1. Aktyviau bendrauti ir bendradarbiauti su ugdytinių tėveliais, vis daugiau įtraukiant juos į ugdomąjį procesą. Motyvuoti tėvelius tapti savanoriais, galinčiais pasiūlymais ir darbais prisidėti prie ugdymo kokybės gerinimo įstaigose. Įtraukti tėvelius ir vaikus į ugdomųjų priemonių gaminimą, kurias pedagogas galės naudoti ugdomojoje veikloje. Bendra veikla skatins kūrybiškumą, leis geriau pažinti ugdytinius ir glaudesnę bendradarbiavimą tarp tėvų, vaikų ir pedagogų.
2. Ypatingai svarbu tėvams pateikti reikiamą informaciją: informacija turi būti diferencijuojama atsižvelgiant į šeimos socialines charakteristikas ir prieinamumo prie informacijos šaltinių galimybes.
3. Ugdyti ne tik individualią vaiko saviraišką ugdomojo proceso metu, bet ir dažniau integruoti darbą grupelėmis (komandinio darbo užuomazgos), nes atliekant darbus komandose lavėja: gebėjimas bendrauti (verbaliniai ir neverbaliniai įgūdžiai), bendradarbiauti, kritiškai mąstyti, kūrybiškai veikti, spręsti konfliktus ir ieškoti kompromisų, gebėjimas vadovauti, socialinė atsakomybė ir tolerancija.
4. Pedagogai turėtų aktyviau dalyvauti metodiniuose susirinkimuose, tobulėti, skleisti gerąją darbo patirtį kolegoms. Įgijus naujos patirties, stengtis atrasti naujų galimybių, būdų kaip ugdymo kokybę tobulinti, siekiant geresnių rezultatų.
5. Įstaigos vadovas turėtų sujungti kiekvieną darbuotoją į komandą, kas įgalintų dirbti ir siekti bendro tikslo. Tai padėtų išspręsti aktualias esamas ir užkirstų kelią būsimoms problemoms. Įstaiga taptų atvira naujovėms, komandos nariai - komunikabilūs, pasitikintys savimi, gebantys numatyti ir planuoti savo veiklą.
6. Įstaigos vadovas turėtų sudaryti palankias sąlygas pedagogų kompetencijų tobulinimui ir savirealizacijai: kvalifikacijos kėlimui, mokymuisi visą gyvenimą, sukurti veiklos skatinimo, motyvavimo sistemą, nes nuo pedagogo darbo priklausys, ar vaikui bus suteikiamas kokybiškas ugdymas.
7. Organizuoti personalo mokymus įstaigoje, kas įgalintų: lavinti analitinį mąstymą / sprendimų priėmimo įgūdžius, identifikuoti ir spręsti organizacijos problemas, siekti aukštų elgesio standartų asmeniniame bei organizacijos gyvenime, gebėti bendradarbiauti ir dirbti komandoje.

LITERATŪRA

1. Ališauskas R. (2000). Švietimo kokybės vadyba. *Bendrojo lavinimo mokyklos audito metodika: Projektas*. Vilnius: LRŠMM Švietimo aprūpinimo centras.
2. Aramavičiūtė V. (1994). Ugdymo samprata. *Pedagogika: mokslo darbai*, Nr. 30, p. 26 – 47.
3. Balčiūnaitė V. (2005). Tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas siekiant ugdymo kokybės. *Švietimo vadyba reformos erdvėje*. Jaunųjų mokslininkų darbai II. Vilnius: pedagoginio universiteto leidykla.
4. Barkauskaitė M. (2001). Mokytojų kvalifikacijos kilimas – nuolatinio mokymosi pagrindas. *Pedagogika: mokslo darbai*, Nr. 52, p. 63 – 67.
5. Barkauskaitė M., Bruzgelevičienė R. (2004). *Švietimo įstaigos vertinimo nuostatos. Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodikos projektas*. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
6. Barkauskaitė M. (2005). Pedagogų rengimas: tradicijos ir kaita. *Pedagogika: mokslo darbai*, Nr. 52, p. 11 - 15.
7. *Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa*. (2002). Vilnius: LRŠMM Švietimo aprūpinimo centras.
8. *Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai: priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis ugdymas*. (2003). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
9. Bitinas B. (2000). *Ugdymo filosofija*. Vilnius: Enciklopedija.
10. Bitinas B. (2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Vilnius: Kronta.
11. Bryant D., Peisner - Feinberg E., Miller – Johnson S. (2000). *Head start parents' roles in the educational lives of their children*. Paper presented at the Annual Conference of the American Educational Research Association, New Orleans, LA. ED 446-835.
12. Bruzgelevičienė R. (2006). Darnaus vystymosi švietimo ir Lietuvos švietimo reformos idėjų sąsajos. *Pedagogika: mokslo darbai*, Nr. 84, p. 7 – 13.
13. Burškaitienė R., Vilkonienė M. (2009). Priešmokyklinio ugdymo kokybė: samprata ir esminiai vadybos aspektai. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, Nr. 2(23), p. 111 – 117.
14. Cecchin D. (2005). Kompetentingas ugdytojas. *Demokratiškos pedagogikos matai: danų autorių straipsnių rinkinys kuriančiam pedagogui*, p. 189 – 195. Vilnius: Vilniaus kolegija.
15. Čiužas R., Adaškevičienė V. (2006). Iššūkiai Lietuvos mokytojams ir mokykloms modernios liberalios švietimo koncepcijos požiūriu. *Pedagogika: mokslo darbai*, Nr. 82, p. 51 - 55.

16. *Dakaro veiksmų planas*. (2000). Švietimas visiems. [Žiūrėta 2010 09 17]. Prieiga per internetą: <<http://www.unesco.lt/?page=409>>
17. Dambrauskienė D. (2008). Priešmokyklinio amžiaus vaiko asmenybės bruožai. *Žvirblių takas*, Nr. 1, p. 50-53.
18. Dapkienė S. (2003). *Klasės auklėtojas ir tėvai – partneriai*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
19. *Darnaus vystymosi ir švietimo strategija*. (2007). [Žiūrėta 2010 11 17]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/veikla/dv_svietimas.htm>
20. Dencik L. (2005). Kaip vaikai įsisavina postmoderniojo gyvenimo kokybę. *Demokratiškos pedagogikos matai: danų autorių straipsnių rinkinys kuriam pedagogui*, p. 80 – 90. Vilnius: Ciklonas.
21. Dikavičius V. (2003). *Visuotinės kokybės vadyba*. Kaunas: Technologija.
22. Everard B., Morris G. (1997). *Efektyvus mokyklos valdymas*. Vilnius: Poligrafija ir informatika.
23. Fan X., Chen M., (2001). Parental involvement and students' academic achievement: A metaanalysis. *Educational Psychology Review*, 13(1), 1- 22.
24. Farquhar S., Fitzsimons P. (2008). *Philosophy of early childhood education. Transforming narratives*. London: Blackwell publishing.
25. *Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcija*. (2008). [Žiūrėta 2011 01 10]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=332022&p_query=&p_tr2=>>
26. Fullan M. (1998). *Pokyčių jėgos: skverbimasis į ugdymo reformos gelmes*. Vilnius: Tyto alba.
27. Gailienė D., Bulotaitė L., Sturlienė N. (1996). *Aš myliu kiekvieną vaiką*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.
28. Gedminienė D., Gumuliauskienė A. (2008). Ugdymo kokybės vertinimas bendrojo lavinimo mokykloje: mokytojų ir mokinių požiūris. *Acta Pedagogica Vilnensia: mokslo darbai*, Nr. 21, p. 75 – 87.
29. Gerd – Bodo von Carlsburg Teacher Education in Germany: Critical Analysis of Recent Trends and Recommendation for future improvements. (2006). *Pedagogika: mokslo darbai*, Nr. 82.
30. Gylienė R. (2005). Darželio – mokyklos, kaip ugdymo institucijos, ypatumai. *Švietimo vadyba reformos erdvėje*. Jaunųjų mokslininkų darbai II, p. 38 – 56.

31. Glebuviienė V. S., Monkevičienė O., Tarasonienė A., Stankevičienė K., (2003). *Priešmokyklinio amžiaus vaikų (5-6 (7) m.) kokybiško ugdymo(si) veiksniai ir kriterijai*. Galutinė mokslinė ataskaita. [Žiūrėta 2010 10 15]. Prieiga per internetą:
<http://www.biblioteka.vpu.lt/elvpu/Priesmokyklinio_amziaus_vaiku_kokybisko_ugdymosi_veiksniai_kriterijai_mokslinis_tyrimas_2003.pdf>
32. Grincevičienė V. (2006). Mokinių tėvų požiūris į mokyklą ir ugdymo procesą. *Pedagogika: mokslo darbai*, Nr. 83, p.174 - 179.
33. Gumuliauskienė A., Juodaitytė A. (2004). Mintys apie naują Pedagogų rengimo koncepciją. *Žvirblių takas*, Nr. 4, p. 2-5.
34. Henderson A. T., & Mapp K. L., (2002). *A new wave of evidence: The impact of family, school, community connections on student achievement*. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory.
35. Hodgson G.M. (2000). Socio – economic Consequences of the Advance of Complexity //Creative Society of the 21st Century. – OECD.
36. *Ikimokyklinio ugdymo gairės*. (1993). Vilnius: Leidybos centras.
37. Ivanauskienė F. (2002). Pedago ir šeimos bendradarbiavimas: planavimo aspektai. *Socialinis ugdymas: mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas: II respublikinės mokslinės praktinės konferencijos straipsnių rinkinys*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
38. Jackūnas Ž. (2006). *Lietuvos švietimo kaitos linkmės*. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas.
39. Jovaiša L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
40. Jucevičienė P. (1997). *Ugdymo mokslo raida: nuo pedagogikos iki šiuolaikinės ideologijos*. Kaunas: Technologija.
41. Jucevičius R., Jucevičienė P. ir kt. (2003). *Mokyklos strategija. Strateginio vystymo vadovas*. Kaunas : Žinių visuomenės institutas.
42. Jurašaitė – Harbison E. (2004). *Ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinės kompetencijos: struktūra, modelių realizavimas, įvertinimas*. Daktaro disertacija. Vilnius: VPU.
43. Juodaitytė A. (2001). Ikimokyklinio ugdymo sisteminė kaita Europos Bendrijos ir pokomunistinėse šalyse. *Acta Pedagogica Vilnensia: mokslo darbai*, Nr. 8, p. 152 – 162.
44. Juodaitytė A. (2003 a). *Socializacija ir ugdymas vaikystėje*. Vilnius: Petro ofsetas.
45. Juodaitytė A. (2003 b). *Vaikystės fenomenas*. Šiauliai: ŠU leidykla.
46. Juodaitytė A., Karžinauskienė R. (2008). Kokybės vadybos principų raiška mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo procesuose. *Mokytojų ugdymas*, Nr. 9, p. 24 – 41.

47. Juodaitytė A., Martišauskienė D. (2008). Ikimokyklinio ugdymo kokybės valdymo prasių kontekstualizavimasis Lietuvos Respublikos Švietimo dokumentuose. *Mokytojų ugdymas*, Nr. 11 (2), p. 116- 134.
48. Juodaitytė A., Gaučaitė R., Kazkauskienė A. (2009). *Informavimas apie ikimokyklinį, priešmokyklinį ugdymą ir švietimo pagalbą*. Šiauliai : Lucilijus.
49. Kardelis K. (2005). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Liucijus.
50. Kasiulis J., Barvydienė V. (2003). *Vadovavimo psichologija*. Kaunas: Technologija.
51. Kazakevičius G. (2004). Mes taip mąstome. Mes taip sakome. Mes taip darome. *Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito metodika. I dalis*. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
52. Kaziliūnas A. (2006). *Kokybės analizė, planavimas ir auditas*. Vilnius: Mykolo Riomerio universiteto Leidybos centras.
53. Kišūnienė G., J. Kizienė, D. Lepaitė ir kt. (2000). *Vidinės kokybės užtikrinimo profesinėse mokyklos vadovas*. Vilnius: Leidybos centras.
54. *Kokybiškas ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymas. Metodinė priemonė lopšelių auklėtojams, tėvams, ugdantiems vaikus nuo gimimo iki trejų metų* (2009). / parengė Regina Sabaliauskienė, Regina Rimkienė. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.
55. Kvieskienė G. (2003). *Socializacija ir vaiko gerovė*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
56. Kundrotienė S. (2005). Tėvų įtraukimo į ikimokyklinės institucijos veiklą būdai. *Švietimo vadyba reformos erdvėje*. Jaunųjų mokslininkų darbai II, p. 82 – 91.
57. Lamanuskas V. (2004). *Švietimo monitoringo įvadas*. Šiauliai: Liucilijus.
58. Lamanuskas V. (2004). Šalies švietimo kokybė kaitos kontekste. *Lietuvos aidas*. Sausio 15, p. 3.
59. Lansbergienė A., Jankauskienė L. (2004). Priešmokyklinės grupės aplinka. *Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas: metodinės rekomendacijos*. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, p. 313-318.
60. Laužackas R., Gedvilienė G., Tūtlys V. (2008). Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai. *Pedagogika: mokslo darbai*, Nr. 89, p. 29 - 43.
61. Leliūgienė I. (2003). *Socialinė pedagogika*. Kaunas: Technologija.
62. *Lietuvos švietimo koncepcija*. (1992). Vilnius: Leidybos centras.
63. Litvinienė J. (2002). *Šeima – vaiko ugdymo institucija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

64. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Nr. IX – 1630, 2003-06-17, Žin., 2003. Nr. 63-2853 (2003 – 06 – 28).
65. Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija. (1989). Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerija.
66. Lietuvos švietimo koncepcija. (1992). Vilnius: Leidybos centras.
67. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2002 m. rugsėjo 4 d. įsakymas nr. 1570 „Dėl pedagogų profesinės kvalifikacijos vertinimo ir pripažinimo nuostatų tvirtinimo“. Valstybinės žinios.
68. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. lapkričio 11 d. Įsakymas Nr. ISAK-2249 „Dėl pavyzdinio auklėtojo pareigybės aprašymo patvirtinimo“. Valstybės žinios. 2005, Nr. 137-4952.
69. Malinauskienė D. (2006). Priešmokyklinio ugdymo pakopos svarba vaikų socialinės kompetencijos ugdymui. *Socialinis darbas* Nr. 5(1), p. 116 – 122.
70. Malinauskienė D. (2010). Naujos tyrimais grįstos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo informavimo sistemos projektavimo galimybės. *Mokytojų ugdymas*, Nr. 14(1), p. 190 – 193.
71. Malinauskienė D. (2010). Ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinės kompetencijos: diagnostinis aspektas. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos* (19) p. 103-113.
72. Martišauskienė D. (2008). Tėvų ir pedagogų požiūris į ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybę Kretingos lopšelyje – darželyje „Ažuoliukas“. *Jaunujų mokslininkų darbai*, Nr. 1(17). p. 89 – 92.
73. Maslow A.H. (1976). *The Farther Reaches of Human Nature*. New York: Penguin Books.
74. Maslow A.H. (2006). *Motyvacija ir asmenybė*. Vilnius: Apostrofa.
75. McLaughlin T.H. (1997). *Šiuolaikinė ugdymo filosofija*. Kaunas: Technologija.
76. *Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti*. (2006). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
77. Mikoliūnienė V. (2000). *Vadovas mokyklos kaitos procese: vadovų saviugdai, siekiant aukštesnių vadybinių kategorijų*. Vilnius : PPRC.
78. Mikoliūnienė V. (2002). *Vadybos abėcėlė praktinėje pedagogo veikloje*. Vilnius: Pedagogų profesinės raidos centras.
79. Monkevičienė O. (2008). Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio kaitos tendencijos. *Pedagogika: mokslo darbai*, Nr. 91, p. 66 - 73.

80. Neifachas S. (2003). *Ugdymo realybės rekonstrukcijos : edukacinės studijos : [edukologijos krypties studentams, magistrantams, ikimokyklinių, priešmokyklinių įstaigų pedagogams, švietimo vadybininkams]*. Klaipėda: Ciklonas.
81. Neifachas S. (2004). *Optimalaus priešmokyklinio ugdymo konceptualizavimosi kontekstai*. Vilnius: Ciklonas.
82. Neifachas S. (2007). *Priešmokyklinio ugdymo kokybės vadyba: vadovavimas ugdymo programos rengimo strategijai: konceptualizavimo dimensijos*. Vilnius: Ciklonas.
83. Neifachas S. (2008 a). *Vaikų ugdymas darželyje: dabartis ir ateities perspektyva*. Vilnius: Ciklonas.
84. Neifachas S. (2008 b). *Ikimokyklinio ugdymo programos kokybės užtikrinimas: turinio konkretizavimas, tikslų ir uždavinių įgyvendinimas, atitikties nustatymas*. Vilnius: Ciklonas.
85. Neifachas S. (2008 c). Priešmokyklinio ugdymo valdymo funkcijų kontekstualizavimasis Lietuvos Respublikos švietimo politikos strateginėse kryptyse. *Mokytojų ugdymas*, Nr. 10, p. 91- 110.
86. Neifachas S. (2009). Ikimokyklinio ugdymo kokybės valdymo problemos eksplikacija. *Pedagogika: mokslo darbai*, Nr. 93, p. 70 - 77.
87. Petkevičienė A. (2008). *Edukacinės aplinkos kūrimas priešmokyklinėje grupėje*. Informacinis leidinys „Švietimo naujienos“, Nr. 9 (264) p. 8.
88. Pivorienė R. V., Sturlienė N. (2005). *Mūsų klasė: knyga klasės auklėtojai*. Vilnius : Tyto alba
89. Prakapienė D., Malovikas A. (2006). *Pokyčių valdymas švietimo įstaigose// Personalo vadybos teorijos ir praktikos aktualijos*. Mokslinių straipsnių rinkinys.
90. *Psichologijos žodynas*. (1993). Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
91. Purvaneckienė G. (2005). Švietimo politika ir ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo plėtra. *Acta Pedagogica Vilnensia: mokslo darbai*, Nr. 15, p. 176 – 187.
92. Rajeckas V. (2004). *Pedagogikos pagrindai: studijų knyga*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
93. Rado P. (2003). *Švietimas pereinamuoju laikotarpiu*. Vilnius: Garnelis.
94. Rinaldi C. (2005). *In Dialogue with Reggio Emilia* (London, Routledge).
95. Rydelienė I. (2005). Ikimokyklinių ugdymo institucijų funkcijos ir pedagogų veiklos motyvai. *Švietimo vadyba reformos erdvėje*. Jaunųjų mokslininkų darbai II, p. 127 – 138.
96. Robbins S. (2002). *Organizacinės elgsenos pagrindai*. Vilnius: Poligrafija ir informatika.

97. Ruzevičius J. (2006). *Kokybės vadybos modeliai ir jų taikymas organizacijų veiklos tobulinimui*. Vilnius: VU leidykla.
98. Sakalauskas V. (1998). *Statistika su statistika*. Vilnius: Margi raštai.
99. Saviščeviėnė S. (2005). Socialinių paslaugų valdymas užtikrinant vaiko ugdymo kokybę darželyje// *Šiuolaikinis ugdymas: priešmokyklinukas, pradinukas, socialinė integracija*. Respublikinės teorinės ir praktinės konferencijos medžiaga. Šiauliai.
100. Simonaitienė B. (2003). *Mokykla - besimokanti organizacija: monografija*. Kaunas: Technologija.
101. Stancikas E. R., Bagdonienė D. (2004). *Visuotinės vadybos kokybės metodų taikymas organizacijoje*. Kaunas: Technologija.
102. Stankevičienė K., Monkevičienė O. (2008). *Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pakopos pedagogo kompetencijų vertinimas. Pedagogo kompetencijos* (sud. O. Monkevičienė, K. Stankevičienė). Kaunas: Technologija.
103. Subotkevičienė R. (2008). Mokytojų rengimo tendencijų įvairovė. *Pedagogika: mokslo darbai*, Nr. 90, p. 36 - 43.
104. Szanton S. (2001). *Į vaiką orientuotas ugdymas nuo gimimo iki trejų metų: knyga ugdytojams*. Vilnius: Lietus.
105. Šalkauskis S. (1992). *Rinktiniiai raštai. Pedagoginės studijos I, II knyga*. Vilnius: Leidybos centras.
106. Šeibokienė G. (2004). Mintys apie naują pedagogų rengimo koncepciją. *Žvirblių takas*, Nr. 4, p. 2 - 5.
107. Šiaučiuėkėnienė L. (1997). *Mokymo individualizavimas ir diferencijavimas: monografija*. Kaunas: Technologija
108. Udrėnaitė L. Mokyklos ir šeimos aplinkų sąveika. *Socialinis ugdymas: mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas: II respublikinės mokslinės praktinės konferencijos straipsnių rinkinys*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
109. *Vaikų darželių programa „Vėrinėlis“*. (1993). Vilnius: Leidybos centras.
110. Vaitkevičiūtė V. (2007). *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Žodynas.
111. Vaitkevičius J. (1995). *Socialinės pedagogikos pagrindai: vadovėlis aukštosioms mokykloms*. Vilnius: Egaldas.
112. *Valstybinės švietimo strategijos 2003 – 2012 metų nuostatos*. (2003). Vilnius.
113. Vilkonienė M. (2007). *Bendrojo išsilavinimo kokybė: samprata, problematika, praktika*. Vilnius: Ciklonas.

114. Vilkonienė M. (2006). *Kokybė mokykloje ir ją lemiantys veiksniai*. [Žiūrėta 2010 09 15].
Prieiga per internetą:
<<http://www.nvta.puslapiai.lt/straipsniai/VilkonieneMargarita100630.pdf>>
115. Želvys R. (2001). *Švietimo vadybos pagrindai : mokomoji priemonė*. Vilnius : VU 1-kl.
116. Želvys R. (2003). *Švietimo organizacijų vadyba*. Vilniaus universiteto leidykla.
117. Žydžiūnaitė V. (2007). *Tyrimo dizainas: struktūra ir strategijos*. Kaunas: Technologija.

PRIEDAI

ANKETA PEDAGOGAMS

Vienas svarbiausių švietimo tikslų – švietimo kokybė, kurioje pagrindinis dėmesys skiriamas ugdymo kokybės užtikrinimui, įvairiose ugdymo institucijose skatinant **analizuoti ir vertinti ikimokyklinio ugdymo institucijos sėkmingo ugdymo(si) proceso kokybę sąlygojančius veiksnius.**

Pastaruoju metu visuomenėje vis aktyviau diskutuojama apie ikimokyklinio ugdymo įstaigos kokybinius pokyčius: ikimokyklinė įstaiga turi paruošti savo auklėtinius gyventi nuolat besikeičiančioje, žinių, kūrybos ir informacinių technologijų visuomenėje, įdiegti pasikeitimus, ugdydama juose tokias savybes, kaip mobilumas, dinamizmas, konstruktyvumas ir kt.

Anketoje pateikti duomenys, išlaikant konfidencialumą, bus panaudoti rašant magistro darbą, **kuriuo tikimasi išsiaiškinti – kokie veiksniai sąlygoja kokybišką ugdymo(si) procesą**

Gerbiami Kolegos, prašome atsakyti į anketoje pateiktus klausimus, pažymėję Jums tinkamą atsakymo variantą. Neradę Jums tinkamo atsakymo varianto, galite išreikšti savo nuomonę. Teisingų ir neteisingų atsakymų nėra. Kiekvieno Jūsų nuomonė yra labai svarbi. Labai prašome nepalikti neatsakytų klausimų. Jums tinkamus atsakymus pažymėkite

Tyrimą atlieka ŠU Edukologijos fakulteto magistrantė Roberta Pranaitytė. Kilus klausimams rašyti el.paštu: r.pranaityte@inbox.lt arba skambinti tel.:867421225

I dalis. Trumpa informacija apie Jus:

1. Jūsų lytis		Moteris		Vyras			
2. Jūsų amžius:		Iki 30 m.		31-40 m.		41-50 m.	51-60 m. 61 ir daugiau
3. Jūsų išsilavinimas:							
	Pagrindinis		Vidurinis		Aukštesnysis	Aukštasis neuniversitetinis	Aukštasis universitetinis Kita(Irašykite)
4. Jūsų darbo vieta (Irašykite tik miesto/kaimo pavadinimą).....							
5. Jūsų pedagoginis darbo stažas:							
	Iki 5 m.		6-10 m		11-15 m.		16-20 m. 21 ir daugiau
6. Jūsų kvalifikacinė kategorija:							
	Be kategorijos		Auklėtoja(-as)		Vyr. auklėtoja(-as)	Auklėtoja(-as) metodininkė(as)	Auklėtoja(as) ekspertas

II dalis. Ikimokyklinio ugdymo kokybės samprata:

1. Kokybiško ugdymo sukūrimas ikimokyklinėje įstaigoje, Jūsų nuomone, yra? (Pasirinkite vieną iš pateiktų atsakymo variantų ir trumpai argumentuokite savo pasirinkimą)

	Labai svarbus, nes.....
	Svarbus, nes
	Nelabai svarbus, nes
	Nesvarbus, nes
	Kita (Irašykite).....

2. Įvertinkite ir pažymėkite, kas, Jūsų nuomone, yra atsakingas(-i) už ikimokyklinio ugdymo kokybės įstaigoje sukūrimą. (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Ikimokyklinės įstaigos direktorius					
Ikimokyklinės įstaigos administracija					
Pavadootoja ugdymui					
Pedagogai					
Tėvai					
Švietimo ir mokslo ministerija					
Savivaldybių administracijų vadovai					
Vyriausybė					
Visi kartu					
Kita (Irašykite).....					

3. Kokybiško ugdymo sukūrimas ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje Jums labiausiai siejasi su: (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Ugdymo tikslų pasiekimo laipsniu					
Atitikimu numatytiems ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimams					
Gera vaiko savijauta (nori eiti į grupę, turi draugų)					
Gera vaiko priežiūra (geras maitinimas, poilsis, rūpinimasis sveikata)					
Vaiką mylinčia, rūpestinga, malonia auklėtoja					
Ugdytinių kompetencijų plėtote					
Piliečių lūkesčiais, laiduojančiais jų socialinę gerovę, užimtumą					
Vaikų skatinimu pažinti save					
Ugdytiniu – jo gyvenimo kokybe					
Bendraisiais ugdymo tikslais įstaigos veikloje					
Pedagogų kvalifikacijos kėlimu					
Specialistų – pedagogų bendraisiais gebėjimais bei darbo metodikomis					
Vaiko paruošimu akademinėi veiklai					
Vaikų skatinimu kūrybiškai veiklai					
Ugdymo programų, orientuotų į vaikų poreikius realizavimu veikloje					
Ugdymo proceso organizavimu bei realizavimu					
Vaiko individualių galimybių atradimu ir panaudojimu					
Tėvų įtraukimu į ugdymo procesą					
Įstaigos administracijos, vadovo, pedagogų, vaikų, tėvų bendradarbiavimu					
Vaiko paruošimu gyventi besikeičiančioje: žinių ir kūrybos visuomenėje					
Edukacinės grupės aplinkos sukūrimu					
Vertybėmis, kurias turi įgyti ugdytinis					
Įdomiu, įvairiu gyvenimu grupėje (laisvė žaisti, įdomi veikla, renginiai)					
Vaiko pasiekimais (nuolat daroma pažanga, geras vystymasis, brandumas mokyklai)					
Vaiko savarankišku ugdymu(si) tyrinėjant					
Nuolatiniu paslaugų gerinimu					
Nuolatine veiklos kaita tobulėjimo link					
Gerai įrengta ugdymo įstaigos aplinka (daug erdvės, žaislų, priemonių, estetiška, patogi)					
Kita (Irašykite).....					

4. Ar ugdytinių ugdymas, Jūsų nuomone, yra kokybiškas, įstaigoje, kurioje dirbate? (Pasirinkite vieną atsakymo variantą)

Taip, visiškai		Iš dalies		Nekokybiškas
----------------	--	-----------	--	--------------

5. Kas skatina siekti kokybiško ugdymo Jūsų grupėje? (Galimi keli atsakymo variantai)

Nedidelis vaikų skaičius grupėje	Gerai materialiniai ištekliai
Palankus administracijos požiūris ir parama	Tėvų finansinė, materialinė ir kita parama
Dalykinė pedagogų kompetencija	Seminarai, studijos, konferencijos
Tinkamas išsilavinimas	Specialistų pagalba (pedagoginės – psichologinės tarnybos, vaiko teisių skyriai)
Geras įstaigos mikroklimatas	Ryšiai su mokykla ir bendruomene
Naujos metodinės informacijos gavimas	Individuali įstaigos parengta programa
Papildomas finansavimas vykdant projektinę ar kitokią veiklą	Kita (Irašykite).....

6. Kas trukdo siekti kokybiško ugdymo Jūsų grupėje? (Galimi keli atsakymo variantai)

Pedagogų turimų kompetencijų stoka	Skurdi įstaigos materialinė bazė
Pedagogų nepakankamas išsilavinimas	Nepalankus administracijos požiūris
Metodinės informacijos stoka	Didelis vaikų skaičius grupėje
Nepritaikytos patalpos ugdymui	Daug laiko užimantis įvairių dokumentų pildymas
Priemonių trūkumas grupėje	Laiko stoka ugdomajai veiklai
Nepakankamas atlygis už darbą	Autoritarinis vadovavimas
Darbui sunkiai pritaikoma įstaigos parengta programa	Nepakankamas tėvų dalyvavimas grupės veikloje
Nuolat patiriama įtampa, stresai	Kita (Irašykite).....

7. Kaip pasikeitė ikimokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo kokybė per pastaruosius kelerius metus? (Pasirinkite vieną iš pateiktų atsakymo variantų ir trumpai argumentuokite savo pasirinkimą)

Labai pagerėjo, nes.....
Iš dalies pagerėjo, nes.....
Nepasikeitė, nes.....
Šiek tiek pablogėjo, nes.....
Labai pablogėjo, nes.....

8. Įvertinkite teoriniu lygmeniu žemiau išvardintus veiksnius, kurie yra svarbūs ugdymo(si) kokybei. (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreiškdami savo nuomonę)

Veiksniai	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Nuolatinis pedagogų tobulėjimas (savišvieta)					
Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas					
Inovacijų diegimas ugdymo procese					
Ikimokyklinės įstaigos personalo tarpusavio bendradarbiavimas					
Ikimokyklinės įstaigos klimatas					
Grupės klimatas					
Ugdomosios aplinkos sukūrimas, kurioje ugdytiniai būtų saugūs psichologiškai ir fiziškai					
Individualus kiekvieno vaiko ugdymas					
Pažinimas ir gerbimas ugdytinio šeimos kultūros bei tradicijų ypatumus					
Pažinimas savo ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumų					
Lygiavertė partnerystė su ugdytinių tėveliais					
Ugdymo proceso tikslingas ir efektyvus organizavimas					
Kokybiškų ugdymo paslaugų organizavimas					
Individualus darbas su ugdytiniais, suteikiant saviraiškos galimybes					
Kita (Irašykite).....					

9. Kaip galėtumėte prieš tai nurodytus veiksmus įvertinti ugdymo realybėje, savo įstaigos kontekste, penkių balų sistemoje (5 – labai gerai, 1 – labai blogai)

Veiksniai	5	4	3	2	1
Nuolatinis pedagogų tobulėjimas (savišvieta)					
Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas					
Inovacijų diegimas ugdymo procese					
Ikimokyklinės įstaigos personalo tarpusavio bendradarbiavimas					
Ikimokyklinės įstaigos klimatas					
Grupės klimatas					
Ugdomosios aplinkos sukūrimas, kurioje ugdytiniai bus saugūs psichologiškai ir fiziškai					
Individualus kiekvieno vaiko ugdymas					
Pažinimas ir gerbimas ugdytinio šeimos kultūros bei tradicijų					
Pažinimas savo ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumų					
Lygiavertė partnerystė su ugdytinių tėveliais					
Ugdymo proceso tikslingas ir efektyvus organizavimas					
Kokybiškų ugdymo paslaugų organizavimas					
Individualus darbas su ugdytiniais, suteikiant saviraiškos galimybes					
Kita (Irašykite).....					

III dalis. Pedagogų vaidmuo kokybiškam ugdymui užtikrinti.

1. Kuriant kokybišką ugdomąjį procesą, Jūsų nuomone, pedagogas turėtų: (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomone)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Organizuoti patirtinį – savaiminį vaiko ugdymą(si)					
Būti pagalbininku kiekvienam ugdytiniui					
Apmąstyti savo veiklą, atrasti save ugdymo procese					
Išsiskirti „vidine“ veiklos puse: profesine savimone, atsidavimu savo profesinei veiklai, pedagoginio darbo prasmės suvokimu, pasitenkinimu savo darbu.					
Būti susiformavęs nuolatinio mokymosi nuostatas.					
Būti motyvuotas					
Įgyti progresyvių žinių ir įgūdžių augimo, gebėjimo susidoroti su didėjančiais įvairiais ugdymo proceso sunkumais					
Kurti ir atkurti produktyvius mokymosi santykius					
Demonstratyviai, žaismingai išraiškingai ką nors daryti vaikų akivaizdoje, vaikams patrauklu daryti tą patį					
Pradėti kokią nors veiklą, tuomet leisti savarankiškai ją pratęsti vaikams					
Veikti drauge su vaikais kaip žaidimų ar veiklos partneris					
Mimika, žodžiais, elgesiu, veiksmais, daiktais modeliuoti tai, ką tikisi perduoti vaikams					
Įtraukti vaikus į veiklą gera idėja, tema, problema, sumanymu, ką būtų galima daryti, tyrinėti					
Siekti vaikų interpretacijų, kūrybos, atradimų, nereglamentuoti vaikų veiklos žingsnių					
Pastebėti, gerbti, palaikyti vaikų sumanymus, padėti juos					

išplėtoti, praturtinti					
Atvirais klausimais (moderavimu) netiesiogiai vadovauti vaikų ieškojimams, mokyti spręsti problemas, praturtinti jų sumanymus					
Siūlyti vaikams užduotis, kurios orientuotos į žinių perdavimą ir reprodukciją, o ne į vaiko gebėjimų ugdymą					
Įtraukti tėvus į ugdymo procesą, kad jie savo patirtį perteiktų vaikams					
Siūlyti tą pačią vieną užduotį visai vaikų grupei, nesukuriant pasirinkimo situacijos					
Nurodyti, kokia seka ir kaip vaikas turi atlikti kiekvieną užduoties žingsnį, nepaliekant erdvės pačiam vaikui daryti atradimus, spręsti problemas, kurti					
Demonstruoti pats kaip viską atlikti					
Sukurti ugdomąją aplinką, kurioje ugdytiniai būtų saugūs psichologiškai ir fiziškai					
Pažinti ir individualiai ugdyti kiekvieną vaiką					
Pažinti ir gerbti kiekvieno ugdytinio šeimos kultūrą bei tradicijas					
Gerai pažinti savo ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumus					
Būti tėvelių pagalbininkais, dalintis su jais informacija					
Kita (Irašykite).....					

2. Pedagoogo vadybinių kompetencijų raiška ugdymo procese. Kiekviename stulpelyje pažymėkite punktus, kuriais vadovaujate kurdami ugdymo procesą (Galimi keli atsakymo variantai kiekviename stulpelyje)

Planavimas		Organizavimas		Vadovavimas		Priežiūra ir tobulinimas	
Ugdymo poreikių nustatymas		Darbo grupių kūrimas		Veiklos inicijavimas		Priežiūros sistemos kūrimas	
Rezultatų numatymas		Užduočių ir resursų paskirstymas		Veiklos koordinavimas		Vertinimo kriterijų nustatymas	
Tikslų ir uždavinių apibrėžimas		Atsakomybės nustatymas		Ugdytinių motyvavimas		Laimėjimų matavimas	
Metodų parinkimas		Igaliojimų paskirstymas		Grupių ir užduočių suderinimas		Pokyčių ir informacijos apie pasikeitimus teikimas	
Finansavimo šaltinių suradimas		Tarpusavio ryšių nustatymas		Ugdytinių kūrybiškumo ugdymas		Grižtamojo ryšio koordinavimas	
Veiklos planų sudarymas		Ugdymo institucijos propagavimas		Papildomos informacijos teikimas		Pokyčių inicijavimas	
Veiklos planų pristatymas ir propagavimas		Veiklos įgyvendinimas				Koreguotų veiksmų atlikimas	

3. Žinias apie kokybišką ugdymą gilinate ir įgyjate įvairiomis formomis. Kiekvieną pateiktą formą įvertinkite, kaip dažnai ją naudojate: (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Forma	Visada	Dažnai	Kartais	Nenaudoju
Kolegų patirties stebėjimas				
Savarankiškas tobulėjimas				
Dalyvavimas seminaruose				
Dalyvavimas, atliekant mokslinius tyrimus				
Pranešimų skaitymas				
Dalijimasis patirtimi su kolegomis				
Straipsnių spaudoje skaitymas				
Kita (Irašykite).....				

IV dalis. Ugdymo(-si) proceso organizavimas grupėje

1. Kokiais rodikliais remiatės organizuodami ugdymo procesą? (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Teiginiai	Visada	Dažnai	Kartais	Nenaudoju
Grupės veiklos planavimas				
Teminis ugdymo turinio planavimas visai grupei				
Visapusiškas kiekvieno ugdytinio pažinimas, nuoširdus domėjimasis juo, rengiant individualias užduotis				
Ugdymo proceso centre - pedagogas				
Domėjimasis inovacijomis, jų diegimas kiekvienoje ugdomojoje veikloje				
Svarbiausia suteikti ugdytiniams žinių ir parengti mokytis dalykinėje sistemoje				
Naujoves taikyti tik tuomet, kai to pareikalauja įstaigos vadovas				
Darbe taikyti tik laiko patikrintas pedagogines priemones, metodus, remtis patirtimi				
Informacinių technologijų taikymas ugdymo procese				
Individualių įstaigos programų kūrimas ir įgyvendinimas				
Projektų rengimas ir įgyvendinimas				
Į vaiką orientuotas ugdymas				
Integruotas ugdymas				
Kritinio mąstymo ugdymas				
Vaiko geros savijautos užtikrinimas				
Naujų žinių taikymas praktikoje				
Ugdymo individualizavimas				
Dalijimasis gerąja patirtimi su kolegomis				
Tėvų įtraukimas į ugdymo procesą				
Įvairių priemonių gausa, kuriant ugdomąją aplinką				
Vaiko drausminimas				
Kita (įrašykite).....				

2. Kaip organizuojate ugdomąją veiklą grupėje? (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Pagal iš anksto numatytą, nesikeičiančią dienotvarkę					
Pagal numatytą dienotvarkę, kuri keičiama atsižvelgiant į vaikų poreikius					
Pagal kiekvieną dieną kartu su vaikais sudaromą dienotvarkę					
Konkrečiai dienotvarkė nenumatoma					
Pagal dienotvarkę, kuri keičiama atsižvelgiant į metų laikus					
Pagal tėvų patogumui pritaikytą dienotvarkę					
Pagal netradicinę, išskirtinę dienotvarkę (nakvynė darželyje, visos dienos išvykos ir kt.)					
Kita (įrašykite).....					

3. Organizuodami ugdomąją veiklą, uždavinius keliate: (Galimi keli atsakymo variantai)

Kasdienius ugdymo uždavinius, pagal numatytą dienos temą	Kokie išskirti įstaigos parengtoje ugdymo programoje
Tik savaitinius ugdymo uždavinius, pagal numatytą savaitės temą	Kad vaikai suprastų ką jie darys, kam jiems to reikia
Tik metinius ugdymo uždavinius	Apsvarstant praėjusios dienos veiklos įgyvendinimą
Kiekvienam vaikui individualius uždavinius, pagal dienos temą	Kita (įrašykite).....

4. Kokias veiklos formas siūlote vaikams organizuodami ugdymo procesą: (Galimi keli atsakymo variantai)

Kurios plečia vaiko patirtį, padeda ugdyti gebėjimus	Kurios yra tinkamos visai vaikų grupei
Sąlygų sudarymas, kurios turi įtakos ugdytinio vidinių galių plėtočiai, jo saviraiškai ir saviraidai.	Skatina rinktis veiklą, priimti sprendimus, kritiškai mąstyti
Skatina vaikų bendravimą, veiklą kartu	Kad būtų ugdoma laisva, kūrybinga asmenybė
Atitinka individualias vaiko domėjimo sritis	Kita (įrašykite).....

5. Kokius išskirtumėte savo pedagoginio bendravimo su vaikais požymius? (Galimi keli atsakymo variantai)

Tinkamas vaikų elgesys siekiamas skatinant, padrašinant, pagiriant	Stebėti ir nesikišti į vaikų veiklą, toleruoti įvairų elgesį
Bendrauti su vaikais skatinant juos diskutuoti, tartis, nuspręsti	Paskirstyti, kas turi ką veikti, drausminti, siekti tvarkos
Kreipiuosi pagalbos į auklėtojos padėjėją, tėvus, administraciją	Kartais ko nors neleidžiu, pabarau, nubaudžiu
Padedu vaikams atlikti darbelius, sutvarkyti žaislus, išspręsti nesutarimus	Kita (Irašykite).....

6. Kokias papildomas priemones naudojate, organizuodami ugdomąją veiklą, kad ji būtų įvairiapusė ir įdomi? (Galimi keli atsakymo variantai)

Interneta	Įvairią literatūrą
Filmuotą medžiagą	Savo sukurtus pavyzdžius
Reprodukcijas	Tėvų sukurtas priemones
Lankstinukus	Buvusių ugdytinių pagamintus darbelius
Nuotraukas	Kita (Irašykite).....

7. Į ką atsižvelgiate kurdami edukacinę aplinką grupėje? (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Sukuriate grupėje jaukias atskiras erdves pačių vaikų veiklai					
Skatinate pačius vaikus susikurti vietas žaidimams, veiklai					
Pripažįstate vaiko teisę rinktis veiklą, buvimo vietą, draugus, laisvai judėti iš vienos erdvės į kitą					
Taikote vaikų dėmesio patraukimą įvairiais žaislais ir priemonėmis					
Vaikui darote poveikį modeliudamas aplinką, ją keisdamas, pritaikydamas turtindamas					
Sukuriate aplinką, kurioje kiekvienas vaikas jaučiasi priklausantis šiai bendruomenei					
Sukurtą aplinką niekuomet nekeičiate					
Nekuriate aplinkos atsižvelgdami į vaikų norus					
Išklausote tėvų norus, kurdami aplinką					
Kita (Irašykite).....					

V dalis. Pedagogų bendradarbiavimas su ugdytinio šeima.

1. Ar Jūs domitės Jūsų ugdytinių gyvenimo ir ugdymosi sąlygomis šeimoje? (Pasirinkite vieną iš pateiktų atsakymo variantų ir trumpai argumentuokite savo pasirinkimą)

Taip, nes.....
Iš dalies, nes.....
Ne, nes.....

2. Ar Jūs informuojate tėvus apie vaiko ugdymo(si) pasiekimus, naujoves, renginius ir pan.?

Taip, nuolat	Jeigu tėvai prašo tokios informacijos	Kartais, kai tai ypač svarbu
--------------	---------------------------------------	------------------------------

3. Kiek Jūsų grupės tėvų lankosi ugdymo įstaigoje spręsti savo vaiko problemas, dalyvauti grupės veikloje ir pan.?

Visi	Puse	Du trečdaliai	Trečdalis	Niekas nedalyvauja
------	------	---------------	-----------	--------------------

4. Kokius išskirtumėte pagrindinius sąveikos su šeimomis uždavinius? (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Gauti papildomos informacijos apie vaiką, kurią galima būtų panaudoti ugdymo procese					
Sumažinti įtampą šeimoje vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinę ugdymo įstaigą					
Stiprinti tėvų pasitikėjimą savo jėgomis auginant vaiką					
Gerinti tėvų įgūdžius, reikalingus vaikų ugdymui					
Plėsti tėvų žinias ir bendrą supratimą apie					

sklandžią vaikų raidą					
Padėti tėvams jaustis bendruomenės nariais ir sudaryti jiems galimybes keistis naudinga informacija apie vaikų ugdymą					
Kai reikia, nukreipti šeimos narius pasitarti pas specialistus					
Išsiaiškinti tėvų poreikius, planuojant įstaigos veiklą					
Išsiaiškinti tėvų poreikius, planuojant grupės veiklą (renginius, išvykas)					
Kita (Irašykite).....					

5. Kaip, Jūsų nuomone, turėtų būti plėtojamas tėvų dalyvavimas švietime ir vaiko ugdyme: (Pasirinkite vieną atsakymo variantą)

	Kaip paralelinis, esantis „šalia vaiko ugdymo“
	Kaip epizodinis, atliepantis tėvų poreikius vaikų ugdymo srityje
	Kaip sinchroninis, grįstas nuolatine bendradarbiaujančia tėvų ir pedagogų sąveika

6. Kokios bendradarbiavimo (Šeima-darželis) formos Jums priimtinausios? (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Forma	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Tėvų susirinkimai					
Individualūs pokalbiai					
Bendri renginiai, šventės					
Vaikų lankymas namuose					
Skelbimų lentos					
Diskusijos					
Konsultacijos					
Tėvų švietimas					
SMS žinutės					
Kita (Irašykite).....					

7. Kokios priežastys trukdo tėvų ir darželio bendradarbiavimui, kuriant kokybišką ugdymą? (Galimi keli atsakymo variantai)

	Didelis auklėtojų užimtumas		Tėvų nesidomėjimas, abejingumas
	Didelis tėvų užimtumas		Jokios priežastys netrukdo
	Informacijos stoka (nežino, kur kreiptis, kokioje veikloje ir kada gali dalyvauti)		Kita(Irašykite).....

VI dalis. Ikimokyklinio ugdymo kokybės užtikrinimo svarba

1. Jūsų nuomone, kokios turėtų būti kuriamos ugdomosios veiklos formos, kad būtų užtikrinta ugdymo kokybė? (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Įtraukiant įvairius ugdymosi metodus į ugdomąjį procesą					
Atsižvelgiant į individualius į vaikų poreikius					
Įtraukiant tėvus į ugdomąjį procesą					
Pasiūlant vaikams vertinti draugų darbus					
Didaktinių žaidimų paskirties ugdomoji veikla					
Paskiriant kiekvienam vaikui atsakingą vaidmenį atliekant užduotį					
Grupinio pobūdžio darbai					
Demonstruojant įvairias vaizdines priemones					
Konsultuojantis su kitais pedagogais					
Dalyvaujant informaciniuose susitikimuose, po to skleidžiant gerąją darbo patirtį					
Kita (Irašykite).....					

2. Kodėl reikia stengtis užtikrinti ikimokyklinio ugdymo kokybę? (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Noras būti geriausiu pedagogu					
Nenorasi atsilikti nuo kitų					
Pedagogų atestacijos reikalavimai					
Ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje vyraujanti nuostata „taip reikia“					
Ikimokyklinių ugdymo programų iškelti tikslai					
Supratimas, kad reikia gerinti esamą situaciją					
Atsinaujinti skatinančios vadovų pastangos					
Netikrumo jausmas dėl vaikų ateities					
Noras tobulinti pedagogų kompetencijas					
Atsakomybė prieš ugdytinius					
Įstaigos noras tobulėti					
Noras pajavairinti ugdomąjį procesą, diegiant inovacijas					
Kita (Irašykite)					

4. Kokį su kokybės gerinimu susijusį tikslą, uždavinį ar prioritetą pastaraisiais metais esate iškėlę savo grupėje? Trumpai argumentuokite savo pasirinkimą.

.....

.....

.....

Ačiū už atsakymus

ANKETA UGDYTINIŲ TĖVELIAMS

Vienas svarbiausių švietimo tikslų – švietimo kokybė, kurioje pagrindinis dėmesys skiriamas ugdymo kokybės užtikrinimui, įvairiose ugdymo institucijose skatinant **analizuoti ir vertinti ikimokyklinio ugdymo institucijos sėkmingo ugdymo(si) proceso kokybę sąlygojančius veiksniai**.

Pastaruoju metu visuomenėje vis aktyviau diskutuojama apie ikimokyklinio ugdymo įstaigos kokybinius pokyčius: ikimokyklinė įstaiga turi paruošti savo auklėtinius gyventi nuolat besikeičiančioje, žinių, kūrybos ir informacinių technologijų visuomenėje, įdiegti pasikeitimus, ugdydama juose tokias savybes, kaip mobilumas, dinamizmas, konstruktyvumas ir kt.

Anketoje pateikti duomenys, **išlaikant konfidencialumą**, bus panaudoti rašant magistro darbą, kuriuo tikimasi išsiaiškinti – kokie veiksniai sąlygoja kokybišką ugdymo(si) procesą ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje.

Gerbiami TĖVELIAI, prašome atsakyti į anketoje pateiktus klausimus, pažymėję Jums tinkamą atsakymo variantą. Neradę Jums tinkamo atsakymo varianto, galite išreikšti savo nuomonę. Teisingų ir neteisingų atsakymų nėra. Kiekvieno Jūsų nuomonė yra labai svarbi. Labai prašome nepalikti neatsakytų klausimų. Jums tinkamus atsakymus pažymėkite

Tyrimą atlieka ŠU Edukologijos fakulteto magistrantė Roberta Pranaitytė. Kilus klausimams rašyti el.paštu: r.pranaityte@inbox.lt arba skambinti tel.:867421225

I dalis. Trumpa informacija apie Jus:

1. Jūsų lytis	Moteris	Vyras			
2. Jūsų amžius:	Iki 30 m.	31-40 m.	41-50 m.	51-60 m.	61 ir daugiau
3. Jūsų išsilavinimas:					
Pagrindinis	Vidurinis	Aukštesnysis	Aukštasis neuniversitetinis	Aukštasis universitetinis	Kita (Įrašykite).....
4. Jūsų gyvenamoji vieta (Įrašykite tik miesto/kaimo pavadinimą).....					
5. Jūsų profesija: (Įrašykite).....					

II dalis. Ikimokyklinio ugdymo kokybės samprata:

1. Kodėl Jūsų vaikas lanko būtent šią ikimokyklinę ugdymo įstaigą?

Palanki geografinė padėtis (netoli namų)	Gerai atsiliepiamai apie įstaigą
Ją lanko ir kiti šeimoje augantys vaikai	Joje dirba pažįstama auklėtoja
Įstaiga siūlo papildomas saviraiškos galimybes (šokiai, muzika, šachmatai, dailė), ko nėra kitose įstaigose	Kita (Įrašykite).....

2. Ar Jūsų vaikas visada noriai eina į darželį? (Pasirinkite vieną iš pateiktų atsakymo variantų ir trumpai argumentuokite savo pasirinkimą)

Taip, visada, nes.....	
Kartais nenori eiti, nes.....	
Dažnai nenori eiti, nes.....	
Visada nenori eiti, nes.....	

3. Kokybiško ugdymo svarbos sukūrimas ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje, Jūsų nuomone, yra? (Pasirinkite vieną iš pateiktų atsakymo variantų ir trumpai argumentuokite savo pasirinkimą)

Labai svarbus, nes.....	
Svarbus, nes.....	
Nelabai svarbus, nes.....	
Nesvarbus, nes.....	
Kita (Įrašykite).....	

4. Įvertinkite ir pažymėkite, kas, Jūsų nuomone, yra atsakingas(-i) už ikimokyklinio ugdymo kokybės įstaigoje sukūrimą. (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Ikimokyklinės įstaigos direktorius					
Ikimokyklinės įstaigos administracija					
Pavadootoja ugdymui					
Pedagogai					
Tėvai					
Švietimo ir mokslo ministerija					
Savivaldybių administracijų vadovai					
Vyriausybė					
Visi kartu					
Kita (Irašykite).....					

5. Kokybiško ugdymo sukūrimas ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje Jums labiausiai siejasi su: (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Ugdymo tikslų pasiekimo laipsniu					
Atitikimu numatytiems ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimams					
Gera vaiko savijauta (nori eiti į grupę, turi draugų)					
Gera vaiko priežiūra (geras maitinimas, poilsis, rūpinimasis sveikata)					
Vaiką mylinčia, rūpestinga, malonia auklėtoja					
Ugdytinių kompetencijų plėtote					
Piliečių lūkesčiais, laidojančiais jų socialinę gerovę, užimtumą					
Vaikų skatinimu pažinti save					
Ugdytiniu – jo gyvenimo kokybe					
Bendraisiais ugdymo tikslais įstaigos veikloje					
Pedagogų kvalifikacijos kėlimu					
Specialistų – pedagogų bendraisiais gebėjimais bei darbo metodikomis					
Vaiko paruošimu akademinėi veiklai					
Vaikų skatinimu kūrybiškai veiklai					
Ugdymo programų, orientuotų į vaikų poreikių realizavimą veikloje					
Ugdymo proceso organizavimu bei realizavimu					
Vaiko individualių galimybių atradimu ir panaudojimu					
Tėvų įtraukimu į ugdymo procesą					
Įstaigos administracijos, vadovo, pedagogų, vaikų, tėvų bendradarbiavimu					
Vaiko paruošimu gyventi besikeičiančioje visuomenėje					
Edukacinės grupės aplinkos sukūrimo					
Vertybėmis, kurias turi įgyti ugdytinis					
Įdomiu, įvairiu gyvenimu grupėje (laisvė žaisti, įdomi veikla, renginiai)					
Vaiko pasiekimais (nuolat daroma pažanga, geras vystymasis, brandumas mokyklai)					
Vaiko savarankišku ugdymu(si) tyrinėjant					
Nuolatiniu paslaugų gerinimu					
Nuolatine veiklos kaita tobulėjimo link					
Gerai įrengta ugdymo įstaigos aplinka (daug erdvės, žaislų, priemonių, estetiška, patogi)					
Kita (Irašykite).....					

6. Ar ugdymas, Jūsų nuomone, yra kokybiškas, įstaigoje, kurią lanko Jūsų vaikas? (Pasirinkite vieną atsakymo variantą)

☐	Taip, visiškai	☐	Iš dalies	☐	Nekokybiškas
--------------------------	----------------	--------------------------	-----------	--------------------------	--------------

7. Kas, Jūsų nuomone, skatina siekti kokybiško ugdymo Jūsų vaiko grupėje? (Galimi keli atsakymo variantai)

	Nedidelis vaikų skaičius grupėje		Gerai materialiniai ištekliai
	Palankus administracijos požiūris ir parama		Tėvų finansinė, materialinė ir kita parama
	Dalykinė pedagogų kompetencija		Seminarai, studijos, konferencijos
	Tinkamas pedagogų išsilavinimas		Specialistų pagalba (pedagoginės – psichologinės tarnybos, vaiko teisių skyriai)
	Geras įstaigos mikroklimatas		Ryšiai su mokykla ir bendruomene
	Naujos metodinės informacijos gavimas		Įstaigos parengta programa
	Papildomas finansavimas vykdant projektinę ar kitokią veiklą		Kita (Irašykite).....

8. Kas, Jūsų nuomone, trukdo siekti kokybiško ugdymo Jūsų vaiko grupėje? (Galimi keli atsakymo variantai)

	Pedagogų turimų kompetencijų stoka		Skurdi įstaigos materialinė bazė
	Pedagogų nepakankamas išsilavinimas		Nepalankus administracijos požiūris
	Metodinės informacijos stoka		Didelis vaikų skaičius grupėje
	Nepritaikytos patalpos ugdymui		Daug laiko užimantis įvairių dokumentų pildymas
	Priemonių trūkumas grupėje		Laiko stoka ugdomajai veiklai
	Nepakankamas atlygis už darbą		Autoritarinis vadovavimas
	Darbai sunkiai pritaikoma įstaigos parengta programa		Nepakankamas tėvų dalyvavimas grupės veikloje
	Nuolat patiriama įtampa, stresai		Kita (Irašykite).....

9. Kaip pasikeitė ikimokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo kokybė per pastaruosius kelerius metus? (Pasirinkite vieną iš pateiktų atsakymo variantų ir trumpai argumentuokite savo pasirinkimą)

	Labai pagerėjo, nes.....
	Iš dalies pagerėjo, nes.....
	Nepasikeitė, nes.....
	Šiek tiek pablogėjo, nes.....
	Labai pablogėjo, nes.....

10. Įvertinkite teoriniu lygmeniu žemiau išvardintus veiksnius, kurie yra svarbūs ugdymo(si) kokybei. (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Veiksniai	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Nuolatinis pedagogų tobulėjimas (savišvieta)					
Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas					
Inovacijų diegimas ugdymo procese					
Ikimokyklinės įstaigos personalo tarpusavio bendradarbiavimas					
Ikimokyklinės įstaigos klimatas					
Grupės klimatas					
Ugdomosios aplinkos sukūrimas, kurioje ugdytiniai būtų saugūs psichologiškai ir fiziškai					
Individualus kiekvieno vaiko ugdymas					
Pažinimas ir gerbimas ugdytinio šeimos kultūros bei tradicijų ypatumus					
Pažinimas savo ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumų					
Lygiavertė partnerystė su ugdytinių tėveliais					
Ugdymo proceso tikslingas ir efektyvus organizavimas					
Kokybiškų ugdymo paslaugų organizavimas					
Individualus darbas su ugdytiniais, suteikiant saviraiškos galimybes					
Kita (Irašykite).....					

11. Kaip galėtumėte prieš tai nurodytus veiksnius įvertinti ugdymo realybėje, Jūsų vaiko įstaigos kontekste, penkių balų sistemoje (5 – labai gerai, 1 – labai blogai)

Veiksniai	5	4	3	2	1
Nuolatinis pedagogų tobulėjimas (savišvieta)					
Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas					
Inovacijų diegimas ugdymo procese					
Ikimokyklinės įstaigos personalo tarpusavio bendradarbiavimas					
Ikimokyklinės įstaigos klimatas					
Grupės klimatas					
Ugdomosios aplinkos sukūrimas, kurioje ugdytiniai bus saugūs psichologiškai ir fiziškai					
Individualus kiekvieno vaiko ugdymas					
Pažinimas ir gerbimas ugdytinio šeimos kultūros bei tradicijų					
Pažinimas savo ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumų					
Lygiavertė partnerystė su ugdytinių tėveliais					
Ugdymo proceso tikslingas ir efektyvus organizavimas					
Kokybiškų ugdymo paslaugų organizavimas					
Individualus darbas su ugdytiniais, suteikiant saviraiškos galimybes					
Kita (Irašykite).....					

III dalis. *Pedagogas, jo organizuojama veikla, bendradarbiavimas su tėvais, kokybiškam ugdymui užtikrinti*

1. Kuriant kokybišką ugdomąjį procesą, Jūsų nuomone, pedagogas turėtų: (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Organizuoti patirtinį – savaiminį vaiko ugdymą(si)					
Būti pagalbininku kiekvienam ugdytiniui					
Apmąstyti savo veiklą, atrasti save ugdymo procese					
Išsiskirti „vidine“ veiklos puse: profesine savimone, atsidavimu savo profesinei veiklai, pedagoginio darbo prasmės suvokimu, pasitenkinimu savo darbu.					
Būti susiformavęs nuolatinio mokymosi nuostatas.					
Būti motyvuotas					
Įgyti progresyvių žinių ir įgūdžių augimo, gebėjimo susidoroti su didėjančiais įvairiais ugdymo proceso sunkumais					
Kurti ir atkurti produktyvius mokymosi santykius					
Demonstratyviai, žaislingai išraiškingai ką nors daryti vaikų akivaizdoje, vaikams patrauklu daryti tą patį					
Pradėti kokią nors veiklą, tuomet leisti savarankiškai ją pratęsti vaikams					
Veikti drauge su vaikais kaip žaidimų ar veiklos partneris					
Mimika, žodžiais, elgesiu, veiksmais, daiktais modeliuoti tai, ką tikisi perduoti vaikams					
Įtraukti vaikus į veiklą gera idėja, tema, problema, sumanymu, ką būtų galima daryti, tyrinėti					
Siekti vaikų interpretacijų, kūrybos, atradimų, nereglamentuoti vaikų veiklos žingsnių					

Pastebėti, gerbti, palaikyti vaikų sumanymus, padėti juos išplėtoti, praturtinti					
Atvirais klausimais (moderavimu) netiesiogiai vadovauti vaikų ieškojimams, mokyti spręsti problemas, praturtinti jų sumanymus					
Siūlyti vaikams užduotis, kurios orientuotos į žinių perdavimą ir reprodukciją, o ne į vaiko gebėjimų ugdymą					
Įtraukti tėvus į ugdymo procesą, kad jie savo patirtį perteiktų vaikams					
Siūlyti tą pačią vieną užduotį visai vaikų grupei, nesukuriant pasirinkimo situacijos					
Nurodyti, kokia seka ir kaip vaikas turi atlikti kiekvieną užduoties žingsnį, nepaliekant erdvės pačiam vaikui daryti atradimus, spręsti problemas, kurti					
Demonstruoti pats kaip viską atlikti					
Sukurti ugdomąją aplinką, kurioje ugdytiniai būtų saugūs psichologiškai ir fiziškai					
Pažinti ir individualiai ugdyti kiekvieną vaiką					
Pažinti ir gerbti kiekvieno ugdytinio šeimos kultūrą bei tradicijas					
Gerai pažinti savo ugdytinių amžiaus tarpsnio ypatumus					
Būti tėvelių pagalbininkais, dalintis su jais informacija					
Kita (Irašykite).....					

2. Kaip, Jūsų nuomone, pedagogas turėtų bendrauti su vaikais? (Galimi keli atsakymo variantai)

☐	Tinkamas vaikų elgesys siekiamas skatinant, padrašinant, pagiriant	☐	Stebėti ir nesikišti į vaikų veiklą, toleruoti įvairų elgesį
☐	Bendrauti su vaikais skatinant juos diskutuoti, tartis, nuspręsti	☐	Paskirstyti, kas turi ką veikti, drausminti, siekti tvarkos
☐	Kreiptis pagalbos į auklėtojos padėjėją, tėvus, administraciją	☐	Kartais ko nors neleisti, pabarti, nubausti
☐	Padėti vaikams atlikti darbelius, sutvarkyti žaislus, išspręsti nesutarimus	☐	Kita (Irašykite).....

3. Ar auklėtoja domisi Jūsų vaiko gyvenimu ir ugdymosi sąlygomis šeimoje? (Pasirinkite vieną iš pateiktų atsakymo variantų ir trumpai argumentuokite savo pasirinkimą)

☐	Taip, nuolat	☐	Dažnai	☐	Tik kartais	☐	Nesidomi visai
--------------------------	--------------	--------------------------	--------	--------------------------	-------------	--------------------------	----------------

4. Ar auklėtoja informuoja apie Jūsų vaiko ugdymo(si) pasiekimus, naujoves įstaigoje, renginius ir pan.?

☐	Taip, nuol	☐	Jeigu patys prašome kokios informacijos	☐	Kartais, kai tai ypač svarbu	☐	Kita(Irašykite).....
--------------------------	------------	--------------------------	---	--------------------------	------------------------------	--------------------------	----------------------

5. Kada lankotės ugdymo įstaigoje spręsti iškilusias problemas, dalyvaujate grupės veikloje ir pan.? (Pasirinkite vieną iš pateiktų atsakymo variantų ir trumpai argumentuokite savo pasirinkimą)

☐	Nuolat, nes.....
☐	Dažnai, nes.....
☐	Kartais, nes.....
☐	Kada iškyla problemos, nes.....
☐	Kita (Irašykite).....

6. Kuo naudingas bendradarbiavimas tarp pedagogo ir šeimos? (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Suteikiama papildoma informacija apie vaiką, kurią pedagogas gali panaudoti ugdymo procese					
Sumažinama įtampa šeimoje vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinę ugdymo įstaigą					
Stiprinamas tėvų pasitikėjimas savo jėgomis auginant vaiką					
Gerinami tėvų įgūdžiai, reikalingi vaikų ugdymui					
Plečiamos tėvų žinios ir bendras supratimas apie sklandžią vaikų raidą					
Padedama tėvams jaustis bendruomenės					

nariais ir sudaromos galimybės keistis naudinga informacija apie vaikų ugdymą					
Kai reikia, galima nukreipti šeimos narius pasitarti pas specialistus					
Išsiaiškinami tėvų poreikiai, planuojant įstaigos veiklą					
Išsiaiškinami tėvų poreikiai, planuojant grupės veiklą (renginius, išvykas)					
Kita (Irašykite).....					

7. Kaip, Jūsų nuomone, turėtų būti plėtojamas tėvų dalyvavimas švietime ir vaiko ugdyme: (Pasirinkite vieną atsakymo variantą)

	Kaip paralelinis, esantis „šalia vaiko ugdymo“
	Kaip epizodinis, atliepiantis tėvų poreikius vaikų ugdymo srityje
	Kaip sinchroninis, grįstas nuolatine bendradarbiaujančia tėvų ir pedagogų sąveika

8. Kokios bendradarbiavimo (Šeima-darželis) formos Jums priimtinausios? (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Forma	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Tėvų susirinkimai					
Individualūs pokalbiai					
Bendri renginiai, šventės					
Vaikų lankymas namuose					
Skelbimų lentos					
Diskusijos					
Konsultacijos					
Tėvų švietimas					
SMS žinutės					
Kita (Irašykite).....					

9. Kokios priežastys trukdo tėvų ir darželio bendradarbiavimui, kuriant kokybišką ugdymą? (Galimi keli atsakymo variantai)

	Didelis auklėtojų užimtumas		Tėvų nesidomėjimas, abejingumas
	Didelis tėvų užimtumas		Jokios priežastys netrukdo;
	Informacijos stoka (nežino, kur kreiptis, kokiame veikloje ir kada gali dalyvauti)		Kita(Irašykite).....

IV dalis. Ikimokyklinio ugdymo kokybės užtikrinimo svarba

1. Jūsų nuomone, kokios turėtų būti kuriamos ugdomosios veiklos formos, kad būtų užtikrinta ugdymo kokybė? (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Įtraukiant įvairius ugdymosi metodus į ugdomąjį procesą					
Atsižvelgiant į individualius vaikų poreikius					
Įtraukiant tėvus į ugdomąjį procesą					
Pasiūlant vaikams vertinti draugų darbus					
Didaktinių žaidimų paskirties ugdomoji veikla					
Paskiriant kiekvienam vaikui atsakingą vaidmenį atliekant užduotį					
Grupinio pobūdžio darbai					
Demonstruojant įvairias vaizdines priemones					
Konsultuojantis su kitais pedagogais					
Dalyvaujant informaciniuose susitikimuose, po to skleidžiant gerąją darbo patirtį					
Kita (Irašykite).....					

2. Kodėl reikia stengtis užtikrinti ikimokyklinio ugdymo kokybę? (Prie kiekvieno teiginio pasirinkite po vieną atsakymo variantą ir jį įvertinkite, išreikšdami savo nuomonę)

Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Nežinau
Noras būti geriausiu pedagogu					
Nenoras atsilikti nuo kitų					
Pedagogų atestacijos reikalavimai					
Ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje vyraujanti nuostata „taip reikia“					
Ikimokyklinių ugdymo programų išskelti tikslai					
Supratimas, kad reikia gerinti esamą situaciją					
Atsinaujinti skatinančios vadovų pastangos					
Netikrumo jausmas dėl vaikų ateities					
Noras tobulinti pedagogų kompetencijas					
Atsakomybė prieš ugdytinius					
Įstaigos noras tobulėti					
Noras pajvairinti ugdomąjį procesą, diegiant inovacijas					
Kita (Irašykite).....					

3. Kokių savo vaiko pasiekimų, pokyčių tikėtės? (Galimi keli atsakymo variantai)

Kalbos	Fizinės veiklos	Protinės
Elgesio	Skaitymo	Matematikos
Meninės	Rašymo	Kita (Irašykite).....

4. Ar dabartiniai vaiko pasiekimai atitinka Jūsų lūkesčius? (Pasirinkite vieną iš pateiktų atsakymo variantų ir trumpai argumentuokite savo pasirinkimą)

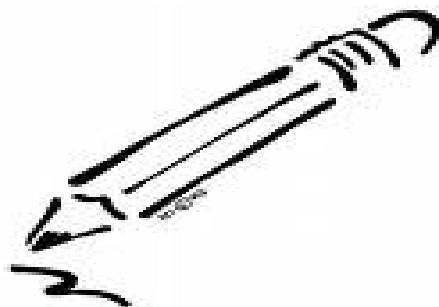
Visiškai atitinka, nes.....
Iš dalies atitinka, nes.....
Visiškai neatitinka, nes.....

5. Ką galėtumėte rekomenduoti, pasiūlyti auklėtojoms(ams), ko Jūsų manymu trūksta vaikams?

.....

.....

.....

Ačiū už atsakymus